MICHAEL HARRINGTON

AMERİKADAKİ SEFALET

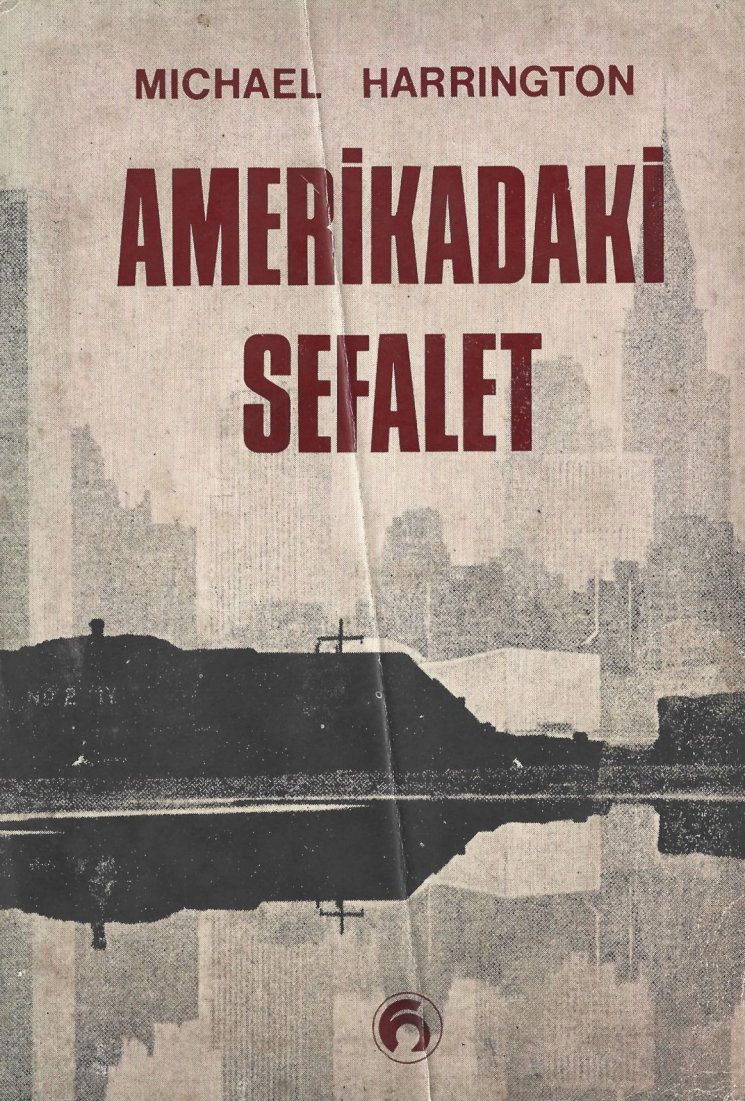

AMERİKADAKİ SEFALET

Michael Harrington

HABORA KİTABEVİ YAYINLARI : 69

Bu kitap 1969 yılında ASYA Matbaasında dizilmiş
FONO Matbaasında basılmıştır.

MICHAEL HARRINGTON

AMERİKADAKİ SEFALET

Çeviren :
Hüseyin Çölgeçen

HABORA KİTABEVİ
Başmusahip Sok. Tan Apt. 1
Cağaloğlu — İstanbul

Birinci Bölüm

GÖRÜLMEYEN ÜLKE

Herkesin bildiği ünlü bir Amerika vardır. Televizyon ve dergilerde reklâmı yapılan, herkes tarafından öğülerek göklere çıkarılan bir Amerika. Bu ülke evrenin bugüne dek tanık olmadığı en yüksek bir hayat standardına ulaşmıştır.

Henüz büyük üretimin kuruntusu içinde iken bu ülke daha 1950 yıllarında kendi içini kemirmeğe başlamıştı. Şahane bir kitabın özü yanlış yorumlanıyordu. Artık o ünlü Amerika kendisini «bolluk ülkesi» olarak niteliyordu. Ne var ki Madison Caddesi ve iç bölgelerde kendini bir gözden geçirme başlamıştı. Yeni kurulan banliyölerde duygusal bir ıstırabın tartışması geçiyordu. Bu tartışmalarda Birleşik Devletlerdeki üzüntü veren temel ekonomik sorunların çözüldüğünü imâ eden bir fodulluk vardı. Bu görüşe göre ulusun yiyecek, giyecek, barınak gibi sorunları sanki konu olmaktan çıkmıştı. Bütün bunlar bir keyfiyet ve lüks içinde nezihçe yaşamayı öğrenme konusu durumuna gelmişti.

Bu tartışmalar sürdürülürken ortaya yeni bir Amerika çıkıyordu. Bu «ÖTEKİ AMERİKA»da kırkelli milyon arasında Amerika'lı yaşıyordu. İşte bu insanlar yoksul insanlardı ve şimdi de yoksul yaşamaktadırlar.

Şüphesiz öteki Amerika'da, açlıktan ölmemek için açlığa sarılan yoksul insanların bulunduğu baş-

ka ülkelerdekine benzer bir açlık yoktur. Bu ülke böyle bir uç olmaktan kurtulmuştur. Fakat bu durum şu günlerde bile bedensel ve ruhsal sakatlığa uğrayan milyonlarca Amerika'lının var olduğu gerçeğini saklayamaz. Eğer bu insanlar her ne kadar açlıktan ölmüyorlarsa da aç yaşamaktadırlar. Bazan açlıktan vücutları şişmektedir. Çünkü ucuz yiyecekler her zaman bu sonucu doğurur. Bu yoksul insanlar yeterli evlerden, eğitimden, tıbbî bakımdan yoksundur.

Hükümet bu durumu dokümanları ile saptadığından konunun ciddiliği yoksullar için açıkça ortaya çıkmıştır. İstatistiki bilgiler ve rakamlar bu kitap boyunca ortaya konacaktır. Eğer daha da derinlere inilirse sefaletin insan ruhunu ezdiği ve bozduğu görülecektir. Amerikan yoksulları kötümserlik duygularına kapılarak yenik düşmüş insanlardır. Yeni kurulan muhteşem banliyö sakinleri bu ruhsal ıstırabın kurbanlarını anlamaktan yoksundur.

Bu kitap o yoksul insanların yaşantılarını yansıtmaktadır. Öteki Amerika burada dile gelecektir. Öteki Amerika'da acemi işçiler, göçmen ırgatlar, yaşlılar, azınlıklar ve Amerikan ekonomisinin ölüler diyarında çalışan insanlar yaşamaktadır. İstatistiki gerçekler Amerikan toplumu içindeki büyük bir hoşnutsuzluğu ortaya koyma fırsatı vermektedir. Okuyucunun her iddiaya inceden inceye cevap vermesini, fakat istatistiki bilgileri Amerika'daki tahammül edilmez sefalet gerçeğini gizlemek için ikili anlamda kullanmamasını dilerim. Zira her şey söylendiği ve yapıldığı zaman, boyutları ne olursa olsun, gerçekler yanlışsız olarak ortaya çıkar. Böylece gerçek insan tepkisi tıpkı W. A. Auden'in dediği gibi ortaya çıkacaktır:

«Açlık ne polis, ne halk der,
Birbirimizi sevmeliyiz,
Yoksa ölüm bizi bekler.»

I

Amerika Birleşik Devletlerinde yoksul olan milyonlarca insan hızla ortadan kaybolmağa eğilimli görünmektedir. Bu gözden kaçmaya rağmen büyük bir yoksul gurubunun varlığı su götürmez bir gerçektir.

Ben bu durumu şahsen acayip bir şekilde ortaya çıkardım. Amerika'daki sefalet hakkında ilk makaleyi yazdıktan sonra tüm istatistiki bilgileri topladım. Bu ülkede 50 milyon kadar yoksulun bulunduğunu tesbit ettim. O zaman için kendi rakamlarıma inanmadığımı henüz anlıyorum. Yoksullar, Hükümet raporlarında da söz konusu oluyor, yüzde ve sayı olarak uzun sütunlar dolduruyordu. O rakamlar benim araştırmamla ortaya çıkmış değildi. Öteki Amerika'nın varlığını ispatlamış fakat hiç orada bulunmamıştım.

Benim sözünü ettiğim yoksulluk bir raslantı değil, bir toplum içinde giderek oluşan bir oluşumdur. Bu oluşum Amerikan toplumunda meydana gelen derin sosyal değişiklikleri yansıtmaktadır. Öteki Amerika yani sefalet Amerikası hiç görülmedik şekilde bugün kendisini gizlemektedir. Oradaki milyonlarca insan çoğumuzun göremediği başka bir evrende yaşamaktadır. Şüphesiz Galbraith'in dedikleri yanlış anlaşılıyor ve var gibi gösterilen bolluk toplumu yanılgısı herkesin iyi bir hayat seviyesi olduğu anlamına geliyordu. Bu yanılgı günümüze değin sürmüştür. Ulusun üçte ikisi bu kanıdadır. Bun-

dan böyle işe, neden Öteki Amerika'yı göremediğimizi anlayıncaya kadar Öteki Amerika'yı tasvir etmekle başlamalıdır.

Öteki Amerika'yı görünmez eden uzun süren nedenler vardır.

Sefalet işlek yollarda görülmez. Her zaman olduğu gibi bir turist ana yoldan ayrılmadan yoluna devam eder. Günümüzde ise onlar parayla geçilen beynelmilel yollardan geçmektedirler. Bir turist bir film görüntüsü içindeki kasabaların bulunduğu Pensilvanya'nın iç vadilerine hiç uğramaz. O, sıralar halindeki şirket evlerini, tekerleklerin açmış olduğu izbe yolları görmez. İster kentlerde ister kasabalarda veya çiftliklerde otursunlar yoksulların yolları daima bozuk ve bakımsızdır. Her taraf pislik içindedir. Bir raslantı sonucu böyle bir yerden geçse bile turistler hiç bir zaman barlardaki işsiz erkekleri, ucuz ve uzak bir iş yerinden dönen kadınları göremez.

Bundan başka güzellik ve efsaneler sefaletin uzun süren maskeleridir. Gezen kimse Appalasyanlar'a güzel mevsimlerde gelir. O, tepeleri, ırmakları ve yeşillikleri görür fakat yoksulları göremez. Belki de o biçimsiz bir dağ evine bakar ve Ruso'yu hatırlayarak - onun gözleriyle görmeksizin - o kimselerin bu şekilde yaşantılarının ve orta sınıfın bütün gerilim ve sıkıntılarından uzak olmalarının gerçekten bir şans ve talih eseri olduğu hususunda bir kanıya kapılabilir. Oysa aslında 'o kimselerin' yani dağ içlerinde yerleşen garibanların eğitimden, sosyal haklardan, tıbbî bakımdan yoksun oluşları ve taşradan şehire göç için zorlanma durumunda olmalarıdır. İşte yoksul insanlar buna benzer neden-

lerle göze görünmemektedir. Bu nedenler bir nesil önce yaratılmış ve daha bir nesil sürecektir.

Bir önemli konu da Amerikan toplumunun şu andaki kalkınmasının sefalet hakkında bir çeşit yeni körlük yarattığını anlamaktır. Yoksullar hızla ulusun yaşantı ve bilincinden uzaklaşarak gözden silinmektedir.

Orta sınıf hiç bir zaman çirkinliği ve sefaleti tatmamışsa da onların varlığından habersiz değildi. «Yolların bir tarafından öbür tarafına geçmek» çok zor değildi. Noel zamanında sefalet mahallelerine akınlar başlar, yoksullarla ilişkiyi sağlayan organizasyonlar yapılırdı. Arasıra, hemen hemen herkes iş için şehire inerken ya da eğlenceye giderken olsa bile, zenci Getto'larından - mahallelerinden - veya kiralık blokların önünden geçerdi.

Günümüzde Amerikan kentleri şeklini değiştirmiştir. Yoksullar çoğunlukla kentin orta yerlerinde yani sefaletin yuvalandığı konutlarda oturmakta ve her geçen gün başkalarıyla ilgileri kesilir duruma gelmektedir. Orta sınıftan kadınlar bir gezi için kente indikleri zaman bu durumun yalnızca bir görüntüsünü izlerler. Zenginlerin ve orta sınıftan çocukların çoğu banliyö okullarında okur.

İş adamı ya da profesyonel bir kimse o yoksul mahallelerinin kenarlarından arabasıyla geçebilir. Fakat bu gezi ona iyi bir görgü sağlamış olamaz. İflâs edenler, acemi işçiler, sakatlar, yaşlılar ve azınlıklar orada bozuk yolların karşı taraflarında yaşarlar. Aslında onlar daima orada yaşamışlardır. Onların bulunduğu yerlerde başka kimseler bulunmaz.

Özet olarak, Amerikan kentlerinin şimdiki gelişmesi, sefaleti milyonlarca Amerika'lının gözünden kaçırmaktadır.

Dışta yeni kurulan banliyölerde yaşamak gerçekten Amerikan toplumunun zengin bir toplum olduğunu zannettirmektedir.

Sefaletin bu yeni tip gizliliği cehaletle bir o kadar daha artmaktadır. İlgili birçok Amerikalı kentlerde bir yenileşme tartışması geçtiğinin farkındadır. Arabayla şehir içinden geçerken birdenbire görürler ki bir zamanlar küçük kulübe ve pansiyonların bulunduğu yerlerde modern yapılar yükselmiş, o bilinen pis mahalleler ortadan kaybolmuştur. Açıkça görüldüğü gibi yoksulların bakıldığı ve işlerin yolunda gittiği konusunda herkeste sıcak bir tatmin ve gururlanma duygusu belirir.

Oysa aslında gerçek bunun tam zıttıdır. Savaş sonrası Amerika'sında uygulanan konut programlarının topyekûn etkisi, gittikçe daha fazla insanın dar ve pis mahallelerde sıkışıp kalması sonucunu doğurmuştur. Akıl durduracak bir şekilde modern bir apartman odası kırk dolara kiralanmaktadır. Son on beş yıl içinde orta ve daha fazla miktarda gelirleri olanlara yoksullardan daha fazla konut yardımı yapılmıştır.

Giysiler de yoksulları görünmez eden bir başka nedendir. Amerika evrenin bugüne dek hiç tanık olmadığı en cicili bicili giyinmiş sefalete sahiptir. Birleşik Devletlerde sükseli giyinmek, konut sahibi olmak, düzgün beslenmek ve tıbbî bakımdan daha kolaydır. Kazançları acınacak kadar düşük olanlar bile cicili bicili giyinmekten geri kalmazlar.

Bu, bizim sefalet hakkındaki duygusal ve ötedenberi sahip olduğumuz yanılgıyı belirten çok önemli bir unsurdur.

Detroit'de sosyal sınıfların varlığını, şirketler fabrikalara kilit vurduğu zaman bile sezmek güç-

leşmişti. O gündenberi fabrika yollarını iş giysileri içinde işçiler değil, beyaz gömlekli ve spor pantolonlu şehirliler doldurmaya başlamıştı. Bu oluşum ülkenin her yerindeki yoksulları sarsarak büyüyordu. Büyük kentlerde aç olduğu halde son moda giyinmiş binlerce yurttaş sokakları doldurmaktadır. Sanki o zengin toplum, yırtık pırtık giysileriyle toplumun diğer üyelerini rahatsız etmesinler diye yoksullara kostüm dağıtmış gibi görünmektedir.

Bunlardan başka yoksulların çoğu göze görünecek yaşta değildir. Örneğin sekiz milyon kadar yoksul atmış beş ve daha yukarı yaşta, bu sayıdan daha çok insan da onsekiz yaşın altındadır.

Öteki Amerika'nın yaşlı yurttaşları çoğu zaman hastadır. Hareket kabiliyetleri çok azalmıştır. Bunların bir kısmı da yalnızlık içinde anlamsız bir hayatı yaşamaktadır. Ya kiralık küçük odalarda ya da eski günlerdenberi tanınmayacak bir duruma gelen mahallelerde yaşamaktadır. Gerçekten yaşlılık sefaletinin en belirgin görüntülerinden biri onların gözden ve akıldan ırak, yalnız olmalarıdır.

Komşularına yakın yerlerde oturmalarına rağmen genç yoksulların göze görünmezliği daha fazladır. Arasıra bir işçi öldürerek sefaletlerini dile getirir bu gençler. Fakat genellikle orta sınıfın sakin caddelerini rahatsız etmezler.

Son olarak da yoksulların politik görünmezliğini söylemek gerekir. Toplumun en geri sınıfını meydana getiren varlıksız insanların kendileri için söz söyleme olanaklarından yoksun oluşu, gelişmiş ülkelerde sosyal hayatın en gaddar alaylarından biridir. Öteki Amerika'nın yoksulları sendikalara, kardeşlik derneklerine, politik partilere çoğunlukla üye

değildir. Kendilerine ait salonları yoktur. Amerikan Meclisinde onlar savunulmaz. Adeta bir gurup olarak toplumdan ayrılmışlardır.

Böylece, eski günlerde olduğu gibi şimdi de yoksullar için en ufak politik bir uğraşı yoktur. Çünkü yoksul mahalleleri - slum'lar - artık güçlü politik merkezler olmaktan çıkmıştır. Politikacılar gerçekten oralarda yaşayanlara ilgi göstermek zorunda değildir. Sefalet mahalleleri artık orta sınıfın gözüne görünmez olmuştur. Yardıma muhtaç olanlar için yapılan kavgalar bitmiştir. Sadece sosyal örgütler doğrudan doğruya Öteki Amerika ile ilgilenebilmektedir. Fakat onlar da herhangi bir politik güçten yoksundur.

Yoksulların Amerikan dünyasında tek bir sözcüleri vardır: İşçi hareketi. Sendikaların kendilerine ilişkin özel ideolojileri vardır. Hiç bir eylem, ilgi duymaktan ileriye gitmez. Oysa onlar ucuz işçinin tüm ekonomide ücret ve çalışma koşullarını tehdit ettiğini iyi bilirler. Sendikaların yasal teklifleri - en düşük ücret, sosyal güvenlik yardımları, göçmen toprak işçilerini örgütlendirme v.s. - işçilerin ihtiyaçlarını dile getirmektedir.

Yoksullar için en önemli şeylerden birisi onların görünmezliğidir. Onlar eski reform söylevlerinde olduğu gibi sadece unutulmuş ve terkedilmiş değil artık göze de görünmez olmuşlardır.

Bu kitabın anlamını daha iyi anlamak için George Eliot'un şu satırlarını okumak gerekir:

«İlk çağlarda, kabilesiyle birlikte dolaşmak zorunda olan sütçü kızın yaşadığı günlerden bu yana genel hayatın şekil vermediği özel bir yaşantı yoktur. Çünkü o sütçü kızın sağdığı inek bir otlağı yiyip bitiren bir sürünün içindendi. Bir sergide bulu-

nan güzel kamelya asil ananas tarafından kıskanılır. Her ikisi dışarıdaki don ve yağmura aldırış bile etmezler. Zira bahçıvanların yapacağı bir grev ya da kömür bitmesi durumunda altta onları ısıtacak sıcak su tesisatı bulunur.»

Bizim göz attığımız canlılar bunlar gibi sergi türünden değildir. Onlar geçmişteki ve şimdiki her türlü hava değişikliklerine tahammül ederek müşterek bir dünyaya kök salan canlılardır.

Amerika'da kırk - elli milyon yoksul insan hızla göze görünmez duruma gelmektedir. Bu, insana şok tesiri yapan bir gerçektir. Fakat sefaletle ilgili ikinci bir alay konusu vardır ki, aynı derede önemlidir. Eğer bir kişi yoksul doğma hatasını işlerse hiç olmazsa çoğunluğun yoksul olarak doğduğu bir zamanı seçmelidir.

J. K. Galbraith bu düşünceyi (Bolluk Ülkesi) isimli kitabında işleyerek geliştirmiştir. Bu çalışmayla o, çağdaş Amerika'nın sahip olduğu yeni tür sefaleti ortaya koymuştur. Onun söylediğine göre eski sefalet genel bir sefaletti. Eski sefalet tüm toplumun hayatını etkisi altında bulunduruyordu. Özel yetenekleri olmayan veya dünyaya şanslı olarak gelmeyenler hemen hemen sefil sayılırdı. Ekonomi geliştiği zamanlar bu insanların bir kısmı da ekonomik güç kazanmıştı. Bugünkü yoksulların aksine bir kuşak önceki yoksullar politik öncülerin ilgisini çekerdi. Eski göçmenlerin sefil mahalleleri seçimlere girerdi. Onlar işçi örgütü kurabilme haklarını elde etmişlerdi. Politik savaşta önemli bir güç olmuşlardı. Aynı zamanda yeni teknoloji daha üstün hüner ve eğitim istiyor, milyonlarca insanı hareketc teşvik ediyordu.

Belki de büyük sayıdaki yoksul insan gücünün

en acıklı durumu 1930 yıllarında ortaya çıkmıştır. Endüstri Organizasyonları Kongresi milyonlarca kişiyi birkaç yıl içinde örgütlendirdi. Sadece kalifiye işçileri içine alan zayıf bir işçi hareketi temel endüstrideki milyonlarca insanı birden bire kucaklayıverdi. Bu hareket hükümet üstünde ağır bir baskı yarattı. Sonuç olarak bir takım sosyal hakları sağlayan kanunlar çıktı. - New Deal, Wagner Act - Sonuç sadece Amerikan sisteminin biçim değiştirmesi değil aynı zamanda nüfusun büyük çoğunluğunun hayatında bir değişikliğin ortaya çıkması oldu.

1930 yıllarındaki bu gelişmenin nedenlerinden biri sefaletin genel oluşudur. O zaman işsizlik ve sefalet hakkında kitaplar yazmağa gerek yoktu. Bütün toplum sefaleti yaşamaktaydı. Orta sınıf reformcuları politik iyi niyet gösterisinde bulunuyordu; derin bir krizden yeni bir canlılık ve ruh ortaya çıkıyordu.

1930 yıllarında ekonomik gelişme sağlayan insanların bazıları kişisel yetenekleri olduğu için gelişmiştir. O tarihsel fırsat tam zamanında ve tam ekonomik koşullar altında genel mücadele için kullanılabilmiştir. Bazıları ise başarısızlığa uğramıştır. Çünkü onlar yeni fırsatlardan yararlanma isteği göstermemiştir. Geri kalanlar tarih çizgisi içinde yanlış zamanda yanlış ekonomik yerde doğma şanssızlığına uğrayanlardır.

Sözü edilen yoksullar güneyli azınlıklardan düşük ücretle ağır işlerde ve geceleri çalışan işçilerdi. Bunların bazıları, örneğin CIO, Zencilere endüstri işi bulma yolunu açtığı zaman çok başarılı olduklarını ispatladılar. Aslında geri kalan Amerikalılar başarısız olan kişilerin bir araya gelmesinden oluşan bir gurup değildi. Aksine onlar (biri yer biri

bakar) türünden bir anlayışın meydana getirdiği kişiliksiz bir oluşumun kurbanları idi.

1930 dönemindeki çalışmalardan büyük bir refah ortaya çıktı. Büyük yoksulluk ve sefalet bu refahın kamçısı olmuştu. Ancak bu refahtan en az payı gene en yoksul olan insanlar almıştır. İşsizlik Primi Kanunu, Wagner Kanunu çeşitli tarım programları hep varlıklılar yararına düşünülmüştü. Kentlerde endüstri işinden servet yapanlar, tarım kesiminde önemli kazancı olanlar, örgütlü endüstri işçileri, büyük pazar çiftçileri bu kanunlarla güvenlik altına alınıyordu. Eğer bir işçi çok düşük ücret veren iş dalında çalışıyorsa sosyal güvenlik haklarından yoksun demekti. Eğer işsizlik primi alıyorsa aldığı prim en düşük ücret esas alınarak hesaplanırdı.

İster zengin olsun ister yoksul hemen hemen herkesi kapsıyan temel kanunlardan biri sosyal güvenlik kanunu idi. Fakat ne var ki bunda da Öteki Amerika'lılar tokatı yemiştir. Yıllardanberi sosyal güvenlik ödenekleri destekleyici bir görev yapmamıştır. Endüstri işi kesiminden varlık edinebilenler sağlık sigortası ve benzeri haklar almışlardır. Yoksullara böyle bir hak tanınmamıştır. Onlar acıklı bir yaşantıyı sürdürmüşlerdir. Şüphesiz bu acıklı yaşantı yaşlanınca çekilmez bir durum alır.

Gerçekten, refah devletinin, en çok yardıma muhtaç olanlara en az yardımın yapılması biçimindeki çelişkisi, Öteki Amerika'da var olan ezelî hor görünün bir örneğidir. Yoksul mahallelerine bir okul yapıldığı ve paranın yoksul mahallelere aktığı zamanlarda bile yoksullara bir yardım yapılmış sayılmaz. Onların çevresi, yaşantısı ve değer ölçüleri onları yeni fırsatları değerlendirme cesareti

vermeğe engeldir. Ana-babalar çocukların bir an önce işe girmelerini isterler. Çocuklar çoğu zaman eğitim için yasal zorunluk yıllarının bitmesini bekleyerek evde kapatılır.

Bugünün yoksulu 1930 döneminde sağladığı ekonomik, sosyal ve politik gücü kaybetmiştir. Galbraith'in belirttiği gibi onlar tarihte ilk defa azınlığa düşen, göze görünmeyen ve politikacıların yalnızlığa itiverdiği yoksul insanlardır.

Ortaya çıkan yeni sefalete doğru ilk adım, milyonlarca insan ilerlemenin dışında kaldığı zaman atılmıştır. Bu olay olduğu vakit başarısızlık kişisel değil sosyal bir nitelik almıştır. Fakat o tarihsel olay bir kere başlayınca insanın alın yazısı gibi görünür.

Öteki Amerika'nın yeni yoksulları toplumun geri kalanlarının ilerlediğini gördüler. Kendileri can sıkıcı bölgelerde yaşamağa devam ettiler. Zamanla onlarda can sıkıcı kimseler olmağa başladılar. Örneğin, Batı Virjinya kasabalarının bazılarında tüm toplum kılıksız ve büyük bir yenilgiye uğramış bir duruma gelecektir. Gençler ve maceraseverler şehirlere giderler. Kasabadan ayrılamayacak olanlar ve bu işi göze alamayanlar geride kalır. Tüm bölgenin durumu gittikçe kötüye gider ve bu durum şirketlerin oraları terketmeleri için haklı bir neden olur.

Yeni sefalet gerçekten istatistiki rakamlarla ifade edilemez. Bu kitap boyunca vahim bir sözcük kullanılacaktır: Arzu. Eğer bir gurubun iç canlılığı, arzusu varsa bakımsız evlerde yaşanabilir, yetersiz yemekle idare edilebilir, sefalete katlanılabilir. Amerika balonunun iç yüzünü ortaya döken şey göçmenlerin oturduğu sefil mahallelerindeki acı yaşan-

tıdır. Buralara itilerek gelen halk oraların yerlisi olmadığından dramatik bir hayat yaşar.

Yeni sefalet arzuyu yok edecek bir biçimde yerleşmiştir. O, umudu zorunlu kılan bir sistemdir. Öteki Amerika yeni atılımlar yapmaktan korkmaktadır. O topraklardan kovulan ve şehirlerin şaşkına çevirdiği insanlarla doludur. O, yalnızlık ve sefalet içindeki yaşlılar ve ayrıca bir haksızlık duvarı ile toplumdan koparılan azınlıklarla doludur.

Usta olsun olmasın tüm yoksullar geçmiş günlerde birbirine karışmış durumdaydı. Büyük toplu ma karışmak üzere olanlar veya ekonomik bakımdan bir ilerleme göstermeyenler aynı caddede otururdu. Endüstri işçilerinden üçüncü bir sınıf ortaya çıkınca bu toplu yaşantı bozuldu. Böylece Öteki Amerika'lıların yerleştiği yerler sefalet mahalleleri, toplumun ve ekonominin yüz çevirdiği modern yoksul çiftlikleri olarak kendini göstermeğe başladı.

Yoksulların reform istekleri ve politik umutları orta sınıfın bakar körlüğü yüzünden ölmüş gibidir. Fakat bundan daha da önemli olan şey yoksulların gittikçe büyük dünya ile bağlarını yitirmekte oluşlarıdır. Eğer istatistikler ve sosyal bilim yalnızlık gibi nazik bir duyguyu ölçebiliyorsa, Öteki Amerika'nın hızla, hiç bir kimseye ve hiç bir şeye ait olmayan insanlarla dolmakta olduğunu söyliyelim. Onlar artık eski ülkenin ırksal yaşantısını yaşamıyorlar. Dinsel duyguları giderek azalıyor. Sendika ve derneklere katılmıyorlar. Onlar ne görünür ne de görürler. Ufukları gittikçe daralmaktadır. Ancak birbirlerini göre göre umutlarını da yitirmektedirler.

Galbraith, çağdaş sefaletin yeni karakterini ta-

nıtmağa başlayan ilk yazarlardan birisidir. Onun dediklerine kulak vermek gerekir.

Galbraith'e göre yeni sefaletin iki önemli unsuru vardır. Kişisel sefalet ve bölgesel sefalet. Kişisel sefalet insanları genel ilerlemenin dışında bırakan. tamamen kisinin bedenî ve ruhî yeteneklerinden yoksun oluşunun verdiği ıstıraptır. Bölgesel sefalet ise Batı Virjinya'nın kömür ocaklarında görülen sefalettir.

Şüphesiz fiziksel ve ruhsal yetersizlik Amerika'daki sefaletin önemli bir yanıdır. Yoksullar bedenen ve ruhen hastadır. Hastalıklar, alkolizm tüm yaşantının içindedir. Bu koşulları onların çevresi yaratmaktadır. Bunun alın yazısı ile hiç ilgisi yoktur. Bu nedenlerle yeni sefalet ilk yardımla giderilebilecek bir şey değildir. Eğer Öteki Amerika'nın verdiği utançtan kurtulmak istiyorsak sadece kişileri değil tüm toplumu kurtarmağa çalışmalıdır.

Fakat belki de bölgesel sefalet denen şey daha korkunç bir sefaleti ifade eder. 'Yoksul bölgelerden' veya bir başka deyimle 'sefalet yuvalarından' söz açmak çok ciddi fakat küçük bir sorunla karşılaşıldığı anlamına gelebilir. Oysa sözünü ettiğimiz sefalet Birleşik Devletlerdeki kırk - elli milyon insanı kapsamaktadır. O yoksullar durmadan artan üretime ve refah devletinin yaratılışına rağmen yoksul kalan insanlardır. Bu gerçek ciddi ve köklü bir sorunun boyutlarını çizmektedir.

Henüz Galbraith ile mevcut uyuşamamazlıklara rağmen onun başarısı dikkate alınmağa değerdir. O, Amerika'da geri bir sefalet kültürünü yaratacak kadar yoksul insanın yaşadığını fakat bilincini ve mücadeleye davet edecek sayıda insanın bulunmadığını söyliyen ilk yazarlardan birisidir.

Son olarak çağdaş sefaletin yeniliğini şu şekilde özetliyebiliriz. Yoksullar gelişmeden muaf olan kimselerdir. Gerçekler daha acıdır. Öteki Amerikalılar, toplumun diğer fertlerine iyi bir hayat seviyesi kazandıran buluş ve makinaların kurbanlarıdır. Ekonomik bakımdan darmadağın olmuşlardır. Onlar için büyük üretim daha zor işler anlamına gelir. Tarımsal gelişme yoksullara açlığı getirmektedir.

İyimser bir görüşe göre teknoloji apaçık bir nimettir. Söylendiğine göre üretimde genel bir artış bütün halk için daha üstün bir yaşama standardı sağlamaktadır. Gerçekten bu, Amerikan toplumunun son yirmi yıl içinde büyük kazanç elde eden tabakaları için doğrudur. Bu durum insan mücadelesinin rolünü yok etmeye, ilerlemenin otomatik karakterini mütalâa etmeye mütemayil görünmektedir. - CIO rekabet halindeki insanlar tarafından kurulmuştur, ekonomik temayüller tarafından değil. - Bununla beraber ona iştirak etmekte yeteri kadar şanlı olanlar için belirli bir gerçeği dile getirmektedir.

Fakat yoksulların teorik bakımdan bunun tam karşıtını savunmaları gerekirdi. Onlar «ilerleme sefalettir» diyebilirlerdi.

Toplum teknolojik bir biçim aldıkça kalifiye işçilerde, makinaları kullanmasını öğrenenler ve daha üstün bir eğitim görenlerde ekonomik bir gelişme başlar. İşin başında fırsatları kaçıranlar kendilerini yeni çıkmazlar içinde bulurlar. Bir kuşak önce Amerikan hayatında çalışanların çoğunluğu yüksek okul eğitiminden yoksundu. O zaman endüstri daha basit teknik bilgilere ve ustalığa dayalıydı. Herkeste okulu onaltı yaşında bitiren gençlerin bi-

rer işe girebileceği ve iş başında kendisine yetiştirebileceği fikri yaygındı.

Bugün durum tamamen değişmiştir. İyi işler daha çok akademik hazırlık ve işin başlangıcında bile ustalık ister. Yüksek okul öğreniminden yoksun olanlar ekonomi dünyasının cehennemine - düşük ücret ödiyen hizmet endüstrisine, geri plandaki fabrikalara, süpürgecilik ve kapıcılık gibi hizmetlere - itilirler. Şimdiki yoksulların ana ve babaları bir nesil önce okula gitmedikleri için cezalandırılmış olsalardı, onların çocukları bu kadar çok ıstırap çekmezdi. Toplumun diğer kişilerine daha çok para sağlıyan ve daha iyi çalışma koşulları yaratan üretimin şimdiki artışı yoksullar için kamçılayıcı bir unsur olabilir.

Hem sonra bu teknolojik devrim daha vahim sonuçlar doğurabilirdi: Sefaletin yarattığı güçsüzlükleri kuvvetlendirebileceği gibi yoksul insan sayısını arttırabilirdi. Bazı tehlike işaretleri olmasına rağmen bu hususta kesin bir yargıya varmak için henüz zaman erkendir. Sefalet sınırına yakın ekonomik kesimde yaşayan milyonlarca Amerikalı vardır. Bir gerileme ve duraklama anında tehlike çanları çalmaya başlıyacaktır. Eğer otomatik endüstri düzeni kalifiye olmayan işçi ihracını sürdürürse Öteki Amerikanın nüfusu her geçen gün artacaktır.

En korkunç tehlike 1930 ile 1940 dönemlerinde fazla kazanç sağlıyanların tekrar sefalete çekilme ihtimalidir. Günümüzde yeniden organize edilen büyük istihsal yaratan endüstri kollarında iş sahası daralmaktadır. Bazı işler ortadan kalkmaktadır. Böyle bir durumda belirli bir ücret seviyesine ulaşan ve kendilerine iyi bir çalışma yeri hazırlamış

olan işçiler ansızın açlıkla yüz yüze gelmektedir. Bu tehlike kırk yaşını geçen işçiler, azınlıklardan gelen gruplar için daha da büyüktür. İşini kaybeden bir işçi artık kolay kolay başka bir iş bulamaz.

Bu oluşumun geçici olup olmadığını veya yoksulların sayısını birden bire kabartacak büyük bir ekonomik duraklamayı ifade edip etmiyeceğini söylemek için daha çok erkendir. 1960 ve 1970 yılları arasındaki politik tutum bu sorunun çözülüp çözülmiyeceğini ortaya koyacaktır. Ciddi ve etkili eylemlere geçilmezse istatistikçilere, modası geçmiş refah dönemi öncesi sefaletini Öteki Amerika'ya katmak görevi düşecektir.

1960 dönemindeki sefalet görünmez ve yeni tip bir sefalettir. Sefaleti yaşıyanlar kendi dünyalarına kapanmışlar ve her türlü politik gücün dışında kalmışlardır. Eğer otomatik endüstrinin yarattığı çelişkiler giderilmeye çalışılmazsa bu dönemdeki sefalet giderek büyüyecektir.

II

Yoksulları daima geride bırakan tarihsel ve ekonomik nedenler vardır. Onları bu vahşetten bilmiyerek kurtarmaya çalışan insanlar vardır. Sefaletin gözle görülmez oluşunun sosyolojik ve politik nedenleri vardır. Gözleri görmez eden yanlış anlamalar ve ön yargılar vardır.

Sosyal körlüğün ünlü ifadelerinden biri şöyledir: «Yoksullar çalışmadığından dolayı yoksul kalır. Buna rağmen onların koca koca arabaları var. Eğer onlar da ben, babam veya dedem gibi çalışkan olsalardı geçimlerini rahatça sağlıyabilirlerdi.

Oysa onlar hükümetin yaptığı maddi yardımla yaşamaya ve vergi verenleri aldatmaya alışmışlardır.»

Genellikle fazilet sahibi, ahlâklı kişilerin ifadesi gibi görünen bu teori yoksullar için yaratılmış en büyük tehlikelerden biridir. Öteki Amerika'da çalışmaktan ürken insanlar olabilir. - ki ben inanmıyorum. - Ancak yoksulların şimdiki durumunu en iyi şekilde şöyle açıklayabiliriz: Onlar ya yanlış anababadan gelme hatasını işlemişler ya da ülkenin yanlış bir kesiminde bozuk bir ekonomik düzende yaşama veya istenmeyen bir ırktan gelme şansızlığına uğramış insanlardır. Bir kere bu yanlışlar açıkça ortadadır. Onlar da irade ve ahlâk sembolü olabilirlerdi. Ne var ki onların çokları Öteki Amerika'dan kurtulabilme olanakları bulamamıştır.

Bunu söyliyebilmenin iki yolu vardır: Yoksullar ya bir fasit daire içine sıkışıp kalmışlar yada bir sefalet kültürü yaşantısını sürdürmektedirler.

Bir başka anlayışla, Birleşik Devletlerdeki yoksullar, kendi kontrolleri dışındaki nedenlerle, kendilerine faydası olmayanlar olarak tanımlanabilir. Fırsat ve gelişme yaratan bütün faktörler onların aleyhine işlemektedir. Yoksullar bir geri kalmışlık döneminde doğarlar ve daima toplumun en geri hayatını yaşarlar. Onlar Öteki Amerika'nın bir ucundan öbür ucuna sürüklenerek ezilen kurbanlardır.

Sözü edilen fasit dairenin görüntülerinden biri yoksulların daha çok hastalanmasıdır. Sağlığa uygun olmayan sefalet mahallelerindeki yaşantıları, yetersiz gıdalar, tıbbî bakımdan yoksun olmaları hastalıkları davet etmektedir. Onlar bir kere hastalanmaya görsünler, toplumdaki bütün insanlardan daha uzun müddet hasta yaşarlar. Hastalandıkları zaman iş ve kazançlarını kaybederler. Bir daha iyi

bir iş bulmak çok güç olur. Bu nedenle onlar iyi konut, gıda ve doktora ödiyecek para bulamazlar. Bu gibi zamanlarda toplumdaki yerleri daha da gerilere itilir ve daha ıstıraplı bir yaşantı başlar. Bu fasit dairenin görüntülerinden yalnız bir tanesidir. Öteki Amerika'daki her grubun kendine özgü bir yaşantısı vardır. Her şey örnekleriyle anlatılacaktır.

Kişi çoğu zaman bu fasit daire dışına çıkamaz. Gruplar da öyledir. Zira yoksullar sefaletlerine herkesin ilgi gösterebileceği bir şekilde ortaya koyabilecek sosyal ve politik güçten yoksundurlar. Ancak daha güçlü toplumlar bu insanların kendi kendilerine yardım etmesini sağlıyabilir. Ne var ki bu yardımı yapabilecek durumda olanlar cehalet ve kuruntularından dolayı eyleme geçemezler. Onlar sefaletin, yoksul olmanın yarattığı ruhla isteğin çarpışması sonucu meydana geldiğine sanmaktadır. Atılması gereken ön yanılgılardan birisi de budur.

Birleşik Devletlerdeki sefalet bir kültür, kurum ve bir hayat tarzı şeklini almıştır.

Ernest Hemingway ile F. Scott Fitzgerald hakkında ünlü bir fıkra vardır. Fitzgerald bir gün Hemingway'e «zenginler başka olur.» demiştir. Hemingway de ona «evet, onların parası vardır.» diye cevap vermiştir. Fitzgerald zengin olmanın büyük bir banka hesabı gibi basit bir gerçek olmadığını, aksine gerçeğe bir bakış yolu olduğunu, bir takım davranışlar ve özel bir hayat şekli olduğunu biliyordu. Bu söylenenler zenginler için bir gerçekse yoksullar için misli misline bir gerçektir. Onlar hakkındaki her şey, dişlerinden tutun da sevişme şekillerine kadar bu sefalet gerçeği ile dolmuş, iç içe geçmiştir. Hemingway gibi orta sınıftan bir Amerika'lıya bu fikri anlatmak çok güçtür.

Örneğin, yoksulların aile yapısı toplumdaki diğer aile yapılarından farklıdır. Yoksul toplumda daha çok babasız yuvalar vardır.

Evlilik daha az, yoksul kadınların çoğu daha evlenmeden hamile kalır. Eğer Kinsey'in istatistiki buluşları kullanılırsa yoksullarda sekse karşı ehemmiyetli derecede değişik davranışlar görüldüğü anlaşılır. Bunun neticesi olarak Öteki Amerika'da sağlık ve sevgiden yoksun milyonlarca çocuğun yaşadığını söyliyebiliriz.

Tüm anlattıklarımıza en iyi örnek olarak polisi gösterebiliriz. Polis, orta sınıfın malını mülkünü koruyan bekçi, emir veren ve yaşlı bayanlara yardım eden bir kimse, yoksullar için sadece tutuklayan bir güçtür. Hemen hemen tüm sefalet mahallelerinde hukuk ve düzen kuvvetlerine karşı fesat duygular beslenir. Eğer bir kimse birisine falan adamı tanıyıp tanımadığını sorsa ondan hiç bir cevap alamaz. Zira soran kimse yoksul insan için ya bir polis ya tahsildar ya da bir müfettiştir.

Bu kitabı hazırladığım günlerde bir «İnsan Hakları Gösterisine» katıldığım için beni tutuklamışlardı. Bir gecelik yaşantı zihnimi karıştırdı: Şehir nezarethanesi Öteki Amerika'nın en önemli kurumlarından birisidir. Karşılaştığım tüm insanlar yoksuldu. Kavgacı Beyaz yoksullar, Zenciler, Portorikolular... Her şeyden önce onların yoksulluğu tutuklanmaları için yeterli neden teşkil ediyordu. Bir polis, düzgün giyinmiş, okumuş olduğu açıkça görülen, bir yoksul olmaktan ziyade politika ile ilgisi bulunma ihtimali olan kişilere karşı daha tutarlı ve dikkatli olmaktır. Yoksulların kefalet veya avukat için paraları yoktur. Mahkemelerde kendilerine isnat edilen ithamları büyük bir vurdum duymazlık için-

de dinlerler. Zaten isnatları kabullenmiş bir tutumları vardır. En büyük cezayı beklerler ve çoğu zaman alırlar da.

Diğer taraftan yoksulların dili, psikolojisi ve dünya görüşleri bizim için önemlidir. Yoksul olmak her şeyi yitirerek insanın kendisine yabancılaşması, büyük toplumun kültüründen temelden farklı bir kültürde yaşamaktır. Yoksullar istatistiki bilgilerle anlatılabilir, analiz edilebilir. Eğer onları tanımak istiyorsak onların bir psikologa olduğu kadar bir romancıya da ihtiyaçları vardır. Onların duygularını, yapılarını, yaşadıkları hayatı izleyebilecek bir Amerika'lı Dickens'e ihtiyaç vardır. Dönemler, eğilimler, büyük güçler değişik bir şekilde konuşan ve düşünen etkili kişiler olarak düşünülmelidir.

Ben bir romancı değilim buna rağmen istatistik gerçeklerin ardında yatan yüzleri anlatma teşebbüsüne girdim. Öteki Amerika'daki kişisel yaşantının ağırlığını söylemeye çalıştım. Lüzumlu olduğundan dolayı büyük topluluklardan yani gurbet işçilerinden, azınlıklardan, tarla yoksullarından ve yaşlılardan işe başladım.

Kitap boyunca, hükümetin resmi rakamları veya Öteki Amerika'nın izlenimleriyle ispatlanamayan bir zan üzerinde titizlikle durmaktayım. Bu, geleneksel bir yorumdur: Herkese iyi bir yaşantı sağlıyan teknolojiye sahip olan bir ulusta böylesine bir sefaletin var olması utanılacak bir skandaldır. Yalnız, eğer bir kimse bu işe böyle bir yorumla başlarsa, acaba kırk elli milyon insanın görünmezliğini kavrıyabilir mi ve Öteki Amerika'yı görebilir mi? Eğer bu körlüğü atmak istiyorsak olayları içtenlikle idrak etmeliyiz. Bir gerçek izah edilebilir fakat bir saygısızlık asla.

Bu durumu gördükten sonra biz, Amerikan yoksullarına neler söylemeliyiz? Biz onların Hint, İtalyan ve Rus fakirlerinden daha iyi olduklarını mı söyliyeceğiz? Bu bir yanıt olabilir. Fakat içtenlikle değil. Ben bunu bir başka şekilde söyliyeceğim. Her iyimser ve sağlıklı büyümüş Amerika'lıya, gereksiz yere milyonlarca kişinin bedenen ve ruhen sakatlığa uğramasının çekilmez olduğunu söylemek istiyorum. Benim yaptığım karşılaştırmanın ayarı ne kadar daha kötü şeyler olabileceği değil, toplumumuzda bir canlanma olursa yoksulların ne kadar daha iyi yaşıyabileceğini işaret etmektir.

İkinci Bölüm

LÂNETLİLER

Newyork'ta bazı arkadaşlarım 80. Warren Caddesine «köle pazarı» diyorlar.

Manhattan çarşısında büyük bir yapı vardır. Koridorlarında karmakarışık bir hava eser. Duvarları boyunca iş bulma büroları sıralanmıştır. Bu büroların bazılarında ustalık isteyen ve iyi ücret ödenen işler listeler halinde asılır. Fakat onların çoğunda ekonomik ölüler diyarında bulunan işler vardır: bulaşık yıkayıcıları, bir günlük işler, gece işleri vesaire.

Her sabah erkenden Warren caddesine büyük bir insan kalabalığı akar. Orası adeta Portorikoluların, zencilerin, alkoliklerin, dilenci ve sakatların toplanma yeridir. Bazıları bir günlük işler için bir duhuliye ücreti öderler. - yaklaşık olarak % 10 kadardır. - Beş dolarlık bir iş için yarım dolar ödiyerek küçük bir lokantanın yolunu tutarlar. Herşey yolunda giderse ücretlerini alarak çalışmayı sürdürürler, işler yolunda gitmezse geri gelip yarım dolarlarını almaya yasal hakları vardır. Fakat birçokları bunu bile bilmez. Zira onların pek çoğu yasal haklarla ilgisi bulunmayan insanlardır.

Warren Caddesinde en sıkışık zaman öğleden sonraya raslar. Bütün işler verildiği halde etrafta insanlar dönmektedir. Bazıları genişçe bürolardaki sıralarda otururlar. Beklemeleri için gerçek bir

neden yoktur. Ama onların yapacak başka işi de yoktur. Bazıları için burada oturmak bir gurur meselesidir. Bu gurur, ertesi sabah erken vakte kadar bir iş bulma fırsatını elde etmenin olanaksız olduğunu bilseler de, her nasılsa bir iş arıyormuş duygusunu belirtmek içindir.

Bu caddedeki insanların çoğu yoksul doğmuşlardır. - Alkolikler hariç - Amerikan toplumunun ilgilendiği kadarıyla onlar kabiliyetsiz insanlardır. İyi bir iş bulmak için gerekli eğitimden ve ustalıktan yoksundurlar. Eğer devamlı bir iş bulabilirlerse o da az ücret ödiyen bir iş yerinde veya bir mutfakta olabilir.

Bir Şikago fabrikasında bir başka grup çalışmaktadır. Bir yıl veya o kadar bir zaman önce onlar bir şirkette iyi ücretlerle çalışıyorlardı. Hastalık izni, emeklilik hakları ve tatilleri vardı.. Şimdi onlar eskiden aldıkları ücretin yarısı kadar bir ücretle bu fabrikada suni Noel ağaçları yapıyorlar. Mukavele ile kazanılmış hakları yoktur. İşçi başı bir hükümdar gibidir. Bir işçi tuvalete gitse bile izin istemek zorundadır. Hergün birkaç kişi itaatsizlikten kovulur.

Bunlar yoksullaşmış insanlardır. Tecrübeli ve ustadırlar. Bir zamanlar toplumun diğer kişileri gibi onlar da ekonomik bakımdan ilerlemişlerdi. Fakat şimdi onların işleri işyerlerinden çıkartılmış ve onların ustalıkları da işe yaramaz olmuştur. Böylece bulundukları ekonomik seviyeden geriye, sefalete doğru zorla itilmişlerdir. Bu özel grup zencilerden teşekkül etmektedir. Bunların hiç gerilememe ve eski koşullara dönmeme şansları çok azdır. Henüz onların bu kötü durumları ırklarına münhasır bir şey değildir. Zira bu durum, büyük üretim sağlı-

yan endüstride meydana gelen teknolojik işsizliğin kurbanı olan acemi veya yarı usta işçilerin ortaklaşa karşılaştığı bir sorundur. Bu insanlar birçokları gibi ırksal özelliği olmayan genel bir sefaletin içine itilmişlerdir.

Bu insanlar «Bolluk toplumu»nun lânetlenmiş kişileridir. Her şeyden önce onlar hiç bir zaman gerekli becerileri elde edememiş veya onları ekonomi geliştiği zaman tamamen yitirmişlerdir. Onlar, Amerika şehirlerinde sefalet yaşantısının büyük bir kısmını yaratanlardır. Sayıları milyonları bulmaktadır.

I

Birleşik Devletlerdeki her büyük kentte bir ekonomik ölüler diyarı vardır. Kullandığımız bu terim gerçeklere tam tamına uyan yeterli terimdir: Şehrin içindeki çoğu zaman yeraltındaki mutfakları ve ocakları ima etmektedir. Gene bu ifade, onbinlerce gizlenmiş kişinin çok düşük ücretlerle çalıştığı yerleri kastetmektedir. Suç işlemenin olduğu gibi ekonominin de bu kara dünyası gözle görülmez, gizlikapaklı bir dünyadır.

Ekonomik ölüler diyarının işçileri, 1961'de çıkarılan «En Düşük Ücret Kanunu»nun içine almadığı 16 milyondan daha fazla şehirli Amerika'lıdan meydana gelmektedir. Bunlar ev işi yapanlar, otel işçileri, otobüs işçileri, bulaşık yıkayıcıları ve perakende satış yapan mağazalarda çalışanların bazılarıdır. En son hükümet rakamlarında, örneğin, otel işçileri haftada ortalama 44-47 dolar, çamaşırhane işçileri 45-46 dolar, General Marşandiz işçileri 37-48

dolar, giyim eşyası yapan fabrikalardaki işçiler 45-58 dolar almaktadır.

Amerikan ekonomisinin bu kesimi ilerleme olanağından yoksun olduğunu ispatlamıştır. Asıl nedenlerden birisi ekonomik ölüler diyarında çalışan işçilerin kendilerini savunmaları için örgütlenmelerinin imkânsız oluşudur. Artık onlar vicdansız iş verenlerin merhametine sığınmaktadırlar. - Hastane işçileri kesiminde görüldüğü gibi yönetim, hayırsever bir tutumla en çaresiz vatandaşları istismar ederek bir fitneye iştirak eden, şehrin en seçkin kişilerinden teşekkül eden bir kurulun elindedir. - Yoksul hastahane işçileri dalavereci birlikler ve şantajcı kimseler tarafından soyulmakta ve kullanılmaktadır.

Son 15 yıl içinde Şikago'daki bazı hastahane işçileri ile konuştum. Sendikalarının tanınması için grev gözcüsü olarak nöbet tutuyorlardı. Bu işçiler önce kurmuş oldukları sendikayı kaybetmişlerdi. Onların çoğu haftada aldığı 30 dolarla ailelerinin temel dayanağı oluyordu. Hastahane onların iş anında yedikleri yemek için çok para alıyordu. Fakat sonraları bu konuda onlara seçim hakkı bile tanınmıyarak yemek yemeseler bile yemek parası ödemek zorunda kalmışlardı. Sendika ortaya çıktığında üzüntü verecek derecede bir iş veren baskısı gördü. İşçilerin büyük çoğunluğu fırsat bulur bulmaz sendikaya yazıldı. Fakat ekonomik ölüler diyarının birçok işçisi gibi bu kadınları örgüt içinde tutmak oldukça zor bir işti. Ödentileri oldukça azdı. Aslında onların ödentileri sendikadaki iyi ücret alan işçiler tarafından ödenmekteydi. Öylesine beceriksiz insanlardı ki bir grev zamanında onların görevi üstün kabiliyetli personel tarafından yürütülürdü. On-

lara yetişmek ve yardım etmek çok büyük gayret istiyordu. Ne yazık ki bu konuda başarıya ulaşılamadı.

Bu iyice yerleşen sefaletin üstüne bir örneği, Atlanta'da, Georgia'da 1960 yılı ortalarında hastahane işçileri arasında geçti. Bulaşık yıkama makineleri başında çalışan erkekler saatte 0,68 dolar, bayan mutfak yardımcıları 0,56, hizmetçiler 0,55 dolar alıyorlardı. Eğer bu kimseler yılda ortalama 2000 saat çalışmış olsalar hizmetleri karşılığı 1000 dolar civarında bir para almış olurlardı.

Bozuk ekonomi devrinin lokantalarındaki durumu da şöyle böyle hastahanelerdekinin benzeridir. Mutfaklardaki «gizli yardımcılar» da oldukça değişken bir gruptur. Çok hızlı bir şekilde işleri değişiverirler. Netice olarak, bir sendika bütün işçilerini bir iş yerinde kontrata sokmak için toplar fakat daha grev yoklamasından önce birleşenlerin bir kısmı başka bir işe kaymış olur. Bu durum böyle işçilerin bir «işçi hareketi» için örgütlendirilmesinin çok pahalıya mal olduğu anlamına gelir. İşçiler hemen küçük gruplara ayrılırlar, kendileri için para ödiyemezler, hem de devamlı iş isterler.

Ekonomik ölüler diyarının işçilerini organize etmenin öylesine zor olması gerçeği iki tip dolandırıcının eyleme geçmesini teşvik eder. Bizzat işçi olan dolandırıcılar ve onların devamlı arkadaşları olan yönetici durumundaki dolandırıcılar. 1950 yılının ortalarına doğru Şikago'daki bazı otel, lokanta işçilerinin lokalleri ve sendikaları bu gibi şantajların tahakkümü altında inliyordu. - O zamandan bu yana dolandırıcıların temizlenmesine devam edilmektedir. - Pazarlık çok basitti. Birlikten sahtekâr birisi sahtekâr lokantacıdan bir miktar rüşvet alır-

dı. Bazen bu, bir kuruluştaki tesislerin sayısına göre hesaplanan bir nevi belirli bir yüzde üzerinden alınan vergi şeklindeydi. Bu rüşvete karşılık olarak sendikacı o kuruluşun işçilere genel sendika ücretinden daha az bir ücret ödemesine razı olurdu. Bu eylem ekonomik ölüler diyarına yeni kadın garsonların getirilmesi sonucunu doğurmuştur.

Ucuz iş yerlerinin çokluğu ile özellik gösteren Newyork'ta bu sahtekâr sendikacılar daha açık bir şekilde faaliyet gösteriyordu, hiç bir zaman ismini bile duymadıkları sendikaların üyesi olan Portorikolular vardır. Onların bu işçi örgütlerindeki hakları, ödedikleri aidata göre tahdit edilmiştir. Sarı sendikacılıkta önemli bir rolü olan patron, sendika önderlerine açıkça rüşvet verir. Buna karşılık sendikadan serbesti almış olur. Ve düşük ücret ödeme hakkına sahip olur. Bu alışverişten doğan kontratlar yazılı olarak yapılır. Dürüst bir sendikanın yapması gerekli ücret miktarlarını, yan avantajları, iyi çalışma koşullarını da içine alan bütün standart hazırlıkları bu anlaşma içine alınmaz. Tek anlaşma konusu on iş yerinde dürüst bir sendika kurulmasın diye böyle bir sarı sendika kurarak örgütlenmenin yapıldığı kanısını uyandırmaktır. Yapılan bütün çalışmalar böyle bir amaç etrafından toplanmaktadır.

Gerçekten, AFL - CIO «baskına hayır» biçimli anlaşmasının mantığa aykırı düşen sonuçlarından biri, az ücret ödenen işçilerin bir kısmını işçi olan şantajcıların avuçları içinde tutmalarına yardım etmesidir. Bu şebeke elinde geçerli bir imtiyaz bulundurdukça diğer dürüst sendikacıların eyleme geçmelerini ve sarı sendikacıların kovulmalarını önlemiş olur.

Son olarak, ekonomik ölüler diyarının küçük iş

yerlerinde çalışan birer avuç işçiyi de içine aldığını söyliyelim. Ancak bu, onun toplam işçisinin önemsiz bir yekûn tuttuğu anlamına gelmez otelleri, lokantaları, hastahaneleri ve ucuz iş yerlerini eklediğimiz zaman milyonlarca işçiyi içine alan ölü bir ekonomi kesimi ile karşılaşılır. Örgütlenmemiş 6, 7 milyon işçi vardır. Bunların bir çoğu en düşük ücret kanunu kapsamına dahil değildir. Örneğin, 1961 yılında General Marşandiz mağazalarında ve depolarında haftada 37-48 dolar ücretle çalışan 1.250.000 işçi çalıştığı tesbit edilmiştir. İşçi elbisesi yapanlar haftada 45 dolar kazanır. Bu insanların sayısı da 300.000 kadardır. Bunların büyük çoğunluğu Öteki Amerika'da yaşamaktadır.

Böylece, bolluk ve yüksek hayat standardının hakim olduğu bir toplumda inanılmaz surette istismar edilmeye hazır bir ekonomik geriliğe sahip bir iş kesimi vardır; örgütsüzdür ve birçok sahada Federal kanunlar tarafından korunmamaktadır. Sakatların, geri kalmışların, azınlıkların bocalayıp durdukları yerler buralarıdır. Los Angelos'ta onlar Meksikan - Amerikalılar, Batı Virjinya ve Pensilvanya'nın seyyar dükkânlarında Beyaz Anglo - Sakson Protestanlarıdır. Hepsi de ırk, inanç ve rengine bakmaksızın kıyılmışlardır.

1961 yılında Amerikan toplumu bu ekonomik ölüler diyarının getirdiği büyük sorunla karşı karşıya kaldı. Problemin çözülmesinin gereksiz olduğu sonucuna varıldı. Bu işçiler kendilerine yardım etmek için bir araya gelerek örgütlenemediklerine göre onların tek umudu Federal Hükümetin iyi niyetine kalmıştı. Başkan Kennedy'nin seçiminden sonra bu konuya en düşük ücret kanunu tasarısı ile değinildi. AFL - CIO bu en düşük ücret kanununun

6.500.000 yeni işçiyi de içine almasını teklif etti. Hükümet ise 3.000.000 işçiyi bu kanun kapsamına alıyordu. Tutucu Güneyli Cumhuriyetçiler bu rakamın 1.000.000 civarına indirilmesini istediler.

Kongre'de bu konu üstüne şiddetli tartışmalar geçti. Hükümet görüşünün destek kazanması için birtakım itiraflarda bulunuldu. Kimlerin aslan payı aldığını anlamak için fazla bir politik zekâya ihtiyaç yoktur: Halen ekonomik yönden güçlü olanlar şüphesiz. Çamaşırhane işçileri - 300.000 - İşçi Bürosunun en son kayıtlarına göre haftada ortalama olarak 47 - 72 dolar alıyorlar ve bu kanun kapsamı dışında tutuluyorlardı. Hastahane işçileri de tasarıdan çıkarılmıştı. Gazeteler 3 milyondan fazla işçinin kanun kapsamı içine girdiğini yazıyordu. Fakat gazeteler onların çoğunun iyi ücret ödiyen endüstri kollarında çalıştığını ve yardıma ihtiyaçları olmadığını nedense yazmaktan kaçınıyorlardı.

Hükümet politikasında organize edilmiş kuvvet daima sözünü geçirir. Netice olarak, ekonomik ölüler diyarının terkedilmiş insanlarına Amerika gene sırtını çeviriyor. Tıpkı bir sözcünün dediği gibi: «Biz bir taraftan günde 26 dolar kazanan işçileri koruduk. Diğer taraftan haftada 26 dolar kazanamıyan insanları terkettik.» Bir defa daha belirtelim ki refah devleti yardıma en çok gereksinme duyanlara en az yardımı yapmaktadır.

II

Ekonomik ölüler diyarının kadın ve erkeklerinin büyük çoğunluğu yoksul olarak dünyaya gelmiştir. Fakat başka ve belki de daha trajik olan bir endüstri sefaleti vardır: Bu sefalet bir zamanlar çok

kazanarak ilerliyen fakat ekonomik duraklama ile birlikte fakirleşenlerin serüvenidir.

İşte onların öyküsü:

Şikago'da soğuk bir gecede (kış yoksulların en korkulu düşmanıdır) bir zenci işçi grubu ile konuştum. Buluşmamızdan kısa bir müddet öncesine kadar bir et ambalâjlama endüstrisinde çalışıyorlarmış ve Ambalâj İşçileri Sendikasının üyesi imişler. Saatte 2,25 dolar alıyorlarmış ayrıca başka yan avantajları, hastalık izni ve benzeri hakları garanti altına alınmıştı. Üstelik Birleşik Devletlerin en güçlü ve geniş sendikalarınadn birine dahil olmakla itibar görüyorlarmış. Bu endüstri kolunda zenci işçi çalıştırmak gelenek haline gelmişti. Bunun nedenlerinden biri de bu işin çoğunlukla «pis» sayılması ve bu pis işi yapmanın zencilerin görevi olduğu inancı idi.

Bu insanların çoğu suni Noel ağaçları yapan bin atölyede iş bulmuşlardı. Saatte 1 dolar alıyorlardı ve başka da avantajları yoktu. İşyeri şüphesiz sendika aleyhtarı idi. Hergün için birçok işçi kovulurdu. Pazartesi sabahları toplanan kalabalıklar iş yerleri için yarışmaya başlardı.

Şüphesiz saatte 1 dolar çok azdı. Fakat bu yoksullaşmanın daha önemli bir nedeni vardı. Onlar ARMOUR'da çalıştıkları zaman, belirli bir iş garantisinin olduğunu bilirlerdi. Sendikalı olduklarından iş yerinde bazı hakları vardı. Fabrika kapandığı zaman sadece ücretlerinin en az yarıdan fazlasını kaybetmekle kalmadılar aynı zamanda tahkir edildiler. Bu zenciler için oldukça acı bir gerçektir. Küçük bir azınlığın üyeleri olarak öyle iyi iş bulduklarından ve insan haklarını titizlikle savunan bir sendikanın üyesi oldukları için eskiden iyi günler

geçirmişlerdi. Fakat şimdi ekonomik ölüler diyarına itilmiş olan bu insanların öyle hakları da yoktur. Noel ağacı fabrikası yalnız zencilere iş veriyordu. Bu onların daha ucuz çalışmalarından ve iş yerinde sürekli olarak tutulabilmelerinden ileri geliyordu.

Konuştuklarımdan birisi otuz yaşlarında bir kadındı. Ücretlerin azlığından çok çalışma şartlarının kölelik anlayışı içinde oluşundan yakınıyordu. Bir duş alması için bile izin almaları gerekiyormuş. Herhangi bir anda itaatsizlikten işten atılabilirmiş. Haklarını savunmak için şikâyet hakkı ve hakem rolü oynayacak hiç bir kimse yokmuş. Çok neşeli, açık ifadeli, anadan doğma lider bir kadındı. İşçileri örgütlendirmeye çalışmış, işçilerin çoğu sendika için imza vermiş. Fakat Ulusal İşçi Münasebetleri Dairesi sendikanın kurulacağı tarihi ertelemiş. Artık seçim yapılamıyacakmış. Noel ağacı mevsimi bitmiş durumda ve bu işçiler tekrar caddelere dökülmüşler gezinip duruyorlar.

Henüz az ücret ödiyen iş yerlerinde çalışan işçiler kendilerini şanslı sayıyorlar. Onlar saatte 1 dolar kazanıyorlardı ki bu hiç yoktan daha iyi idi. Konuştuğum iki erkek işçi bir başka hava içinde idi. Hayatlarını bu endüstri toplumu içinde harcamışlardı. İkisi de 40 yaşın üzerinde idi. 1959 yılında ARMOUR'da çalışırlarken işten çıkarılmışlardı. Aradan geçen 18 aya rağmen henüz hiç bir iş bulamamışlardı. İçlerinden biri şöyle konuşuyordu: «Bir cam silmeye gittiğim zaman adam sadece yüzüme bakar, soru bile sormadan «Sen çok ihtiyarsın.» der.»

Öteki işçiler fabrika kapandığı zaman kendilerine nasıl ırk ayrımı yapıldığını anlattılar. Teknik aslında büyük bir sadelik ve basitlik içindeydi. Bir

iş fabrika tarafından gerekli beceri seviyesinden daha üstün derecede bölümlere ayrılır. Ustalık ve eğitim büyük ayrıntılarla istenir. Beyaz işçiler müracaat ettiği zaman bu prensiplere aldırış edilmez. Zenci işçiler müracaat ettiği zaman ise kılı kırk yararlar. Teknik yönden bir ayrım yapılamaz. Ancak zenciler ehliyetsiz ve hünersiz diye geri çevrilir. Güya ırkları yüzünden değil. Ama bu şüphesiz apaçık görünen bir ayrımdır.

18 ay işsiz gezen bir adama ne olur? Bunu o adamlar bana anlattılar. Önce taksitle satın alınan fakat henüz ödenmemiş olan her şey; araba, ev gibi lüks şeyler gider. Sonra akrabalardan birine sığınma işi gelir. Son olarak da özellikle yaşlı işçiler için tek çare olan Öteki Amerika'ya resmen geçiş başlar.

ARMOUR fabrikasından ayrılan işçilerin büyük çoğunluğu zenci idi. Amerika, aslında zencilerin aşağı yukarı yoksullaşacaklarını beklemektedir. Halk bu insanların ŞİKAGO'daki acılı yaşantılarına karşı en küçük duygusal bir ilgi göstermez. İyi niyetli kişilerin düşünce ve duyguları sefaleti görmemezlikten gelen bilinçsiz bir ırkçılık anlayışıyla doygun hale gelmiştir.

Daha çok zencileri ilgilendirse bile ARMOUR fabrikasında olanlar aslında sadece ırksal bir olay değildir. Aynı olay Pensilvanya ve Detroit'de de geçmektedir.

Harvey, Swados, Pensilvanya'daki Saint Michael işçileri ile ilgili görüşlerini çok ilginç bir makalede dile getirmiştir. «Bir kasabaya gelmek ve onu boş insanlarla dolu olduğunu görmek acayip bir şey. Bu adamlar dar ve pis sokakları çiğneyip duruyorlar, köşelerde çene çalıyorlar, şehir salonunun ve

Saint Michael otel ve lokantalarının çıplak sütunlarına dayanıp bekleşiyorlar. Gerçek insandan çok film aktörlerine benziyorlar. Çünkü ortada yanlış bir «şey» vardır.»

Bu (şey) 24 Nisan 1958 yılında meydana gelmişti. O gün Maryland Şaft Numara I maden ocağı kapatılmıştı. O günden beri madencilerin bazıları başka yerlerde iş bulabildiler. Fakat birçokları için bir tembellik, işsizlik ve yaşantılarında derin bir değişiklik başladı. Zaten usta bir madenci ile başka ne iş yapabilirsiniz? Maden ocağı kapatıldığı zaman onu hangi endüstriye aktarabilirsiniz? Fizik yapısı itibariyle madenci güçlü bir insandır. Hayatını kömür madencilerinin sıkı fıkı toplumu içinde geçirmiştir. Arkadaşlarına ve dağ içlerindeki küçük kasabalarına karşı derin bağları vardır. Fakat başka yere nakli imkânsız olan bir ustalığı vardır.

Maryland Şaft ocaklarından ayrılan işçilerin bazıları çelik endüstrisinde iş buldu. Fakat orada da tutunamadılar. Madenlerde işi yok eden otomatik tesisler şimdi de çelik endüstrisine atlamış durumda. Böylece onların bu önemli sorunları sürekli olarak kendilerini kovalamakta. Öteki işçiler, düşük ücretle de olsa, hademe olarak hastahane ve kuruluşlarda büyük mağazalarda kapıcı ve tezgâhtar olarak çalışmaktadırlar. Fakat gene, bu yaşantının en tahkir edici tarafı ruhları sakat etmesidir. Tıpkı Swados'un dediği gibi. «Gerçekten tehlike ile içiçe yaşama kabiliyetleri, çok çalışmaları, çok döğüşmeleri, çok içmeleri, çok sevmeleri ile gururlanan bu adamların büyük çoğunluğu şimdi ev işi öğrenmekte ve bir kadının ailedeki öneminden söz açmaktadır.»

Madenciler iş dünyasının masal kahramanları

olarak tanınmışlardır. Onların kasabaları diğerlerinden ayrı ve uzaktır. Bir meslek gururu ve denizci canlılığı içindedirler. Onların kavgaları uzun süreli ve kanlı olur. Bazan bir savaşı andırır kavgaları. Çok zor bir hayatları vardır. Artık şimdi işleri ile birlikte gururları da gitmiş durumdadır. Bu maden bölgelerinde bir çok küçük elbise imalâthaneleri vardır. Bu küçük imalâthaneler Newyork ve diğer merkezi yerlerdeki sendikalı işçilerden kaçınmaktadırlar. Bu iş yerlerinin verdiği ücretler acınacak kadar azdır. İşsizlerin kadınlarına iş vermeyi tercih ederler. Çünkü kadın işçilere daha az ücret ödenir. Böylece kadınlar iş yerlerinde çalışırken eskiden madenci olan erkekler şimdi ev işleri yaparlar, salonlarda vakit geçirirler. Evin kadını evin ekmeğini kazanan kişi olmuştur.

Detroit'de bu türlü oluşumun bir başka yönü halâ görülebilir: O, ne Armour fabrikasında olduğu gibi bir azınlık sefaleti ne de kömür işçilerinin durumunda olduğu gibi bir bölgesel sefalettir. O, dev bir Amerikan endüstri şehrinin içinde gelişmekte olan ve bir adım geriden gelen bir yoksullaşma olayıdır.

1956 da Packard Detroit'deki bir fabrikasını kapattı ve 4000 işçiyi de yok etti. Oradan çıkarılan işçilere Senato İşsizlik Sorunları Komitesi tarafından yapılan bir araştırmada titizlikle dile getirilmiştir. Rapor şöyle başlamıştır: «Çalışması için çok yaşlı, emekliye ayrılması çok genç...»

Packard fabrikası kapandığı zaman dünya bazı işçilerin üstüne yıkılmıştır. Ağlıyanlar bile vardı. Onlar yıllardan beri orada çalışmışlar ve yaptıkları arabalarla kişisel hüviyet kazanmışlardı. Bazıları çok daha üzüntülüydü. Çünkü onlar şirketin üreti-

mi azaltmakla yanıldığını hissediyorlardı. 1956 da işten atılmışlardı. Fakat birçokları 1958 ve 1960 da meydana gelen ekonomik durgunluk günlerinde hâlâ düzenli bir iş bulmuş değillerdi.

En iyi durumdaki işçiler genç ve eğitilmiş kalifiye işçilerdi. Bunların işsizliği beş buçuk ay kadar sürmüştü. Genç ve az eğitim almış işçiler yedi buçuk ay kadar sokakları doldurmuştu. Yaşlı ve usta işçiler ise sekiz buçuk ay kadar işsiz kalmışlardı. Yaşlı ve temelli eğitimsiz işçiler ise 14 ay kadar işsiz dolaşmışlardı.

Bu insanların hemen hemen her biri korkunç bir yaşantıya sahipti. İş bulanların yüzde kırk kadarı ikinci bir iş daha tutuyorlardı. Usta işçiler acemi ve günlük işçilerin yapacağı işleri bile alıyorlardı. Bunların çoğu yoksullaşmadı. Tahkir edilmiş ve seviyeleri düşmüştü. Fakat geçinilmiyecek bir uçuruma sürüklenmemişlerdi. Ama yaşlıların, cahil işçilerin ve zencilerin bir kısmı bu yıllarda Öteki Amerika'nın yolunu tutmuştu. Sonuç olarak onlar iyi örgütlenmiş ve dolayısiyle iyi ücret ödiyen endüstriden gelmişler ve yoksulluğa demir atmışlardı.

Durum Detroit'de de böyledir. Bu hikâye esasen Saint Michael, Pensilvanya veya Şikago, İllinois'de de aynıdır. 1950 lerde ve 1960 ların ilk yıllarında herkese iyi yaşama standardı sağlıyan muhteşem bir teknolojiye sahip olan Amerikan toplumu milyonlarca insanın ekonomik bir uçuruma yuvarlanışına tanık oldu.

Bu insanların bazıları her yönden uçuruma yuvarlandı ve daha önce refah devletinin yaratıldığı ekonomik çizgide soluğu aldı. Birçokları da geriledi. Fakat çok feci şekilde yoksullaşmadı.

İleride Amerikan ekonomisinin kalkındığı dö-

nemi gözden geçireceğiz. Şimdilik, esas malûmat istatistiki rakamları kapsamıyor. Kişisel görüşlerimi sunuyorum. Ruhsal depresyon sefaletin temel olgularından biridir. O, insanlar hakkındaki en korkunç şey, birden bire kendilerinin terkedilmiş ve başı boş insanlar olduğunu hisseden insanların duygularıdır. Bu noktada o «bolluk toplumu» bir gerçek ve hatta bir ümit olmaktan çıkıp öcüleşiyor.

III

Yoksullaşarak toplumun dışına atılmış olan bu lânetliler Öteki Amerika'daki sefaletin göze görünmeyen biçiminin özel, güçlü bir delilidir.

1930 yıllarında işsizlik, toplumun genel bir sorunu idi. İş gücünün dörtte biri sokaklara dökülmüştü. Herkes bunun etkisi altındaydı. Büyük işler iflâsın eşiğinde bulunuyordu. Küçük işler de genel havaya göre aksamıştı; beyaz yakalı işçiler de herkes gibi işten çıkarılıyordu. Bu tecrübeden sonra bir «güzel günler» berraklığı geldi. Eğer istatistikler daha çok insanın çalışmakta olduğunu bildiriyorsa bu bir başarı demekti; eğer iş hayatında bir batma varsa, ki 4 ile 6 milyon kişi geçici olarak işten çıkarılmıştı, bu ekonomik bir gerileme demekti.

1930 yıllarının getirdiği berraklık yeni bir gerçeğe karşı gözlerimizi perdeliyordu. Şimdi iş bulanların sayısında bir artış olması, istihlâkın büyüyüp genişlemesi, üretimin artması, aynı zamanda büyük depresyonların lokalize edilmiş olması mümkün ve hatta bir gerçektir. Genel refah içinde sefaletin sürüp gittiği büyük endüstriler ve bölgeler olacaktır. Bilinen Amerika üstün hayat standartlarıyla ge-

ne ileriye gitmekte fakat buna karşıt olarak Öteki Sefalet Amerikası geriye doğru yol almaktadır.

Harvard Üniversitesi profesörlerinden John Dunlop 1930 larda büyük bir işsizliğin hüküm sürdüğünü yazıyor. Harp sonrasında sınıf işsizliği hakim olmuştu. Küçük gruplar çalışma dünyasından birer birer kopmağa başlıyacak diğerleri de refah içinde bir hayatı sürdürecektir.

Sınıf işsizliği ortaya çıktığı zaman «herkes sefil iken sefil olmak daha iyidir.» şeklinde özel bir yargı kafalara yerleşir. Tutucular ve diğer muhalif güçler tarafından istihsal ve işsizliğin rekor seviyedeki durumunu kanıtlıyan rakamları göstermek mümkündür. Fakat herhangi bir vatandaş bunun, iyi günlerin daha genel olduğu anlamına geldiğini farzeder. Buhranın darbe indirmiş olduğu sınıf unutulur. Üstelik inkâr bile edilir.

1950 döneminde 1960 döneminin ilk yıllarında geri kalmış ve hattâ yoksullaşmış kimseler esasen büyük üretim endüstrisi kesimindendir. 1929 da İşçi İstatistik Bürosuna göre iş gücünün % 59'u mavi üniformalı, % 41'de beyaz üniformalıdır. 1957 yılına kadar mavi üniformalıların yüzdesi 47'ye inmiştir. Memuriyet ve çeşitli mesleklerde çalışanların sayısı ise % 53'e yükselmiştir. Bu rakamlar, ekonominin bir bütün olarak ilerlediği bir dönemde endüstriyel işlerin azalışını ispatlamaktadır.

Birçokları için bu gelişme Amerika'nın sınıfsız, ekonomik yönden demokratik bir ülke olmakta olduğunun bir işareti idi. Onların iddialarına göre ulus gittikçe iş'de çalışanların azaldığı fakat memuriyette çalışanların çoğaldığı bir ulus olmağa doğru yükseliyordu. Fakat bu tezin gözden kaçırdığı nokta böyle bir değişiklikte bir takım insanların daha kö-

tü bir yaşantıya doğru itilmesi gerçeğini görmemezlikten gelmesidir. Bu kötüye gidiş, bir işçinin örgütlenmiş bir endüstri işi sahasından örgütlenmemiş genel hizmetler sahasına geçerken ücretin bir kısmını, iş güvenliklerini ve hattâ gururunu yitirmesi sonunda meydana gelmektedir. Burada gene gözlerin göremediği sosyal bir sorun vardır. Sınıf her nasılsa daha az göze görünür bir şekil alır. Fakat sınıfın güçsüzlüğü ortada kalır ve bazı durumlarda belirli yerlerde yoğunlaşır.

Hükümet 1960 yılında, büyük bir işe geçiş dönemi olan 1950 - 1960 arasında işsiz olanların beşte birinin, buhranın ezdiği bölgeler ve yok ettiği endüstri kesiminden gelmiş olduğunu açıkladı. Öyle bir dönemde işsizlik derecesi kol işçileri için fikir işçilerinin 3 misli idi. Buhran geçiren bölgelerdeki işsizlerin dörtte biri hemen hemen 6 ay kadar hiç iş bulamamışlardı. Bunların çoğu aile geçiminden sorumlu kişilerdi. İşsiz olan zencilerin sayısı ise beyazlara göre üç misli fazlaydı.

AFL - CIO'nun başkanı George Meany bu işsizliğin sınıfsal karakterini birkaç basit rakamla ortaya koymuştur: 1953 ile 1959 arasında 1.500.000 kol işi, yekûnun % 11 kadarı, ekonomiden çıkarılmıştır, aynı dönemde tezgâhtar ve meslekî işçilerin sayısı 600.000 kadar artmıştır. Bu dönemde «normal» sayılan işlerin toplamı devamlı olarak artış kaydediyordu. 1949 buhranında işsizliğin derecesi 3,1, 1954 buhranında ise bu rakam % 4,3'e yükselmiştir. İş hayatının yeniden iyileştiği 1958 yılında iş gücünün % 5,1 kadarı açıktaydı. - 1961 de meydana gelen düzenli ekonomi dönemi % 7 işsizle başlamıştı. - Hemen hemen 10 yıl içinde 1958'deki işsiz

sayısı 1949'daki ekonomik buhran dönemindeki işsiz sayısına eşit olmuştu.

Fakat bu rakamların uzun süren işsizlik devrelerinde arttığı önemle kaydedilmelidir. - Amerika'daki sefalet kültürü için önemli bir nokta - Bir işçinin birkaç hafta bile işsiz kalması yeteri kadar acıdır. Bir de işsizliğin aylar, yıllar sürdüğünü düşünün, o zaman bu sadece bir durgunluk değildir. Bütün temel hayat standartlarını tehdit eden ve yoksulluk çukuruna iten bir durumdur. İşçi İstatistik Bürosunun kuru fakat açık sözleriyle bu durum dile getirilmiştir. «Toplam işsizliğin artması devamlı işsizlerin de sayısını artırmıştır.» Buhran bir bölgeye bir kere yayılmaya görsün hemen o bölgenin hayatı durur gibi olur. Vergiler sıkıştırır; genel hizmetler aksar; bir çeşit uygar bir çöküntü başlar. Az ücret ödiyen bir endüstri ortaya çıkabilir. Fakat bu sorunun istismarından başka bir şey değildir, çözüm yolu getirmez. Zaten başkaca da bir şey olmaz. Nihayet fasit daire büyümeye başlar. Çünkü bir yer yoksullaşınca imalâtçılar orada yerleşmek istemezler; bundan dolayı o bölge daha da yoksullaşır. Gene İstatistik Bürosunun sözlerini alalım: «Bununla beraber büyük işsizliğin hüküm sürdüğü bir bölge olma gerçeğinin cezbedilecek endüstriye büyük bir etkisi vardır.» Kısaca hiç bir kimse, özellikle şirketler buhranlı bir bölgeye kolay kolay çekilemez.

1961'de Kongre bu sorunu görüştü. Alman terbirler yoksullaşmakta olanlar için olduğu kadar ekonomik ölüler diyarında yaşıyanlar için de yetersizdi. Acınacak kadar az para ayrıldı. En önemli şey buhrana kapılmış bölgeleri endüstriye yöneltmeye yardım edecek olan istikrazlardır. Uygun görülerek ayrılan para yeterli değildi. Bu parayı hükümet bir

kanun teklif ederek ayrılmasını istemişti. Bundan ileri bölgesel bir plânlama için gerçek bir hazırlık yoktu. Kötümserlik ve şaşkınlığı giderecek hiç bir şey yapılmadı.

Yeni terkedilmiş insanlar eskileri gibi ümitsiz bir gelecekle karşı karşıyadırlar. Bir eylem yaratabilecek kadar kuvvetli tek güç olan Federal Hükümet etkili bir program yapmayı başaramadı. Durum böyle devam ederse netice Öteki Amerika'nın genişlemesi, mevcut yoksullara yenilerinin katılması olacaktır.

Fakat bundan başka soruna kolayca çözüm yolu gösterenler de var. Yoksullaşmanın nasıl önlenebileceğini bilgiçlikle anlatırlar. Onların tavsiyesi tek bir kelime ile özetlenebilir: HAREKET. Bunda gene imâlı bir taşlama vardır. Yoksullar genel olarak kendilerine yardımcı olamıyanlardır. Sınıf işsizliğinin darbesini yiyenler hareket edemiyenlerdir.

Buhrana uğramış bölgelerdeki işsizlik en çok evli erkeklerle çocuklara zararlı olur. Böyle bir işsizlik, örnek bir vatandaş olan ve bir ev satın almak için para biriktirmeye çalışan daha yaşlı işçiye ağır darbe indirir. «Bir eve sahip olmak, işçilerin fazla olduğu bölgenin dışına çıkmalarını önleyen en korkunç engeldir.» der istatistikçiler. Hareket etseler bile hiç bir zaman düzgün bir iş bulamıyacak olan acemi işçilerle usta işçiler bir birine karışır.

Tersine etki de çalışmaktadır: Bir menfaat olarak düşünülen şey zaaf olarak gelişmektedir. Savaş sonrası dönemde birçok işçi, sendikaların 'yan kazançlar' hakkındaki görüşmelerini memnunlukla karşılamıştır.

İşçiler, bir yıllık maaşlarının garanti altına alın-

masından dolayı, bu görüşmelerin kendilerine devamlı bir çalışma olanağı yarattığına inanıyorlardı. Nitekim önemli kazançlar da sağlanmıştı. Fakat bu gelişmenin yan etkilerinden biri bir bölge veya endüstri buhrana kapıldığı zaman kendini gösterir. Bu kazançlardan veya emeklilik sisteminden dolayı işlerini bırakan işçilerin sayısında bir azalma olmuştur. Nitekim Kaliforniya Üniversitesinden Arthur M. ROSS «bizim, işçiyi fabrikasına zorunlu olarak bağlıyan endüstriyel bir Feodalizm» sistemine sahip olduğumuzu söylemiştir.

Madenlerdeki durumu bir örnek olarak ele alalım. Birleşik Maden İşçilerinin yaptıkları kontratlarda, bir işçinin 60 yaşında 100 dolarla emekliye ayrılabilmesi için son 30 yaşının 20 yılını o işde çalışması şart koşulmuştur. Kıdem, bu sistemde bir şirketten başka bir şirkete ve hattâ bir şirketin bir madeninden başka bir madenine ancak bir madenci eksikliği olmadıkça aktarılamaz. - 1950'lerde madencilerin sayısı yarı yarıya olmak üzere 441.631'den 218.600 civarına düşmüştü. -

Maden kapanır, emekliliğini doldurmasına sadece bir iki yıl kalan işçi açıkta kalır. Bir şeyler yapılabileceğini ümit eder durur. Emekliliği için eksik iş yılını dolduracağını sanır. Eğer bir işçi 20 yılını doldurmuşsa emeklilik maaşı gelinceye dek evde beklemesi gerekir. Ve sürekli olarak da artan, hiç bir iş yapmamanın verdiği yoksulluk, tembellik, ıstırap dolu yaşantı sürüp gider.

Bu durumda, gelişme, Öteki Amerika'da sık sık olduğu gibi, altüst olmuştur. İşçiye sosyal güvenlik düzgün bir yaşantı sağlaması öngörülen emeklilik maaşı, işçinin başka bir iş yerine geçmesini önliyen bir zincir olmuştur. Emeklilik maaşı işçinin gelece-

ğini şirketin, endüstrinin, bölgenin geleceğine bağlıyan bir unsurdur. İşçinin hareketini önlemektedir.

Son olarak, onların hareketini önleyen birkaç zorunlu nedenlerden söz edelim. Belki onların okullarda okuyan çocukları vardır ve bu çocukları arkadaşlarından ayırmak istemezler. Belki de, madenciler gibi onlar da bir işçi kabilesine, bir etnik gruba dahildir. Bilinen yerler dışında bir hayat olacağını düşünemiyorlardır. Pensilvanya ve Batı Virjinya'nın kömür ve çelik havzalarının bulunduğu kasabalardan geçerken bir yabancının o oyulmuş ve korkuluk haline gelmiş tepelere bakarak oralarda yaşıyan insanları gittikçe artan bir üzüntü ile düşünmesi acı oluyor. Ne var ki bu bir gerçektir. Özet olarak, rahat ve huzur içinde yaşıyan orta sınıftan bir vatandaşın «Bu insanların neden başka yerlerde iş aramadıklarını anlamıyorum, tahmin ederim ki tembelliklerinden» şeklindeki sözleri büyük bir cehaletin eseridir. Onların başka yerlere gitmeyişinin pek çok nedeni vardır. Zaten gitseler bile fark olmaz ki bunlar geçici, dönemsel olan bir işsizlikte söz konusu edilen kimseler değil, bozulmuş olan ekonomide önemli fonksiyonları bulunan insanlardır.

Peki refah devleti ve sendikalar bu sorunları çözecek hiç bir tedbir almadı mı? Buna olumlu cevap verebiliriz. Bu işçiler 1961'de çıkan Yeni Kanundan ve büyük endüstriyel sendikalizminin doğuşundan önceki durumlarına göre daha iyidirler. Fakat eski haksızlıklar aynı oranla devam etmektedir: En çok korunmağa muhtaç olanlar gene en az payı almaktadır. Uçuruma ve Öteki Amerika'ya yuvarlanma tehlikesiyle karşı karşıya olan toplumun en az

desteğini gören işçinin tamamen kendisidir. Gelişmiş endüstriye sahip olan eyaletlerdeki politik güce sahip örgütlenmiş işçinin işsizlik tazminatı genel olarak yüksektir. Geri durumlardaki eyaletlerde ise tazminat çok düşüktür. Sonra, Harvard Üniversitesinden Profesör Seymour Harris 1950'lerdeki tazminatın işçi ücretlerine göre 1939'ların tazminatından daha az olduğunu belirtmiştir. Herhalde bir ilerleme olmaktadır: Çatı birden bire çökmüyor.

1950'lerde işsizlerin yarısı bu haklardan istifade etti. Fakat diğer yarısının elinden tutan olmadı. Onların çalıştığı işler kanun kapsamı dışında tutulmuştu. Onların işleri değişken, hizmetçilik türünden işlerdi, bir yıldan fazla sürmezdi. Ustalığı olanlara bu para yeni bir işe geçinceye kadar yeterdi. Ötekiler ise sefaletle yüz yüze gelmeden bir müddet açıkça gezerlerdi.

Yoksullaşmakta olanlar... 1930 ve 1940'larda mücadele eden, başarıya ulaşan sınıfa dahil olanlarda onların gururu ve canlı bir ruhu vardır. Yapmak istedikleri son şey refaha ulaşmaktır. Packard fabrikasının kapanışı ile üstüne yapılan senato araştırması bir yıldan fazla bir zaman için boşta gezen işçilerin bile yardım için müracaat etmekten kaçındıklarını ortaya koymuştur. Onlar düşük ücret verilen işlerde çalışıyor, hünerlerini kaybediyor, genel işsizlik yardımı almaktansa gururlarının kırılmasını kabulleniyorlardı. Nihayet en sonunda yardım almağa mecbur edilenler eğer eskiden çalışkan ve dürüst hareket etmişlerse özel bir rezaletle karşılaşırlar. Genel yardım almak için onlardan devlete, öldükleri zaman evlerine haciz koyma ve malları üzerinde hak iddia etme talebi vermeleri istenebilir. Amerika'nın fırsatlar çocuklara ulaştırılabilsin diye

düşündüğü kurtarma rüyası bürokratik fikir şaşkınlığı içinde darmadağın olmaktadır.

Eğer saati geriye döndürme ve bir zamanlar gelişmiş olanların terkedilmesi eylemi sürdürülürse Öteki Amerika 1960'dan sonraki yıllarda daha da büyüyecek demektir.

IV

Özet olarak, Oklohama'da bulunan Armour fabrikası 1960 haziranında kapandığı zaman meydana gelen olaylara bakarak bazı acı gerçekleri bir araya toplayabiliriz.

Fabrika kapandığı zaman çalışmakta olan 325 kişi vardı. Devamlı olarak fabrikadan işçi çıkarılmaktaydı. En son kalan işçiler yaşlıydı. - % 76'sı 40 yaşın üzerindeydi. - Onların ilk büyük sorunu büyük istihlâk günlerinde yaptıkları borçlardı. Fabrikanın kapanacağı duyulur duyulmaz kredi usulü alışverişler kesiliyordu. Kredi Birliği, örneğin, bu insanların uzun zaman açıkta kaldığını hemen anlamıştı. Borçlarının ödenmesinde tenzilât yapılarak yük hafifletiliyordu. 325 işçinin hemen hemen hepsi borçluydu. 265 işçinin borcu ortalama olarak fert başına 900 doların üstündeydi. İşçiler borçları hariç eski ücretlerinin yarısı kadar işsizlik pirimi alıyorlardı.

Bu işçiler meşhur «orta sınıf» işçilerinden bir kısımdı. Bunların 100 kadarının evleri vardı. Bu evlerin bazıları ipotekli değildi. Birçokları Armour fabrikasının kapanışından kısa bir müddet önce çeşitli satınalmalarda bulunmuşlardı. Evi ve borcu olanlar için başka yerlere gitmek oldukça zor bir sorundu.

Fakat, işçilerin yarısının eşyalarını toplayıp başka yerlere gitmeye hazır olduğu görülüyordu. Durum bu şekilde gelişirken buhran birçok fabrikayı tehdit ettiğinden yakın yerlerdeki endüstrilerde hiç bir kimse iş garantisi bulamıyordu. - 1956 ile 1959 arasında endüstride 30.000 iş sahası kapanmıştı. - Bundan dolayı göç gerçek bir cevap olamazdı. Nitekim göç edenler için bile olmamıştı.

Oklahoma'da insanların çoğu artık devamlı bir işte çalışamıyacaklardır. Batı St. Louis'de de aynı durum vardır. İşçilerin yarısı kapanmadan sonra 8 ay devamlı bir işten yoksundu. Fargo'da işçilerin üçte biri 1 yıl müddetle caddelerde boşu boşuna geziyordu ve Şikago'da işçilerin ancak yarısından azı 16 ay süreli iş bulabilmişti.

Bunlar yeni tip terkedilmiş olan insanlar: Kimisi emeklilik, kimisi kredi, kimisi ev sahipliği, kimisi de metanet ve tutukluluk yüzünden cezalandırılmış zavallılardır. Bunlar Öteki Amerika'nın yeni üyelerini teşkil eden gururlu insanlardır.

Ekonomik ölüler diyarının eski yoksulları depresyona uğramış bölgelerin ve endüstrinin yeni yoksullarıdır. Bunlar Birleşik Devletlerdeki sefaletin büyük unsurlarıdır.

Buraya kadar, bu grupların refah devletinden nasibini alamadığı ispatlandı. Eğer onlar var olmağa devam ediyorsa, eğer birazcık ilerliyorlarsa bu Federal Hükümetin yardımından dolayı değildir. Büyük çoğunluğun gelişme umudu artık kalmamıştır. Onlar, Öteki Amerika'nın nüfusunun çoğu gibi artık kendilerine yardım etmek olanağından, kendilerine ait olmayan bir hatadan dolayı, mahrumdurlar.

1960'dan sonraki ilk yıllarda Birleşik Devletler

bu terkedilmiş insanların kötü durumlarını dokümanlarıyla tesbit etmiştir. Meclis konuşmaları ve hükümetin verdiği istatistiki bilgiler onların sefaletini ortaya koymuş ve ispatlamıştır. Fakat, bu insanların durumlarını görmek resmi eylemler yapılmasını ve onların nasıl bir yardıma ihtiyacı olduğu açıklanırken toplum bu eylemlere ve resmi kişilere sırtını dönmüştür. Bu eylemler nedense ekonomik ölüler diyarının en vahim durumdaki insanlarının bazılarını içine almayan yetersiz bir 'en düşük ücret sistemi' ve sorunu çözümlemekten yoksun bir «buhran bölgesi kanunu» ortaya getirmiştir.

Netice olarak, bu terkedilmiş insanların açık sefaletine yeni bir yaşama hakkı verilmiştir. Böylece bu kitap basıldıktan çok sonra bile 40 yaşını doldurmuş yaşlı ve modası geçmiş kişiler, ekonomi dünyasında yanlış yerlerde bulunan evli ve aile sahibi insanlar, hünersiz veya yanlış hüneri olanlar ve geri endüstri ve iç okul sistemi sahalarında doğanlar bu «bolluk toplumu» nun içinde yaşantılarını sürdürüyor olacaklar.

Eğer bir şeyler yapılmazsa Öteki Amerika daha da büyüyebilir.

Üçüncü Bölüm

BEREKETLİ TOPRAKLARIN ÖYKÜSÜ

Şehirde, gelişmenin kendileri için altüst olduğu insanlar vardır. Umutdan çok korku vardır ortalıkta. Fakat bu köy fakirleri için daha da korkunç bir gerçektir.

Harp sonu döneminde Amerikan tarımı şekil değiştirmeye devam etti. Makinalaşmanın neticesi olarak şehirlere büyük bir akın başladı. Bu tarımsal ihtilâle ve tarla hayatının yeniden düzenlenmesine rağmen yoksullar köylerde kaldı. Bunların sayısı inanılmayacak kadar çok ve göç edenlerin miktarına eşitti.

Şüphesiz büyük birleşik çiftlikler kazanıyordu. Teknolojik kazançların neticesinde Amerikalılar kazançlarının az bir kısmını yiyeceğe ayırdılar. Bu miktar % 20 bir nisbet teşkil eder. Yiyeceklerin maliyeti 1949 yılındanberi diğer mallara göre daha az yükselmiştir. Tarım bolluk toplumunun belli başlı başarılarından birini teşkil etmiştir. Diğer taraftan Birleşik Devletlerdeki en korkunç sefalet de tarlalarda kol gezmektedir.

Son yıllarda çok az insan göçmen işçilerin farkına varmıştır. O övünen tarımsal teknolojinin kurbanları yalnız onlar değildir. Onların çekilmez sefaleti bu değişiklik neticesinde yaratılmıştır. Yeni tip çiftliklerde çok sayıda insana kısa bir müddet içinde ihtiyaç duyulur. Bu işler makinalar için olduk-

ça kolay fakat malı mülkü olmayanlar ve işçiler için oldukça pis bir iştir. Böylece güneyli Zenciler, Teksas'lı Meksikalılar, Kaliforniya Angloları arabaların içine sığır sürüsü gibi tıkılır ve sefaletin kutsal yolculuğuna çıkarlar.

Göçmenler tek kurbanlar değildir. Bir ulus ki onun (aile çiftliklerinin) üstünlüğü hakkında 4 Temmuz konuşmaları yapılırken, sefaletin ve geriliğin yuvası olan o çiftliklerden bir milyon kadarı sefil bir yaşantı sürdürmekteydi. Yeni tarımsal teknolojinin makinalaşmış elleri olan ve aynı ekonomik düzeyde kalan çiftlik işçileri küçük çiftlik sahipleri ile birlikte ıstırap çekmektedirler. Böylece Güneye ve tarımsal sektörün hizmetlerine endüstri girerken düşük gelirli bağımsız çiftlik sahipleri, düşük ücret ödeyen endüstri için insan hazinesi durumuna geldiler. Şüphesiz Washington'da iyice ulusallaştırılmış bir tarım programı raflarda saklanmaktadır. Henüz burada şehirdekinden daha belirgin olan refah devleti, orta sınıf ve zenginler içindir. Sayısız çiftlik ve meralardaki yoksul insanlar açıkça bu program içine alınmamıştır.

Bu insanlar tarım kesimine ayrılan hükümet yardımından bir kuruş bile alamayan insanlardır. Artan besin maddelerine titizlikle bakılır ve kontrol edilir. Fakat insanlar asla. Böylece bu erkek ve kadınlar servetin içinde kendi yaşantıları olan sefalet kültürünü yaratırlar; tarlalardan insanlık tarihinde görülmemiş bir gelir getirilirken oralarda yaşayanlar çoğu kez aç yaşarlar.

I

Güzellik çirkinliğin maskesi olabilir. İşte Appalasyanlar'da olan budur.

Bir arabayla bu bölgeden geçip giderken özellikle ilkbahar ve sonbaharda bir kimse o güzelliği, açıklığı, yüksek tepeleri, ırmakları bereketli mahsulleri gözleriyle görür. Gerçekten oralardaki halk bu dağ hayatının cazibesine kendilerini kaptırmışlardır. Sanki tarlalara yapışmışlar ve hayatlarını sürdürüyorlardır. Onların birçokları, makûl bir surette hareket etmekten kaçınırlar. Sefalet daha da artsa bile oralarda kalmayı tercih ederler.

Şehirlerin gözlerini kör eden yalnız bu fiziksel güzellik değildir. O insanlar dağ halkıdır. Eski Amerika'lıların çoğu Anglosakson soyundan çoğalmıştır. Eski töreler hâlâ sürüp gitmektedir. Bir turist o insanlarda bağımsız, kendine güvenen ve atletik kişiler olarak bir dağ hayatının romantik görüntüsünü izleyerek bu vadilerden geçip gider ve sadece bir garipliğin hoşluğunu içine çeker. Zira birdenbire dağlar arasındaki görüntü ince uzun yaralar gibi kendilerini ortaya çıkarır, korkunç tepeler ve maden ocaklarının harabolan kocaman yapılarının gölgesi altında yaşayan küçük pis kasabalar ihtişamla sırıtır.

Alay konusu olan şeyin kökü çok derindir. Zira kır manzarasını şehirli gezici için bir kır şiiri güzelliğine sokan her şey aslında halkın geri kalmasına neden olan fesat düşüncenin kaynağını teşkil eder. Halk güzelliğin elleri içinde korkunç bir şekilde ıstırap çekmektedir.

Dik bayırlar ve daracık vadiler büyüleyici bir görünüşleri olmasına rağmen oldukça verimsiz bir tarım alanıdırlar. Bu coğrafi kesim teknolojik toplumun içinde tarihsel bir hatadır. Çiftçilerin parası olsa bile makinalar öyle önemli bir fark yapmaz.

Halk, ihtiyacının yarısını, harfiyen işlemesi güç olan topraktan kazıyarak çıkarmaktadır.

Buralarda mevsimler çok canlıdır. Turist bunu ilkbaharın parlaklığında, sonbaharın insanı kucaklıyarak okşıyan havasından, yazın bereketli büyüsünden idrak eder. Şüphesiz turist buraya kış mevsiminde gelmeyecektir. Bununla beraber havanın keskinliği gelişen küçük bir mevsim gibidir. Arazi dayanıklıdır. Yılın büyük kısmında arazinin yanına yaklaşılmaz.

Fakat gezen insan şöyle diyebilir: Madem ki gelirin seviyesi çok düşüktür, bu, halkın endüstrileşmeğe karşı büyük bir umursamazlık gösterdiğini, istekten kaçındığını göstermez mi? Belki de bu hayali düşünce bir zamanlar için bir doğruyu anlatıyordu. Şimdilerde ise oldukça asılsız bir düşünce olduğu meydana çıkıyor. Devamlı olarak ezilen, sefalete sürüklenen ve umutlarını yitiren insanlardır onlar. Onlar tıpkı şehirlerdeki yoksullar gibi acı bir hayat yaşamaktadır.

1950 yılından itibaren 1.500.000 insan Appalasyanlar'ı terketmiştir. Onlar yeni bir hayat arayan genç ve cüretli insanlardı. Bu göçlerin neticesi olarak şehirlerde sefalet kolonileri meydana geldi. Cincinnati kentinde çıkan bir gazete 50.000 mülteciden söz açıyordu. Geride kalanlar hayal gücü daha az olan, yenik düşmüş yaşlılardı. Bütün bir bölge, Maryland Eyaletinin resmi kelimeleriyle «Duygusuzluk ve ümitsizlik haliyle» dolmuş bulunuyordu.

Örneğin bir muhabir bağımsız çiftçileri, aile çiftliklerini endüstriden atılan işçilerin Appalasyanlar'daki durumlarını bakın nasıl görüyor: «Bütün ilçeler un ve süt tozundan yapılmış macun ile birbirine bağlanır. Okulların bir program gereğince

verdikleri öğle yemeği çocuklar için en nezih yemektir. Yardım bu gururlu ve bağımsız dağ halkı için bir müddet bir geçinme yolu olmuştur. Madenlerde ve yeni gelişen makineleşmiş tarımla yarışamayan çiftliklerde artık ihtiyaç duyulmayan insanlar dağ aralarında bir nevi faydalı mal durumuna düşmüşlerdir.»

Bu yoksul insanların en dramatik durumu Kentuky'de yapılan bir araştırmada dile getirilmiştir. Buna göre 1960 dönemi başladığı zaman gençliğin % 85'i bu bölgeyi terketmek zorunda kalacak ya da sefil bir hayatı yaşamayı tercih edecektir. Gençliğin bulunmadığı bir yer umudun olmadığı bir yerdir. Gelecek günler karanlıktır.

Gerçekten bu bölgede herhangi bir iyimserlik kaynağı bulmak güçtür. Böyle olmakla beraber Appalasyanlar'ın çeşitli eyaletleri bu insanları kötü gidişten kurtarmayı hedef alan bir programla karşılaşmışlardır. Fakat bu amacından uzaklaşan şatafatlı bir programdır. Örneğin bir araştırma Appalasyanlar'ın, Amerika'nın diğer taraflarına yetişmesi için en az 1 milyondan fazla iş sahasının açılmasını öngörmektedir. Şimdiki durumda büyümekte olan fasit daire aksi yönde bir ekonomik düzeni yaratmaktadır. Dağlar güzel ve esrarengizdir. Ekonomik bakımdan geri kalmıştır, gençler bölgeyi terkediyor, sefalet nedeniyle modern endüstri bu bölgeye girmekten kaçınıyor. Tarım daha da bölgesel bir önem kazanıyor.

Yollar kötüdür. Nüfusun yarısından azı bir iki yıllık bir orta öğretim almıştır. İnsanların elinde herhangi bir zanaat yoktur. Endüstri insan gücüne dayanan düşük ücret ödediği sahaları seçmektedir. Böylece Appalasyanlar'da tekstil sanayi hortlamak-

tadır. - Düşük ücret ödeyen endüstri ile tarımın klasik anlamdaki işbirliği. -

Bir şeyler yapılabilir. Yollar geliştirilerek modern endüstrinin arzuladığı standartlara ulaştırılabilir. Fakat ancak Federal Hükümetin yardımıyla. Bölgenin eğitim ve kültürel düzeyi yükseltilebilir. Bölgesel planlama yapılabilir. - Kennedy zamanında bu bölge için böyle bir çalışmaya geçilmiştir. - Geriliğin ve harabolmanın bütün nedenlerine el atılabilir; suların kontrol altına alınması ve erozyonun önlenmesi gibi.

Fakat böyle bir program cidden çok yüklü olur. Bu Federal Hükümetin büyük sorumluluk altına girmesini ister. 1960 dönemi başlayınca Güney bölgesinde büyük bir sermaye yatırılmasını öngören bir «Buhran Bölgeleri Kanunu»nu herkes sevinçle karşılamıştır. Kanunun teklifçileri bile endüstri sahasına yatırılacak paranın yetersiz olduğunu kabul ediyorlardı. Appalasyanlar eski hayatı sürdüreceğe benziyor. O güzel dağlar, sevimli tepeler bir sefalet ve umutsuzluk kültürünün yuvası olacak, yaşlı, duygusuz, biçimsiz insanların yaşadığı topraklar olarak kalmaya devam edecektir. Şehirli gezici için dağların arasından arabasıyla geçip gitmek güzelliğin sürüp gitmesi demektir. Bu, o insanlar hakkında aynı düşüncenin sürüp gitmesi anlamına gelir. Fakat bütün bu büyüleyici görünüşün ardında tepelerde ve vadilerde yuvalanan sosyal bir çirkinlik yatmaktadır.

II

Appalasyanlar büyük oluşumun en dramatik kesitlerinden birisidir. Amerika'nın her yerindeki

köy yoksulları ve bu dağ halkının kötü durumunun gerisinde şaşırtıcı bir dialektiğin eserleri yatmaktadır. Tarımsal bir teknolojik ihtilâl, sefaleti sürdüren koşulları nasıl yaratmıştır? Tarım alanındaki sefalet kültürünün temel gruplarından birisi bir özelliğe sahiptir. Bu grup mal ve mülke rağmen yoksullaşan insanların meydana getirdiği toplumdur.

Son otuz yılda, makinalar yepyeni bir Amerikan ülkesi yaratmıştır. Birleşik Devletlerin Tarım Bakanlığına göre her çiftliğe yapılan yatırım miktarı 1940 ile 1959 arasında altı defa yükselme kaydetmiştir. Yiyecek üretimi üzerine harcanan çalışma saatlarının tutarı I. Dünya Savaşının bitimindenberi hemen hemen sabit bir düşme göstermiştir. İkinci Dünya Savaşının ardında ise yılda ortalama 700.000.000 saat düşmüştür. Netice olarak 1930 yılından bu yana iki milyon kadar bir düşme olmuştur.

Tarımsal toplumun en üst noktasında birleştirilmiş çiftlikler azınlığı ve büyük çiftlik sahipleri bulunmaktadır. Teknolojik ihtilâl bu büyük güçlerin işine yaramış ve büyük kâr ve üretim elde etmişlerdir. Genel çiftlik sayımının yapıldığı 1954 yılında % 12 kadar toprak sahibi kimse toprakların % 40'tan fazlasını kontrolleri altında bulunduruyor ve tarım ürünleri alanındaki satışların % 60'mı yapıyorlardı. Tarın alanındaki ilerlemenin dramatik kazançlıları bunlardı.

Amerikan tarım kesiminin tabanında ise 1 milyon kadar çiftlik vardır. Bunlar Amerika'nın her tarafındaki ticari çiftliklerin % 40'ını teşkil etmektedir. Ancak satışların % 7'sini onlar yapabiliyor. Onların kötü durumları tıpkı eğitimden yoksun

olan yoksul mahallelerine benzemektedir: Büyük birlikler daha etkili ve modern hale gelirken ve yeni buluşlar ortaya çıkarken yoksullar geriye itilmektedir.

Böylece, tarlalardaki eziyet yönünden bakılırsa durum bir sefalet parkından başka bir şeye benzememektedir. Örneğin, 1954'de bir çiftlik aynı satın alma gücünü temin edebilmek için 1944'deki üretimin iki mislini yapmak zorundaydı. Bu, adeta fabrikaya benzer çiftlik işletenler için yeteri kadar kolay bir şeydi ve hatta kolaydan da kolaydı. Bağımsız çiftlik sahipleri için ise o kadar kolay değildi. Bunların onbinlercesi topraktan kovulmuş şehirlere dolmaya başlamıştı. Onların tarımsal toplum içindeki miktarları aynı kalmıştı.

Bu mal-mülk sahibi insanların çektiği sefaletin yuvaları Güney'de, Kuzey Batı Pasifik'te, Kayalık Dağları'nda, Yeni Meksiko'dadır. Tarım Bakanlığının «Çiftçilikten iyi bir hayat seviyesi yaratamayan fakat gelirlerinin büyük bir kısmı çiftçiliğe dayanan insanlar» olarak halkın yaşantısını en iyi bir şekilde dile getirdiği yerler buralarıdır. Konutlar bakımsızlıktan harabolmuş, tazyikli su ve lâğımdan yoksundur. Güney'li Zenci çiftçilerin konutlarının % 98'inin yıkılmak üzere ya da kullanmağa elverişli olmadığı 1950 yılında yapılan genel ev sayımı neticesinde anlaşılmıştır.

Şu ana kadar Amerikan tarımında çalışan insanların oranı, başka işlere geçiş ve şehire akın aynı hızla devam ettiği halde hemen hemen aynı seviyede kalmıştır. Bu insanların yerleşme yerleri de aynı seviyede ve oranda kalmaktadır. 1950 ile 1960 döneminin ortalarında iki tarım sosyolojisi bilimcisi, Charles P. Loomis ve J. Allen Beegle, buhrana

uğramış çiftçilik bölgelerini tetkik ettiler. Bu bölgelerin 1930 yıllarındaki seviyelerinde olduklarını gördüler. «New Deal» Kanunu ve savaş sonrası başarısının buralara hiç dokunmadan gelip geçtiği anlaşılmıştır.

Bununla beraber yıllarca tarla sefaletinin ana toplanma yerleri Güney bölgeleri olmuştur. Örneğin Virjinya, Batı Virjinya, Güney Karolina'daki birleşik çiftlikler Tarım Bakanlığının en az gelirli tarım bölgeleri kategorisine girmektedir. Tarımsal gerilikte Kentucky, Tennessee, Alabama, Mississippi, Arkansas, Louisiana hemen akla gelen yerlerdir. Bir araya getirilince bu eyaletler Orta Atlantik sınırından Güneye ve Batıya uzanan bir sefalet zinciri meydana getirmektedir.

Bir istatistik bu sorunu dramatik bir şekilde aydınlatabilir. Bu yoksul çiftlik sahipleri akıl almayacak kadar çok üretim elde eden tarımsal bir sisteme sahip bir toplum içinde yaşamaktadır. Bununla beraber hükümetin verdiği rakamlara göre 1955 yıllarında düşük gelirli çiftçi ailelerinin % 56'sı bazı ana yiyecek maddelerini yeteri kadar alamadığı anlaşılmıştır. Çiftçilikle geçinmeyen kır yoksulları daha da kötü durumdadır. Onların % 70'i bu besin maddelerinin eksikliğini çekiyorlar. Böylece servetin içinde açlık kol gezmektedir. Şüphesiz yiyecek sefalet kültürünün yalnız bir yönüdür. Tuskegee Enstitüsünde yapılan Güney Appalasyanlar'la ilgili bir araştırmada bu bölgede diğer yerlere nazaran daha fazla çocuk ölümünün olduğu, 1000 kişiye daha az doktor düştüğü ve doktorların yaşlı kimseler olduğu, okulculuğu şehirlerdeki yoksul mahalleleri seviyesinde geri olduğu görülmüştür.

Mississippi, Birleşik Devletlerde mala mülke

rağmen yoksullaşmanın en yoğun olduğu yerdir. 1956 yılında 211.000 çiftlik vardı. Bunların % 60'ı 50 acrestan - 4,39 dönüm - aşağı idi. % 60'ın üretimden elde ettiği satış ortalama 1200 dolardır. % 8 makine kullanıyordu. % 81 pamuğu elle üretiyordu. Netice olarak sefalet yalnız göçmenlere ait değildi. Çalışan 628.000 kişinin, 200.000 tarla işçisinin içinde 2000 kişi kadar göçmen işçi vardı. Bu insanların çoğu tarlası olan ailelerdendi; önemli bir azınlık da ücretli işçi olarak çalışıyordu.

Tarımsal sefaletin en fazla Güney'de toplandığını söylemekle bunun ırksal bir yönü olduğu da işaret edilmiş olur.

Mississippi gibi bir eyalette Zenci çiftçi yoksullar sadece fakirleşmekle kalmamış aynı zamanda baskı altına alınmıştır. Güney'de boykot ve oturma grevi yaparak seslerini duyuran zenciler şehirli olanlardır. Büyük kalabalıklar halinde birlikler kurarak ırkçı baskılara karşı durabilecek sosyal bir baskı grubu olurlar. Fakat köylü zenciler dağınıktır. Geri kalmış yerlerde yaşarlar ve eğitim görmemişlerdir. Böyle olunca da onlar, geleneksel baskı metodlarının hedefleri olurlar.

Güneyli zencilerin sefaletini bir dehşet haline getiren iki şey kullanılmaktadır: Klan veya Vatandaş Konsülü. Yerine göre kaba kuvvet kullanır, yerine göre yıldırma hareketine girişir. Bir kulübeye yaklaşan bir araba gecenin içinde müthiş bir korkudur. Bir ırkçı mağazaya girerek bir çek yazmalarını rahatça isteyebilir ve hatta ortakçılık yaptığı fertleri ihraç edebilir. Tenessee Eyaletinin Fayette İlçesinde her iki teknik kullanılmıştır. Seçime giren zenciler birden bire ihtiyaçlarını satın alacak yer bulamadıklarını görürler. Doktorlar zencilere bak-

maz olur. Toplumdan hiç bir yardım alamazlar. Buna rağmen direnen olursa hemen topraktan kovulur.

Fayette ilçesinin yoksul çiftçileri olağanüstü bir cesaret göstermişler ve yarışı sürdürmüşlerdir. Acıklı durumlarını kendilerine bir simge yaparak «Hürriyet Köyünü» kurmuşlardır. Fakat Güney'in diğer birçok zencilerine baskı üstün gelmektedir. Onlar yoksuldur ve sefaletlerinin bir kısmı da korku ve tahkir edilmeyi kabul etmelerinden ileri gelmektedir.

Mississippi'de bir zenci liderle konuşmuştum. Anlattığım yıldırma hareketinin birçok şekillerini anlatmıştı. Başka zenci arkadaşlariyle birlikte seçim kütüğünün bulunduğu yere giderken eyalet polisi tarafından yolları kesilmiş. Uzun bir yoklama yapmışlar. Şüphesiz onlar amaçlarına varmışlar. Öyküsüne silâhlı subayların guruplarını çevirdiği anda Mississippi Anayasasını akla getirmenin bir hayli zor olduğunu da ekledi bay lider.

Yoksul çiftçinin sorunları bitecek gibi değildir: Güney eyaletlerinin durumu nereden bakılırsa bakılsın kötüydü. Düşünebildiğimiz kadar en ilkel yaşantı buralarda idi. Fakat sorunun en açıklı ve kısa ifadesi Tarım Bakanlığının yayınladığı bir tabloda dile getirilmiştir. Resmi ağızlar az gelirli çiftliklerin sayısında bir düşme olduğunu söylüyordu. - Ardı arkası kesilmeyen göçlerin neticesi - Bazı kimseler bu olaylar üzerine her şeyin yavaşça, hiç gayret göstermeden, kendiliğinden oluşan durumuyla iyi gittiğini tartışıyorlardı. Tarım Bakanlığı bu görüşü derinlemesine inceliyen bir çalışma yaptı. Bu çiftçilerin elde ettiği düşük gelirleri 1929 ile 1954 ara-

sında elde edilen gelirlerle karşılaştırdı. Netice bu görüşün sakatlığını ortaya koymuştu.

1929 yılında 1.700.000 az gelirli çiftlik vardı. Bunlar ticari çiftliklerin % 35,8'ini teşkil ediyordu. Buhran günlerinde işsizlerin tekrar toprağa dönmesiyle bu sayı kabarmağa başladı. 1939 da tüm ticari çiftliklerin % 39,2'si kadar olmuşlardı. Savaş yıllarında bu rakamlar birden bire düştü. - Savaş yıllarında fiat ve ücret dengelemesi yapıldığından tarım kesiminde bulunanlar kazançlı oluyordu. - Fakat hemen savaşın ardından durum eski gidişe döndü. 1949 yılında bu az gelirli çiftlikler toplam çiftliklerin %30,3'nü teşkil ediyordu. 1954'de %32,2 idi. Çeyrek asırlık kadar bir zamanda az gelirli çiftliklerin sayısı bir milyon kadar azalmıştı. Bu büyük gelişmeye rağmen azalma yüzdesi % 3 kadardı. 1929 yılında Amerika'da ticari çiftliklerin üçte biri kadarı sefaletin merkezleriydi; 1954 yılında aynı durum göze çarpıyordu.

Bununla beraber durumun göründüğü kadar feci olmadığını savunan bir başka görüş de vardır. Bazıları der ki, endüstri bu gölgelere gelmektedir. Hükümetin verdiği rakamlar az gelirli çiftliklerden gittikçe daha fazla insanın fabrikalara geçtiğini göstermektedir. Netice olarak sorun uzun bir dönem içinde kendiliğinden düzelecektir.

Bu görüş ilk bakışta doğru gibi görünmektedir. Bazı zamanlar çiftçilik ilerleme göstermektedir. Fakat gene de insanları tahkir eden bu düşünce sefalet kültürü yoluyla baskın gelmektedir. Bu yerlere giren endüstrinin ahlâk ve sosyal fayda sağlama amaçları ile ilgisi yoktur. Bu endüstri ucuz işçi pazarı temin ettiğinden sefaletin yerleştiği yerleri tercih etmektedir. Netice olarak kazanç ön plana çık-

maktadır. Oysa aslında olan şey buhrana uğramış tarım kesiminde yaşamakta olan insanların şimdi de zaman zaman buhranlı endüstri bölgelerinde yaşamaya devam etmeleridir. Bu insanlar her iki dünyanın ezilen kurbanları olmaktadır.

Bir Tennessee'li resmi kişinin yaptığı araştırma durumu oldukça iyi yansıtmaktadır: Deniyor ki gelişme vardır ama bu gelişme az gelirli çiftçilik ile az gelirli endüstri arasında meydana gelen bir anlaşmadan ibarettir. Öyle görünüyor ki sefalet, şayet hünerle işletilir ve istismar edilirse oldukça faydalıdır.

III

Birçok Amerikan şehirleri hakkında en göze çarpıcı şeylerden birisi sosyal sınıfların caddelerde anlaşılmasının kolay olmadığıdır. Giysiler ucuzlamış ve durmadan standart hale getirilmiştir. Eski proleter sınıfın giydiği bez şapkalar ve iş giysileri ya ortadan kaybolmuş ya da dükkânlarda üzerlerine kilit vurulmuştur.

Fakat Kaliforniya'da göçmen işçilerin merkezi olan Stockton şehrine girdiğiniz zaman durumun böyle olmadığını görürsünüz. Nasırlı eller hemen belli oluverir. Herkes geniş külâhlı şapka giyer; güneşten yanmışlardır. Hatta bazan koyu kırmızıya yaklaşan kahverengi bir tenleri vardır. Herkesin sırtında iş elbisesi görülür. Orta sınıfa dahil insanlar, dükkâncılar ve diğerleri görür görmez bilinen Amerikalılardır. Bunlar şehirde otururlar. Stockton civarından gelen göçmen işçiler ekseriya beyaz fakat Meksikalı olmayan «Anglo» ırkından insanlardır. İlk bakışta her iki ırka benzedikleri görülür.

Stockton 90.000 devamlı insanın oturduğu bir şehirdir. Fakat göçmen işçi akınının en fazla olduğu günlerde şehirde yerlilerden çok yabancı insanlar görülür. Hemen hemen 100.000 kişi de tarlalarda çalışmaktadır. Nerde akşam olursa orada sabahı ederler. Birçok insan açık yerlerde yatar. Nerede yemek bulurlarsa orada karınlarını doyurmaya çalışırlar.

Kaliforniya tarımı ülkedeki en verimli tarımdır. Aynı zamanda tarımsal ıstırabı en fazla orandadır. İnsanlar cehennemi bir sıcaklıkta 10 - 12 saat çalışırlar. Bazen içecek su bulunmaz ve bazı zamanlarda fıçılar dolusu su içilir. Kadınlar ve çocuklar merdivenler üzerinde çok tehlikeli makinalar kullanarak çalışırlar. Her yıl 500 çocuğun sakatlandığı tesbit edilmiştir. Bebekler tarlalara getirilir. Ve tahta kutulardan yapılmış beşiklerde korunurlar.

Stockton bölgesinde gurbet işçilerinin üçte biri 'Anglo' ve diğer üçte biri Amerikan - Meksikan'larındandır. % 15 kadarı Filipino ve geri kalanı da zencidir. Batı kıyısında daha çok zenci işçi vardır. Her yerde Amerikan işçilerini tehdit etmekte olan Meksika'dan gelmiş «Bracero»lar vardır.

AFL - CIO Federasyonu Tarım İşçilerini Örgütlendirme Komitesi üyelerinden bana eşlik eden birisiyle bu bölgede arabayla bir gezi yaptım. O, bu bölgede yetişmiş ve araziyi adım adım biliyordu. Her çiftliği geçtikçe orada kimselerin çalışmakta olduğunu bana anlatıyordu. Bir Bracero grubu gördüğü zaman sesinde bir tuhaflık beliriyordu. «Onlar yoksul insanlardır.» dedi. «Buraya gelmelerinin sebebi yoksulluktur. Patronlar onları çok ucuza tutarlar. Çünkü sendikanın onları örgütlendiremiyeceğini bilirler. Bu durum Amerikan işçisinin ücreti-

ni düşük seviyede tutmağa neden olmaktadır. Bizbu insanları üzmek istemeyiz. Onlar da bizim gibi işçidir. Fakat onların bizi üzmeleri için de onlara yardım etmemiz doğru yol değildir. Onlara yardım edilecekse hükümet yardım etsin. Amerikan işçileri başka yoksul insanlar hakkında nefret duyguları geliştirmeden kendi hayatlarını yaşamalıdır.»

Stockton şehrinde bölgenin diğer gurbet işçileri merkezlerinde olduğu gibi işçiler, sabahları saat üçte kalkarlar. Oluktan akar gibi yollara düşerler. Pazarlık yerlerinde adeta kendilerini satarlar. Kiralayıcılar bazen saatlerce çene çalarlar ve fiatları tesbit ederler. Kaliforniya'daki benzer bazı yerlerde açıkça trampa yapılır. Yüksek sesle bağırılarak son gidici fiat herkese duyurulur. - Bir sepet elma karşılığında - işçi tutulduktan sonra çalışacağı tarlaya gönderilir. Yük arabalarına üst üste biner işçiler. Çoğu zaman bindikleri arabaların emniyet talimatı yoktur. Yoldaki arızalardan dolayı meydana gelen gecikmelerden araba sahipleri sorumlu değildir. Bunun için işçilere hiç para vermezler. Stockton'un güneyinde Santa-Barbara yakınlarındaki sahil boyunca tamamen zıt durumla karşılaştım: Sulu bir arazi, sahili takip eden dağlar ve zengin evler.. oradan geçerken bir kamyon dolusu vurdumduymaz yüzlü Meksikan - Amerikalılar işten dönüyorlardı.

Göçmen işçilerin ücretlerini gösteren istatistiki rakamlar doyurucu olmaktan uzaktır. Bu hayatın sefilliğini kısmen gizlemelerine rağmen kısaca bu konuya değinmek gerektir. Ödeme ekseriya parça hesabına göre yapılır. Usta meyva toplayıcı bazı günlerinde iyi iş yapabilir. Fakat ardında saatte yarım dolar kazanan, sıcak güneş altında 10 saat çalışarak günde 5 dolardan az para alan karısı ve ço-

cukları vardır. 1960 - 1961 yıllarında sendika baskısı Stockton civarında fiatları bir derece yükseltmiştir. Fakat kazançlar çok nısbi olmuştur. İşçilere aslında düşük ücret verilmektedir. Üstelik işçiler arasında rekabet olduğundan parça hesabına çalışılmaktadır.

Bu hürmetsizlik sadece tarım işçilerine mahsus değildir. Stockton'da birçok 'Anglo' yarı yıkılmış ucuz otellerde kalmaktadır. - Şüphesiz açıkta yatmaktan daha iyidir ama sefil bir yaşantıdır. - Yemeklerini misyonlarda yerler. Bir iş yeri kapandığı ve bir 'Bracero' kafilesi geldiği zaman yemek bulunmadığından iki üç gün aç gezen insanlar olur.

Kaliforniya'nın oldukça güneyindeki vadilerde hayat, eğer hayat denilirse, Stockton'dan daha da çekilmez durumdadır. Arkadaşlarımdan birisi oralarda yaşıyanlar hakkında bana bir şeyler yazmıştı. Anlattığına göre tanıdığı bir aile bir kulübede oturuyormuş ve yere serilmiş tahta parçaları üstünde uyuyorlarmış. Evde ısınacak bir şey yokmuş ve Bracerolar adamı tarladan kovduğu günden beri yiyecek bir şeyleri de yokmuş. Anne kucağındaki bebeği ve 4 yaşındaki çocuğunu emzirmekle besliyormuş. Çünkü yiyecek başka hiç bir şey yokmuş. - Burada «Gazap Üzümleri»nde geçen genç bir kızın açlıktan ölmek üzere olan bir adamı emzirmesi öyküsünün bir benzerini bulmamak mümkün değildir. O öykü 30 yıl önce yazılmıştı. -

İşte burada da Güney Kaliforniya'da portakal toplamak için tutulmuş zavallı bir meyva toplayıcısı aynı durumdadır. O, Bracero'ların da bulunduğu bir güruhun içinde çalışırdı ve işler onun tarafında ağır giderdi. İş icabı akşama kadar merdiven üzerinde çalışmak zorundaydı. Karısı ile birlikte haf-

tada 18 dolara tutulmuşlar ve kendilerine bir kulübe verilmişti. Kulübenin lâğım tesisatı bile bozuktu. Diğer işçilerle birlikte alış veriş ettikleri bakkaliye dükkânı mal sahibinindi.

Buna rağmen bu göçmen işçilerin bazılarında bir iş gururu, toprağı sevme ruhu olduğu görülmektedir. Stockton'daki Filipino işçilerinden biriyle konuştum. Birkaç yıldır aralarında kaldığı toplumu bana anlattı. Filipino'lar takımlar halinde çalışırlar ve böylece iş süratini ve verimliliğini arttırmışlardır. Netice olarak diğer işçilerden daha çok para kazanırlar. Şüphesiz ki onlar küçük bir gruptur ve ayrıcalıktan sıkıntı çekmektedirler. - Onunla birlikte Stockton'da bir Çin lokantasında yemek yedik. Azınlıklar içinde büyük bir bağlılık göze çarpıyor. - Fakat toplumun alt kesiminde sık sık görüldüğü gibi onlar da diğer işçileri küçük görüyorlar, onları dikkatsiz ve sorumluluk duygusundan yoksun olarak tanımlıyorlar.

Stockton civarında bir yıl kadar kalan başka bir 'Anglo' vardı. Ona neden orada kaldığını sordum. Dedi ki «Canıma tak dedi, on iki yıldır durmadan geziyorum.»

Yine Kaliforniya göçmenlerinin verdiği duygular artık bir macera ve canlılık duyguları değildir, daha ziyade, servet içinde ortaçağ sefaleti görünümündedir.

Şimdi örgüt Kaliforniya tarım bölgelerine yavaş yavaş gitmektedir. Onlar sefaleti kısmen önleyebilir. Tarım işçilerini örgütlendirme komitesinin AFL İşçi Sarayında merkezleri vardır. Eski, siyah bir bina. Salon bronz yapılı Anglo ve Meksikan - Amerikalı örgütçülerle dolup taşıyor. Hali hazırda bir hayli ilerleme göstermişler. Fakat Kaliforniyalı

patronların büyük ekonomik, sosyal ve politik güçleri karşılarına çıkmıştır.

Buna rağmen sendikacılarla konuşurken insan 1930 yıllarında CIO'nun doğuşuna benzer bir ruh duygusunu izliyor. Bir sendikacı bana, eğer yapılacak herhangi bir şey olduğunu kendilerine anlatabilse istek üzerine yüzlerce ve binlerce işçiye giriş beyannamesini imzalatabileceğini anlattı. Geçmişte Amerikan işçi hareketinde kendini bu işe veren kimseler tarafından yürütülen birçok örgütlendirme hareketleri olmuştur. Fakat bütün eylemler parasızlık ve arkasızlık yüzünden dumura uğramıştır. İşçilerin bazıları çok ihtiyatlıdır. Fakat koşullar öylesine sefil ki bütün bir bölgeyi bir sendika ayaklandırabilir.

Burada da yıllardan beri ilk defa öğrenciler örgütlendirme işlerine karışmışlardır. Berkeley'deki Kaliforniya Üniversitesinden bir grup genç gelmiş ve gördüklerine üzülerek göçmen işçilere yardım etmek için onlara katılmışlardı. Bazıları tarlalara kadar gitmişler ve çalışmışlardır. Diğerleri de göçmen işçiler için bir örgüt projesini geliştirmek için uğraşmışlardı.

Şayet tarım alanındaki işçi hareketinde 1930 yıllarındaki canlılık görülüyorsa iş verenlerde de aynı canlılık görülüyordu. Tarım İşçilerini Örgütlendirme Komitesi İmperial vadisinde marul mevsiminde grev yaptığı zaman iş verenler, Amerikan tarihine «birlikleri dağıtma» adıyla geçen iş veren oyunlarının bütün tekniklerini kullandılar. Sabah toplantıları başladığı zaman silahlanmış millet vekilleri ve bekçiler dolaşıyordu ortalıkta. Grevciler döğüldü ve zindanlara atıldı. «İyi Vatandaşlar» ko-

miteler teşkil ederek mahsüllerini toplamalarına yardım etmek için iş verenlere katıldılar.

İmperial Vadisi marul grevinin amaca ulaşmadan başarısızlıkla sona ermesine karşın işçilerin gücünü göstermesi yönünden faydalı oldu. Strateji işçilere kısa hasat mevsiminin başında iş bırakımı yaptırmak ve patronlara bütün mahsulü kaybetme ihtimali ile baskı yapmak biçimindeydi. Fakat «İyi Vatandaşlar» ve Bracerolar imdada yetişti. Zamanla İşçi Sekreteri mahsulün önemli bir kısmının toplanmasına rağmen gerçek bir grevin yapılacağını ve Meksikalı Milliyetçilerin grev kırıcısı olarak kullanılamıyacağını teyit ederek etrafı dolaştı.

Ancak bütün engelleme ve mücadelelere rağmen sendika bu kadın ve erkeklerin bugüne kadar elde ettikleri tek güvençtir. Kanun yoluyla az bir ücret artışını sağlıyacak atılımlar başarısızlıkla sonuçlanmıştır. - Bu iş her nasıl olursa olsun işçi hareketinin politik gücüne bağlıdır. - Sendikaya para yokluğu ve AFL - CIO içindeki hükümet nüfuzuna ait kavgalar engel olmaktadır. Gene de sendika sayesinde göçmen işçilerin varlığı topluma duyurulmuştur. Örgütlenmenin mümkün olduğu ispatlanmıştır; sendika Amerikan dünyasında yoksun insanları kollayan tek kuruluştur.

1961'de AFL - CIO yöneticileri göçmen işçiler için yeni başlatılacak bir harekete katılmak için oylama yapmıştır. Örgütlendirme hızını yitirse de sürdürülecektir; sendika herşeye rağmen tek umut kaynağıdır.

Örgütlenme başarıya ulaşıncaya dek tarım kesiminde açlık sürecektir. Her zaman olduğu gibi bereketli ve zengin Kaliforniya'da, Santa Barbara'daki gibi «Festival» ler düzenlenecek, İspan-

yol geçmişine ilişkin yaşıyan bir bağ olan «Acayipliklerden» dolayı Meksikan - Amerikalılar bir gün için şehrin merkezine davet edilmeye devam edilecektir. Ertesi gün hemen unutulup alın yazıları olan sefalete terkedileceklerdir.

IV

Kaliforniya'daki göçmen işçilerin durumları yeteri kadar acıklıdır. Ancak onların acıklı durumlarını, onların ulusal varlık olduklarını ve Amerikan tarımının yapısına dal budak saldıklarını anlamak önemlidir. Öyleyse Öteki Amerika'nın bir yönünü yansıtan şu rakamlara bir göz atalım. Düzenli çiftlik işçileri - 150 iş gününden fazla bir zaman için aynı işverene bağlı - tarlada çalışanların onda birinden daha azdır ve kiralanan işçilerin dörtte birini teşkil ederler. Makinalaşmış çiftliklerde çalışırlar. Bazılarının sanatları bir hayli ilerlemiştir. 1950 döneminin son yıllarında ortalama yıllık kazançlar erkekler için 1000 dolar civarındaydı. Bu rakam zenciler için yarıya iniyordu. Batı ve Kuzey Batı tarım işçileri için en iyi yerlerdir: 1959 yılında oralardaki işçiler güneydekilerden iki misli fazla para kazanmıştı. Oysa onlar daha fazla çalışırlardı. Böyle olmasına rağmen onların para olarak gelirleri acınacak kadar azdı. - En iyi bölgelerde 1600 dolar. - Hemen hemen hiç yan kazançlar yoktu. Ücretli işçinin temel sorunu işsizliktir. Bağımsız çiftliklerdeki mal sahibi olan yoksul kimse teorik yönden işveren sayıldığından ve istatistiklerde «işsiz» olarak gösterilemiyeceğinden bu gerçek gizlenmektedir. - Mal sahibi olan yoksul kimse elinde olmayan bir nevi durgunluk ve gevşeklik içinde oldu-

ğundan, boş zaman öldürdüğünden dolayı aslında işsiz olarak sayılmalıdır.- Fakat ücretli işçinin boş zamanı istatistikçinin gözüne çarpmaktadır. Tarım Bakanlığına göre tarım işçilerinin sadece üçte biri tarımsal olmayan kazançlar sağlıyordu. Büyük çoğunluk işden kaçınıyor, zamanını tembellik ederek ve az gelirli işlerde çalışarak harcıyordu. Göçmen işçiler için başka bir istatistiki sorun daha vardır: Onların kaç kişi olduğunu hiçbir kimse bilmez. Bir ilgilinin belirtiğine göre, Hükümet göçmen işçilerin değil de göçmen kuşların sayısını hesaplıyormuş.

Bu insanlar bizim malsız mülksüz dediğimiz gruplardan gelmektedir. Bunlar Teksaslı Meksikalılar, Güneyli zenciler, Portorikolular ve sefalet kültüründe yaşamaya zorlanan 1930 yıllarından kalma Oaky'lerdir. Batı Sahilinde, Florida'dan Kuzeye 50.000 kişi geçer, geçenlerin çoğu zencidir. Teksas'tan dağ eyaletlerine ve Kuzey Batıya 75.000 kişi gider. Bunlar Meksika asıllıdırlar. Teksas'tan Kanada sınırlarına kadar olan verimli buğday tarlalarında 50.000 kişi çalışır. Pasifik sahilinde 100.000 kişi hareket halindedir. Braceroların sayıları da 400.000 civarındadır.

Hepsini toplarsak, erkek, kadın, çocuk ve ayrıca Bracerolar da dahil insana yakışmıyacak koşullar altında çalışan iki milyon civarında insan vardır. 1959'da İşçi Sekreteri Braceroların ortalama kazançlarını tesbit etmiştir: Saatte 0,50 dolar olarak bir netice bulunmuştur. Bir meclis araştırmasına göre, tarlada 5 kişiyle çalışan Meksikalı bir ailenin kazancı yılda 3000 dolar olarak tahmin edilmiştir. Bu her işçi için koca yılda 600 dolar demektir.

Bir tartışmaya göre bu göçmen ve kiralık işçiler iyi işçi olmadıklarından dolayı bu sefalet siste-

mine hak tanınmaktadır. Oysa özel bir Senato araştırması bir tarım işçisinin 1955'de 25 yıl öncekinden % 110 daha verimli olduğu sonucuna varmıştır. % 37 daha az işçi % 50 fazla üretim elde etmiştir. Göçmen işçiler ve tarla işçileri bu ilerlemeye emek kattıkları halde ondan paylarını alamamışlardır.

Fakat bu işde en büyük talihsizliğe çocuklar uğramıştır. Çocuklar da tarlalarda çalışmaktadır. Çocukların çalışmalarına karşıt kanunlar vardır ama geçmemektedir. Zaten güçlükler içindeki ailelerin işçiye ihtiyaçları vardır. Örneğin, Teksas Meksikalılarında en fazla eğitim sınırı 6 yılı geçmez. O da bazen bir yerde, bazen bir başka yerde, bazen de ara vermeden sonra devam eder. En ilkel okullar onlar içindir.

Bu durum Ulusal Eğitim Derneği tarafından doğrulanmıştır. Florida, Teksas ve Illinois'de göçmen çocuklarının % 75'i doğru dürüst eğitimden yoksundur. Her gün biraz daha fazla çocuk topraktan uzaklaşmaktadır. Çiftliklerin sayıları çoğalmakta, imkânlar azalmaktadır. 1950'de Tarım Bakanlığı köylü çocuklarının % 40 kadarının gelen on sene içinde toprağı terkedeceğini tahmin yoluyla hesaplamıştır. On yılın sonunda bir grup köy toplum bilimcisi bu hesabın yetersiz olduğu kanısına vardılar. Çünkü daha fazla genç topraktan kopmuştu. Kısaca, bu topraktan kopma olayı daha çok gençler üzerinde kendini göstermektedir.

İyi günler için topraktan kopma arzulanmayan bir şeydir. Yapılan araştırmalar göstermiştir ki elli yıldanberi köylü genç insanlar, şehirlerdeki işçi pazarlarında şehirli işçilerden sonra kendilerini göstermektedir. Köyde aldıkları eğitim yetersizdir. İçe

dönük huyları vardır. İşler hakkında bilgileri azdır. Hile yapmasını beceremezler. Şehirli işçiler kadar iş arzuları yoktur.

1959 - 1960 arası durum çok kötüye gitmiştir. Büyük işsizlik günlerinde şehirlere akın eden gençlerin acıklı bir görünüşleri vardı. Bundan başka, önce belirtildiği gibi, endüstrinin otomatik hale gelmesi ve bilginin önem kazanmasıyla eğitim yokluğu onlar için bir dezavantaj oldu. Böylece toprak yoksulları gene geçmişin girdabına yakalanmış ve teknolojinin çifte kurbanları olmuşlardır. Tarım makinalarının gelişmesi ile toprağı terketmişler, sonra da endüstrinin otomatik hale gelmesi neticesinde şehirlere yarayışlı insanlar olmaktan çıkmışlardır.

V

Kennedy Hükümetinin açılış safhasında önemli bir politik gerçek açıklığa kavuştu. Tarla yoksullarının Birleşik Devletlerde politik temsilcisi yoktu. Buhran bölgeleri için kanun çıkarma konusundaki ihtimaller hemen hemen çıkmaza doğru gidiyordu. Kamu oyunun kafasında Batı Virjinya'nın görünüşü ve kömür madencilerinin perişan durumları en dramatik gerçekler idi. Detroit civarında olanlar gibi, işsiz şehirli işçilerin durumları hakkındaki işçi hareketi de dikkati çekiyordu. Neticede tasarı Güney eyaletleri için önemli bir parayı öngörüyordu. - Muhtemelen Hükümetin en düşük ücret kanunu için destek aramasından ve Güneyli Demokratların desteğine ihtiyaç duymasından ötürü. - Bu hazırlıklar az sayılırdı.

Toprak yoksulları bu çalışmalardan menfaat

göreceklerdi. Gene de bu tür bir çalışmanın tesadüfi bir çalışma olduğunu gözden kaçırmamak gerekir. AFL - CIO müzakereleri sırasında önemli bir baskı grubu oluyordu. Şüphesiz örgütlenmiş politik gücü temsil ettiğinden, işçi hareketi, göçmen işçilerin kaynağını ve tarla yoksullarının durumlarını müzakereler sırasında büyük bir koz olarak kullanıyordu. Fakat tutucu ve reaksiyoner güçlerin kuvvetli koalisyonu tarafından büyük bir tepki gösterilince, şehirli işçilere de bu vesile ile çeşitli imkânlar yaratacak olan «Buhran Bölgeleri Kanunu»nun çıkma umudu hemen hemen suya düşmek üzereydi.

Çifftlik Bürosu ise tarım kesiminde en güçlü sesti. Zenginleri ve çiftçilerin en tutucu sınıfını temsil ediyordu. Büro, «Buhran Bölgeleri Kanunu» na karşı çıktı. Seçim zamanlarında daha çok köylü tabakalarına dayanan Cumhuriyetçiler ise tarım ekonomisinin orta ve üst kesimine bağlıydı. Senatör Paul Douglas'ın teklifinin yerine getirilen Senatör Everett Dirksen'in tasarısı yardımın maddi kaynaklarını bile belirtmiyordu.

En sonunda çıkan kanun ağır tartışmaların bir ürünü idi. Tutucu güçler onu dört yıl içinde çıkan bir mahkeme kanununa benzetmişlerdi. Douglas ve arkadaşları en büyük engeli teşkil etmişlerdi. Daha da önemlisi, önce belirttiğim gibi, şumullü bölgesel araştırma ve planlama için yapılan bir takım teklifler kanundan çıkarılmıştır. Bu, Appalasyanlar gibi bölgelere verilecek yardımın «buna görelik» ve koordine edilmemiş prensipler üzerine yapılacağı anlamına gelir. Geliştirme ve eğitim için verilen paralar o kadar azdı ki ancak 50.000 kişiyi içine alıyordu.

Böylece, milyonlarca insanı içine alan bir sorunun çözülme teklifi münasebetiyle muhafazakârlığın büyük politik gücü verilecek parayı en az seviyeye indirtmeği başarmıştı. Toprak yoksullarının kendi savunmalarını yapacak güçlü sözcüleri olmadığı anlaşılmıştı.

Birçok orta sınıf Amerikalılar için «çiftçiler» e yardım, milyonlarca şehirliyi soyarak paranın taşraya dökülmesi, boşuna yapılan bir harcamadır. Aslında yoksul çiftçilerin büyük çoğunluğu bu paradan bir kuruş bile alamaz. Yoksul çiftçiler zaten yardımın dışında tutulmuştur. Bu, Charles Abrams'ın ifadesiyle «Zenginler için sosyalizm, yoksullar için serbest teşebbüs» fikrinin bir görüntüsüdür.

Ancak, tarla yoksulları bu bir yöne meyilli programa politik bir fiyat ödemek zorundadır. Onlar refah devletinin sağladığı menfaatların dışında tutulmaktadır. Fakat kamu oyu bunu bilmez. Kanun teklifi geldiği zaman bu yoksullaşmış ve müdafaasız insanlar doğrudan doğruya zenginleri ilgilendiren bir külfeti yüklenme durumu ile karşı karşıya kalırlar.

Böylece bereketli topraklarda aç gezenlerin, eğitim ve doktordan mahrum olanların kendileri için konuşacak sözcüleri olmadığı ortaya çıkıyor. Onların ihtiyaçları pek çok ve sınırsızdır. Büyük tarım ihtilâli sürdürülürken onların durumları daha da kötüleşecektir. Nihayet şehirlere uçarcasına koşanlar şehir hayatının karışık bünyesine intibak edebilmek için büyük zorluklarla karşılaştıklarım hemen anlıyacaklardır. Onlar sefaletin seçilmiş hizmetlileridir. Bir sefaletten kaçarken bir başka sefalete yakalanırlar.

Öyleyse bu insanlar için kurtuluş umudu nedir?

Bu, çözülmesi mutlaka gerekli sosyal sorunların olduğu bilinen Amerika'da politik hayatın istihza dolu bir cilvesidir. Aslında Amerika'da gerekli araştırma yapılmış ve sorunların çözüm tekniği gösterilmiştir. Fakat ilerlemeyi zorunlu olarak sağlıyacak yeterince politik güç yoktur. Tarım sefaletinin durumu şimdilik böyledir. Bu bölgelerin geniş bir araştırma, dikkatli bir planlama ve koordine edilmiş programlara ihtiyacı olduğu gün gibi açıktır. Bu fikir için verilen fakat «Buhran Bölgeleri Kanunu» müzakereleriyle kaybedilen savaş 1960 yıllarının çetin sosyal kavgalarından biri olarak tarihe geçecektir.

Eğer büyük ve planlı bir program uygulanmazsa anlatılan sefalet sürüp gidecektir.

Tek umut kapısı işçi hareketidir. Yıllarca süren tesirsiz fakat sadakatlı bir çalışmadan sonra Kaliforniya göçmenleri arasında büyük bir faaliyet süregelmiştir. Şimdiki savaşın başarıya ulaşacağını söylemek için zaman henüz erkendir. Eninde sonunda göçmen işçilerin örgütlenmesi ve sendikanın yapacağı çalışmalar tarlalardaki işler üzerinde baskı yaratma düzeyine ulaşacak ve ücretlerin düzenlenmesi sağlanacaktır. Diğer taraftan patronların korkunç politik güçleri vardır. Şikâyetler başladığı zaman saatte birkaç sent fazla vermenin en zengin tarımsal sistemi nasıl iflas ettirebileceğini gösteren göstermelik işler türetilir. Kaliforniya'daki tarımsal araştırmaların büyük bir kısmı büyük çiftlik sahipleri tarafından finanse edilmekte ve kontrol altında tutulmaktadır.

Yalnız, örgütlenmenin önemi sadece tarlalarda

sefil bir hayat yaşamakta olanların paraca gelirlerini yükseltme sınırı içinde tutulmamalıdır. Bunun kadar önemli bir gerçek örgütlenmenin, bu sahipsiz insanlara bir imtiyaz tanıyacağı ve toprak yoksullarının kendi adlarına konuşacağı bir hareket yaratması gerçeğidir. Bu, Kaliforniya'da mümkün olabilir. Şu günlerde güney bölgelerine kayan teşebbüsler vardır. Çünkü tarlalarda fabrikalar yaratmakta olan yeni tarımsal teknoloji örgütlenme için de sosyal koşullar yaratabilir ve bu durum tüm ülkeye yayılabilir.

Edward R. Murrow'un «utanç mahsulü» televizyonda yayınlandığı gün etrafta ulusal bir şok yaratmıştı. Birdenbire milyonlarca insan Öteki Amerika'nın farkına varmaya başladı. Şimdi, göçmen işçilere yardım etmek için açılan herhangi bir örgüt kampanyası orta sınıftan daha çok destek görebilir. Bunda büyük bir potansiyel güç vardır.

Şimdi olduğu kadarıyla bütün bunlar bir ihtimal ve umut konusudur. Şimdilik ortada bir sefalet gerçeği vardır. 4 Temmuz'un parlak söylevcilerine çok hoş gelen eski Amerika düşü güçlü ve bağımsız köy ağalığı sistemi üzerine oturan bir ulusun görüntüsü idi. Artık bu gerçek olmaktan uzaklaşmıştır. Bereketli toprakların eski Amerika'sı artık Öteki Sefalet Amerika'sı olmuştur. Bir zamanlar ulusun kıvancı olan sihirli şey şimdi ulusun utancı olmuştur.

Dördüncü Bölüm

KARA DERİLİLERİN ÇİLESİ

«Sonra sinema vakti geldi ve hepimiz birlikte sinemaya gittik. Amerika hakkında bir film seyrettik. Film nehirleri, fabrikaları, çiftlikleri, dağları ve çorap satın alan mavi gömlekli bir işçiyi gösteriyordu. Önümdeki sırada oturan Flash Gordon, koltuğun arkasını parçaladı ve ağzından saçma küfürler dökülmeye başladı. Bir on sent ile sandalye kolunun vidasını çıkardı. Işıklar açılınca bir sürü gürültü yaptık ve Bay Shapiro bizi iterek dışarıya çıkarttı. Fakat meydana gelen zararla hiç ilgilenmedi.»

Warren Miller / The Cool World

Amerika'daki her zenci mahallesi - Getto - birbirinden farklıdır.

Atlanta'da yumuşak bir gece vakti herkes kiralık evlerin balkonlarına çıkarak oturur. Heyecanlı, ısrar eden ve arı uğultusuna benzer sesler havayı doldurur. Los Angeles'de zenci mahallesi her şey gibi yayılıp durmaktadır. Onun hakkında açık olan tek şey, her yerdeki yoksullara ait caddeler gibi oldukça kötü kaldırımlara sahip oluşudur. Küçük, kişilere ait evlerin kiralık evler gibi gittikçe çürümekte olduğunu anlamak için hayli bir zaman geçer. Şikago'nun güney kısmında şehirleşmiş büyük bir - ghetto - vardır. Kocaman yapılar, ülkedeki ırk ayı-

rımı yüzünden patlamağa elverişli bir gerilim duygusu içinde sanki tetikte duruyor gibidir.

Harlem bir başka dünyadır. O, en katı ve en iyi örgütlenmiş zenci toplumu değildir. Şikago'daki zenciler New-York'takilerden on yıl önce politik güce sahip olmuştur. New-York bölgesinde en büyük buhran, Harlem'de değildir. Bu şeref Bedford Stuyvesant'a aittir. Fakat Harlem zencilerin başkenti sayılır. Tıpkı New-York'un, Amerika'nın gayri resmi başkenti olduğu gibi. Harlem çok geniş, fıkır fıkır kaynayan, arsız bir yerdir. Orası Marcus Garvey'in sürgünde imparatorluğunun başkentini kurduğu, Joe Louis'in Max Schmeling'i vurduktan sonra alkışlandığı, Fidel Castro'nun barındığı yerdir.

Bununla beraber Harlem, aslında herhangi bir Zenci ghetto'suna benzerdir. Hemen hemen her resmi daireye seçilebilmek için güzel konuşmanın şart koşulduğu bir şehrin ortasında durmaktadır. Yasal ayrıcalık yoktur; fark gözetmeye karşı bir Eyalet Komisyonu vardır, İş Uygulamaları Kanunu ve Belediyenin uyguladığı Açık İşgal Kanunu vardır. Buna rağmen beyazlar hâlâ ileri gitmişlerdir. Herhangi bir zenci mahallesi Harlem'de her akla gelen şey olmaktadır.

Harlem'de oturmak, zenci olmaktır; zenci olmak ise bir sefalet kültürüne ortak olmak demektir. Bu görünüşüyle Harlem iyi bir ikaz olabilir: Irksal putlar yıkıldıktan, okullarda ve mahkemelerde yasal eşitlik sağlandıktan sonra derin bir şekilde kurumlaştırılmış ve iliklere kadar işlemiş olan Amerika'nın zencilere uyguladığı yanlış tutumun izleri ebediyen kalacaktır.

Harlem'in ırk ayrılığı temeline dayanan bir ekonomisi, psikolojisi ve toplumu vardır. «The Cool

World» deki genç zenciler gibi Amerika hakkında muhteşem filmleri acı bir istihza ile seyretmektedir.

I

Eğer Harlem'in en kötü bloklarındaki nüfus kesafeti New-York şehrinin öteki mahallelerinde olsaydı, Amerika'nın tüm nüfusunu New-York'un üç ilçesine sığdırmak mümkün olurdu.

İnsan Hakları Komisyonu 1959

Zenci sefaleti her yerde emsalsiz bir sefalettir. Uzun Amerikan tarihi içinden çıkıp gelmiştir. Ekonomik ve ırk ayırımı adaletsizliği üzerine yaratılmış geri bir kültürle kendisini ifade etmektedir. Bu, beyaz Amerika tarafından ya da beyaz Amerika nedeni olmadan zorla kabul ettirilmiş bir gerçektir.

Ayrıca Ghetto caddelerinde gezerken zenci sefaletinin emsalsizliği bir duygu olarak insanı doldurur. Burada insan istatistiki rakamların ardındaki ifadeleri, tavır ve hareketleri görebilir: Zenci sefaletinin yarattığı korkuyu, yiyecekleri, dini ve politikayı görebilir. Bu zenci hayatının yüzeyine ilk anda bakar bakmaz insan onun gerilerinde yatan çirkin ekonomik rakamlar ve yaşantının ayrıntılarını insancıl bir ölçüyle duyabiliyor.

Gene de Harlem'in en duygusal tasvirine rağmen birkaç istatistiki bilgi gereklidir. Bunlar kısaca şöyle özetlenebilir:

1950 - 1960 döneminin ortalarında New-York'ta hemen hemen bir milyon kadar zenci vardı. Bu grupta ailelerin % 50'sinin yıllık geliri dörtbin dolardan az idi. «Beyaz ailelerin % 20'si kadar» Ko-

nut Yardımı ve Kimsesiz Çocuklara Yardım Fonları'ndan en çok yardım alanları zenciler teşkil ediyordu. Hükümetin genel yardımlarından faydalananların %40'ını zenciler teşkil ediyordu. Şehirdeki zenci işsiz sayısı beyazlara göre 2 misli idi. Ücretler beyazların ücretlerinin yarısı kadar tutuyordu. Bu durum, hayatın tüm yönlerini etkiliyordu. 1959 yılında çocuk ölümü oranı Orta Harlem'de binde 45,3 idi. - Beyaz semtlerinde ise binde 15,4'ü geçmiyordu. -

Bu istatistik gerçekler çoğaldıkça çoğaltılabilir. Durum su götürmiyecek kadar açıktır: Harlem, öteki Ghettolar gibi sefaletin, elle yapılan işlerin, hastalığın ve Amerika'nın geri kalmış bölgelerin sıkıntısını çektiği olanaksızlıkların merkezidir. Ghetto'nun yaygın sefalet kültürü bu gerçek ve maddi temel üzerine oturmaktadır.

Harlem hayatının hemen ilk görünüşünde «Adam» ın yaklaşan tehlikesi vardır.

O «Adam» beyazdır. Onun birçok koruyucuları vardır: Polisler, hakimler, kira toplayıcıları gibi o korkulacak ve nefret edilecek bir kimsedir. Zira kanunların, karmakarışık ve kalabalık caddelerde meydana gelen kusurlar ve cinayetler için özellikle eli çabuktur ve merhametsizdir. Eninde sonunda o, beyaz derili herhangi bir kimse olur. Eski zencilerin bir beyaz için kullandığı argo terim olan «offay» kelimesi «düşman» anlamına gelir. Bundan dolayı Harlem beyaz Amerika Dünyasından kanun dışı olanların şüphelenildiği yerdir. Harlemliler cılız ve hastadır ve yediği sefalet ekmeğinde nefret ve korku tadı vardı.

Bu kitap için Harlem'de araştırma yaparken bir not defteriyle etrafı geziyordum. Lenox Cadde-

sinde bir kebapçıda fiyatları not etmek için durdum. Başımı kaldırdığım zaman herkesin bana bakmakta olduğunu gördüm. Onların ne düşündüğünü biliyordum. Bana yakın olan iki adama döndüm ve «Ben polis değilim» dedim. Yürüdükten ve yazar olduğumu söyledikten sonra birisi bana inandı. Öteki bir müddet dinledi ve sonra «ben onun hâlâ bir polis olduğunu zannediyorum» dedi ve hemen uzaklaşıp gittiler.

Bu davranışın nedenlerinden biri Harlem'de çok cinayet işlenmesidir. Fuhuş 125 nci caddede gittikçe gelişmektedir. Şüphesiz bu şeyler zenciler için «doğal» değildir. Bunlar az parası olan Ghetto'ların, büyük işsizliğin, caddelerde geçirilen bir hayatın doğal üretimleridir. Bunlardan ve beyazların, zencilerin çok cinayet işlediği hakkındaki sabit fikirlerinden dolayı korku Ghetto'larda kol gezmektedir. Bu, zenci sefaletine psikolojik bir derinlik vermekte ve Amerika Birleşik Devletleri'ndeki bütün yoksullaştırılmış insanlar arasında yaygın bir cefa yaratmaktadır. Bu nedenle, Harlem'in Müslüman Lideri Malcolm X herhangi bir ırk ayırımı olayının ardından birkaç dakika içinde yüzlerce kişiyi toplayabileceğini bağıra bağıra söylemektedir. Harlem, bütün arsızlığına ve Rock And Roll'un her yerde duyulan ritimlerine rağmen korku içindedir. Hem de haklı bir nedenle. Bu güne kadar hep beyazlar Adam olmuştur ve hâlâ onlar Adamdır.

Bu korkunun bir başka yönü de zencilerin Harlem'deki kendi komşuları içinde bile ikinci sınıf vatandaş işlemi görmesidir. 125 nci caddeden aşağıya doğru yürürken en açık yüzeysel izlenimlerle Harlem Ekonomisinin Beyaz Ekonomisi olduğu gözle görülür. Hemen hemen bütün mağazalar Beyaz ta-

rafından yönetilmektedir. Bu, yıllardan beri böyle gelmiştir. - Diğer şehirlerdeki Ghetto'larda durum bu kadar vahim değildir. Örneğin Şikago'da - 1940 yılındaki karışıklıklarda halkın galeyanı bu mağazalara karşı yöneltilmiştir. Öyle ki bir Çinli dükkânının kapısına «Ben de renkliyim» yazısını asmıştır. Mal sahipleri yahudi olursa gene bu durum zencilerin yahudi aleyhtarlığının kaynağını teşkil eder. En son olarak Müslüman liderler bunu İsrail aleyhtarlığı politik bir çizgiye oturtmuşlar ve örneklerini vermişlerdir.

Zenci Ghetto'larının bu görünüşü de çok yaygındır. Harlem'e sınır olan Portorikolular bölümünde durum oldukça farklıdır. Portorikolular gelir gelmez caddelerdeki dükkânlarda bulunanlar İspanyolca konuşmağa başlarlar. Savaş sonunda meydana gelen büyük göçten önce de bu durum böyle idi. 1940 yılında Harlem'i yazan Claude McKay durumu geriye, 1920 yıllarına kadar inerek incelemiştir. O zaman Portorikolular Harlem'in ufak bir kolu bulunuyordu.

Bu neden böyledir? Sosyal bilimci Nathan Glazer zencilerin Amerikan toplumu içinde bulunduklarından dolayı ıstırap çektiklerini söylemektedir. «Eski memleketin» Harlem'i Ghetto şeklinde toplayacak töreleri yoktur. Amerika çeşitli ırklardan meydana gelen insanların yurdudur. Bu insanlar yoksul olmalarına rağmen beyaz dünyanın israfa mütemayil yaşantısına karışmak zorunda kalmıştır. Myrdal bir zenci için «Mübalâğa edilmiş Amerikalı» diyor. Thomas Merton işe Harlem'in mukadder neticesine ulaşmış bir Hollywood olduğunu yazıyor. Onlar, televizyon ve magazinlerde övgüsü yapılan tatlı hayatın cazibesinden koparak deniz aşırı ülke-

lerden gelen müşterek anılar ve dil etrafında toplanmış değildirler.

Bir bakıma bunlar doğru olmakla beraber, aslında Harlem'in bir göçmen merkezi olduğunu belirtmek gerekir. - Her Ghetto'da durum böyledir. - 1950 yılında beyaz olmayan Amerikalıların üçte ikisi göç etmişti. - Tüm göçlerin % 13'ü. -

Harlem'deki zenciler, Ralph Ellison'un dediği gibi güneyden, kuzeydeki kalabalık şehirlere yaylı bir kukla gibi fırlamışlardır. Bu öylesine hızlı olmuştur ki, bizim yürüyüşümüz bunun yanında derin deniz dalgacıklarının büyük zorlukla yol alışlarına benzer.

Ayrıca eğitim sorunu da en önemli sorunlardan birisidir. Bu konuyu ilerde daha genişçe anlatacağım. Şimdilik Harlem'in beşeri hatatının ne anlama geldiğine dokunmak yetecektir. Çocuklar okula başladığı zaman ilk önce bir beyaz işçi, çocuklara öğretmeye başlar. Kitaplarını getirmezler. Büyük ilgi gösterirler birkaç yıl, sonra da okumayı öğrenirler. Okulları çok kalabalıktır. Zaten olanaksızlıklar içinde olan okullar yetersizdir.

Bunlar önemli faktörlerden bazılarıdır ve hepsi de aynı özelliğe sahiptir: Harlem sadece korku içinde değildir. Bundan daha da korkunç şey, kendi kendine sahip olamayışıdır: Zenci, beyaz gözlerin önünden Ghetto'lara çekildiği zaman da kendisine sahip değildir. «Adam» korkusu onu kovalamaktadır.

II

«Bledsoe, sen utanmaz bir obursun. Seni, domuz barsaklarını iştahla yediğin için kınıyorum.»

Ralph Ellison - Görünmeyen Adam

Öyle ise zencilerin bu gülmeleri, dansları, şarkıları nedir? O merhametsiz korku ve «Adamların» Harlem'inde nasıl yaşıyabiliyoruz?

İşte Harlem böyledir. Yani Harlem arsızdır. Harlem sallanır, yuvarlanır. 125 nci caddedeki zenci fahişeler aynı bloklara çalışmak için gelen beyaz adamları daha iyi görmektedirler. Apolla tiyatrosunda New-York'un herhangi bir genel yerinde rastlanacak tipte çekingen olmayan sahne taşıyıcıları vardır. Arkadaşlarımdan birisi «ne diyorsun sen» dedi. «Bu işi şehrin herhangi başka bir yerinde yapsalar vaizler oralarını hemen kapattırır.» Öğleden sonra büyük caddelerde barlar tıka basa dolar.

Harlem başka, beyaz Amerika başka türlü yer, içer ve dans eder. Beyaz Amerika'dan daha mutlu görünür, gerçekten bazen daha mutlu olabilir. Fakat her Ghetto'da olduğu gibi, açlıkla arası hiç de iyi değildir.

Örneğin yiyecek durumunu alalım. Her milli grubun, her göçmen mahallesinin değişik bir yemek usulü vardır. Alfred Kazin'in 'Şehirde bir Gezgin' isimli kitabında çok güzel bir öyküsü vardır: Brownsville'de yahudi toplumu arasında aşırı denecek kadar çok para, soda ve benzeri şeylere harcanır. Aşkın yolu yiyecekten geçer. New-York gibi bir şehirde insanlar çeşitli ulusların yiyeceklerini bilmek zorundadır. Fakat hemen hemen hiç bir kimse Harlem'in ve Bedford - Stuyvesant'ın yiyeceklerini bilmez.

Harlem içinde konu ile ilgili bir araştırma yaparsanız, bu şeylerin isimlerini reklâmlarda görebilirsiniz. Domuz barsakları, domuz butları, işkembesi, domuz paçası, domuz kuyruğu, domuz kulağı ve her yerde balık, bunlar fakir güneyin göçler vasıta-

siyle kuzeye gelen ve bazıları oldukça pahalıya mal olan yemek çeşitleridir. Bunlar beyazların istemediği şeylerdir.

Böylece yiyecek sorunu eğitim görmüş zenciler için önemli bir sorun olarak ortaya çıkıyor. Ellison'un kahramanının bağırtısı - domuz barsakları yiyen ünlü bir zenciyi azarlaması - hemen hemen her zenci romanında geçer. Amsterdam Haberleri isimli gazetenin fıkra yazarlarından biri «domuz eti yemenin ırksal bir geçmişi var mıdır?» şeklindeki sorusuna bir zenci: «Beyazların dokunmadığı yiyecekleri yemekle biz enerji alırız.» diye cevaplandırmıştır.

Görünüşte yiyecekler çok acayip görünmektedir. Çok yetersizdir. Oysa isimler bazı beyazları büyüleyebilir bile, her şeyde olduğu gibi yiyeceklerde de sefalet kokusu kokmaktadır.

Sefaleti derinlemesine bilmenin şaşırtıcı bir avantajı da vardır. İnsan çok yaşamanın sırrını öğreniyor. Los Angeles'da bir işçi «Zencilerin aldıkları yardımla beyazlardan daha iyi yaşadıklarını» söylüyor. Beyazlar bütçelerinin önemli bir miktarını kızartmalara harcarlar, sonra şehriye, makarna ve patatesle yaşamaya devam ederler. Kalıtsal yoksulların üyeleri olarak zenciler ucuz fakat daha dengeli bir beslenme yaparlar. Netice o ki sefaletin getirdiği klasik sağlık sorunları daha çok beyazları tehdit etmektedir. - Şişmanlık, kansızlık, kalb hastalıkları. -

Harlem, hayatın büyük çoğunluğunun caddelerde geçmesiyle de göze çarpıcıdır. Zenci işsizliğini araştıran istatistik uzmanları nazarî ve konudan uzak kalabilirler. Öğleden sonra etraf kaynayan ve bekleyen insanlarla dolup taşar.

Harlem'de evlerin odaları her zamankinden da-

ha küçük, kirli, paslı ve adidir. Herkes dışarı çıkmak, evden uzaklaşmak ister. Harlem'de iş bulmak başka yerlere göre daha zordur. Bundan böyle barlar hemen öğleden sonra dolup taşmağa başlar, caddeler insanla dolar, sadece bekleşip konuşurlar... Bir beyaz görünür görünmez hemen herkes şüphelenir. Harlem'deki kavgaların çoğu, sefil yerlerde olduğu gibi, zorunlu tembellik ve caddelerdeki hayat yüzünden çıkar.

Bu münasebetle, Harlem'de bir caddenin sosyal sınıfını taraça ve hendeklerden tanımanız çok kolaydır. Bir yerli evine doğru giderken hendeklerin süprüntülerle doldurulmadığını ve düzgün taşlar üzerine şu yazıların yazıldığı görülür: «YOLLARDA GEZMEK VEYA TRABZAN VE TARAÇALARDA OTURMAK KESİN OLARAK YASAKTIR.» Fakat bunlar orta sınıftan insanların bulunduğu yerlerdedir. Oysa Harlem'de caddelerin bir gerçek yönü vardır ki o da trabzan ve insanlarla dolu olmasıdır.

Fakat bunlar bir bakıma teselli vermektedir. Onların çoğu korkunç gerçekler olarak Harlem'in yüzünü yansıtmaktadır.

Örneğin, ölüm bu zenci Ghetto'sunda özel bir rol oynamaktadır.

Bir kimse bu gerçeği caddelerde yürürken gördüğü bir sürü muhteşem cenaze salonlarının varlığından anlayabilir. Ölü kaldırıcılarının çoğu zenci orta sınıfının saygıdeğer üyelerindendir. Hiç olmazsa Harlem'e kendilerini gömme hakkı verilmiştir. Zenci yoksullar için lüksün görüldüğü tek zaman ölüm zamanıdır. Birçok zencinin ölümlerden kazanç elde etme planları vardır. Irk ayırımlarının yarattığı yoksul Ghetto dünyasında hiç olmazsa ölüm değeri olan bir şeydir.

Bu ölüm endüstrisi Harlem hayatının en belirgin görüntülerinden biri olan din ile de sıkı bir ilgi kurmuştur. Cenaze gibi, kilise de bunca üzüntünün arasında bir feragat anı ve hatta vecit hali yaratabiliyor. Bu durum yoksulların çoğu için bir gerçektir. Fakat zenciler için iki misli doğru olan bir gerçektir. Kilise, Güney Bölgelerinde kölelik koşulları altında gelişen tek zenci kurumudur ve bu güne kadar da zenci kontrolü altında gelişmeye devam etmiştir. Biraz geri seviyede olmakla beraber Harlem'de bile kiliseler bir toplantı yeri, hürriyetin tadıldığı ve insanların içini dökerek boşalabildiği yerlerdir.

Harlem'deki kiliselerin bazıları kurumlar olarak kurulmuştur. İslâmlara ait toplanma yerleri, penceresinde Allahın bir zenci resmi ile temsil edildiği İsa'nın Kutsal Güvercin Kilisesi insanın gözünü hemen çekiyor. 125 nci caddede Baddy Grace Mahfeli var. Sıcak gecede sesler dışarıya caddeye doğru yayılıyor. Önündeki tabelada şunlar yazılı: «Nuh Peygamber Tufandan önce nasılsa Baddy Grace de ateşten önce öyleydi.»

Geleneksel olarak orta sınıftan olan zenciler bu mistik dindarları reddetmeğe çalışmışlardır. Bir zenci kilisesinin sosyal statüsünü kulaktan duydüklarınızla belirlemek mümkündür. Sınıf büyüdükçe o semtte gürültü azalır. Bu davranış zenci dininin zenci sefaletinin içinden çıkıp geldiğini ispatlamaktadır. Harlem sefaleti daha ne kadar sürerse, dinsel düşünce de öylesine yüksekten uçacak ve cenaze sömürücülerinin tatlı kazançları artacaktır.

Fakat bu dinsel dürtünün son yıllarda Harlem'de güç kazanan ve zenci ruhaniliğinin basit duygusal karakterinin sabitliliğini sarsan başka bir teza-

hürü vardır. Bu, müslümanların çoğalmasıdır. Onlar Hristiyanlığın geleneksel 'Öteki Dünya ütopyası'nı alıp bu dünya görünüşüne çevirmişlerdir. Bir bakıma onlar ilâhi söyliyerek ve duygusal dinsel öğütlerin hafiflettiği boşuna çabayı, baskıyı ve öfkeyi kefenleriyle gömmüşlerdir. Hazreti Muhammed'in getirdiği dine kendilerini vermişlerdir. Bu tamamen İslâmiyetin bir 'Köle' ya da 'beyaz insan dini' olmayışından ileri gelmektedir. Daha da kötüsü, onların itikatları bir nefretin ifadesi olmuştur: Bu nefret insan hakları hareketinin orta sınıftan olan önderlerine, yahudi dükkâncılara, Beyaz Amerika dünyasına karşı duyulan bir nefrettir. Onlar gururlu ve güçlüdürler, düzenli ve kanaatkârdırlar.

Harlem'de Müslüman azdır. Onların açık hava mitingleri hiç bir zaman insan hakları hareketinin canlı mitingleriyle karşılaştırılamaz, ancak küçümsemek de olmaz. Havayı gerginleştirecek nitelikleri vardır. Her nasılsa bu hareket ayrıcalığın ateşli mitinglerle kamufle edildiği New-York'ta, Güney'deki harekete hazır zenci birliklerinden daha baskın durumdadır.

Son olarak da Harlem'in bir başka büyük duygusal sivriliğini söyliyelim: Politika. Zenciler, Tammany'nin politik gücünün ve yasal önderliğin önemini tam azalmağa başladığı bir dönemde Tammany meclisine girdiler. - 1930 döneminin son yıllarında - O zamandan beri bu hususta bir hayli gelişme olmuştur. Özellikle kuvvet gösterisinde: Adam Powell'in meclis üyeliği, bir zenci dairesinin kurulması v.b.

Harlem politikasının karşılıklığı politika ve sosyal yapının geniş bir analizini gerektiriyordu. Fakat

Harlem'in politik temsilcisi Adam Cleyton Powell'in kişiliği Ghetto hayatının görünüşüne bir ayrımlık getirdi. Powell 10.000 üyesi olan bir kilisenin başkanıdır. Aynı zamanda papazdır. Uzlaşılmaz bir adam, eşsiz bir demagogtur. Gene görebileceğiniz en popüler zenci önderlerinden birisidir. Son yıllarda New-York'ta demokratik önderliğe karşı çıkmıştır. 1956 yılında Eisenhower'in seçilmesine muhalefet etmiştir. Birleşik Devletlerdeki ünlü 10 Zenci içinde en çok skandal çıkaran ve hakkında büyük dedikodular yapılan tek önderdir.

Şüphesiz Powell çok etkili bir önderdir. O, Şikago'lu Meclis Üyesi Dawson gibi tutucu bir politikacı değildir. Irk sorunu üzerinde onun şatafatlı tutumu bazen başarıya ulaşmaktadır. Fakat aynı zamanda Harlem sefaletinin ve geriliğin politik temsilcisidir. Zenci James Michael Curley'in bir benzeridir.

Powell'in kendisi hakkında anlattığı söylenen bir öykü genellikle Harlem sefaletinin bir devamı olarak Zenci politikası sefaletini en açık şekilde ortaya koymaktadır. Bir aday Powell'in seçilmemesi için bir açık hava mitinginde konuşurken Powell kalabalığın bir kenarında arabasıyla durmuş ve konuşmayı izlemiş. Konuşmacı «Adam Powell» diyormuş «Bir meclis üyesi ve aynı zamanda bir papazdır. Fakat onun New-York'ta bir apartmanı, Washington'da bir yeri vardır. Gece klüplerine gider, sık sık Avrupa gezilerine çıkar, Mecliste hemen hemen hiç bulunmaz.» Bu öykü oldukça gülünçtür. Fakat esasta Amos Andy kişiliğinin özü yatmaktadır: Amos Andy bir çocuk gibi korunmaktan ve himaye edilmekten hoşlanan, zevke düşkün, güler yüzlü ve çocuksu bir Zenci idi. Powell'in gücüne ve Harlem po-

litikasının heyecanına rağmen bu olay Zencilerin Ghetto yapısındaki trajedik unsuru yansıtmaktadır.

Bütün bunlar Harlem'in basit bir sefalet bulmacası, her kahkahanın ve dans adımının bir ölüm çığlığı olduğunu söylemek değildir. Harlem'in gevşekliği, arsızlığı ve ritmik sesleri, kendisine özgü bir hayatın görüntüleridir. Bunları söylemek daha ziyade Harlem'de bir yürüyüş yapan ve büyüleyici hayatın derinliklerine eğilirseniz o Ghetto hayatında konuşulan her kelimede ve her davranışta şu veya bu şekilde iç içe geçmiş iki şeyi göreceğinizi söylemektir: Irk ayrımı ve ekonomik zulmün ikili sultası.. Amerikan sefalet dünyası ile Zenci sefaletinin o emsalsiz karışımı...

Harlem hayatının ilk görünüşünde umut kadar korku, sevgi kadar da nefret hakimdir. Sık sık mutlu fakat daima neşeli anlarda bile sıkıntılıdırlar. Irk ayrımının bu insanlara yaptığı şey işte budur.

Bunlar izlenimlerdir. Oldukça önemlidir. Bir kimse Harlem'in ister şehirde ister köylerde olsun her Zenci Ghetto'sunun Öteki Amerikadaki sefalet kültürünün kaleleri olduğunu anlamalıdır. Bu sefalet Amerikan hayatına derinlemesine kök salmıştır.

III

Eğer ırk ayrımını körükleyen kanunlar Birleşik Devletlerde hemen ilga edilse ırk sorunu gene de ahlâkî ve politik sorunlar olarak yaşamağa devam edecektir. Zenciler ve öteki azınlıklar sadece bir takım kanunsuz statülerin kurbanı değildir. Amerikan ekonomisi, Amerikan toplumu ve Amerikalıların bilinçsizliğinin hepsi de ırksal tutum içindedir. Eğer bütün kanunlar fırsat eşitliğini sağlamak

için yeniden yapılsa çok sayıda Zenci bu değişiklikten payını gene de alamıyacaktır. Hâlâ büyük, sessiz ve otomatik bir sistem renkli insanların menfaatları aleyhine işliyecektir.

Irksal bir gruba dahil olmak fakir olmak ama özel bir biçimde fakir olmak demektir. Korku, kendine güven duygusunun eksikliği, taciz olma ve benzeri ruhsal unsurlar anlatıldı. Fakat bunlar sırasıyla Amerika Birleşik Devletlerinde sefaletin en çok kurumlaşmış ifadeleridir. Bir bakıma Zenci «Öteki» Amerikalıdır. Yalnız kanunlarla değil her fırsatta ezilmiş ve boşuna uğraştırılmıştır.

Bazı iyi niyetli insanlar vardır ki Amerika'nın ırkçılığı, ne kadar derinlemesine kendi yapısına soktuğunu anlayamazlar. Onlara göre, zamanla Zenciler İrlandalılar, Yahudiler, İtalyanlar ve bütün diğer azınlıklar gibi gelişeceklerdir. Fakat bu görüş iki yönden sakattır: Birincisi Zencilerin renkli insanlar olduğu unutuluyor. Amerika'daki başka azınlıklar hiçbir zaman böyle bir sorunla karşılaşmamışlardır. İkincisi bu günün Zencisi her nereye giderse gitsin ırkçılıkla karşılaşacak ve çektiği zulmü geride bırakamıyacak olan ebedi göçmenlerdir. Eşit olmak için Zenci «toplum içine karışmaktan» daha derinlemesine bir şeyler istiyor: O, toplumun bazı temel kurumlarında bir geçişe gereksinme duymaktadır. Zenci karaderili olduğu için yoksuldur; bu açıkça bellidir. Fakat daha da önemli olan şey Zencinin yoksul olduğu için karaderili olmasıdır. Renk ayrımı yapan kanunlar ilga edilebilir. Fakat renkliliğin tarihsel ve kurumlaşmış neticesi olan sefaleti yok edilemez. Durum böyle olunca, Zenci olarak doğmak Amerika Birleşik Devletlerinin bir yurttaşa

sağladığı en büyük imkânsızlık olmağa devam edecektir.

Amerikan ekonomisinin ırksal yöntemini en kolay anlatacak yol onun zafer çığlıklarını anımsamaktır.

1960 yılının sonlarında Çalışma Bakanlığı bir araştırma yapmıştır: «Amerika Birleşik Devletlerindeki Zencilerin ekonomik durumu.»

Bu araştırma şu hususlara belirtiyor; 1939 yılında beyaz olmayan işçilerin ortalama olarak %41'i beyazlar kadar para kazanıyordu. Bu rakam 1958 yılında % 58'e yükselmiştir. Bu durum hiç de memnuniyetle karşılanmadı. Bazı düşünürler bu rakamlarla yavaş ve mutedil bir gelişmenin olduğunu alay ederek yazdılar. - Bu gidişle Zenciler 2000 yılından sonra beyazların ekonomik seviyelerine ulaşabileceklerdir. -

Hemen başlangıçta bu rakamlar gerçekten çok bir takım iyimser tahminlere dayanıyordu. Zenci kazançlarının bir kısmı köylü Zencilerin şehirlere, Güneyli Zencilerin Kuzeye göçleri yoluyla olmuştu. Her iki durumda halk daha verimli bölgelere gitmekle kazançlarını kısmen arttırmıştır. Fakat her iki bölgede de onların akrabaları aynı ekonomik seviyede kalmıştır. En derin noktada onlar bulunmaktadır. Sonra bu istatistikler de mukayese için çöküntülü bir buhran senesini - 1939 - taban, ekonomik bir duraklama yılını - 1958 - de tavan olarak alınmıştır. - Bu, ilerlemeyi mübalâğalı bir şekilde göstermek temayülünü ortaya koymaktadır. Zira 1939'da Zenciler büyük bir ekonomik uçurum içinde bulunuyordu. -

Sorunun diğer önemli bir yönü birçok yazarın 1939 ile 1958 arasında yaptıkları genel karşılaştır-

malar tarafından gözden kaçırılmaktadır. Çalışma Bakanlığının bizzat verdiği rakamlar bile büyük kazancın İkinci Dünya Harbi günlerinde elde edildiğini açıklamaktadır. - Artış 1939 ile 1947 arasında beyaz işçilerin ücretlerine göre % 41,4'den % 54,3'e çıkmıştır. - Savaş sonrası günlerinde ilerleme adeta durmuş gibidir. Üstelik iyimserlik erkeklerin durumlarını gösteren rakamlar üzerine oturtulmaktadır. Kadınlar dahil edildiği ve orta halli bir aile ele alındığı zaman beyaz ailelere göre 1947'de durum % 51 iken 1952 % 57'ye çıkmıştır. Daha sonra yani 1959 yılında eski seviye olan 1947 seviyesine düşmüştür.

Bu bilgiler olmasa da gerçek yeterince acıdır: Birleşik Devletler Zenci işçilerin beyaz işçi ücretlerinin % 58'ine ulaştığını duyurmakta bir öğünç payı bulmaktadır. Bu duygu Amerikan toplumunun içine sinmiştir.

Birleşik Devletlerdeki Zenciler en kötü, en pis ve en düşük ücretli işlerde çalışmaktadır. Üçte biri köylerde yaşamaya devam etmektedir. Onların bir çoğu sefalet kültürü ve açık terör içinde yaşamaktadır. Üçte biri Güney kentlerinde, üçte biri de Kuzey kentlerinde oturmaktadır. Kuzeydekilerin durumu daha iyidir. Fakat onlar emekleriyle yaşıyan insanlar olduğundan ekonomik duraklama günlerinde büyük ıstırap çekerler.

Böylece, Çalışma Bakanlığına göre 1960 yılında Zenci işçilerin % 4'ü «Profesyonel, Teknik ve bu cinsten» işçilerdi. - Beyazlara göre % 11,3 kadar. - % 2,7 kadarı idareci, memur ve mal sahibi idi. - Beyazlar ise % 14,6'dır. - Özet olarak ekonominin tepe noktasında % 6,7 zenci, ve % 25,9 kadar beyaz vardır. - Bu bile geçen yirmi yıl zarfında önemli iler-

leme olduğunu belirtmektedir. Daha aşağı ekonomik düzeyde Zenciler en kötü işlerde çalışıyordu. 1960 yılında beyazların % 20'si kalifiye işçi isteyen endüstriyel işlerde çalışıyordu. Zenciler ise % 9 kadardı. Orta derecede hüner isteyen işlerde Zenci erkeklerin % 48'i çalışıyordu. - Beyaz erkekler bu işlerde % 25,3 kadardı. - Zenci kadınları çifte ayrıcalığın kurbanı olurlar. 1949 yılı 1954 yılları arasında Zenci kadınların beyaz kadınlara göre ücretleri giderek düşme göstermiştir. - 1960'da üçte birden fazla Zenci kadını ev işlerinde çalışıyordu. -

Kısmen, Zenci iş gücünün bu sefil yapısı geçmişten miras kalmıştı. Bu durum fırsat eşitliği tanınmıyan ve sistematik olarak zulüm gören insanlara sonunda ne olduğunu yansıtmaktadır.

Eğer bu sorunu çözüyorsa iyimserlik için bir neden var demektir. Bir kimse Zencilerin, Beyaz Amerika tarafından miras olarak bırakılan bir tabak çorbayı terkedebileceğini ve iyi bir geleceğe yönelebileceğini farzedebilir. Fakat durum böyle değildir. Zencilerin ekonomideki şimdiki durumları kurumlaşmıştır. Bazı esaslı şeyler yapılmadıkça o, kendini gelen yıllarda bir defa daha yeniden yaratacaktır.

Bir örnek olarak otomatik düzeye geçişi ele alalım. Bu durum Amerikan iş gücü içinde iç yapısal bir işsizlik yaratmıştır. Bu, dönemsel karakteri olan 'işten atma' değil işlerin yok edilmesidir. Bu olay oluştuğu zaman demir ökçeyi zenciler yemektedir. Fabrikalara en son gelen işçiler olarak zencilerin kıdemleri düşük olur. Eğer bir sendika üyesi iseler daha şanslı sayılırlar. Bir işten gene ilk önce zenciler çıkarılır. İş gücü kesiminde en acemi işçi olduklarından bir başka iş bulmak için çok zor-

luk çekerler. «Yaşlı» Zenci - Kırk yaşın üzerinde - artık işsizliğe mahkûm olur ve bir daha da düzenli bir iş hayatı kuramaz.

Bütün bunlar ani ve otomatik olarak oluşmaktadır. Bir tek ırkçının bu oluşumda bir müdahalesi olmaz. Bununla beraber bu durum aynı zamanda ırkçılığın derinden işleyen mekanizmasıdır.

Bununla beraber insan eli dokunmayan bir sistemi işleyişinden daha da önemli sorunlar vardır ortada. Zenciler sefaletin öbür Amerikasında birçok nedenlerden dolayı yaşamaktadır. Onlardan birisi ekonominin kurumsal modellerini yeniden takviye eden bilinçli ırkçılık anlayışıdır. 1960 yılında Renkli İnsanların Gelişmesi İçin Ulusal Birlik'in İşçi Sekreteri olan Herbert Hill'in raporuna göre Zenciler ekonomide yardımcı işçi olarak çalışanların sadece % 1,69'unu teşkil ediyorlardı. Onun verdiği esas rakamlar kabul edilmemiştir; onun tasvir ettiği korkunç gerçekler herkes tarafından kabul edilmişti. Bunun amacının Zencilerin iyi ücret ödiyen işlere geçmesini önlemek olduğu anlaşılmaktadır.

Bu problemin ana nedenlerinden birisi temelde kiralama siyaseti güden yönetimdir. Fakat geliştirme programlarında işçi, Hükümet ve Eyalet Acentelerinin de sorumluluğu vardır. AFL - CIO federasyonuna dahil inşaat kollarından politik yönden tutucu olan sendikalar esas engeli teşkil etmektedirler. CIO'nun bazı büyük üretim sahalarında oldukça kötü şubeleri vardır. Fakat onlar zencileri fabrikalara sokmak için gayret gösterirler. Ve yerli organizasyonları tamamlarlar.

Irkçılık sorununu çözmekte karşılaşılan zorluklardan birisi de onun görülmez oluşudur. Ortada büyük bir sosyal gerçek vardır. Fakat hiçbir kimse

onun sorumluluğunu üzerine almaz. «Dairelerde neden Zenci yoktur?» diye sorduğumuz zaman oralardaki kişiler kendilerinin Zenci aleyhtarı olmadığını hemen söyleyiverirler. Problemin, oralarda siyasi pozisyonu yaratan ve yürüten birinci derecedeki amiller, Zenciler geldiği takdirde isyan edebilecek ikinci derecedeki memurlarla ilgili olduğunu iddia ederler. Cevapları her zaman aşağı yukarı aynıdır. Birinci ve ikinci derecedeki memurlar da aynı iddiayı ileriye sürerler.

Gerçekten, Amerikan ekonomisindeki ırk ayrımı uygulamalarına karşı verilen savaşta zorluklardan birisi de özgürce yapılan konuşmalardır. Güneydeki inanmış bazı Beyazlar hariç hemen hemen hiç bir kimse ırk ayrımı yapıldığını kabul etmez. Bu yönden Kuzeyli Zencilerin, Güneyli kardeşlerine nazaran daha acıklı bir durumları vardır. Dixie'de Jim Crow ırkçılık olaylarında açıkça konuşmakta olan bir insandır. Yurdun diğer taraflarında ise herkes ırk ayrımına karşıymış gibi görünmektedir.

Geçen birkaç yılda bazı Zenci gruplar şirketlerin ırk ayrımı yapmasını önleyecek boykotlar yapmışlardır. Bu olumlu bir gelişme sayılabilir. Zira bu hareket Öteki Amerika'da atılmış bir adımdır. Aslında eşitlik zencilerin artık yoksul olmadığı bir zamanda kurulabilir.

Fakat işler iyiye doğru gittikçe Zencileri kiralamağa karşı direnme daha da şiddetlenir. Örneğin, daireler Amerikan Toplumunda ırk ayrımının kaleleridir. Bazı ilgili kimselere daire işi fabrika işinden daha üstün ve hatta daha sosyal bir iş olarak görünür. Böylece Zencilerin ilerlemesini önleyecek kin duvarları çekilmiş olur.

Belki de bu konudaki en şaşırtıcı istatistikler-

den birisi, bir zenci eğitilmiş ve usta olduğu zaman meydana gelen olayı anlatan istatistiklerdir. Yurdun dört tarafında durum aynıdır. Bir Zencinin ne kadar fazla eğitimi varsa o kadar çok ekonomik ırk ayrımı ile karşılaşır. Gelir istatistikleri üzerinde bilinen en iyi uzmanlardan birisi olan Herman Miller Güneyli kolej mezunu bir kişinin Zenci hemşerisini mukayese ile 1,85 misli kazandığını hesaplamıştır. Kuzeyde ise bir Beyaz 1,59 misli kazanmaktadır.

Bu rakamlarda, ırksal azınlıklarla eski göçmen grupları keskin olarak ayıran bir faktör yatmaktadır. İrlanda'lılar, Yahudi'ler, İtalyan'lar bir doktor yetiştirdikleri zaman kendilerini büyük topluma karıştıracak olanaklar yaratılmış demekti. Gene tarafgirlik görülüyordu. Fakat bu kimselerin giderek yaptığı işler değerlendirilmeğe başladı. Zaman geçtikçe göçmen gruplardan olan Profesyonel kimseler dil güçlüklerini de ortadan kaldırdılar. Giyimlerini Amerika'lılara benzettiler. Böylece göze görünmeye başladılar. Meslekleri için de geniş çalışma alanları açıldı.

Fakat durum Zenciler için böyle olmamıştır. Bir Zenci doktor veya Avukat bir beyaz mahallesinde kolay kolay iş bulamaz. Eninde sonunda Zenci Ghetto'suna dönerler. Onların ırktaşları da yoksul olduğundan Beyaz meslektaşları kadar para kazanamazlar. Zenci eğitim sistemi de ayrıcalığın tuzağına düşmüştür. Para, malzeme, kütüphane v.s. bakımından sıkıntı içindedir okullar. Bundan dolayı okullar ileri bir çalışma ve araştırma yapamazlar.

Irksal Ghetto'lardaki büyük kitleler için durum daha da acıklıdır. Mahalle ayırımlarının neticesi olarak Newyork gibi bir şehir için genel bir ayırım

siyaseti güderek bir ayrıcalık sistemi elde etmek mümkündür. 1950 yılından sonraki yıllarda Newyork, resmi okul sistemine bir göz attı. Okullar çeşitli gruplara ayrıldı. Grup X'de zenciler ve Portorikolular çoğunluğu teşkil ediyordu. Grup X bu azınlıklardan gelen çocukların bütün öğrenci mevcudunun % 10'nundan az bulunduğu okullardı. X grubu okullar eski ve yetersizdi. Öğretmenlerin çoğu tecrübesiz ve vekil öğretmendi. Zayıf öğrenciler daha çok sınıf ve iyi öğrenciler için az daha sınıf vardı.

Öteki Amerika'da her grup basit ihtiyaç maddeleri yüzünden olduğu kadar psikolojik buhrandan da ıstırap çekmektedir. Uzun tarihi ve ırkçılığın kurumlaşmış muazzam gücünü ele alınız, ezilenler her zaman Zenciler olmuştur.

Bazı yorumcular Zencilerin beyazlardan daha az arzulu ve ihtiraslı olduğunu iddia etmişlerdir. Bu görüş ekonomide bir teslimiyet ve kabullenme hali yaratmaktadır. Fakat Newyork Irk Ayrımına Karşı Eyalet Komisyonunun yaptığı bir araştırmada daha da ciddi bir durum anlatılmaktadır; aynı gelir seviyesindeki beyaz çocuklara göre Zenci çocukları daha çok arzu duymaktadır. Ne var ki onların arzularını tamamlıyacak olanakları yoktur. Bu araştırmada Aaron Antonovsky ile Melvin Lerner neticeyi şöyle anlatıyorlardu: «Toplumumuzda ..... gayri sıhhi koşullar...»

İşi kötü olan bir ailenin çocukları ana-babalarının yaşadığı biçimde bir hayatı atmak eğilimindedirler. Kendilerine yeni olanaklar hazırlamak peşine düşerler. Birkaç kuşak önceki göçmen gençlerinin eski memleket töreleriyle ilgilerini kesmek ve büyük Amerika toplumuna karışmak üzere giriştikleri eylemler ilerlemeyi engelliyordu. Fakat Zenci

çocukları toplumu kendilerine öylesine açık bulamazlar. Onun umudu ve arzusu vardır fakat imkânı yoktur. Netice üzücü, bir baltayı taşa çalma oluyor.

Gerçekten Antonovsky, Jackie Robinson ve Ralph Bunche'nin hayallerinin genç zenciler için bir korku olduğunu işaret ediyor. Bu kahramanlar müstesna ve kabiliyetli kişilerdir. Bununla beraber bir karışıklık anında onlar gençlere birer simge olmaktadır. Anlaşıldığına göre hayalle gerçek arasında bir uçurum vardır. Sefaletin verdiği sıkıntılara bir de hayal kırıklığı ve başarısızlık duygusu eklenmektedir.

Norman Mailer Zenci psikolojisini daha derinlemesine araştırıp yazmıştır. Mailer'e göre (soğukluk) kavramı düşman bir dünyaya karşı gösterilen bir pasif savunma tepkisidir. Mailer'in düşüncesindeki «ADAM»dan korkan ve topluma girişi inkâr edilen zenci her şeye kayıtsız kalmaktadır. O, hayal kırıklığı ile beklemekte ve müstehziliği yeni bir biçime sokmaktadır. Fakat Zencinin karşılaşacağı en son rezalet beyaz (ADAM)ın kendisi hakkındaki düşüncesidir. Beyaz Amerika Zencileri daima geride tutmaktadır. Onları yoksul mahallelerde yerleşmeğe beyaz Amerika zorlamaktadır. En kötü ve en az ücret ödiyen işlerde onlar çalışmaktadır. Beyazlar bu kötü işlemleri zorla kabul ettirdiklerinden onun teorisini de yapmaktadırlar. Beyazlar bu sosyal cinayeti kendi elleriyle işlediklerini görmemektedirler: Onlara göre ırksal Ghetto zencilerin doğal karakterini yansıtmaktadır: Tembel, beceriksiz, sorumsuz v.s. böylece tarafgirlik kendini haklı çıkarma biçimine dönüşmektedir. Önce sefil şartlar yaratır, sonra da onları tembellikle itham eder.

Irk ayrımının psikolojik ve ruhi sonuçlarını

sonuna dek sıralamak mümkündür. Bununla beraber doğru teori ne olursa olsun Zenciler için sefaletin ana unsurlarından birisi kişiliğin körletilmesidir. Bu, genel olarak tüm yoksullar için geçerli bir görüştür. Fakat ırksal yoksullar için misli misline daha doğru bir gerçektir.

Zenciler Öteki Amerika zindanından ne zaman kurtulabilirler?

Her şeyden önce, bencillik duvarı, ırk sorunlarının yasal ve politik eşitlik olmadığı anlaşıldığı zaman yıkılacaktır. Güneyde seçim hakkının kazanılması, ırk ayrımını körükleyen konuşmaların sona erdirilmesi v.s. önemli konulardır. Fakat bunlar sadece başlangıçtır. Zencilerin kurtuluşu, Amerikan toplumundaki sefalet kültürünün bütünüyle ortadan kaldırılmaya yönelecek bir atılıma bağlıdır: Fakir mahallelerini, bozuk eğitim sistemini, yetersiz sağlık düzenini ve tüm benzerlerini ortadan kaldıracak büyük bir atılım. Bunlar bir adamın deri renginin olduğu kadar zenci olmanın da parçalarıdır.

Konut sorunu ırksal sefaleti belki en zalim yönüdür. Zenciler ve diğer azınlıklar mahalleler şeklinde ayrıldıkça insan hakları hakkında yapılan konuşmaların değeri azalacaktır. Azınlıklara uygulanan bozuk eğitim düzeni için genel bir siyasi çözüm yolu bulmak mümkündür. Fakat okulların bulunduğu yerler bu ayrıcalık düzeninin ürünleri oldukça çözüm aramak safdillik olur. 1960 döneminde de Amerika çözülmesi gerekli sorunlar için herhangi bir hazırlık dönemine girmiş değildir. Bundan dolayı da Ghetto rezaleti devam edecektir.

İş hayatında Zenciler Otomatik endüstrinin getirdiği bu kanunların çözümünde isteksiz görünen bu toplumun kurbanları olmaktadır. Şüphesiz, ön-

ce Zencilerin çalıştığı tip işler kapatılmaktadır. Kriz son 20 yılda büyük kazanç getiren bölgelerde özellikle az ustalık isteyen toptan istihsal endüstrilerinde kesin olarak kendini duyurmaktadır. Önce belirttiğim gibi Hükümet plânlama ve eğitim için yeterli hazırlıklar yapmamaktadır. Amerikan Ekonomisi ırksal bir karakter kazanarak özellikle Zencilere ağır darbeler indirmektedir. Bu durum yeniden ayırım duvarları yaparak bu güne kadar kazanılmış olan hakları da yok etmektedir.

Bir yönden, bu teknolojik kriz Amerika'ya büyük bir fırsat vermektedir. Eski sistem yeni bir biçime geçiş yapmaktadır. Eğer bünyevi işsizlik zorunu ile yakından ilgilenilse ırksal eşitliğe doğru da büyük adımlar atılmış olur. Açıktaki işçilere yeni fırsatlar sağlamayı amaç edinen ciddi bir program ırksal yöntemleri gerektirmediği cihetle Zencilere yardım edecektir. Yeni bir biçime geçilebilirse kriz büyük bir atılım için hareket noktası olabilir.

Son yıllarda Zencilerden, kendi ihtiyaçlarını toplum adına feda ederek, Toplumdaki yerlerini kabul etmeleri istenmiştir. Bir defa daha en yoksul olan insanlardan en büyük fedakârlık beklenmiştir. Bu, Zenci hareketinde önemli payı olan içten insanlardan çeşitli kalkınma programlarına onların enterne olmasını ısrarla istiyerek engel olunması şekline bürünmüştür. Başka kelimelerle, Zencilerden kendilerine karşı çifte ayırım yaratacak olan bir refah devleti yaratmaları isteniyordu. Öyle bir refah devleti ki gerçekten Zencilere hiç bir menfaat sağlamıyacaktır. Çünkü onlar bu yeni menfaatlere ulaşmıyacak kadar yoksul olan insanlardır. Öyle bir refah devletidir ki bütün Amerikan toplumunun ırksal ayırım yöntemlerini sürdürecek veya da-

ha da yoğunlaştıracaktır. Ulusun, Zenci hakları pahasına Öteki Amerikanın yok edilmesine doğru herhangi bir gelişme olmıyacağını anlaması çok tehlikeli bir şeydir. Bu sadece bir maneviyat ve ahlâk sorunu değil aynı zamanda bunların faktörleri olarak önemlidir. Bu, aynı zamanda toplum - bilimsel bir gerçektir. Sefalet kültürünün öbür yönlerini anlatarak tevsik ettiğim yoksullar genellikle düşük ekonomik seviyedeki insanlar hakkında konuşmaktadırlar. Bunların dörtte biri Zencidir. Muhtaçlara gerçekten yardım etmeyi amaç edinen herhangi bir program mutlaka yardıma ihtiyacı olan milyonlarca başka insanı kapsamı dışında bırakmıyacağı cihetle Zencileri de kapsamı dışında bırakamıyacaktır. Siyah deriliye karşı ayrım gözeten bir konut programı Beyaz deriliye karşı da aynı ayırımı gözetir demektir, zira böyle bir şey sefalet ayırımını devamlı kılacak ve yoksulları daima toplumdan uzak tutacaktır. Yoksulların sosyal ayırımını önliyecek ve bu milyonlarca insanı ortaya çıkaracak topluma karıştırabilecek güçteki tek konut programı şumüllü bir program olabilir. Yoksul mahalleleri var oldukça - Şehrin bir kenarına atılan «fakir çiftlik» konutlandırma projeleriyle yer değiştirse de - sefalet kültürü yaşıyacaktır.

Açıkça, Zenciler kendi kurtuluşlarını sağlıyamıyacaklardır. Çünkü onlar toplumda tam anlamıyla bir azınlıktır ve eğer gerçek eşitlik sağlanacaksa gerekli olan genel politikada çok büyük ve şumullü değişiklik yapabilecek politik güçten yoksundurlar. Burada gene en geri ve en muhtaç insanların kaderi işçi hareketine bağlı bulunmaktadır.

Eğer Amerika 1960 lardaki sosyal sorunlarla ilgilenmeyi reddederse ki muhtemelen öyledir, sır-

tını aynı zamanda ırksal azınlıklara dönecek demektir. Eşitlik üzerine daha çok nutuklar atılacaktır. Zenciler bütün bunları çifte bir sefalet dünyasından seyredeceklerdir. Onlar kendilerini daima doğuştan yoksul olmaya mahkûm edilmiş bir ırksal sınıfın üyeleri olarak düşünmeye devam edeceklerdir. Ara sıra kutlama törenleri düzenlenecektir. - Belki bundan sonraki ilk kutlama şenliği gelecek 20 yıl içinde Zenciler beyazların ücret seviyesinin % 70 'ne ulaştığı zaman yapılacaktır. - Fakat Chetto'lardan meydana gelen Öteki Amerika yaşamaya devam edecektir.

Kuzeyde herhangi bir boykot yapıldığı zaman grev bekçilerinin ağzından hiç düşürmediği acıklı bir şarkı vardır.

Beyaz mısın, olur beyim olur,
Siyah mısın, hayır, geri dur,

Bu içten deyiş Amerikan toplumundaki Zencinin yürekler acısı durumunun sosyolojik ifadesidir.

Beşinci Bölüm

ÜÇ TÜRLÜ SEFALET

Bu kitapta anlatılan yoksul insanların çoğu geniş çapta değerleşmiş sefalet kültürlerinden gelmektedir. Onlar bildiğimiz klasik yoksullardır.

Bir başka çeşit sefalet daha vardır. Bu sefalet toplumun çeşitli tabakaları arasında yaşar. Bu insanların acıklı durumları resmen hiç araştırılmamıştır. Yoksulluğun onlar için ne anlama geldiğini belirten çok az istatistik bilgi vardır. Biz onları romanlardan, ruh bilimcilerinden, Night Court'un plaklarından veya caddelerde yaptığımız bir yürüyüşten anlarız.

Amerika'da henüz kurumlaşmamış, kültür öncesi bir sefalet vardır ki zaman zaman canlanır, coşar ve hararetlenir. O, Öteki Amerika'nın tek hoş tarafıdır. Bu sefaleti bir kısım aydın insanlar, dünyaya aldırmayan sanatçılar, serseri görünüşlü şarkıcılar yaşar. Kavgacı ve kuruntuludurlar. Bir zamanlar gelmiş oldukları orta sınıfa dönen insanlardır bunlar. Hayatları fiziksel mahrumiyet içinde geçer ve çoğu zaman da aç yaşarlar.

Bir sefalet daha vardır ki bazı şekillerde Öteki Amerika'da görülebilecek en korkunç ve en yıpratıcı sefalet türüdür. Bir şehirli sürüklenerek giden birisinin kendisinden biraz para istediğini gördüğü zaman bu sefil insanın kim olduğunu tanır. Bunlar alkolik olan yoksullardır. Onlar uzun zamandan be-

ri bu toplumun büyük bir sorunu olarak bilinmektedir. Fakat bir sefalet sorunu olarak değil. Oysa asıl sorun budur. Sefalet alkolik insanın kaynağıdır.

Bir başka sefalet türü daha vardır ki giderek önemi artmaktadır. Bu sefalet Amerikan tarımında meydana gelen ihtilâlin sonuçlarından birisidir. Detroit, Cincinnati, St. Louis, Oatland ve Amerikanın daha birçok şehrinde köylü yoksulları şehirdeki sefil mahallelerde görmek mümkündür. Dağlı insanlar, Oaky'ler 1940 lardan kalma ve hiç bir zaman köylerine dönmemiş olan savaşçılar...

Şehirlerdeki köylü işçileri ve alkolikleri eskiden tanırdım. Şikago ve Newyork'taki entellektüellerin ıstırap yerlerini de gözlerimle gördüm. Bunlar benim izlenimlerimdir.

I

1960 dan önceki günlerde gazete okuyucusuna yoksul entellektüeller «Beat» neslinin oldukça romantik tavırlarıyla görünmüştür. Sakallı, acayip görünüşleriyle birden bire Time dergisine konu olmuşlardır. Magazin yazarlarına göre onlar aşk arıyan, kötü huylu, nankör insanlardır. Birçoklarına göre onlar kolay ve tembellik içinde bir hayat sürüyordu. Onlar hakındaki bütün uydurma öykülere rağmen bazı kimseler onların yoksul insanlar olduklarını kavramışlardı. Birçok durumlarda inatçı ve bilinçli bir yoksul hayatı sürüyorlardı. Herşeye rağmen onların yoksul insanlar olduklarına şüphe edilemez.

«Beat» ler eski bir oluşumun yeni dile getirilmiş şekilleridir. Üniversiteler etrafında küme halin-

de çoğalan yoksul mezun öğrenci grupları vardır. Eskiden kalma bu hem hayatı yaşamak gelenekleri de yaşamaktadır. İşte bu gruplar özellikle acayip şekilde sefil bir hayat sürerler. Bunlar dinsel inançların dışında, bolluk toplumunun yoksul olmayı seçen tek insanlarıdır.

Beat ve Bohemler yoksul mahallelerinin ürünü olan sosyal varlıklardır.

Batı Venis, Beat'lerin Los Angeles'de kurmaya tasarladıkları fakat beceremedikleri bir yerdir. Aslında yepyeni bir Venis şehri olacağı sanılıyordu. Çok güzel manzaralı kanal ve köprüleri olacaktı. Plan yalnış yapılmıştı. Köprüler çatlamış ve her tarafta renkli fener ipleri sarkıyordu. Burada oturanlar az gelirli işçiler, sakatlar, kanunsuzlar ve asi gençler idi. Artık Newyork'ta bohem karakterli yerler ortadan kalkmak üzeredir. Çünkü lüks apartmanlar, az kira getiren binaların yerlerini almakta ve bohem özelliği taşıyan yerler kaybolmaktadır. Entellektüel yoksulların çoğu batıya doğru kaymaktadır. Oralardaki küçük evler ve çatı katları daha elverişlidir. Düşük gelirliler için konuk yapmak projeleri, sağlık ve emniyet kontrolleri bohemleri tehdit eden gerçek tehlikelerdir. Oysa onlar böyle yerlere gitmeye çekinirler. Onların özgürlüğü kısmen sefalet kültürüne dayanmaktadır.

Entellektüel yoksullar o sefil mahallelerde yaşadıklarından ekseriya bir çember içinde tutulmaktadır. Newyork'taki Güney köyünde oturan İtalyanlar ortalıkta gezen yabancılar tarafından rahatsız edilmektedirler. Bohemlerin — Beat veya ne derseniz deyin — az çok ırksal yapıya sahip olmalarından derin bir gerilim kaynağıdırlar. Şikago'da bir taraftan üniversitelilerin oturduğu yerler yıkılırken

tehlike diğer taraftan geliyordu. Zenciler o bölgeye taşınıyordu ve yerli beyaz toplum onlara karşı direniyordu. Irk ayırımı hakındaki görüşleri ne olursa olsun öğrenciler beyazdı ve daima muhtemel üzüntü kaynağı oluyorlardı.

1949 yıllarına doğru sinirlerin gergin olduğu bir caddede yaptığım gezinin garip duygularını hiç unutmam. Kendimi, bir Ghetto'nun duvarları içinden fırlayıp çıkacak bir zenci hücumuna çok uygun buluyordum. Kendimi bir an önce emin bir bölgeye atmak istiyordum. — Beyazlar, bahçıvanlar, polisler bu ihtimali önledi. — Aynı zamanda derimin rengi de bir gerilime neden olabilirdi. Kendimi hiç rahat hissedemiyordum.

Entellektüel yoksullar o fakir mahallelerinde yabancı ırktan insan olmalarına rağmen oraların fiziksel sefaletine ortak olurlar. Bohemlerin konut durumları açıkça dehşet vericidir. Ucuz ve hemen hemen yıkılmak üzere olan pansiyonlar, çatı katları yaşama şartlarına uygun değildir. Ruh tam bir «la vie de boheme» ruhudur. Tahta kuruları, sıçanlar, karmakarışık caddeler, salon banyoları gerçekten sefalet kültürünün parçalarıdır. Aslında orta sınıf ailelerinin bazı çocukları zaman zaman rutubetli bir bodrum katı veya eski konakların hizmetçi odalarına sığınma eğiliminde değil midir?

Bazan büyük çapta açlık olur. İkinci Dünya Savaşından sonra aç göçmenlere gönderilen yardım artıklarını yiyerek karnını doyuran bir arkadaşımı hatırlıyorum. Manhattan kentinin bir mahallesinde kiralık bir evde otururken kendi kendime birşey keşfettim. Bir kutu konserve sığır kıyması ile iki öğün yemek hazırlanabiliyordu. Anadan doğma yoksulların abur-cubur yiyerek midelerini doymuş his-

settiren usulleri orta sınıf serkeşleri tarafından çabucak öğreniliveriyor.

Ayrıca, açlık bazı hallerde eğlenceli de olabiliyor. Yanlışlıkla evden gelen parası kesilen bir arkadaşım çalıştığı yerde zimmetine bir miktar para geçirerek günlerini çeşitli kuru yemişler, kaplumbağa çorbası, çıngıraklı yılan eti ve zenginlerin yediği başka çeşit yabandan getirilen yemekleri yiyerek geçirmeğe başlamış. Zamanla zengin sınıfın yediği bu yemeklerden tiksinmeğe başlamış.

Entellektüel yoksulların işlerinin bir özelliği vardır. Onlar asla devamlı iş değildir. İş hayatına akınlar yapılır fakat bir meslek edinen çıkmaz içlerinde. Bazıları ekonomik ölüler diyarının en kötü işlerini tercih ederler; bulaşıkçılık ve aşçılık gibi. Manhattan'ın 80 nci Warren caddesinde, Newyorkun bazı yerlerinde birkaç dolar için arı gibi kaynayan insanların arasında bir şiir veya felsefe kitabına dalan orta sınıftan insanları her zaman görmek mümkündür.

Bir de işsizlik primi denen birşey vardır. Bu aslında henüz garantili işlerde çalışanlara verilmek tedir. — Bazan entellektüel yoksulların çalışacağı işler eyalet kanunları tarafından belirtilir.— Verilen prim sanki birtakım sanat çalışmaları için verilmiş bir çeşit eyalet fonudur. Gerçekten bu yardımlarla kaç roman yazıldığını teklifçiler öğrense şaşırıp kalırlar.

Entellektüel yoksullar anadan doğma fakir insanların çalıştığı işlerde çalışmak, kiralık evlerde oturmak ve çoğu zamanlar yarı aç gezmekle beraber gerçekten sefalet kültürüne dahil değildirler. Sefaletin kurbanları olmaktan çok sefil yaşamayı tercih eden insanlardır onlar. Bazan ne şiş yansın ne ke-

bap cinsinden bir yaşantıyı sürdürürler. O büyük sefil dünyaya yaklaşırlar. Bazen de sanatla kendilerini avuturlar. Onlar gerçekten yoksul olanların hayatlarına hakim olan yenilgi ve kötümserlik duygularına sahip değildir. Aksine, insan Öteki Amerika'daki sefaletin subjektifliğini ve ruhun önemini daha da iyi anlıyor.

Bir çatı katı ve küçük eve orta sınıfın verdiği eğitimle yeni bir biçim vermek mümkündür. - Bir arkadaş bir telefon kulübesinin mükemmel bir duşluk olabileceğini keşfetmişti. - Duvarlar kazınarak orijinal tuğlalar ortaya çıkarılır. Ucuzundan birkaç yağlı boya resim eve renk ve canlılık getirir. Salondaki banyo odası kışın fevkalâde soğuktur. Sıcaklık açık bir fırından gelebilir. Ama fiziksel bakımsızlık ve mahrumiyet tahripkâr görünmez.

Bundan dolayı entellektüel yoksulların hayatlarında ve yaşantılarında derin bir alay gizlidir. Onlar bolluk toplumundaki ruhsuzluktan kaçarak Öteki Amerika'nın sefil mahallelerine ve yoksulluğun fiziksel hayatına sığınmaktadırlar. Allen Ginsberg bir dizesinde Beat gençlerini şöyle dile getirmiştir. «Deliliğin, neslimizin en sağlam kafalarını harabettiğini gördüm». Ginsberg'in bu iddiası biraz şişirilmiştir. Ama bilinen bir gerçeği anlatmaktadır. Bu insanların birçoğu büyük toplumda ticarî başarıya ulaştıracak eğitim ve kaabiliyete sahip olduğu halde yoksul mahallelerde yaşamayı yeğ bulmaktadır. Çünkü onlar basit, maddi bir boşluk bulmuşlardır.

Entellektüel yoksulların çeşitli ırklardan insanları içermesi isyanın ciddiliğini göstermektedir. Güney'in dışında Amerika'da eğitim görmüş birçok orta sınıf mensubu kişiler gibi onlar da eşitlik söylevleri dinlemektedir. Fakat birçoklarının aksine yaşa-

dıkları hayat onları bu uçuruma götürmektedir. Bu gönüllü sefalet öncüsü durumda Zenciler, toplumun diğer fertleri tarafından anlaşılmayan sosyal bir sorunun büyümekte olduğunu anlayabilirler.

Son on beş yılda orta sınıfın gösterdiği başarı entellektüel yoksulları etkilemiştir. Eski bohemlerde sosyal geleneklere karşı gösterilen tepkiler sosyal radikalizm ve kendilerini sanata vermeleri şeklinde ortaya çıkmıştır. Fakat 1950 döneminde insan hakları örgütlerinden büyük sosyal hareketler gelmemiş ve böylece hareket canlılığını yitirmiştir. Netice olarak bu kişilerin protestoları oldukça kişisel kalmıştır. Yalnız Zen'in sesi yükselmiştir.

Şüphesiz bu insanlar yeni hayatlarına başlamadan önce orta sınıf Amerika'sında bir müddet sürterler. Onlar sefaleti kendilerine belirgin bir özgürlük tattırdığı için kabul ederler. Bir yazarın değişik şekilde yazdığı gibi onlar iş dünyasından kendilerine boş zaman vermediği için kaçarlar. Günlerini gün ederek zamanlarını geçirirler. Ellerindeki parayı har vurup harman savururlar. Buna rağmen endişesizdirler. En iyi ihtimalle bir zamanlar gelmiş oldukları görgülüler dünyasına aptalca dönerler, en kötü ihtimalle de kuru ve anlamsız yaşantıyı sürdürüp giderler.

Zaman zaman facialar da olur. Entellektüel yoksulların mahalleleri hemen hemen toplumun en alt seviyesindedir. Artık ekonomik ölüler diyarına kıl payı kalmıştır. Sonuç olarak kimilerinin hayatı intiharla son bulur, kimilerinin hayatı akıl hastanesinde çürür ve kimilerinin hayatı da polis nezarethanelerinde eriyip gider. Bunu çok duygulu bir şekilde anlatmakta bir fayda yoktur. Açıkça söylemek gerekirse bolluk toplumunun değer ve inanç

yoksunluğu bu insanları açlığa sürüklemiştir. Böylece o büyük toplumun başarısızlığı bir defa daha anlaşılmıştır.

Entellektüel yoksulların içinde en acıklı durumda olanlar uyuşturucu madde tiryakileridir. Bütün gürültü, karışıklık ve acılar bir nefes eroin çekme arzusuna dönüşür. Eğer arzular bir cinayet işlemeğe götürmezse sonunda mutlak bir yoksulluk getirir. Bu işlerin tiryakileri çoğu zaman küçük boy gazete okumaktan zevk duyarlar. Halk bu orta sınıf isyancılarını hayal ettiği zaman ekseriya bu şekilde düşünür. Şunu da söyliyelim ki bu servet sahibi toplum boş bir servetin perişanlığını istemekten çok sefaleti tercih eden veya sefaleti gönülden isteyen insanları içinde bulundurmaktadır. Bu, entellektüel yoksul mahallelerinde görülen Öteki Amerika'nın bir parçasıdır.

II

1951 ve 1952 yıllarında Newyork'un Cyrystie Caddesinde oturmuştum. Orada evleri bulunan bir Katolik İşçiler grubunun üyesi idim. Yataklar «ilk gelene önce verilir» prensibi ile veriliyordu. Sabahları kahve ve siyah ekmek, öğleleri de çorba için kuyruğa geçerdik. Gazete okuyucularının gönderdiği elbiseler dağıtılırdı. İşçi Evinde oturmak için gelenler gönüllü bir sefalet felsefesini kabul ediyorlardı. Paramız yoktu, yardım da almıyorduk. Yardım etmekte olduğumuz insanların haklarını paylaşıyorduk. Bunlar alkolik ve çoğu ruh hastası olan insanlardı. Biz o bölgenin bu cehenneminde oturmak zorunda değildik. Alkolik falan da değildik. Şansımızı deniyorduk. Fakat o dünyaya yakın ama

oldukça yakın bulunuyorduk. Onun verdiği ıstırabı hergün çekebilirdik.

Oralar bugün eski durumda değildir. Üçüncü caddenin demiryolu kaldırılmıştır. Zamanla düşükler şehrin bir yerine sürülebilir, özellikle Üçüncü cadde geliştikçe bu kendiliğinden olacaktır. Tanıtmış olduğum yerlerin bazıları zaten ortadan kalkmıştır. Her ne olursa olsun o hatıralar bizde yaşıyacaktır.

Üçüncü Cadde Bowery semtine sürrealist bir karakter vermektedir. Kirli, paslı bir görünüşe sahip ve orada kendi sefaletlerini yaşayan kimsesizler kadar yalnız bir yerdir. Caddenin her iki tarafında bir gece için kalınabilecek yerler vardır. Oralardaki insanlar ne çalabilirlerse o kârdır. Her sabah acaba ölen kalan var mı diye bir kişi etrafı dolaşırdı. Ucuzluk cinsinden likör ve şarap meyhaneleri etrafı dolduruyordu.

Bowery semtinin erkek ve kadınları ekseriya şarap, bazen de bira ve ucuzluk viski içerler. Alkol ihtiyacı ile kıvranan ve en korkunç dar geçitte olanlar için daima teneke kutuda saklı sıcaklık vardır. Bu ısı sıvı alkoldür. Bir mendil veya bayat bir ekmek parçası ile süzüldükten sonra hemen içilir. Bunun sinir sistemine önemli bir zararı olmadan insanı sarhoş ettiği şeklinde bir şöhreti vardır. Bana anlattıklarına göre tadı olmazmış ve insana kendini unutturmaktan başka birşey yapmazmış.

Etrafta başka karanlık işler de çevrilir. Kullanılmış elbise alan mağazalar da vardır. Bazı kimseler ne çöplenebilir ve ne çalabilirlerse hemen gidip satarlar. - Bazen birbirlerinden bile çalarlar. - Zaman zaman o sefil yerleri yağma ederler. Aslında buna mecburdurlar. Kimsesizlerin dışarıya atılma-

mak için gözlerini kapamadan sabaha kadar oturduğu bir iki tane lokanta vardır. Oldukça can sıkıcı ve cafcaflı şekilde ışıklandırılmış yerlerdi lokantalar. Bazılarının «üç - onaltı» dediği bakım evleri vardı. Bu bakım evlerinin kapıları üstünde John 3,16'dan sözler yazılıydı. «TANRI DÜNYAYI ÇOK SEVDİĞİNDEN BİRİCİK OĞLUNU DÜNYAYA GÖNDERDİ.» Sıcak havada Kurtuluş Ordusu - dini örgüt - üyeleri sokaklara yayılırlardı.

Her tarafa sidik kokusu yayılmıştı. Bazıları para olmadığından geceleri dışarda yatardı. Bazen kış mevsiminde sabaha kadar caddelerde dolaşırlardı. Eğer bir kapı önü bulabilirlerse oracığa kıvrılarak yatarlardı. Yaz günlerinde çok gidilen yerlerden etrafa leş gibi bir koku yayılırdı. Bowery'nin oldukça tipik bir görünüşü vardı veya bana öyle geliyordu. İnsanları kir pas içinde olurdu. Biraz içki içtikten sonra gözleri pancar gibi kızarırdı. Yataklarından kalktıkları zaman hiç bir acı çektiklerinin farkına varmazlardı. Giysileri yırtık pırtık olurdu. Hiç birinin üzerinde iyi dikilmiş bir giysi olmazdı. Pantolon paçaları yerlerde sürünür, kurumuş sidik lekeleri ile renkleri kaçardı. Bakışları cansız ve bir başkasının gözleri ile karşılaşmaktan korkarlardı.

Yaz mevsiminde Bowery en iyi günlerini yaşardı. Böyle bir kelime fiziksel ve ahlâkî çöküntü içinde olan bir yer için kullanılabilirse şüphesiz. Adamlar bazen bir araya gelir sohbet ederler, bazen de yolda yürüyüş yaparlardı. İçki arkadaşlıkları bir dayanışma içinde olmadığından bir başka alkolik sızıp kaldığı zaman üzerindeki elbiselerin soyulup alınması daima mümkündü. Bir şişenin yanına gidebilecek kadar güçleri olursa giderler ve nasibini paylaşmak için kendilerine bir yoldaş ararlar.

Bowery'deki toplum bir erkekler toplumudur. Biraz kadın vardır ama dikkati çekmez. Ayakta duran, bekleşen sarhoş adamların görüntüsü unutulacak gibi değildir. Bazı ruh bilimcileri homoseksüellik belirtileri ile alkolizm arasında bir bağ bulunabileceğini açıkça belirtmişlerdir. Katolik İşçiler Birliğinde de bu nedenle birkaç defa başımız derde girmişti. Konu üzerindeki bilimsel araştırmalar ne olursa olsun Bowery semtinde toplumdaki en düşük ve ezilmiş kişiler arasında bir 'kilitli oda arkadaşlığı' yaygındır.

Burada aktif seks söz konusu değildir. Çünkü burası içinde yaşayanlarının hemen hemen çoğu alkolik olan veya alkolizme doğru yaklaşan günün yirmi dört saatinde sarhoş olan bir yerdir. Netice olarak toplumdan kovulmuş ve bir yenilgiye uğramış kişilerin iktidarsızlığı burada söz konusudur.

Kış mevsimi bir felâkettir. Düşük insanların yaşadığı bölgelerde hayat çoğu zaman dışarıda geçirilir. Soğuk ve kar şiddetli sıkıntı ve ıstıraplar getirir. Adamlar çoğu zaman fırtınalı günlerde dışarıda yatabilmek için yeteri kadar içki içerler. Bir kimse ilk defa olarak bir vücudu ince bir karla örtülmüş olarak gördüğü zaman yolun kenarına sıçrar. Gördüğü şey ona bir şok etkisi yapar. Aptallaşır. Gördüğü adam ölü mü yoksa sadece sarhoş mudur? Daha kötüsü böyle fırsatlarda hırsızlık da mükemmel olur. İçkiye ihtiyaç duyan bir alkolik ocak ayının ortasında bir başka alkoliğin ayağındaki ayakkabıları bile çalıp satarak içkiye verir.

Neticede şüphesiz hastalık gelir. Bowery ile şehir hastaneleri arasında bir çeşit savaş sürüp gider. Ambulans sürücüleri ve hizmetçiler kendi ölümlerini arayan bu insanların ıstıraplarına hem alışır

hem de kızarlar. Yöneticiler, çılgınlık taklidi yapan düşkünlere bir gecelik yatak bulmak için çok güçlük çekerler. Yöneticiler, bu düşkünlerin içki satın alabilmeleri için kanlarını satmalarına deli olurlar. -Çünkü sonra da hastaneye koşup kendilerine kan verilmesini isterler.-

Bu çileli hayatın son durağı ya hastane ya da mücrimler mezarlığıdır. Hastanelerde ilk yardım odaları ayrı bir inceleme yapmaya değer yerlerdir. Katolik işçiler grubundan bir adamı götürdüğüm zaman gördüğüm manzara gerçekten çok ilginçti. Alkolikler, yaşlı insanlar, dudakları bir iple bir arada tutulan bir Zenci kadın ve küçücük çocuklar... İnsan bu tiksindirici manzara için doktor ve yöneticilere kızamıyor. Onlar suçlu değildir. Suçlu şehrin kendisidir. Yeterli yardım programları yoktur. Olsa da çok ağır işlemektedir. Eğitim görmemiş insanlar için bir bürokratik anlamsızlık içindedir her şey.

Bowery'nin insanları kimlerdir?

Onlar hemen hemen öteki yoksullardan farklıdır. Çünkü Birleşik Devletlerdeki çeşitli sınıflardan ve farklı eğitim almış bölgelerden gelen insanlardır onlar. Katolik işçiler Bürosunda gazetecilerin, bir diş hekiminin, bir papazın çeşitli yerlerden gelen fabrika işçileri ve dilencilerle bir arada yaşadıklarını gözlerimle gördüm. Burası Amerika'daki her sınıftan insanların toplandığı tek yerdir.

Bununla beraber alkolizm kültürünün oluşumunda payı olan başka acayip faktörler de vardır. -Aslında bu alkol dünyası ile ırksal dünya arasında ilişki yoktur.- Bowery'de kaldığım iki yıl boyunca çok kadın ve erkek alkolik ile karşılaştım. Fakat

bir tane olsun Yahudi ile karşılaştığımı sanmıyorum.

Orta sınıftan koparak alkol dünyasına karışanlar bu durumlarının nedenini kişisel problem ve davranışlarında arıyorlardı. İşçi sınıfından ve tarım kesiminden gelenler ise ruhsal ezinti içindeki yoksullar gibi kendilerine olanlara şaşırıp kalırlar. Eğer dindarsalar kendilerini çılgınca suçlama gayreti içindedirler. Katolik İşçiler Birliğinden tanıdığım yaşlıca bir işçiyle yaptığım bir konuşmayı anımsıyorum. İntizamlı, çalışkan, ayık olduğu zamanlarda kendine güveni çok olan bir ihtiyardı. Uzun müddet alkolden uzak yaşardı. Bu, bazen üç ay kadar falan sürerdi. Bu müddet zarfında dinsel yönü ağır basan oldukça düzenli bir hayat sürerdi. Sonra birdenbire içkiye düşerdi. Bu da iki-üç ay kadar sürerdi. Bazen hastaneye kaldırıldığını duyardık. Tekrar düzelir ve aynı yaşantı yeniden başlardı.

Alkolizm hakkında bir gece onunla konuşuyordum. Onun bir adamın isteğine bağlı olmadığını, derin nedenleri olduğunu, isterse de vazgeçilemiyeceğini anlatmağa çalışıyordum. Çılgına dönmüştü ihtiyar. «Biz istediğimiz için böyleyiz.» diye bağırıyordu. «Bir ölüm günahı işliyoruz ve bundan dolayı da cehennemi boyluyacağız.»

Arasıra bu kendi kendinden nefret etme duygusu başkalarına karşı döner. Bir gün adamın biri cadde de sendeliyerek yere düşmüştü. Fiziksel bir yıkım içindeydi. Yüzünde pıhtılaşmış kanlar vardı. Elbiseleri koku içindeydi. Feci bir sarhoşluğun sonunda insan bakışına benzemiyen bir bakışı vardı. Ona yardıma koştum. Ona güzel bir banyo yaptırdık, traş ettik, üzerine D.D.T. sürdük. Katolik işçi

birliğinde bit ve tahta kurusuna karşı verilen savaş kazanılamamıştı. Birkaç gün içinde uyku ve düzenli yemeklerle verdiğimiz elbiselerle tekrar hayata kavuştu ihtiyar.

Geldiğinden bir iki gün sonra yemeğe gitmek için benim yanımda oturuyordu. Tıpkı onun benzeri olan bir başka adam yanımıza çıka geldi. Gene aynı kan ve elbiseler içindeydi yeni gelen adam. Gözlerinde aynı bakış vardı. Bu sefer yeni gelene yardıma koştuğum zaman önce gelen adam bana çıkıştı. «O ayyaşa niye yardım ediyorsunuz?» Sesinde kendine nefret duygusunun ihtirası vardı. Bowery sarhoş olmadığı günlerde umutlu görünür, hıçkırır, kendisini cezalandırır ve bu böylece sürer gider.

Bu duygular bazen Bowery caddelerinde bir yumruk kavgasına dönüşür. Eğer öylesine acıklı durumda olmasalar gülünç olabilirler. Tecavüz, bir yanlışlığın, sarhoşluğun, sürtünerek geçmenin neticesinde meydana gelir. Adamlar birbirlerini cidden yaralamazlar, ama asıl tehlike taraflardan birinin salladığı yumruk boşa gittiği zaman düşerse gelir. Bowery'nin güçsüzlüğü bu kavgalarda açıkça görülür.

Sonra sonsuz gecelerin ve içki günlerinin bittiği bir dönem gelir. Ayıklaşmak aslında sarhoşluk kadar tehlikelidir. Katolik İşçiler Birliğinde bazen herhangi bir adam sarsılarak uyanırdı. Bütün vücudu tiril tiril titrerdi. Yüzü ağlamak üzereymiş gibi buruşurdu. Sabahı etmek için sadece bir bardak viski isterdi. İsteğini yapmak açıkça bir tehlikeyi göze almak demektir. O bir bardak onu ayıltacak mıdır yoksa tekrar caddeye sürükleyerek o sarhoşluk dün-

yasına mı gönderecektir? Bunu bile bilmek kolay iş değildir.

Aşağı yukarı devamlı olarak üç ay kendini içkiye veren bir kadını hatırlıyorum. İçkiyi bırakıp sallanmaya ve titremeye başladığı zaman bile kafeslenmiş kaplan gibiydi. Bir dakika bile oturmağa katlanamıyordu. Günlerce hiç durmadan odanın içinde gezinip duruyordu.

Bir kere ayrıldıktan sonra alkolik yoksullar yiyecek sorunu ile karşı karşıya kalırlar. Böyle olunca da kafalarındaki sabit fikir sadece içkidir. Sarhoşluk anlarında çöplüklerden bulduğu konserve artıkları ile bakım evlerinden verilen yemeklerle veya en ucuz lokantalarda yedikleri yemeklerle geçinirler. Fakat ayıklık dönemi başlayınca en azından gelecek sarhoşluk dönemine kadar bir geçim derdi vardır.

Orta sınıfa dahil ailelerden gelen alkolikler için akrabalarından para gelmesi ve iç bulma ihtimali vardır. Katolik İşçiler Birliğindeki adamlardan birisi tanınmış bir magazin yazarı idi. Onu basından tanırdım. Çoklarının iş dünyası içki dünyasıyla harap olmuştu. Onlar ekonomik ölüler diyarının ucuz işleri için ucuz işçi kaynağı olmaktadır.

«O dağlara gitti.» diye başlıyan bir şarkı vardır. Bir kimse bulaşıkçılığa veya kapıcılığa başladığı zaman okunur. İş bulma kurumlarının bu iş dallarında daima açık yerleri bulunurdu. Çoğu zaman bu işler birkaç hafta veya bir yaz boyunca sürerdi. Arasıra bu müddet zarfında alkolikler içkiden uzak kalırlardı. Fakat gene bir yolunu bulup cep dolusu parayla Bowery'e dönerler ve gelirken arkadaşlarına birkaç gün yetecek kadar içki satın alırlardı.

Çok geçmeden gene başladıkları yere dönmüş olurlar.

Bu öykülerden en açıklı bir tanesini Bowery'nin filmini çeken bir kameraman'dan dinledim. Ben Bowery'de bulunduğum zaman Katolik İşçiler Birliğinde kalan işçilerden birisi filmin 'yıldızlarından' birisiymiş. Film çekildiği müddetçe alkolden uzak kalmış. Film bitince parasını almış. Filmi çekenler parayı aldığı zaman olacak işleri biliyorlarmış. Aynı zamanda doktorun, adama «bir yudum daha içersen ölürsün.» dediklerini de biliyormuş. Nitekim olan olmuş parayı alan adam hemen içkiyi yudumlamış ve öbür dünyayı boylamış.

Bunların hepsi Newyork şehrinde geçmesine rağmen pek dikkat çekmez. Öyle bir sefalet şekli ki ne kimsenin ilgisini çeker ne de göze görünür. Halk alkoliklerden bahsetmeyi sever. Onların konuşmasını zevkle taklit ederler. «Ayyaş» kelimesini kullanmıyorum. Çünkü dikkat çekmeyen bir kelimedir. Alkol sefaleti daha çok kişiliği ilgilendiren ve ani gelen bir sefalet olduğundan çok büyük uğraşı ister ve nereden başlanacağını kestirmek zordur.

Şüphesiz şimdi hiç bir çare arandığı yoktur. İlgisizlik ve alaydan başka turistlerin ve polisin davranışlarında iyimser hiç bir tutum görmedim. Bowery'de enteresan bir bar vardı. Umut ederim ki şimdi kaldırılmıştır. Magazinlerde bu bar hakkında çok şeyler yazılmıştır. Turistler için yapılan bir yerdir. Güler yüzlü, demirbaş içki satan kadınlar vardır. Geceleri birkaç sefalet yuvasından geçerek gelen iyi giyimli turistler uğrar bu bara. Bu yeri ilginç ve tuhaf bulmalarına rağmen derin bir üzüntü

ve rezalet kaynağı olarak görürler. Burası yoksulların görünmezliğinin küçük bir kesimidir.

Polisin tutumu ise daha da yürekler acısıdır. Tutuklanacak insan sayısının nasıl hesaplandığını asla anlıyamadım. Fakat herhalde bu sosyal çılgınlığın bir metodu olsa gerektir. Polis arabası Bowery'e hızla gelir ve hemen ilk karşılaştığı adamları tutuklarlar. Bu tutuklamak kelimenin tam anlamıyla rastgele olur. Hepsi o kadar. Geceleyin Newyork'un Gece Mahkemesinde oynanan dram içinde alkolikler sıraya dizilirler. Bazen kimileri hâlâ sarhoştur. Hakim onlara yasal haklarından bahseder. Alkolikler çoğu zaman suçlanmalarını isterler ve nitekim cezalandırılırlar. Bazı yaşlı kimseler defalarca bu yoldan geçerler. Bu, hiç bir etkisi olmayan sosyal bir ibadet usulü idi. Tahmin ediyorum ki bu durum sorumluların görevlerini yaptığını ispatlıyacak istatistik rakamları şişirmekten başka bir işe yaramamıştır.

Bu alkolikler daha uzun müddet kendi başlarına terk edilmiş olacaklardır. Onların ruhsal ıstıraplarını birçok Amerikalı tarafından iyi bilinmesine rağmen anlaşılmayan şey alkoliğin korkunç fiziksel zayıflığa uğraması ve bu insanların yoksul olduğu gerçeğidir.

III

Birleşik Devletlerdeki sefalet kültürünün bir kısmını şehirlerde oturan dağlı Güneyli'ler yaratır. Bunların bir kısmı Appalasyanlar'dan gelen kimselerdir. Diğerleri Arkansaslı pamuk toplayıcıları, Güney Doğu Missouri'den gelen insanlar, Oaky'lerdir. Oaky'ler 1930'lardan beri göç halindedir. Ge-

nel sorunlar ve genel sefaleti kişiliklerinde taşımakla beraber şehirde bir çeşit «Halk Müziği» espirisi içindedirler.

Onların bir kısmı şehir dışında yaşamaktadır. Grafton, Newyork ve Albany şehirlerinin çevresi onların yerleşme yerleri olmuştur. Buradaki hayatları geldikleri yerlerden farklı değildir. Şehir halkı onlarla hemen hemen hiç konuşmaz. Benim yapabildiğim tek şey arabayla oralardan geçmek ve arasıra onlara tebessüm etmek oldu. Yakın eyaletlerin başkentlerinde birtakım refah programları tartışılmaktadır; fakat hâlâ bu dağ insanları 18. ci asrın yaşantısını sürmektedir.

Bunların çoğu şehirlerin dışında değil, içinde geri mahallelerde yaşar. Şikago ve Detroit'de savaş endüstrilerinde iş bulurlar. Kendi kiliselerini ve mahallelerini kurarlar ve kendilerinin olan bir hayatı yaşarlar. Oakland ve kaliforniya'daki en kötü işler onlar içindir. Anglo - Sakson soyundan geldikleri yüzlerinden, aksanlarından, türkülerinden her zaman anlaşılır.

Oakland ve Kaliforniya'da, Pasifik Okyanusundan birkaç mil uzaklıktaki barlara gidiniz, hemen kendinizi bir dağ havasına kaptırırsınız. Şarkılarına radyo etki yapmış, gitarlar elektrikli gitar olmuş ama müzik ve söyleyişte memleket havası kokuyor. Manzara pek de iç açıcı değildir. Hava oldukça gergindir. Kavga ve fuhuş ilerlemiştir. İnzibat özel bir koruma acentasından gelen üniformalı bir kişidir. Kemeri üzerinde kelepçeler asılı durur ve devamlı olarak sopayla gezer.

Ben bu insanların bazılariyle Missouri'deki St. Louis'de on yıl kadar önce karşılaşmıştım. Eğitim dairesi için Madison okulundaki problem çocukla-

rın durumlarını araştırıyordum. Görevim okul kaçkınlarını araştırmak olmamakla beraber benzer bir işti. Öğrenci Kalkındırma Derneği anlayışlı, ehliyetli ve samimi idi. Kötü ve art niyetli çocuklar görüşünü kabul etmiyor ve okuldan kaçma sorunu ile, nedenlerini ailede, mahallede ve çocuğun kişiliğinde araştırarak ilgileniyordu. O günden beri çok zaman geçti. Belki de çevre değişmiştir. Fakat bunlar Öteki Amerika'nın şehirlerinde dağ insanlarının hâlâ yaşadığı ve ıstırabını çektiği koşullardır.

Bu insanların çoğu Arkansaslı ortakçılarla pamuk toplayıcıları idi. Kötü günlerde veya mevsimlerde buraya gelmişlerdi. Oldukça karışık bir soy akrabalığı örgüsüne sahiptiler. Köyden şehire, şehirden köye daima haber getirip götüren bir akraba bulunurdu. Bazen şehirdeki fabrikalara, bazen köydeki tarlalara giderek daima değişik bir hayat yaşıyorlardı. Bir aile bir anda hazırlanıp yola çıkabilirdi. Mal ve mülkleri yoktu.

Gördüğüm en kötü yoksul mahallelerde oturuyordu bu insanlar. Örneğin eski St. Louis'de. Nehir kenarında bir yerdir burası. Eskiden bazı aristokrat aileler buralarda otururlarmış. Dar pencereler, kemer altı yolları, avlular vardı. Fakat oraların mimari büyüsü artık kalmamış. Evler odalara bölünmüş ve bu odalara aileler tepilip kalmıştır. Bir çok yerlerde banyo bile yoktu. Avlulara dış evler yapılmıştı. Bazen genel su kuyuları da buralarda olurdu. Zamanla oralar bir çamur deryası durumuna geliyor. Bazen dış eve giden yol bir başkasının odası içinden geçiyordu. Böyle olunca da devamlı gelen giden eksik olmuyordu. Sefalet kültüründe çoğu zaman olduğu gibi bu insanlar da evlilik hayatı da bozuk düzen gidiyordu. Birkaç yıl evlilik veya bir iki

çocuktan sonra çoğu zaman evlilik sona erer. Aynı çatı altında yaşayan üvey kardeşlere sık sık raslamak mümkündür.

Eyalet kanunları çocukları okula göndermeyi zorunlu tutuyordu. Fakat onların devamını sağlamak büyük bir güçlüktü. Bir iş bulur bulmaz hemen okuldan ayrılıp para kazanmağa çalışırlar. Ev hayatları oldukça pis ve kötüydü. Bir değişiklik herhangi bir dürtü de yoktu. Sekizinci sınıfta ortalama yaş on altıydı, bu da eğitim çağının sonu demekti. Çocukların zekâ seviyeleri de orta sınıfa ait okullardaki çocuklardan daha geridir.

Bir defasında bir öğrenci tarafından bir başka öğrenciye yapılan ciddi bir ithamı araştırmıştım. Bir kızın ailesi, kızına bir oğlanın zorla tecavüz etmek istediğini iddia ediyordu. Her iki tarafı da dinledim ve edindiğim kanı çok acayipti. Karşılıklı tutkular ve aile kini vardı. Aynı zamanda olay bir tesadüf eseriydi. Aslında bir kaygısızlık da vardı ortada. Neticede maddi bir sonuca şu ya da bu şekilde varmak mümkün olmadı. Zaten hiçbir kimse konunun üzerine eğilmiyordu. Bir tecavüz olayı olduğu herkesce kabul ediliyordu. Oysa bu hayatın görüntülerinden başka bir şey değildi.

Okula ait muhteşem bir Fakülte vardı. Kolay zaman geçirmek isteyenler birinci yıldan sonra yer değiştirebilirlerdi. Kalanlar gönüllü olanlardır. Çoğunlukla onlar kendilerini derslere vermiş ve işlerinin ustası olan kimselerdi. Bu, onların boşuna uğraşmalarını tahammül edilmez bir duruma getiriyordu. Çocuklar yılda 9 ay, günde de 6 saat kadar okula giderlerdi. Zamanlarının gerisini evde ve çevrede geçirirlerdi. Bu, koşulları eşit olmayan bir mücadele idi. Gelecek günler, bir ailenin varını yoğu-

nu toplayıp ne zaman yola çıkacağı bilinmediğinden daha içinden çıkılmaz bir durum gösteriyordu.

Örneğin, okulda mecburi banyo yaptırılırdı. Eğer bir öğrencide bit görülürse hemen saçı kesilirdi. Çünkü bu haşarat bir salgın gibi okuldaki bütün çocuklara hemen yayılırdı. Hemşirelerde eskimoda çelik taraklar hiç eksik olmazdı. Temizlik ve sağlık için çalışmak nihayet pek işe yaramıyordu. Evler pis idi. Fareler çirit atıyordu, tahta kurulan sürüyle geziyordu. Kısa zamanda bir şeyler yapmıştık. Fakat yaptıklarımız çok sayılmazdı. Zenci Chetto'larında olduğu gibi bu bölümde de hayat tam görünüşüyle dile getirilememiştir. Yaz mevsiminin sonlarına doğru caddelerde yürüdüğünüz zaman yüzlerce radyodan dağ türkülerinin etrafa yayıldığını duyarsınız. Tatsız bir neşe, umutlarını yitirmiş insanların vurdumduymazlığı her şeye hakimdir. Bunlar yoksul Güneyli Beyazlardır. Bir bakıma işi şansa bırakmış kaygısız Zencilere benzemektedirler. Amacımız hem Zenciler hem de Beyazlar için katıksız bir gerçeğin aynı ölçüde paylaşıldığını belirtmektir.

Fakat onların kolay gibi görünen bu hayatları bir sefaletin ortasında geçiyordu. Her çocuğa ayakkabı yetmediği için çocuklarının bazılarını okula gönderemiyen aileler tanıyorum. Bir ailede ayakkabılar çocuktan çocuğa sırayla veriliyor ve böylelikle çocuklardan biri ikisi okula gidebiliyordu. Öğrencileri koruma derneği öğrencilerin ihtiyaçlarını temin etmek için büyük çabalar gösteriyordu' Fakat bu işler zaman alıyordu. Araştırma yapılırken hiç bir şey yapılamadı.

Özel sınıflardaki çocuklar en acıklı durumdaki öğrencilerdi. Onların zekâ seviyeleri öylesine dü-

şüktü ki yapılan bütün gayretler boşa gidiyordu. Oldukça tecrübeli ve kendini işine adamış genç bayan öğretmenler onları modern bir toplumda yaşamanın koşullarını öğretmeye çalışıyorlardı: Trafik işaretlerini anlamak, parayı tanımak v.s. Böyle çocuklar her sosyal sınıfta görülebilir. Buradaki özellikle acıklı durum hiç kimsenin onlara olanları anlatamamasıdır. Onlara karşı gösterilen acıma duygusu da katılık ve alay içindedir.

Ben böyle bir vurdumduymazlığın iyi bir örneğini hatırlıyorum. Ciddi bir müzmin hastalık geçiren bir çocuk vardı. Arasıra sağlığının düzelmesine rağmen doktorlar onun erken bir ölüme doğru yol aldığını söylüyorlardı. Hastalık onu acayip etmişti. Bundan dolayı hastanın öğrenci arkadaşları onunla eğlenmekten zevk duyuyorlardı. Onların değerleri, tecrübeleri hastaya ilgi ve acıma duygusu göstermeyi öğretmemişti.

Böyle yerlerde suç işlemeye karşı büyük bir temayül vardı. Bunun nedenini sonradan yoksullaşmakta aramalıdır. Suçlar ekseriya saçma, adi ve zorla işlenir. Netice ya hapishane ya da islâh okulları olabilir. Ne var ki suç işlemekle öç alınmış olamaz.

Gerçekten, bu yerlerde bir insanın geleceğini yüzünden okumak mümkündü. Hangi gencin hayatının bir ceza evinde biteceğini, hangi kızın okulu bitirmeden hamile kalabileceğini tahmin etmek güç değildi. Kanunnen veya insancıl düşüncelerle yapılabilecek hiç bir şey yoktu.

Şikago'da yapılan bir röportaj durumu oldukça açık bir şekilde dramatize etmektedir. Tüccarlar ve polisler oradaki dağlı insanlara karşı Zencilere olduğundan daha da düşmanca bir tavır takınmak-

tadırlar. Bu insanlar öylesine soysuz ve öylesine değişken insanlardır ki bu ırksal barutun başkenti nefret duygularını başkalaştırmaktadır.

Bu yerler büyümeğe devam edecektir. Gittikçe daha fazla yoksul çiftçi ve tarım işçisi tarladan kopmaktadır. 1960 yıllarına doğru tam ekonomik duraklama ve otomatik sisteme geçişte bu insanlar şehirlere akın etmişlerdir. Durum görülmedik bir şekilde onların aleyhlerine işlemektedir. Öteki Amerika'nın kucağında her geçen gün büyüyen yoksul mahalleler yükselecek, yükselecektir.

Altıncı Bölüm

ALTIN YILLAR

Burası artık ihtiyarların ülkesi değil,
Gençler kol kola, ağaçlar kuşlarla dolu,

W. B. Yeats.

Bazen hükümetin resmi raporlarıyla, istatistiklerin karanlığından bir insan sivrilip çıkıverir ortaya. İşte 1960 yılında yaşlılar ve yaşlanmakta olanların sorunlarını araştıran Senato Hazırlık Komisyonunun kısa özetinden böyle birisi yani Louise W-canlanıvermiştir.

«Bayan Louise W-şehrin geri bölgelerinde bulunan kiralık bir evin üçüncü katındaki tek odada yalnız başına yaşayan 73 yaşında ihtiyar bir kadındır. Bu tek odada yemeğini pişirir, yer ve uyur. Banyo öbür kiracılarla ortaktır. Altmış üç yaşında iken dul kalmış ve gençlik arkadaşlarından çok az dostu bugün hayattadır. Sağ kalan arkadaşları da onunla birlikte oturmamaktadır. Onları görmek onun için oldukça güçtür. Aynı yerde kirada oturan öbür yaşlı kadın ve erkeklerin kendisine arkadaşlık edemiyeceğini sanmaktadır. - O kişilerle yapılan konuşmalardan anlaşıldığına göre onlar da aynı kanı içindedir. - Böylece bayan Louise W- tek odası ve dokuz kişiyle ortak kullandığı banyosuyla yetinmektedir. Hava yeteri kadar sıcak olduğu gün-

ler uzun merdivenlerden iner ve kısa bir yürüyüş yaptıktan sonra tekrar odasına döner.-

Louise W-, Amerikan toplumunda büyüyen bir sorunun sembolüdür. ulus, gençliğe önem vermektedir. Ancak 65 yaşın üzerindeki nüfus miktarı gittikçe artmaktadır. Bu yaşlı insanların hayatları itibar görmemektedir. Toplumda herhangi bir fonksiyonları kalmamıştır, hastadırlar, paraları yoktur. Milyonlarca yaşlı insan son günlerini küçücük katlarında geçirmeye çalışmaktadırlar. Kimisi kiralık evlerde, kimisi bakım evlerinde yaşamaktadır. Amerika artık yaşlıların ülkesi değildir. Fiziksel çöküntü gün gibi bir gerçektir. Bu gerçeğe yaşlılara itibar göstermiyen diğer taraftan gençlere büyük önem veren bir toplumdaki yaşantının rezaleti eklenmektedir. Bir vatandaşın Senato Komitesine söylediği gibi bu insanlar üçlü bir zarar zincirine vurulmuşlardır: bozuk sağlık düzeni, para ve sosyal ayırım. Bunların bazıları Öteki Amerika dünyasına yeni girenlerdir. Çoğu orta yaşlı ve yoksuldur. Bir kısmı ise ihtiyar ve gene yoksuldur. Toplam olarak onlar 8 milyon kadardır. Sefalet kültürünün önemli bir kesimini teşkil etmektedirler. Bazı yazarlar «Altın Yıllar, üstün yurttaşlar»dan bahsetmektedir. Fakat bu kelimeler duygusu körleşenlerin vicdanlarını teskin edici sahte kelimelerdir. Amerika, halkını yaşlandığı zaman sefil edici bir tutum içindedir. Bu çirkin gerçeği ifade edebilecek kelimeleri bulabilmek çok güçtür.

I

Yaşlanmış insan ne ki,
Değnek ucunda bir paçavra misali...

Yaşlılık sefaleti biyolojik bir devrime kök salmıştır. Bugün eskisine göre daha çok yaşlanmakta olan insan vardır. Bu sayı gün geçtikçe artmaktadır. 1850'de Amerika'lıların % 2,5 kadarı altmış beşin üzerindeydi. 1900 yılında bu rakam % 4,1'e yükselmiştir. 1960 yılında ise bu rakam % 9'a ulaşmıştır. Yapılan resmi tahminlere göre 1975 yılında ulusun % 10'u altmış beşin üzerinde olacaktır. Nüfus çoğalması da Amerika'da daha fazla yaşlı insanın yaşamasını gerektirmektedir. Bu büyük değişikliğin nedenleri açıktır. İlâçlarda akıl durduracak bir gelişme olmuştur. Eğer kanser ve kalb hastalıkları da önlenirse yaşlıların sayısı daha da artacaktır. Ölüm derecesi düşmektedir. Doğum derecesi eskisine göre azalmaktadır. Amerika'ya büyük dalgalar halinde gelen gençler de kalmamıştır. Netice de gittikçe yaşlanan bir Amerikan toplumu ortaya çıkmaktadır.

Ancak genel yaşlanma sorununu bu açıdan açıklamak yeterli bir görüş değildir. Yaşlılar yoksul olmasa bile kendilerine daha uzun ömür sağlıyan şu andaki teknolojinin kurbanlarıdır. Şu anda ilerlemeler ihtiyar yaşlılığın temelini atmışsa da diğer taraftan yaşlılık günlerinin desteklerini tahrip etmiştir. Eskiden bir arada yaşıyan üç kuşak yani çocuklar, ana babalar, dede ve nineler topluluğu yavaş yavaş ortadan kalkmaktadır. Tarlalarda bile otomatik makinalar aynı sonucu doğurmuştur.

Görülüyor ki sefalet olmasa da yaşlılar yalnızdır ve toplumdan kopmuşlardır. İhtiyar yaşlılığın daima titiz, dırdırcı görüntüsü aslında insan doğasının bir gereği değildir. Bu durum, kısmen, toplumun insan oğluna ihtiyarlıkta yaşaması için anlamsız yıllar vererek yaptıklarının bir görüntüsüdür.

Gerçekten, boş zaman yaşlı insan için ağır bir yüktür. «Çalışmazsa ölür.» sözünü ne kadar çok işitiriz. 1890 yılında 65 yaşın üzerindeki erkeklerin % 70'i çalışıyordu. 1959 yılında ise bu rakam % 35'e düşmüştür. Günümüzde bir işçi kırk yaşını geçtiği zaman fabrikalar ona iş vermek için burun kıvırmaktadır. İş, emekli olmayı zorlamaktadır. Bu sorun öylesine büyük bir sorundur ki ırk ayırımına karşı çıkarılan kanunlarda yaşlılar sanki Zenci veya öteki ırksal azınlıklar gibi bir azınlık olarak düşünülmektedir.

Yalnızlık, toplumdan tecrit ve hastalık her ekonomik sınıfta yaşlıların kaderidir. Fakat yoksul olan yaşlılar için bu trajediler daha çok öldürücüdür. Artık o zaman daha da yalnız, daha da kopuk ve daha çok hastadırlar. Böylece resmi hükümet raporu sosyal bir paradoksu dile getirmiş oluyordu. Önce sadece büyük bir bolluk toplumunun böyle bir yaşlılar toplumu yaratacığını işaret ediyordu. Biz onlara bakabiliriz, çünkü çok zengin bir ulusuz, diyordu. Fakat daha sonra da yaşlıların hayatlarındaki gerçeği görünce bunun, o bolluk toplumunun meyvaları olduğunu inkâr ediyordu. Onlar yoksul oldukça vurdum duymazlığımız büyüyordu.

1960 yılında Senato Komisyonunun hazırladığı rapor durumu açıkça dile getiriyordu. «Yaşlıların en az yarısı, yaklaşık olarak sekiz milyon kadar, düzgün bir ev hayatı, iyi beslenme, iyi sağlıktan yoksundur.» Aynı acı gerçek 1961 yılında yaşlılar hakkındaki Beyaz Saray Konferansında dile getirilmiştir. Yayınlanan bildirinin bir bölümünde şöyle deniyor. «Bir çok Eyaletler 65 yaşın üstündeki vatandaşların gelirlerinin temel ihtiyaçlarını karşılamayacak kadar düşük olduğunu bildiriyor.

İşte istatistik gerçekler, görünüz. Bunlar Amerikan toplumunu ifade eden tahammül edilmeyecek rakamlardan bazılarıdır:

Seçim Bürosunun 1958'de tesbit ettiğine göre 65 yaşın üstünde olan vatandaşların % 60'ının yıllık geliri 1000 dolardan aşağıdır. Bunu Hükümetin bir emekli çift için tesbit ettiği ve taban 2861 dolar - Scranton -, tavanın 3304 - Şikago - dolar olduğu yıllık bütçe ile mukayese edersek en ucuz şehirde - Scranton - normal bütçeden % 20, en pahalı şehirde ise - Şikago - % 40 az olduğu görülür.

Bu insanların yarıdan fazlası Hükümetten yardım almaktadır. - Sosyal güvenlik, yaşlılık primi v.s. - Ancak hükümetin de kabul ettiği gibi sosyal güvenlik yardımları bir aileye düzgün bir geçim sağlayamaz. Örneğin 1959 yılında bu yardımların aylık ortalaması 70 dolar kadardı. Öte yandan bu insanlar Tarım Bakanlığının yapmış olduğu en ucuz yiyecek bütçesi çerçevesi dahilinde yaşamış olsalar onların dörtte biri gelirlerinin yarıdan fazlasını yiyecek için harcamış olurdu. Bu durumu Senato Komisyonunun raporu dile getirmiştir.

Bazı kimseler, yaşlıların çocuklarından ve akrabalarından para yardımı aldığını söyleyerek bu katı gerçeği yumuşatma çabası içindedir. Aslında bu yardımlar sözü etmeğe değer bir yardım değildir. Bir Beyaz Saray Konferansında açıklandığına göre çocuklar ve akrabalardan yaşlılara gelen paranın 3 milyar dolar kadar olduğu tahmin edilmektedir. Bu miktar onların aldığı yardımın % 10'unu teşkil eder. Hiç bir şey ana sorunu değiştirmeyecek ve 65 yaşın üzerindeki Amerika'lıların 8 milyon kadarı yoksul yaşayacaktır.

Fakat bu rakamlar bile durumun ehemmiyeti-

ni gizlemektedir. Yaşlıların içinde en az gelire sahip olanlar kelimenin tam anlamıyla en az imkânlara sahip olanlardır. Çok az yaşlının evi vardır. Bunlar da en geri durumdakilerden değildir. Sosyal güvenlik yardımı alanların % 25'inin birikmiş hiç bir parası olmadığı, yarıdan fazlasının da 1.000 dolardan aşağı mevduatı olduğu hesaplanmıştır.

Bu insanlar kimdir ve sefalet kültürüne nasıl karışmışlardır?

Bunların çoğu eskiden yoksul olanlardır. Onların yaşlılık sefaletleri sefil bir hayatın normal sonucudur. Onlar sefalet koşulları altında büyüyen, yaşayan ve gene aynı koşullar altında ölecek olanlardır. Bunların bazıları ise tarladan kopup şehirlere gelmiş olanlardır. Onlar hiç bir zaman başarıya ulaşamamışlar ve her şeyden önce yanlış bir toplulukta doğmanın neticesi olarak yaşlılık yıllarının yoksulluğu gelip çatmıştır.

Bir başka unsur da sefaletin kaynağı olmuştur: Bozuk sağlık düzeni. Yaşlıların en korkunç hastalıklarından birisi müzmin hastalıklardır. Hayatı boyunca yoksul yaşayanlar Amerikan toplumunda daha çok hasta olurlar. Netice olarak hayatlarının sonunda mutlak bir sefalete sürüklenmeleri alınlarının yazısıdır.

Öteki Amerika'da bütün genç ve orta yaşlı vatandaşlar ömürlerin sonuna dek yoksul yaşasalar bile bu 65'in üstündeki yaşlıların sefaleti ile ölçülemez. Yaşlıların yarıdan fazlası en düşük geçim standartlarına dahildir. Bu rakama başka hiç bir yaş grubunda rastlamak mümkün değildir. Bu da bu insanların önemli bir miktarının az çok iyi bir iş hayatına takiben sefalet dünyasına karıştığını göstermektedir.

Bu yeni tip yoksulların içinde en belirgin olanları işçilerdir. Genç ve güçlü iken bir şans eseri olarak sefalet çizgisinin bir adım gerisinde yaşayan bazı mesleki açıdan hiç hünersiz ve yarı hünerli işçiler vardır. Her yeni ilerleme yılı onların geriye itilmesine neden olur. Yaşlılık çağı onlar için sonsuz bir buhran çağıdır. Bunlardan başka teknolojik yönden yanlış iş tutanlar vardır ki aniden iyi iş kesiminden çıkarılıp atılır. 61 yaşına ulaştıkları zaman kifayetsiz olan gelirlerine destek olacak para için en düşük ücret ödeyen endüstri kesimine zorunlu olarak itilen kadınlar vardır. Ayrıca sağlığı bozulan fakat çalışmak zorunda olan işçiler vardır.

Sefaletin bu yeni konuklarının bazıları dolgun ücretle ve insancıl iş koşulları altında çalışmayı tadan insanlardır. Zaman geçtikçe teknoloji canavarının dişlerine kapılmışlardır. Bir yönden teknoloji onları ekonomik bir servete boğarken diğer yönden hayatlarına daha acı ve gaddar bir son getirir.

Son olarak da buhran bölgeleri sefaletin hükmü altına girer ve dolayısı ile yaşlılar herkesten evvel sefaletin konukları olurlar. Tarım işçileri, örneğin, boğaz tokluğuna çalışmaya zorunlu kalırlar. Yaşlandıkları zaman da sosyal güvenlik yardımı alamayan toplumun içine girerler. Aslında onların yaşlılık çağına hazırlanmak için hiç bir zaman fırsatları olmamıştır. O ölüm çağı geldiği zaman hiç bir kimse yardım elini uzatmaz.

Toplumun en geri kesiminde neler olduğunu ve yoksulların sefaletin en orijinal günahı için nasıl cezalandırıldıklarını açıklayan istatistik gerçekler şunlardır: Amerika'daki yaşlıların üçte ikisi ile dörtte üçü arasındaki bazı yerlerde sosyal güvenlik yardımı almaktadırlar. Fakat yoksulun yoksulu yal-

nız başına yaşayan dullar v.s. 1957 yılında % 37 oranında bir yardım görebilmişlerdir.

Bir de Mississippi Eyaletinden Beyaz Saray Konferansına gönderilen raporu okuyalım: «Mississippi'deki yaşlı insanlar az gelirli bir eyaletin az gelirli insanlarıdır. Gerçekten Beyaz Saray Konferansı, büyük taşra sefaletini yaşayan en kalabalık zümrenin yaşlılar olduğunu ortaya koymuştur. Burada Federal programların içine almadığı insanlar yaşar. Onların eyaletlerine ve bölgelerine yardım fonundan para girmez.

Öteki Amerika'da refah devleti yaşlılar için de alt-üst olmuş bir hayaldir. Her türlü yardım daima kuvvetlilere ve örgütlenmiş bölgelere gitmektedir. Toplumdaki en zayıf insanlar için Kongre'de aldatıcı nutuklar söylenmektedir. Yaşlılık çağının sefalet ve yalnızlık dünyasının temeli bu şekilde atılmaktadır. Artık tıbbî sorunlar, gittikçe büyük ev bulmak imkânsızlaşır. Belki de en önemlisi ölümün ismen çok nadir zikredildiği ve gençliğin tapıldığı bir ülkede fonksiyonsuz ve faydasız bir insan olma duygusunun her geçen gün büyümesidir.

Psikolojik buhranla bütün bu istatistik bilgilerin bir bağıntısı vardır. Psikolojik buhran yaşlıların hangi ekonomik seviyede yaşadığını zikrettikten sonra doğru olarak izah edilebilir.

Amerika'da yaşlı vatandaşların bir kısmı da zorunlu olarak çocuklarıyla birlikte oturmaktadır. Bu durum bir takım kişisel gerilim sorunları yaratmaktadır. Fakat yaşlılar için en ehveni şer yaşama şehli de budur. Yaşlıların üçte ikisi bir eş veya bir akraba ile iki kişilik ailelerde oturmaktadır. Bu durum Birleşik Devletlerde eski aile geleneklerinin yıkılmakta olduğunu göstermektedir.

Diğer birçok yoksullar gibi yaşlılar da kentlerdeki değişimden sıkıntı çekmektedir. Gençler ve orta yaşlılar yeni kurulan banliyölere taşınmakta ve geride yaşlılar yalnız kalmaktadır. Onlar oldukça rahat bir ev hayatı geçirebilirlerdi. Ne var ki etrafa tanıdık insan kalmamıştır Kırk - elli yıldır bildikleri mahallede yabancı gibi olurlar.

Yaşlı dullar özellikle kötü durumdadır. Onların pek çoğu Senato raporuna göre yalnız başına yaşamaktadır. 1960 yılında çoğu kadın olan ve yalnız başına yaşıyan 6 milyon Amerika'lı vardı. Bunların yaşları yetmiş beşin üstündeydi. Uzmanlar 1980 yılında Yetmiş beş yaşın üzerinde 9 milyon insan olacağını hesaplamıştır. Şimdiki durum devam ederse onlar daha çok yalnızlık ve sefalet koşullarıyla yüzyüze geleceklerdir.

Yalnız başına yaşıyan yaşlı yoksullar en belirgin yoksul grubunu teşkil eder. Onların dörtte birinin yıllık geliri para olarak 580 doların altındadır. Bu rakam Tarım Bakanlığının yayınladığı Askeri yiyecek bütçesinin biraz üstündedir. Üstelik kira, giyecek v.s. de buna dahildir. Bu insanların çoğu için eğlence Bayan Louise W- gibi iyi havada yapılan kısa bir yürüyüşten ibarettir.

Bu gidiş Amerika'da ırksal Ghetto'lar gibi yaşlılar için de Ghetto'ların ortaya çıkaracağını göstermektedir. Birçok büyük şekirlerde kiralık ev bölgeleri meydana gelmiştir. Buralarda daha çok yaşlılar kalmaktadır. Örneğin St. Louis'de odalara bölünen eski tip evlerin ve yoksullar için yapılan küçücük apartmanların bulunduğu bir bölge vardır. Bu bölge de daha çok yaşlılar oturmaktadır.

Genel konut yapma yoksullar için bir başka sorundur. Sefil mahalleleri temizleme hareketlerinde

eski yerler de yıkılmaktadır. Ne var ki yaşlıların yeni bir yer bulabileceği konusunda hiç bir garanti yoktur. Senato raporunun belirttiği gibi onlar yeniden yerleştirme projesinin kurbanlarıdır. Yaşlıların kendilerine yer bulma konusunda zaten bir faydaları dokunamaz. Çünkü bu onların gücü dışında bir konudur. Banliyölere da alınmazlar. Çünkü oralardakiler yardım görmez. Az gelirliler projesi onların özel ihtiyaçlarını dikkate almak zorundadır.

Bütün bunlar görünüşte yeterince çirkindir. Fakat gerçekle rakamlar, altın yıllarla sosyal tecritin iç içe inşası gibi bir bağlantıyı asla kuramazlar. Daha genç olanlar için bir sokak toplumu vardır. Bu toplum gerçekler toplumu olsa da maddi bir varlıktır. Fakat şehrin tam çürüme merkezinde sıkışıp kalan ve yabancılar içinde yaşıyan yaşlı kişi için bağlantı kuracak hiç bir şey yoktur.

Tüm sorun bir hükümet raporuna göre kısaca şöyle özetlenebilir; Bu, yaşlı yoksullar için aynı zamanda bir ölçü olur: Amerika Birleşik Devletlerinde yaşlıların üçte biri - 5 milyon kadar - yaşadıkları yerlerle hiç bağları olmayan kimselerdir. Onlar kelimenin tam anlamıyla Amerika'dan kopmuşlardır.

II

Newyork'ta yaşlanmakta olan bir kadın kendisinin bir sosyal işçi olduğunu söylüyordu telefonda. Gözlerinden yaş akıyordu. Yardım bürosundan para çeki beklediği gün gelmemişti. «Yoksa yardım kesildi mi?» diye deliye dönüyordu. Artık açlıkla yüz yüze geleceği muhakkaktı. Kendi durumunda olanlar gibi ona yapılan yardım nedense Yardım

Bürosu tarafından bir müddet ertelenmişti. Sosyal işçi değimi onun umudunun sembolü olmuştu.

Sosyal işçi: Sefalet üzerine yazılan bir kitapta bu tipin ortaya çıkması kaçınılmaz bir gerçektir. Öteki Amerikanın hemen hemen her tarafından sosyal işçiler vardır. Şehirlerdeki fakir mahallelerinde bulunan gangsterler arasında bile Full-time işçisi sayılmak bir onur meselesidir. Bu, ilgililerin konuyu çok ciddiye aldığını gösterir. Zenci Ghetto'sunda sosyal işçi bir kere tanındı mı, caddede rahatlıkla yürüyen tek kişi olur.

Hayatın ana gerçeklerinden birisi onun milyonlarca yaşlı ve özellikle yalnız yaşıyan yoksullar için başkalarının yardımına bağlı koşullar altına girmiş olmasıdır. En iyi ihtimalle bir ailenin sevgi ve şefkatına, en kötü ihtimalle ise Yardım Bürosunda çalışan bir yabancının ellerine kalmış olur.

Birleşik Devletlerde sosyal işçiler aleyhine çok şeyler yazılmıştır. Duygusuzluk ve müstehsilliğin genel şefkat duygusunun tabiatında mevcut ürünler olduğunu çok kimse iddia etmiştir. Şüphesiz sosyal işler sefalete insan gözüyle bakmayan sadece istatistikleri görebilen bir çeşit bürokratik ve duygusuz kişilikler veya kişiler yaratmıştır. Örneğin, sırf yardımla hayatını sürdüren Bayan Bountiful gibi zaman geçtikçe bu sosyal işçilerin yanaşmaları zekileşir, bürokratik ustalığa kavuşurlar. Bu çarpıcı portre görünüşün sadece bir parçasıdır. Çok sayıda sosyal işçi, verilen paralar yardım bürosunun karşılaştığı sorunları çözmek için tamamen yetersiz olduğundan dolayı şimdiki kötü durumundadır. Yük oldukça ağırdır. Ekseriya iyi, sıcak, içten ve gerçekten insanlara yardım etmek isteyen kişilerdir bunlar. Fakat kendilerinin hatası olmayan bir bataklık

yolda saplanıp kalırlar. St. Louis şehrinde devamlı olarak orada kalmak şartiyle okulunun bulunduğu bir yoksul mahalleye taşınan bir öğretmen tanırım. O öğretmen sosyal iş alanında bir sembol olarak yaşıyacaktır.

Acıdır ki bürokratik kişiliksizlik Öteki Amerika'nın her tarafında sosyal işçilerin zorunlu olarak aşılanmaktadır. Özellikle yaşlıları ilişkin olanı tahammül edilmez bir durumdur. Bunlar kötü durumları bir yalnızlık ve tecrit işkencesiyle anlatılabilen insanlardır. Üstelik onlar kişisel ve özel bakım isteyen insanlardır. Bu, bir sosyal işçi kendini ne kadar şevkle insanlığa vakfederse etsin para isteyen bir konudur. Amerika bu parayı temin edememiştir.

1950 yıllarında Montgomery Yardım Bölgesinde yaşlılar için çalışan genç bir kadın Ohio'nun Dayton kentine yerleşmişti. Bundan sonraki birkaç sayfada anlatılanlar onun yardım bölgesindeki izlenimlerinin kısa bir özetidir. Sosyal iş meselesinin iç yüzü bu izlenimlerde açıkça görünmektedir.

Ohio'da yardım programları, eyalet yönetimi esasına göre yapılır. - Bu kitabın yazıldığı sıralarda öyleydi. - Taban ücretler bir kimsenin varı yoğu hesaplanarak bulunurdu. Sonra Öteki Amerika'da çoğu zaman olduğu gibi her eyalet ücretin hangi yüzde üzerinden ödeneceğini bulurdu. - Amerika'daki yardım ve kalkındırma programları tamamen eşitsizlik üzerine kurulmuştur; New-York'ta yoksul olmak Montgomery'de yoksul olmaktan yeğdir; hele Mississippi'de yoksul olmaktansa herhangi bir yerde yoksul olmak çok daha iyidir. Montgomery Eyaletinde en düşük ücret mala göre yüzde doksan üzerinden başlardı. Bu miktar, burası için ol-

dukça yüksek sayılırdı. Yaşlı bir kişinin yardım bölgesinde karşılaştığı ilk zorluk, yardım için uygunluğunu ispat etmekti. Bazı durumlarda yaşlarının uygun olup olmadığını ispat etmek gerekiyordu. Eğer gerekli formalite tamamlanmazsa yardım uzun süre ertelenir veya tamamen kesilirdi. Bazı yardım programlarına göre yaşlı kimsenin son 9 yıldan 5'ni o bölgede geçirmesi şart koşuluyordu.

Ohio'daki yardım merkezinde, genç bayanın anlattığına göre, memurlar yardım için gelenlere adeta düşman gözüyle bakarlarmış. Çoğu zaman onları avantacı veya serseri gözüyle görürlermiş. Şüphesiz isteklilerin bir kısmı geriye döner ve böylece yardım alanların sayısı azalırmış. Memurlar gelenlerin % 55'ni geri çevirdikleri için kendilerini mutlu sayarlarmış.

Orta sınıftan olan bir kişiden resmi yerler tarafından bir takım vesikalar istenirse bu ona makûl görünür, ama durum yoksullar ve hele yaşlı yoksullar için böyle değildir. Zira onlar refah Devletinin bürokratik düzeni ile çok az karşı karşıya gelmişlerdir. Bazı Amerikan yoksullarının İngilizce ile büyük güçlükleri vardır. Çünkü onlar eğitim görmemiş kimselerdir. Ara sıra işlerini yürütenler çıkar. Fakat çokları Yardım Bürosunun çeşitli işlemleri karşısında kelimenin tam anlamıyla ezilirler.

Bu acı gerçek yaşlılar için daha da ezicidir. Sağlıkları gittikçe bozulmaktadır. Her şey otorite sahiplerinin iyi niyetine kalmıştır. Onların Büroya karşı yaptıkları ufak bir hata onlar için bir ölüm kalım meselesidir. İçinde yaşamadıkları bir hayatın cilvesine şaşar kalırlar. Genç Bayan, sosyal işçinin anlattığı kimseler kendilerine yardım etmek için gelen insanlara adeta düşman olmuşlar. İstek-

li olanlar bile hemen hemen aynı şekilde hareket etmeye zorlanıyormuş. Para çok sınırlıdır, herkesin birkaç kuruş alabilmesi için oldukça gaddar olmak, derin tetkikler yapmak gereklidir.

Montgomery'de yaşlı yoksulları kliniklere pek almıyorlarmış. Çünkü kliniktekiler, eğer bir kişi bütün şikâyetlerin dinlenildiği bir kliniğe alınırsa, o kişinin kendisinde çok hastalık gösterme temayülüne kapıldığını sanırlarmış. Bundan dolayı hastaları tek bir doktora gönderip muayene ettirmeği tercih ederlermiş.

Fakat şimdiki durumda bir doktorun baktığı hastalık tek bir hastalık değildir. Kliniklerdeki rezaletlerden birisi de her gün doktorun değişmesidir. Bu, ihtiyar adamın her defasında değişik bir hastalık belirtisinden şikâyet etmesi demektir. Bu tekerrürden dolayı bazı kimseler kendilerine gerçekten hiç bir tedavi yapılmadığı kanısına varırlar. - Örneğin, New-Yok'ta benim tanıdığım yaşlı birisi hem kliniğe hem de doktora giderdi. Doktorun gerçekten kendisine yardımcı olduğunu, klinikte yapılan tedavinin ise faydadan uzak olduğu kanısına varmıştı. -

Görüldüğü gibi bütün bunlar bir bolluk toplumundaki genel kolaylıkların sefaletinden birer parçadır. Örneğin, Montgomery'de eğer tekerlekli sandalye alınmazsa devamlı yatakta kalmak zorunda olan hasta bir kadın vardı. Az bir paranın harcanması ona rahat bir hayat kazandırmış olacaktı. Fakat ilgililer bunun yerine getirilmesi halinde daha yüzlerce kişinin aynı durumda olduğunu ve onların da aynı şeyi isteyeceklerini ileri sürerek bu masrafı yapmaktan kaçındılar. Demek yüzlerce başka insana bu küçük taşıttan alınsaydı onların hayatları

da kurtarılmış olacaktı. Netice olarak kadıncağız yatakta yatmaya mecbur edildi.

Tekerlekli sandalye olayı gibi genel yardımların yetersizliği çoğaltılabilir. Bu durum aslında mevcut hastalığı sefalete dönüştürmektedir. Diğer durumlarda hastalık ve ıstırapları genel hizmetlerin yetersizliği yaratmaktadır. Bayan H - 75 yaşındaydı. Kocası feci şekilde düşerek büyük bir darbe yemişti. Bundan dolayı barsaklarında ve idrar kesesinde büyük bir hastalık belirmişti. Kadıncağız ona bakmağa çalıştı. Yatırır kaldırır, çamaşırlarını yıkardı. Yetecek kadar yardım parası vardı fakat kendi hayatı çökmek üzereydi. Nitekim akciğer iltihabı başlamıştı bile.

Bayan H. - tecrit edilmiş bir kişi değildi. Bakın, genç sosyal işçi, baktığı kimselerin hayat şartlarını nasıl anlatıyor: «Onlar döşenmiş odalarda bir aileye komşu olarak yaşarlar. Bazan da küçük apartmanlarda kalırlar. Döşenmemiş odalarda kalanlar da vardır. Bazıları kendi evlerinde otururlar. Döşenmiş odalarda kalanlar genellikle en acınacak olanlardır. Çünkü çoğu zaman yalnız yaşarlar. Kimisi dul, kimisi boşanmıştır. Tamamen inzivaya çekilmişlerdir. Korkunç bir yalnızlık vardır etrafta. Ekseri dedikodusundan çekindikleri komşularıyla hiç bir bağları yoktur. Yardımla yaşadıklarını komşularının bilmesini istemezler.

«Eğer şansları yardım ederse bazen güvenebilecekleeri bir komşu bulabilirler. Bu komşu onlar için hem bir arkadaş, hem de hasta oldukları zaman doktor çağıracak veya onu hastaneye götürecek sorunlu bir koruyucu fonksiyonu görürler. Bu komşu da başka bir yere taşınacak olursa bir daha böyle bir komşu bulmak olanaksız olur.»

Bu hayatın çekilmez bir yönü de yardımların aşırı bir bürokrasi anlayışı içinde verilmesidir.

Birçok bölgelerde yardım alabilmek için bir kimse bütün varı yoğu hakkında Yardım Bürosuna icabında haciz koyabilmesi için bir hak tanır. Bunun için gerekli imzalar ve işlem hemen yapılır. Çoğu zaman bunlar bir formalite olarak yerine getirilmektedir. Aslında yardım alacak kimsenin bazen ne parası, ne de malı mülkü vardır. Fakat gençlik yıllarında biraz para biriktirmiş ve bir ev satın almış olanlar için bu derin bir yara, toplumun onlara inkârı için vurulmuş resmi bir mühür anlamına gelir. Fakat malı olsun olmasın hemen hemen herkes için bu yasal zorunlulukla hayatın imza karşılığı terkedildiği anlamına gelen duygusal bir işkencedir. Buna karşılık günde üç öğün yetersiz yemek, biraz para, biraz da ilâç yardımı görmektedir.

New-York'ta, eski günlerinde bir varyete topluluğunda çalışan bir kadın vardır. Para kazandığı günlerde har vurup harman savurarak harcamış. Şimdi yardımla geçinmektedir. Kalkındırma Bürosu ondan bir senet istemiş. Doğrusu bu kadının hayatı hakkında bir film çevrilebilir. Gençliğinde senetlerden çok kazık yediği için hayatının son günlerinde biraz akıllanmış da şimdi önüne geleni atlatıyor. Belki de aldığı yardım bu yüzden kesilecektir.

Yolun sonunda bir «Memleket Evi» var. Resmi kişiler çok öğünüyor bununla. Genç kadın öyle söylüyor. İlgililer, bu bina kendilerine gönderilen insanların ihtiyacını karşıladığı için onu yeterli bulurlarmış. Fakat bir çok yaşlı insan bu binanın adını bile duymaktan irkilirlermiş. Amerika'da bu isime karşı bir antipati duyuluyor. - Bu güvensizliğin

elbet bir nedeni vardır. - Onların yetersizliğini kısaca anlatacağım.

Amerika'da, kalkındırma programlarında eyaletten eyalete ve hatta şehirden şehire farklılıklar görülür. Aslında bütün sosyal güvenlik yardımları yetersizdir zaten. Diğer taraftan Amerika'daki yaşlı yoksullar bürokratik, kişiliği olmayan, faydadan uzak bir sistemin girdabına yakalanmışlardır.

III

Bazen sefalet istatistiklerinin bir dedektif öyküsü heyecanı ile okumak mümkündür. Örneğin, 1960 yılında Devletin bastırdığı «Temmuz - 1957 ile Haziran - 1959 Arasında Yaşayan Yaşlılar, Seçilmiş Karakterler» isimli broşür. Aslında bu broşür bir takım kuru teferruatlı bilgilerin toplandığı küçük bir kitapçıktır. İlk bakışta öyle görünür. Fakat bu şekilde bilerek veya bilmiyerek hazırlandığı bilinmemekle beraber cetvelden cetvele dramatik bir hüzün akmaktadır. İnsan sefaletini gözlerinizle görüyorsunuz.

Her şeyden önce yaşlı yoksulların toplumdaki diğer gruplardan daha çok tıbbi bakıma ihtiyacı olduğu anlaşılıyor.

Yaşlılar arasındaki hemen hemen en düşük gelirli olan grup aynı yaşta olup da en fazla gelirli olanlara oranla dört misli fazla bir faaliyet içindedir. Oysa mesele kronik hastalıklara gelince en fazla gelirli olanların % 26'sı en düşük gelirlerin ise sadece % 17'si böyle hastalıklara yakalanmamışlardır.

Bunun neticesi bir başka istatistikte daha kesin olarak görülüyor: Yaşlı yoksullar kendi nesille-

rine göre zamanının çoğunu yatakta geçiren gruptur. Böylece bir insanın Öteki Amerika'da karşılaştığı klasik sefiller bir kere daha belirlenmiş oluyor: en az parası olan insanlar yatakta, en çok hasta olarak yatan insanlardır.

Eğer bu ülkede yaşlılar için iyi niyet olsaydı bu dramatik şekilde ezilen insanlar en iyi tıbbi bakıma kavuşurlardı. Oysa durum tamamen bunun zıddıdır. Doktora daha az ihtiyaç duyan iyi halli yaşlılar daha iyi bir bakım görüyorlar. Acil ihtiyaç duyanlar ise doktordan mahrumdur.

Yıllık geliri 2900 doların altında olan 75 yaşındaki bir ihtiyar yılda ortalama olarak 6, 8 defa doktora giderken onun biyolojik kardeşi olan fakat yıllık geliri 7000 doların üstünde olan ihtiyar, yılda 9,1 defa doktora gider.

Bu suçun kurbanı yaşlandıkça daha çok ıstırap çeker. Çünkü geliri yaş ilerledikçe azalmaktadır. Böylece istatistikler adeta canlanır ve yüzbinlerce, belki de milyonlarca kişinin sefaleti insanın gözünde kocaman bir fasit daire çizer ki Amerika'da eşi yoktur.

Bir cinayet romanında kahramanın suç işlediğine hemen hemen inanan olmaz. Bazı yazarlar bu terimi kullandıkça kullanırlar. Hastalığın ve ihtiyar yaşlılığın canisi bir sürü resmi raporda açık açık dile getirilmiştir. Bu öykünün pek öyle zorlu çözüm bekliyen bir tarafı kalmamıştır. Ne var ki Amerikan kamu oyu henüz oyunu kavrayamamıştır.

Şüphe yok ki bu dev oluşumdan en büyük zararı, hayatları boyunca yoksulluk çekenler, özellikle yaşlılar görmektedir. Uzun müddet yoksul yaşıyanlar önce belirtildiği gibi yaşlandığı zaman hasta olurlar. Çünkü onların gençliği de hastalıklar için-

de geçmiştir. Yaşlarının hastalıkları o sefil mahalle yaşantısının, sağlığa uygun olmayan kiralık evlerin daha doğrusu tüm yaşantılarının bir mirasıdır. Hükümetin verdiği bilgiye göre birçok kötü koşullar daha önce giderilebilirdi. Eğer sefalet kültürüyle ta kökten başlıyan bir savaş verilseydi, yaşlılık sefaleti de önlenmiş olurdu.

Fiziksel sağlık öykünün sadece bir yönüdür. Bugün Amerika'da yaşlılık yılları ruhsal dengenin tam çöküntüye uğradığı yıllar olma durumundadır. Bu kısmen yaşlılığın verdiği ruhsal sıkıntıdan ileri gelmekte ve bunaklığa kadar giderek en yüksek noktasına ulaşmaktadır. Tıbbi çözümler bulunmadıkça bunu önlemek elde değildir. Bazıları için de yoksul olmak üzüntünün en büyük unsurudur.

Filadelfiya'da Genel Sağlık Örgütünde çalışan Dr. Maurice Linden durumu birkaç yıl önce şu şekilde ortaya koymuştur: «..... yurttaşlarımızı etkisi altında bulunduran duygusal sorunların artmasına yardımcı olan faktörlerden bazıları yaşlıların sosyal yönden terkedilmesi, arkadaşlık bağlarının azalması, korkunç bir yalnızlık, nefsine güven duygusunun eksikliği ve giderek azalması ve kendilerini toplumdan kopmuş hissettiren duygulardır.

Şüphesiz bütün kötü koşullar Öteki Amerika'da hüküm sürmektedir. Dr. Linden tedavinin kişisel şekilde yapılmasının gerektiğini belirtiyor. Kötümser, çöküntüye uğramış, şaşırıp kalmış yaşlı insanı toplu bir tedavi usulü içine gömüldüğü umutsuzluk çukurundan kurtaramaz. Onun sorunu kişisel değerlerini ve insanlarla olan bağlarını yitirmiş olmasıdır.

Amerikanın bu soruna verdiği cevap «Bakım

Evleri» dir. 1960 yılında 25.000 üniteli Bakım Evlerinde 500.000 kişi barınıyordu. Senato raporuna göre bunların ancak % 58'i hükümetin verdiği standartlara uygundu. Bu rakamlar sorunun ehemmiyetini gizlemektedir. Zira bu yüzde oranı üç veya daha az yataklı ruhsatsız bakım evlerini içine almamaktadır.

Birçok eyaletlerde bu bakım evleri için bir ruhsat verme sistemi vardır. Bu suretle bazı elverişsiz koşullar - Yangın Tehlikesi - kontrol altına alınmıştır. Fakat bu kontrol sadece fiziksel alanda kalmaktadır. Yaşlı insanların yaşantılarına bir sıcaklık getirecek içten ve görgülü personel yoktur. Onların getirdiği bakım çok sınırlıdır. Bazen günde üç öğün yemek yiyerek ölümün tevekkülle beklenildiği yerlerdir buralar.

Senato raporunun bu kurumlarla ilgili bölümleri aslında acıklı manzarayı yansıtıyordu. Rapor oldukça uygun bir görüşle onları «Ardiye ücreti alan yerler» olarak özetlemiştir.

Bu insanlara kim bakacaktır? Nasıl olacaktı bu iş?

Senato raporunda belirtilen bir fikre göre bu yaş ve yaşlılar sorunu ile ancak Federal Hükümet başa çıkabilir. İlk sorumlu yerin Waşington olduğu belirtiliyordu, sonra da Eyalet Hükümetleri geliyordu, üçüncü olarak işverenler, dördüncü olarak da aileler sorumlu olarak gösteriliyordu.

İlk bakışta bu dikkatsiz bir umursamazlık gibi görünebilir. Gerçekten bu durum gençliğe umut bağlayan fakat diğer taraftan yaş ve ölümle korkutulan bir Amerika'yı yansıtmaktadır. Böyle bir ülkede yaşlılar gözden, kafadan uzak tutulmak zorundadır. Fakat bu kararda tek unsur bu değildir. Yaş-

lıların çok sorunu olduğundan ailelerin çoğu bu sorunlarla ilgilenmez. Psikolojik ıstıraplar çok dikkatli bakım ister. Tıbbi menfaatlar tahminlerin üstündedir. Hükümetten başka hiç bir şey bu sorunu çözemez.

1950 yılında müstehsil masrafları indeksi % 12 oranında bir artma göstermiştir. Fakat yaşlıların en büyük masraf kapısı olan tıbbi masraflar % 36, hastane masrafları % 65 kadar artmıştır. Bu rakamlar milyonlarca Amerikalı ailenin bütçesinden yaşlıların bakımına harcanan miktarı gözönüne sermektedir. Bu günlerde soruya politik çözüm yolları aranmaktadır. Fakat yapılanlar üzüntü verecek kadar yetersizdir.

Toplumda hükümetin, yaşlıların sorunlarına çözüm yolu bulabilecek tek kurum olduğu açıktır. Yalnız bunun nasıl yapılabileceği o kadar açık değildir. Yaşlı sefaleti kültürünün analizinden çıkardığım birkaç sonucunu belirtmek istiyorum.

Önce bir koruma olanağının bulunduğunu belirteyim. Gençlikte ve orta yaşlılıkta hastalık ve tıbbi bakıma önem verilirse, yaşlıların sefaleti kısmen önlenmiş olur.

İkinci olarak tıbbi yaşlıların bütçesinde önemli bir yer tutmaktadır. Eğer bu yük onların sırtından kaldırılsa hayatları hemen yaşamağa değer olacaktır.

Üçüncü olarak da yaşlılar herkesten çok bürokratik düzenden ıstırap çekmektedirler. Onların her türlü sıkıntısı sonunda sosyal tecrite ve şaşkınlığa dönüşmektedir. Bakım olsa da ruhlarında bir eziklik kalmaktadır. Bu durum yaşlılık sorununun çözümünde mutlaka gözönünde bulundurulmalıdır. Tıbbi yardım yapılırken azami dikkat göste-

rilmelidir. Bakım Evleri, yaşlıların mecalsizliği gözönünde bulundurularak yapılmalıdır. v.s.

Bir insan böylesine insancıl bir bakımı nasıl alabilir? Çalışmakla şüphesiz. Eğer yeterli para olsa, sosyal işçiler ağır bir yük altında olmasa, klinikler en iyi şekilde donatılsa, bürokratik rejimin kötülüklerinden kaçınmak mümkün olur. Refah devletinin kişiliksizliğini eleştirir. Kişisel bir şefkat devrine dönülmesi gereğini savunanlar yanılmaktadır. Çünkü kişisel şefkat bu insanların ancak küçük bir sorununu çözebilir. Yaşlılar ile toplumun arasında bir bağ kurabilmek için refah devletinin sınırlayıcı koşullarına değil, bu koşulların ilerisine gitmek gerektir.

Son olarak belki de yaşlılar hakkında yapılabilecek en önemli eylem yaşlılara uyguladığımız fiili işlemi hemen durdurulmalıdır. Senato komisyonunun çok güzel belirttiği gibi bizim Amerika'da tuhaf bir düşünce biçimi vardır. Biz yaşlıları kendimiz yaratıyoruz, onlara umut veriyoruz, fakat onların elinden her türlü olanağı alıp atıyoruz. Amerika'nın en geniş sorunlarından birisinin yaşlılık sorunu olması, Amerika'nın bu soruna hiç eğilmediğini gösterir.

Yaşlılık sorununa ilişkin en açık çözüm yollarından bazıları bunlardır. Eğer bu fikirler dikkate alınmazsa, veya daha başka önemli eylemlere girişilmezse Amerika'daki sefaletin en çekilmezini atmış beşin üzerindeki yaşlılık yüklenecektir.

Şimdiki durum yürekler acısıdır. 8 milyon kadar insan en sefil koşullar altında yaşamaktadır. Köylü yaşlı yoksullar ise sosyal güvenlik yardımlarından, eyalet kalkındırma sistemlerinde tamamen yoksundur. Bazıları zaten sefaletin göbeğinde doğan

şehirli yoksullar ise sefalet dünyasının tahrik edici yaşantısını sürdürmektedirler. Artık onların elinden tutan yoktur, kendi karanlık dünyalarına çekilmişlerdir.

Justice William O. Douglas, kitaplarının birinde gelişmemiş bir toplumda insanın karşılaştığı iki taraflı bir sorundan söz eder. Bir bataklık hastalık yaratır. Birkaç dolar masrafla bir uçak o bölgeye DDT atarsa halk rahata kavuşur. Fakat sonra hayat şartları geliştirilmeden aynı şeyi bir insan yapabilir mi? İşte bunun servet içinde yüzen Amerika ile ilgisi olmasa gerektir. Bu, örneğin, Hindistan'ın çözmesi gerekli olan bir sorundur. Ne var ki bizim durumumuz aslında bundan farklı değildir. Çünkü biz bu ülkedeki bataklıkları kuruttuk, insanların 65 yıldan fazla ömür sürmelerini sağladık. Ancak daha ilerisi için hiç bir şey yapmadık. Onlara uzun süren bir hayatın içinde toplumumuzun bireyleri olarak onurlu ve doyurucu bir hayatın sevincini veremedik.

Yedinci Bölüm

EZİK RUHLAR

Yoksullar varlıklılara nazaran sinir hastalıklarından kurtulmak için daha az isteklidirler. Çünkü tekrar sağlığa kavuştukları zaman onları bekliyen zor hayatın onlar için hiç bir çekiciliği yoktur.

Sigmund Freud

Birleşik Devletlerde, Rousseau'nun «Öğretilmemiş, doğa içinde ilkel şekilde yetişen insanların, eğitim görmüşlere nazaran daha doğal ve çağdaşlarına göre daha üstün» olacağı şeklindeki imajını benimsiyen az insan vardır. Böylesi bir fikir, teknolojik gelişmeyi en merkezi değerlerinden birisi olarak yaratmış olan bir toplumda zor tutunabilir. Ara sıra bu teknolojik yaşantıdan kaçıp taşraya sığınma kuruntularına kapılanlar vardır. Fakat bu tür kuruntular geçicidir.

Diğer taraftan Rousseau'nun fikrini doğrulayan şehirler de vardır. Duygusal huzursuzluk ve ruhsal hastalıklar sürdükçe yoksulların daha huzur içinde yaşayan, fakat varlıkların derin bir gerilim ve mücadelenin kurbanı olduğu inancı yaygmlamaktadır.

Yoksul insanları, maddi varlıkları yoktur diye ruhen sağlam saymak doğru değildir. Onlar her zamanki gibi gene unutulmak istenmektedir böyle demekle. Orta sınıfa dahil insanlar hakkındaki ro-

manlar gene orta sınıfa dahil yazarlar tarafından yazılmaktadır. Onların eserlerinde kendi sınıfının insanlarına acımaktan öte bir şey yoktur. Netice, kişisel uyumsuzlukların büyütülüp şişirilmesidir.

Gerçek aslında bu hayali düşüncenin tam karşıtıdır. Yoksullar toplam içinden herkesten daha çok ruhsal hastalıklara sahiptir. Rahatsızlıkları da başka bir sınıfa dahil insanların hastalıklarından daha ciddidir. Bu netice, bundan önce yapılan bazı araştırmalardan ortaya çıkmıştır. Nedenler üzerinde bazı endişeler olmasına rağmen gerçeğin tartışılacak yanı yoktur.

Gerçekten Amerikan toplumunda sefaletin bir kültür ve yaşantı olarak görülmesi belirgin bir unsurdur. Yoksul mahallelerinin ezici hayatı bir çeşit insan, bir çeşit sefalet kişiliği yaratmıştır. Öteki Amerika'nın insanları herkesten başka türlü düşünür ve duyar. Cansız ve umutsuz görünürler, ancak öfkeleri patlamak üzeredir; çok yalnız ve tecrit edilmişlerdir, çoğu zaman haşin ve düşmanca bir tutum içinde yaşarlar. Yoksul olmak bu evrende sadece maddi olanaklardan yoksun olmak demek değildir. Yoksul olmak ezilmiş ruhlarla Amerika içinde bir başka Amerika'ya, öldürücü ve değersiz bir evrene girmek demektir.

I

Bu konu hakkında belki de en klasik eser August B. Hollingshead ile F. C. Redlich tarafından yazılan Sosyal Sınıflar ve Akıl Hastalıkları isimli kitaptır. 1958 yılında basılan bu kitap New-Haven şehrinde yapılan dikkatli bir araştırma projesini özetlemektedir. Verdiği istatistik rakamlar bir uçu-

rumu anlatmaktaysa da kitap akademik ve bilgilice yazılmıştır.

Hollingshead ile Redlich New - Haven kentini beş sosyal sınıfa ayırmıştır. En tepede - sınıf 1 - zenginler çoğunlukla para sahibi aristokrat aileler geliyordu. Daha sonra yenice prestij ve güç kazanmış olan profesyonel iktidar sahipleri geliyordu. Sonra orta sınıf ve onların altında kazançları iyi olan işçiler, onlardan sonra da en geri durumdaki yoksullar geliyordu. Yoksul sınıfa dahil olanların yarısı tamamen cahil, yarısı da yarı cahil - iş yönünden - insanlardı. Çoğu erkekler altı yılın altında, kadınlar ise sekiz yıldan az eğitim görmüştü.

Göründüğü gibi bu beş bölüm, Amerikan toplumunu klasik üç sınıf ayırımından daha iyi belirtmektedir. Çünkü Sınıf IV ile Sınıf V arasındaki büyük uçurumu oldukça iyi belirtmektedir. Sınıf IV'deki örgütlenmiş ve kalifiye işçiler, yoksul sınıftan çok, orta sınıfa daha yakındır. Yazarlar bu iki sınıf arasında büyük bir uçurum görmüşlerdir. Bu durum, çalışan Amerika ile yoksulların Öteki Amerika'sı arasındaki çok daha derin uçurumu ima etmektedir. Çalışanların Amerika'sı yoksullar Amerika'sına göre güvenlik altındadır.

Hollingshead ile Redlich, New - Haven şehrinde her yüzbin kişiden kaçının psikiyatrik hastalık tedavisi gördüğü hakkında ortaya koydukları istatistik gerçekler insanın kafasını allak bullak ediyor. Bu gerçekler şöyledir:

Sınıf I, II	Her	100.000	kişiden	556	kişi
Sınıf III	»	»	»	538	»
Sınıf IV	»	»	»	642	»
Sınıf V	»	»	»	1659	»

Toplumun en tepe noktasından aşağıya örgütlenmiş işçilere doğru farklar vardır. Fakat önemsenecek bir miktarda değildir. Ne var ki Sınıf IV'den Sınıf V'e geçerken birden bire büyük bir artış ile karşılaşıyoruz ki diğer her sınıfa göre en az üç misli daha fazladır.

Yoksulların ıstırapları sadece korkunç rakamlarla dile gelmiş olmaz. Bu ıstırabın bir de kalitesi vardır. Sınıf I ve II'den psikiyatrik hastalık tedavisi görenlerin % 65'şi sinir bozukluklarından, geriye kalan % 35'i ise daha ciddi psikozlardan tedavi görmüştür. Kısaca, yoksullar sadece sayı bakımından değil, hastalıkların önemi bakımından da en ağır ıstırabı çekmektedirler. Bir de yazarların sadece muayene olabilen hastaları tesbit edebildiğini, diğer taraftan olanaksızlıklar yüzünden muayene olamıyanları tesbit edemediklerini düşünürsek durum biraz daha ciddileşir. Değeri ne olursa olsun bu rakamlar durumu açıkça yansıtmaktadır. Sınıf yükseldikçe ruh hastalıklarının önemli bir sorun olduğu daha çabuk anlaşılır. Çaresi aranır. Fakat toplumun en geri sınıfına doğru gittikçe kişiler hastalıklarının kolay kolay farkına varamaz. Bundan sözünü ettiğimiz yazarların tesbit ettiklerinden daha çok ruh hastası olduğunu çıkarabiliriz.

Ruh hastalıklarında tedavi görenlerin sadece % 10'u sinir hastalığına yakalanmıştır. Oysa sinir hastalığına yakalanan özellikle yoksul insanlar tedavi için doktora başvurmazlar. Hasta olsalar da eski yaşantılarını sürdürürler. Şayet bu hususta bir şeyler yapabilse ruh hastalarının daha da artacağını hesaplıyabiliriz.

Bununla beraber New-Haven'de elde edilen istatistik bilgilerle kendimizi avutmalıyız. Cornell

Üniversitesi Psikiyatri Bölümü New-York City'de bir semtte titiz bir araştırma yapmıştır. Araştırma %99'u beyaz olan her sınıftan 170.000 kişiyi içine almıştır. - Zencileri dışarıda bırakmakla belki de sefalet sorununu biraz küçültmek ve ayırıma uğramış bir azınlığın özel sorunlarını saklamak amacı güdülmüştür. -

Araştırmacının amacı gerçek durumu kesinlikle tesbit etmekti.

Araştırmacı düşünürler, bu sefer bilinen üç sınıfı ele almıştır. Bundan dolayı elde edilen rakamlar New - Haven'de elde edilen rakamlar kadar korkunç değildir. Ancak gerçeği ana fikriyle ortaya koymuştur: yoksul sınıf zengin sınıfa nazaran % 40 oranında fazla ruh sağlığı bozukluğu tehlikesiyle karşı karşıyadır.

Öteki Amerika'nın insanlarının ruhsal ve duygusal bakımdan büyük bir dengesizlik içinde olduğu ispatlanmıştır.

En ilginç sonuçlardan birisi New - York'taki «Midtown» bölgesinde yapılan Cornell araştırmalarından çıkmıştır. Bu araştırmada ruh sağlığını bozan bir takım «baskı unsurları» tesbit edilmiştir. Çocukluk çağında, ebeveynlerin bozuk ruhsal ve bedensel ıstırapları, ekonomik çöküntüler, yetersiz evler, çocukların ana - babalarına karşı gösterdiği olumsuz davranışlar, devamlı kavgaların sürdüğü ev hayatı ve gençlik çağında ana - babalarla çocuklar arasındaki anlaşmazlıklar bu baskı unsurlarından akla gelenleridir. Olgunluk çağında ise bozuk sağlık, iş, para sıkıntıları, komşu ve arkadaşlık ilişkilerinin eksikliği, evlilik ve aile sorunları baskı unsurlarıdır.

Cornell grubu bundan sonra bu baskı unsurla-

rı ile ruh hastalıklarının arasında bir ilgi olup olmadığını araştırdılar ve kuvvetli bir bağ olduğu sonucuna vardılar. Bu baskı unsurlarından on üçüne maruz kalan bir kişinin hiç bir baskıya maruz kalmayan bir başkasına göre üç misli fazla ruh bozukluğuna sahip olduğu ortaya çıkmıştır. Araştırmacılar baskı unsurlarının sayı çokluğunun, baskı unsurunun niteliğinden daha önemli olduğu sonucuna vardılar. Örneğin; üç türlü baskı unsuruna maruz kalan kişinin, iki türlü baskı unsuruna maruz kalan kişiye nazaran daha fazla ruhsal hastalığa yakalandığını görmüşlerdir.

Eğer bu sonuçlar daha ileri düzeyde yapılan araştırmalarda gözönünde bulundurulsa ruh sağlığı yönünden bir takım önemli fikirler ortaya çıkacaktır. Freud teorisi ilk yılları ve çocuklukta geçen önemli ıstırapları ruh hastalıklarının kaynağı olduğu hususunda ısrarla durmaktadır. - Bir babanın ölümü gibi. - Bu yeni teori ise ruh hastalıkları hakkında daha geniş bir kavram getirmektedir: Bir dönemde ne kadar çok baskı unsuru varsa rahatsızlıklar o kadar artmaktadır. Bu Freud fikirlerine önemli bir ilâve sayılabilir.

Eğer bu teori doğruysa, Öteki Amerika'nın çektiği duygusal ıstırapların nedeni oldukça açıktır. Carnell araştırmacılarının sıraladığı baskı unsurları yoksulların yaşadığı hayatın özünü teşkil etmektedir. Bedensel hastalıklar, yetersiz evler, iş ve para sıkıntıları gibi... Yoksul mahalleleri, kişiyi ezmektedir. Yoksul olmanın verdiği ezici duygularla kişilik, ruh bozulmakta, harap olmaktadır. İnsanlar içinde yaşadığı bakımsız evlerle birlikte çöküp gitmektedir.

Bazı düşünürler bu görüntüyü yumuşatmaya

çalışmaktadır. Onlar diyor ki yoksulların çok sayıda hasta kişileri içinde bulundurması köy ve şehirdeki yoksulluk koşullarından değil de toplumdan kopan bütün başı boşların bu gruba katılmasından dolayıdır. Bu görüş doğru olsaydı daha üst sınıflardan sefalet kültürüne ve dünyasına katılanların sayısında azalma olması gerekirdi. Hollingshead ile Redlich bu teoriyi araştırmışlar ve her hangi bir ilgili bulamamışlardır. Ruhsal bozukluğa sahip olanlar genel olarak yoksul olarak doğanlardır. Onların hastalığı sefaletin ürettiği bir üründür. Midtown araştırmasında hasta olanların diğer sınıflardan kopup gelenler olduğu hususunda önemli bir rastlantı olmamıştır. Bazı istisnalar vardır şüphesiz: Örneğin, alkolikler daha çok üst sınıflardan kopup gelen insanlardır. Bununla beraber sefalet kültürüyle ruhsal hastalıklar arasında doğrudan doğruya bir bağ bulunmaktadır.

Araştırmalardan bir takım nevrozların bazı yoksul insanlara faydalı olduğu sonucu da çıkmıştır. Bazı sinir hastalığına yakalananlarda bir gelişme görülmüştür: Onların mevcut hastalığı Öteki Amerika'dan kurtulup büyük topluma karışmalarını sağlamıştır. Fakat bu durum daha sonraki yıllarda gelecek bir krizin de kaynağı olmaktadır. Düşük ve orta iş toplumunda oldukça çok çalışmak, teferruata inme kişisel başarıya ulaştırmaktadır. Eğer öyle bir kişi çizginin dışına çıkar ve karar vermek zorunda kalacağı bir pozisyona girerse kopma tehlikesiyle karşı karşıya kalır.

II

Bir sıkıntı ve üzüntü içindeki insan, komşular

arasındaki bir kavga, bir evden çıkan bir tabut onların hayatlarını renklendiren ve yürüdükleri yerlerdeki çiçekleri döken şeylerdi.

Sean O'Casey

Yoksulların duyguları, davranışları çok değişiktir. İyi ama neye göredir bu farklılık? Bu soruda sefalet dünyasının karmakarışıklığı ile ilgilenmek sorunu yapmaktadır.

Sosyal bilimliler, ahlâk hocaları hep orta sınıftan gelmektedir. Onların değerleri «Komşular arasındaki bir kavga» yı «canlı çiçekler» olarak içine almamaktadır. Ne var ki bu Öteki Amerika'da bir gerçektir. - Yazar yukardaki satırları İrlanda hakkında söylemiştir. Fakat o Amerika'daki yoksul mahalleleri hakkında aynı şeyleri söylemiş olabilirdi. - Yoksulların duygusal cefaları ile ilgilenmeden önce bu noktayı kavramakta fayda vardır.

Örneğin, başıboş gezenleri alalım. Onlar çok sinirli ve orta sınıf ölçülerine göre antisosyal ve hastadır. Oysa bir yoksul mahallesinde sinirlilik ve duygusal gerginlik günlük hayatın biçimleridir.

Okuduğum en ilginç araştırmalardan birisi bu konu ile ilgilidir. 1940 döneminde H. Warren Dunhan Şikago'da karmakarışık 40 tane Şizofrenik hakkında bir inceleme yapmıştı. Dunhan, onların hiçbirinin o güruf takımından veya orta sınıfın anormal bulduğu işlerle uğraşan insanlardan olmadığını görmüştü. Aslında onlar yoksul mahallelerin sefaletinden kurtulup topluma karışmaya çalışan kimselerdi. Şizofronik genç, bütün sosyal kurumların gençlere telkin etmek istediği bütün özellikleri kişiliğinde bulunduran iyi bir genç veya herhangi bir kimse demektir.

Orta sınıf kendi dar görüşlülüğünün farkında değildir. Daha kötüsü onların beynelmilel ve herkes tarafından kabul edildiğini sanır. New - Haven'de Hollingshead ve Redlich iki küçük kızın benzer sorunlara sahip olduğunu gördüler. İki küçük kız sokakta kavga etmişlerdi. Yoksul bir mahalle okulunda okuyan bu kızların kavgalarını bir öğretmen durdurmuş ve «Güzel kızlar, kavga etmeyiniz» demişti. İçlerinden birisi «ya, siz dün benim Hanım Efendimi bir görmeliydiniz.» demişti. Her ikisi de büyük bir karmakarışıklık içindeydi. küçük kızların. Öyle ki polis bile bu küçücük kızları nezarete atmıştı. Birinci sınıftan olan kız çocuk tutuklandığı zaman kefaletle tahliye edilmiş ve hemen özel bir psiko tedavi okuluna sevkedildi. İki yıl orada kalacaktı. Fakat kısa bir zaman içinde tekrar tutuklanıp Eyalet ıslah evine gönderildi. Buna benzer bir durumu James Baldwin, dinlediğim bir konuşmasında zenci sorununu anlatmak için açıklıyordu. Beyazlar, diyordu Baldwin, zenci olmanın ne demek olduğunu anlıyamazlar: Tehlike, karanlık ufuk devamlı olarak korunmağa ve gözetlenmeğe mahkûm insanlar olmaktır zenci olmak. Bundan dolayı zenci sorunu gerçekten bir beyaz sorunudur. Siyah deriyi ve karışık saçların korkulu bir şey olarak tanıyanlar zenciler değil, beyazlardır. Irksal acıların dindirilmesi için beyazlar hakkında dikkatli bir iç gözlemi gerektirmektedir. Kendilerinin zencilerden çok korkulu insanlar olduklarını keşfetmelidirler.

Bu söylenenler Öteki Amerika'nın tüm genç suçluları ve hatta insanları hakkında geçerli bir doğrudur. Açıkça diyebiliriz ki, onların hastalığı çöküntüye uğramış bir çevrenin ürünüdür. Bu anlaşılıncaya kadar ruhsal yönden rahatsız yoksullar ken-

dilerini inciltmeye devam edeceklerdir. İş bir polis nezarethanesinde veya bir hastanede sonucuna varmış olacaktır. Bir hastaneye vardığı zaman da zengin ve yoksul ayırımı sürüp gidecektir. - New - Haven'de Hollingshead ve Redlich'e göre yoksullar beş misli fazla organik tedaviye ihtiyaç göstermektedir. -

Bu nedenlerle araştırmacılar cahilliğin, yoksullar arasındaki duygusal rahatsızlıkların çok fazla olmasında en keskin unsurlardan biri olduğunu söylemektedirler. Bir yoksul mahallesinde orta sınıfa göre tedavisi gerekli görülen herhangi bir kriz normal karşılanmaktadır. Eğer herhangi birisi devamlı olarak içse, sarhoş olsa veya karısını vahşice döğse bile halk o kimse hakkında «Şey, biraz acayip adam» der. Sınıf derecesi yükseldikçe ortada bir problemin olduğu söylenir. Onun bilgisi ve tedavi için de parası iş görmektedir.

Doktor Lawrence Kubie'ye göre ruhsal sağlık ve hastalıkların ana belirtileri her sosyal sınıfta aynıdır. Fakat kültür, kazanç ve eğitim hastanın hastalığı ile ilgilenmesini, kendisini hasta olarak tanımasına, yardım isteyip istemeyişine göre değişik şekilde etki göstermektedir.

Zenginlere, belki de iyi kazançlı işçilere buhranlar, sinir hastalıkları ve ağır psikozlar hastalık olarak görünmekte ve hemen tedavi yoluna gidilmektedir. Fakat yoksullar her nasılsa bu rahatsızlıklara tınmamaktadırlar. Onlara bu durum ruh hastalığı gibi görünmemektedir. Bütün olaylar onlara alınlarının yazısı gibi görünmektedir.

III

1960 - 1961 kış mevsimindeki olaylara bir göz

atalım. Bu yıl tam bir işsizlik, genel bir ekonomik duraklama yılıdır. Ulusal Üretim Dairesinin verdiği istatistik bilgiler, her gazete okuyucusunun kafasında yer etmiştir. Fakat bu rakamların gerisinde sosyal trajedi ile duygusal rahatsızlar arasında büyük bir bağ kuruluyordu.

Bu dönem zarfında Ulusal Yerleşme Kurumu tarafından şubeler aracılığı ile Birleşik Devletlerin her tarafından bilgiler toplanmıştır. Gelen bilgilerin bazıları Öteki Amerikalıların durumlarını yansıtıyor, bazıları da ekonomik duraklamadan önce iyi kazanç elde eden organize işçilerin durumunu belirtiyordu. Her iki tarafta da bu sosyal olay insan kişiliği, evlilik ve umut yönünden büyük etkiler göstermiştir.

Rochester, New-York : Biz ekonomik duraklamanın aile hayatı üzerindeki etkisiyle ilgilenmekteyiz. İşsizlik çoğu zaman evlilik ihtilaflarına ve babaların evlerini terketmelerine yol açmakta, cinayetler ve özellikle soygunlar artmaktadır. Ayrıca gençlerde ve büyüklerde alkolizm gelişmektedir.

.....A ailesi; baba, ana, altı çocuktan ibarettir. Baba evden ayrılmıştır. Fakat haftada 35 dolar almaktadır. Anne, çocuk yardımı almaktadır ama lisede okuyan çocuğu için yardım verilemiyeceği kendisine bildirilmiştir. Çünkü yaşı, yardıma uygun değildir. Anne, çocuğa baskı yapmakta ve çocuk okuldan kaçıp bir iş bulma temayülü göstermektedir. Çocuğa okuluna devam etmesi için yardım edilmelidir.

Şikago, İllinois : 1960 yılın dan beri işsizlikte % 30 bir artma olmuştur. Bu durum suç işleme oranın yükseltmektedir. Bazıları genel yardım almayı

ummaktadır. Birçok kimseler ailelerine destek olamamaktadır.

Şubemizce tanınan 33 yaşında bir adam 7 saat önce apartmanında asılı olarak bulundu. İş bulamamaktan büyük bir umutsuzluk içindeydi. İşsizlik primi de kesilmişti. Karısı ve dört çocuğu evden ayrılarak eskiden gelmiş oldukları Mississipi'ye dönmüşlerdi. Kış boyunca ailenin yiyeceği ve giyeceği hiç bir şey yoktu.

Schenectady, New-York : Çocuklar ve gençlerde harçlık para bulunmuyor. Sinemaya bile gidemiyorlar. Gençler asker olmaktan söz ediyorlar.

Gençler iş bulmak için dolaşıp duruyorlar. Gelecek hakkında hiç bir konuşma olmuyor. Öte yandan kasabayı terk etmek için yapılan konuşmalar gittikçe artıyor.

Lorain, Ohio : Çocuk hastalıkları ve büyüklerde ruh hastalıkları artıyor. Aileler doktora başvurmaktan korkuyorlar. Çünkü doktor ve ilaç için yeterli paraları yoktur. Bir çocuk akciğer hastalığından ölmek üzere. Ailesi ihmâl ediyor. Babalar, ailesi daha çabuk yardım alabilsin diye evlerden ayrılmak düşüncesinde.

Şikago, İllinois : Burada durum çok ciddidir. En az her tarafta olduğu gibi. Sorun bu bölgedeki tipik insanlarla daha da karmakarışık bir durum göstermektedir. Onların çoğu az eğitim görmüş hünersiz işçilerdir, dil zorlukları vardır. İş tecrübeleri sınırlıdır. Bu, onların sadece bir çeşit iş yapabileceğini gösterir. Bir işten çıkınca başka bir iş bulma olanakları yoktur.

Üzgün kadınlar, erkekler, ihmâl edilen sağlık ihtiyaçları. Örneğin, tıbbi bakım ve ilaçlar gibi, her hayati ihtiyaçların eksikliği, alman araba, mobilya-

ların satıcılar tarafından geri alınması. Çünkü taksitler zamanında ödenemiyor. Yetersiz yemekler. v.s.

Çocukların otobüs bileti alacak paraları olmadığı bildiriliyor. Dikiş sınıfındaki kızlar da dikiş malzemesi alamıyor. Çocuklar doğru dürüst giyinemiyor, saçlarını bile kestiremiyorlar.

Detroit, Michigan : Gençlik klubü üyeleri 50 sent olan yıllık ödentilerini ödeyemiyorlar. Noel'de çocuklar herhangi bir oyuncak ve yeni elbise alabileceklerini ummuyorlar. Büyükler evde oturuyor. Ziyaret ettiğimiz zamanlar çok çaresiz, çökmüş ve komşularıyla hiç ilgileri yokmuş gibi görünüyorlar. «Faydası ne ki?» diye soruyorlar. Erkek ve kadınlar arasında zaman geçirmek için çok içki içildiğini görüyoruz. Bazıları bir ilaç olan Hadacol'u içki olarak kullanıyorlar.

Geçen Temmuzda kampa gelen ailelerin çocukları büyük bir iştahla kahvaltı yapıyorlardı. Aç çocukların anneleri «evde kahvaltı hazırlamadık» diye neden bulmağa çalışıyorlardı. Bir kadın sadece ekmek ve mercimekten öğle yemeği hazırladığını anlatıyordu. Bu kadın bir defasında kampa pasta getirdi. Getirdiği pasta yenecek gibi değildi. Sadece kamp sorumluları ayıp olmasın diye pastadan yediler.

Şikago, İllinois : İşsizlik korkusuyla evlerdeki gerilimler arttı. Çocuklarda isyankâr tutumlar belirdi. Her ailede büyük sorunlar meydana geldi.

Seattle, Washington : Kişisel buhran, kişisel değersizlik. Bir adam «Dokuz aydır işsizim, kendimi yarı insan hissediyorum.» dedi.

Bu insanların bazıları, anlaşıldığına göre Öteki Amerika'nın insanlarıdır. Bazıları işten atılan

kimselerdir. Bunlar sadece ekonomik bir duraklama anında meydana gelen olaylardır. Bir de bu koşulların Öteki Amerika'da devamlı hüküm sürdüğünü düşününüz. Onlar ekonomik buhran olmadığı zamanlarda da aynı koşullar altında yaşarlar. Yıkılan yuvalar, sarhoşluk, cinayetler Öteki Amerika'nın günlük hayatındaki olaylardır.

IV

Bütün bunların dışında araştırma, ortaya bir sefalet kişiliğini Öteki Amerika'nın «tipik bir yurttaş» yarattığını açıklamaktadır.

Bakın 'Midtown araştırmacıları' geri ekonomi kişilikleri statüsünü nasıl tasvir ediyor: «Onlar haşin ve şüphecidirler. Hayatı alınyazısının bir cilvesi olarak görürler. Gelecek hakkında hiç bir planları yoktur. Her şeyi kadere bırakmışlardır. Depresyona alışmışlardır. Malsızlık, değersizlik, arkadaşsızlık duyguları gelişmiş, başkalarına karşı güvenlerini yitirmişlerdir. «Bunu istatistikle ifade edersek toplumun en aşağı tabakaları en yukarı tabakalarından üç misli daha fazla ruhsal hastalıklara yakalanırlar.

Küçük bir görüntü: Amerika'nın kendisi hakkında duyduğu özel bir duygu vardır. Derler ki, onlar kaynaşan insanlardan meydana gelen bir ulustur. Sosyal klüpler, yardım dernekleri v.s. vardır. Kiliseler daima önemli bir rol oynar. Fakat bütün bunlar orta sınıfın yarattığı kurumlardır. Bir zaman önce Franklin ve İndiana'da yapılan bir araştırma aşağı sınıfta başkalarıyla ilişki kuramayan insanların sayısı, iyi kazançlı üst sınıf insanlarından sekiz defa fazladır. Sosyal kopmayı körükleyen

olaylardan birisi Amerika'nın kendisini sınıfsız bir ulus sanmasıdır. Netice olarak gelir ve sınıf yapısına dayalı çok az sosyal örgüt vardır. Sosyal bilimcilerin tarif ettiği ve İngiltere'de olduğu gibi burada bir «İşçi sınıfı kültürü yoktur.» denmektedir. Olsa da çok azdır. Örneğin, bir örgüte girmek isteyen yoksul kişi korkmaktadır. Onlar eğer örgüte girerse daha az eğitim, para alacağını sanmaktadırlar. Bu nedenle daima örgütlerden uzak kalmaktadırlar.

Bundan dolayı İkinci Dünya Savaşında kurulan Sivil Savunma Örgütlerinin üyeleri, işçiler dışındaki beyaz yakalı işçiler dediğimiz memur v.s.'den toplanmıştır. Yoksullar bir araya toplandıklarından daha çok arkadaşa sahiptir şeklindeki fikirlerin gerçekle bir ilgisi yoktur. Geri sınıf kadınlarının % 47'sinin arkadaşı olmadığı bir başka araştırmadan anlaşılmıştır.

Böyle bir hayat her zaman yalnız yaşanılan bir hayattır. Hollingshead ile Redlich New - Haven'deki işçilerin ancak % 19'unun işlerinden emin olduklarını tesbit etmişlerdir.

Kadercilik yalnız kişiyi değil, iş hayatını ve aileleri de etkisi altında tutmuştur. Sosyal sınıflar ile politik kötümserlik arasında büyük bir bağ kurulmuştur. İnsanların umudu kalmamıştır. 'LOOK' Magazininde yayımlanan bir ropörtaja göre 1959'da özellikle aşağı sınıf insanları Üçüncü Dünya Savaşını ve ekonomik bir buhranın yaklaşmakta olduğu kanısınakapılmışlardır. Sosyal sınıf yükseldikçe insanlar geleceği biraz daha aydınlık görüyorlar.

Bu kötümserlik yoksulların bir davranışı ile dile getirilmiştir. Bazı masrafları kısmayınca para biriktiremiyeceklerini sanırlar. Orta sınıfın kendini

beğenmiş teoristleri bunu geleneksel Amerikan değerlerinin kaybolduğu şeklinde değerlendirmektedirler. Aslında geleceğini karanlık gören Amerikan toplumunda yaşayan bir insanın doğal tutumudur bu. Ne yazık ki bu bir kusurun değil, bir gerçeğin ifadesidir.

Bazıları bu durumu yoksulların doğal tutumları olarak belirtmektedir. Oysa doğal gibi görünen bu yaşantıyı yoksulluk yaratmaktadır. İnsan sefaletinin ürünüdür her şey.

Öteki Amerika'nın aile hayatında da aynı sonuçları görürüz. Toplumun aşağı sınıfında sağlam bir aile hayatı yoktur.

Örneğin, New - Haven'de 17 yaşın altındaki çocukların % 41'i terkedilmiş, ayrılma ve boşanmaların olduğu evlerde yaşamaktadır. Şüphesiz bu durumun neticesi gençlik çağında ortaya çıkmaktadır. Freud teorisine göre ana ve babadan yoksun istikrarsız aile hayatı ruhsal ıstırapların kaynağını teşkil etmektedir.

Yale Üniversitesinden bir grup, yaptıkları bir araştırma ile yoksullar arasında tipik bir aile yapısı olduğunu ortaya çıkarmışlardır. Çocukların % 44'ü ana, baba ve çocukların bulunduğu ailelerde, % 23 bir - iki defa boşanmış ailelerde, % 18'i ana - babanın olmadığı ailelerde, % 11'i de ana ve babanın öldüğü ailelerde oturmaktadır.

Seksüel yönden de bu aileler çöküntü içindedir. Yoksul mahallelerinde kızların çoğu evlenmeden önce gebe kalırlar. St. Louis'de böyle bir şeye tanık olmuştum. Orada çocukların erken yaşlarda hiç bir seksüel bilgisi yoktu. Sefil evlerde seksüel yaşantıyı gözleriyle görürlerdi. - Gördükleri de vahşi bir seks hayatından başka bir şey değildi. - Bu

görünüşe göre onlar bir bakıma orta sınıfın çocuklarına göre daha çok seksüel bilgiye sahipti.

Yoksul aileler birbirleriyle burun buruna yaşamaktadır. Eğer bir evde sakin bir an olursa öbür evin bütün kavga ve döğüşleri duyulur. Radyo ve televizyon her taraftan dinlenebilir, seyredilebilir. Hayat toplu olarak yaşanır, toplum olarak değil.

Gençler sokakları doldurur. Zaten evde kalmak için de bir neden yoktur. Cadde bir boşalım yeridir. Caddelerde kızlar için döğüşen serseriler hiç eksik olmaz.

V

Sefalet pahalıya mal olan bir şeydir.

Bu bölümde anlatılan bütün gerilim ve karışıklıklar belediyelerin masraf kapılarıdır. Bazı kentlerde yıllık bütçenin dörtte biri yangınlara, polise, sağlık sorunlarına ayrılır. Bunların çoğu sefil mahallelerde oturan yoksul insanların yarattığı sorunlardır.

Yapılan bir başka hesaba göre 9 milyon kişi ruhsal hastalıklara yakalanmıştır. Bunlardan bir buçuk milyonu hastahanelere müracaat etmiştir.

Bu rakamlara göre Amerika'da yaşayan her 16 kişiden biri ruh hastasıdır. Gruenberg ve Ballin isimli araştırmacıların yaptığı hesaba göre bunlar yılda 1 milyar dolara mal olmaktadır. - Hastaların kendi yaptığı masraflar. - Ayrıca hükümet de 1 milyardan fazla harcamaktadır. - Özel kurumların masrafı dahil değildir. -

Bu masrafın kapısı önce belirttiğimiz gibi Öteki Amerika'dır. Duygusal karışıklık fasit dairenin bir kesitidir. Toplum bu insanlara düşman gözüyle

bakmaktadır. Onlara eğitim ve iş hakkı tanınmamaktadır. Belki de onlara verecek iş yoktur. Bu sosyal olaydan dolayı yoksullar kötümserdir. Orta sınıf yoksullara 'tembel' ya da 'çalışmak istemiyen insanlar' gözüyle bakmaktadır.

Yoksullar herkese benzemez. Değişik karakterde insandır onlar. Herkesten başka türlü hisseder ve düşünürler. Orta sınıf Amerikalılarından başka türlü bir Amerika görmektedirler. Amerikan toplumunun içinde bulunduğu mücadele ve gerginliğin kurbanı olmaktadırlar.

Sekizinci Bölüm

ESKİ VE YENİ YOKSUL MAHALLELERİ

1949 yılında kabul edilen konutlandırma programı 810.000 yeni konutun yapılmasını öngörüyordu. Ucuza mal olacak bu konutlar dört yıl içinde bitirilecekti. 12 yıl sonra 1961'de AFL - CIO yeni Konutlandırma Kanununa 1949'da öngörülen evlerin tamamlanması için 400.000 yeni konutun ilâve edilmesi görüşünü savunuyordu. Kennedy Hükümeti ise 100.000 yeni konutun yapılmasını uygun buluyordu.

Bu konu savaş sonrası Amerika'sında meydana gelen en büyük skandallardan birisidir. İstatistikler oldukça güzel hesaplanmıştır. Herkes sorunun büyüklüğünü bilmektedir. Devamlı olarak makaleler yazılmaktadır. Fakat sorunu çözecek hiç bir hareket yapılmamaktadır. Böylece konut konusu Öteki Amerika'nın en acıklı taraflarından birini teşkil etmektedir. Sefalet Kültürünün çevresi bu şekilde yaratılmaktadır.

1960 sayımına göre Birleşik Devletlerdeki 58 milyon konuttan 15,6 milyonu standart ölçülere uygun değildi. Bu rakam bütün ulusun konut ihtiyacının % 27'sini ifade etmektedir. Bu konutların da 3 milyon kadarı kulübe, gecekondu biçiminde yetersiz yapılardı. 8,3 milyon kadarı çürümeğe yüz tutmuş ve 4,3 milyonu da yapıca sağlam fakat ihtiyaçları karşılama yüzünden yetersiz konutlardı.

AFL - CIO durumu şöyle anlatmıştır. «Öyle görünüyor ki Amerikalı ailelerin % 30'u elverişli olmayan konutlarda oturmaktadır.» Bu ulusun üçte birinin sağlıklı evlerde oturmadığını ifade etmektedir.

Charles L. Farris sorunu en dramatik şekilde ifade etmiştir: Yoksul mahallelerinde çiftliklerden daha çok insan yaşamaktadır.

Bu rakamlar yalnız eski biçim evleri, pansiyonları, çürümekte olan konutları içine almaktadır. Fakat yeni konutlandırma projesi de yepyeni bir sorun ortaya çıkarmıştır. Onların birçokları Chetto olmakta, genç serserilerin toplanma yeri haline gelmektedir. Kimisi de sosyal tecritin kurumlaştığı modern yoksul çiftlikleri haline gelmektedir. Projeler yeni yoksul mahalleleri meydana getirmektedir. Bir yoksul mahallesi sadece bozuk yapıların bulunduğu bir yerleşme bölgesi değildir. O sosyal bir olaydır. Konutların çok kötü olduğu semtler vardır. ama halk Öteki Amerikalıların umutsuzluğunu arzetmektedir. Ekseriya bu yerlerin ulusal kültür ve din etrafında canlı bir toplum hayatı vardır. New-York City'de Çin mahallesi açık - Yoksul mahalleleri - bir örnektir. Slam'ın gerçekten zararlı olduğu zaman sefalet kültürü semti - Yoksul mahallelerinin - olduğu zamandır. İşte Slam'ların suç ve kusurları doğuran bir semt olması bu zamana rastlar. Artık orası kendilerine ve topluma faydasız insanların yaratıcısı olur.

Böylece, Birleşik Devletlerde konutların oldukça sefil ve çürük olduğu eski - Yoksul mahalleler - ve sefalet kültürünün yuvası yeni yoksul mahalleleri ortaya çıkmıştır. Her ikisi de Öteki Amerika'nın birer parçasıdır.

I

Önce küçük kiralık evler ve kulübeleri alalım. Bunlar kötümserlik ve umutsuzluğun yuvalandığı yerlerdir.

Gerçekten «eski» yoksul mahalleleri bir bakıma yenidir. Bir zamanlar Amerikan toplumunda teşvik edici durumda yoksul mahalleler vardı. Bu 19 ncu yüzyılın sonlarında ve 20 nci yüzyılın başlarında meydana gelmişti. Bu akın Amerika'da kontenjan sistemleri uygulanmağa başlandığı zaman ve Birinci Dünya Savaşından sonra sona ermişti. Fakat etnik grupların gelenekleri bir nesil boyu yaşadı. Sembolük olarak bu yeni gelenler için kiralık evler yapılmıştı. Fakat orta sınıf bu evleri yetersiz görünce yapımına son verilmişti. Mahallelerin bakımsız, konutların yetersiz olmasına rağmen buralarda oturan insanlar henüz yenik düşmüş insanlar değildi. Bir toplum olarak yaşıyorlardı. Umutlarını yitirmemişlerdi.

Birçok şehirlerde bu eski yerleri gidip görmek mümkündür. Örneğin, Küçük İtalya gibi yerler hâlâ durmaktadır. Daha başka birçok etnik grubu görmek mümkündür. Ancak bazı ölü kültürlerin arkeolojik kalıntıları yeni şehirlerin altına gömülmektedir. Bununla birlikte geri kalan etnik grupların bölgelerinde özel bir hayatın varlığını duyarsınız.

Bir yahudi mahallesine gitmiştim. New-York'un Batı yakasındaki bu mahallede bir yabancıyı hemen tanıyıveriyorlar. Nitekim bir dükkânda birisi bana «siz 740 numarada oturuyorsunuz değil mi?» diye sordu. Daha orada ilk günümde şaşırıp kaldım. Bir yabancının nerede oturduğunu yirmi dört saatte öğreniyorlardı.

Bu ırksal Ghetto'ların fazla öğülecek bir tarafı yoktur. Onlar da sefalet yuvalarıdır. George Orwell'in «iyi bir toplum bu sefalet mahallelerine sahip olmalıdır; çünkü onlarla geçmişin ne kadar kötü olduğu değil, bütün olanlara rağmen onların ne kadar iyi olduğu anlaşılır.» şeklindeki yargısı bir bakıma doğrudur. İşin içyüzü sosyoloji diliyle de anlatılabilir. Tıpkı Oscar Handlin'in dediği gibi: «Etnik toplum üyelerini çeşitli düstur ve değer duyguları ile besler, seçkin önderler çıkarır.»

Şimdilerde Amerikan etnik gruplarının yoksul mahalleleri son günlerini yaşamaktadır. Ancak New-York'ta İrlandalılar, Almanlar, Yahudiler ve İtalyanlardan eski yaşantıyı sürdürecek geri kalanlar vardır. Bunların bazıları kendilerini geçmişten koparamıyan yaşlı insanlardır. Bazıları ise Ekonomik ve Sosyal Ghetto'ların duvarlarını yıkıp geçemiyen başarısız kimselerdir. Netice olarak bir sosyal işçi size kiralık evlerden çıkarak Long İsland'da gidip bir ev satın alan kimselerin bulunduğunu söyliyecekler. Diğer taraftan bir rahip de İrlanda ve Alman yoksullarının evlerine geri gelip çocuklarını kutsal gün için yeni elbise giydirmelerini istiyecektir.

Fakat geri kalanlar bir önceki nesilden daha güç bir hayatla yüzyüze gelmektedir. Onların çevresi de daima başarısızlığa uğrayan insanlarla doludur.

Eski tip yoksul mahallelerin yerini şimdi yeni tip yoksul mahalleleri almaktadır. Bu yeni sefil yerler göçmenler, zenciler, çiftliklerden gelen yoksul beyazlar ve Portorikolular ile dolmaktadır. Yeni gelenler eskiden kalan yoksullarla birleşerek oldukça değişik bir mahalle meydana getirmektedir. Onlar

için en büyük sorun renk sorunudur ve böylece Ghetto'ların duvarları kalınlaşmaktadır. Onların hemen hemen hepsi yoksul mahallelerinde açık yerler olduğu zaman gelir. - 1930'da ilk konutlar yapıldığı zaman konutların dörtte biri boştu. - Bundan dolayı kazançlar artsa da oradan kurtulmak zorlaşır. Üstelik bu insanlar da eski etnik grupların canlılığı da yoktur.

Bu bölümde örneklerin çoğu New-York'tan alınmıştır. New-York, karışımın en çok görüldüğü yerdir. Diğer taraftan zenciler çoğunlukla Şikago'da tarla ortakçıları St. Louis'de Meksikan - Amerikanlar, Los Angeles'te toplanmıştır. Fakat hemen hemen hepsi de göçmenler, etnik gruplardan geride kalanlarla karışmıştır.

Bu yoksul mahallesinde yürüyüş yaparsanız çeşitli azınlıkların yerlerini levhalardan anlamak mümkündür. İspanyol, Alman, Zenci v.s... Ayrılığın görülmediği tek şey hepsinin yaşadığı ortak sefalettir.

Bu yeni oluşan yoksul mahallelerinde yeni tip bir gençlik ortaya çıkmaktadır. Yapılan bir araştırmaya göre 8.000 gencin anti - sosyal işlerle uğraştığı, 100.000 gencinde bir bocalama dönemine girdiği açıklanmıştır.

Böylece eski yoksul mahalleleri yeni bir biçimde ortaya çıkmıştır. Eski yoksul mahallelerde oturanlar bir dine inanan, bir dil konuşan, bir soydan gelen insanlardı. Oysa yeni yoksul mahallelerde oturanlarda ne din, ne dil, ne de soy birliği vardır. Onlar yanlış zamanda, yanlış ekonomik dönemde, yanlış bir azınlıkta doğan talihsiz insanlardır. Bir araya gelmişlerdir ama eşit koşullarla değil. En yoksul ve en sefil olan insanlar ırk, soy ve renk demeden

bir araya toplanmak zorunda kalmışlardır. Onlara toplumun geri kalanlarıyla ilgi kurmak yasaklanmıştır.

Şüphesiz bu mahalleleler katı ekonomik bir sefalet temeli üzerine kurulmuştur. Oralarda yaşıyanların hayatındaki kültürel ve psikolojik unsurlar belirtilirken bu gerçeği akıldan çıkarmamak gerekir.

New-York City'de genel yardım alan 300.000 kişi vardır. Bunlar ruh hastalıklarına yakalananlar, yaşlılar, hastalar ve onların çocuklarıdır.

1958'dekine benzer ekonomik duraklama dönemlerinde bunların sayısı 100.000 kadar artar. Genel yardım isteyenlerin 1.200.000 kadarı temel ihtiyaçlar için yardım istemektedir. - Yiyecek, giyecek, tıbbi bakım v.s. -

1950 dönemin sonlarına doğru yardım alan ailelerin % 26'sı döşenmiş odalarda oturuyordu. Onların çoğu artık çalışmıyacak olanlardır. 1959'da New-York'ta 300.000 kadar aile reisi saatte 1 dolar alıyordu. Eğer devamlı iş bulurlarsa yılda ortalama olarak 2000 doların biraz üstünde para alıyorlardı. Şehir bütçesinin önemli bir kısmı kalkındırma, hastahane, yangın, sağlık ve okul işlerine harcanıyordu.

New-York'ta azınlıklar yoksul mahallelerdeki nüfusun hatırı sayılır kısmını teşkil ediyordu. 1950 döneminde yardım alanların % 31,3'ü beyaz, % 40'ı zenci, %28,7 si Portorikolu idi. 2 milyon kadar zenci ve Portorikolunun bulunduğu New-York'ta en göze çarpar şekilde ortak bir azınlık sefaleti vardır.

Yoksul mahallelerinde oturanlar için gelir ve sağlık durumları önemli iki konudur. New-York Eyalet Sağlık Dairesine göre 1959'daki çocuk ölü-

mü ile sefil mahalle yaşantısı arasında sıkı bir ilgi vardır. Yoksul mahallelerin en kötü semtinde - Merkezi Harlem - çocuk ölümü derecesinin en iyi semtinden 3 misli fazla olduğu görülmüştür. Ayrıca 1958'den 1959 yılına kadar artış yüzdesi 5'tir. Gelirler düşük, konutlar perişan, sağlık oldukça bozuktur. Fakat şimdi yeni sefil mahalleleri eski sefil mahallelerden ayıran kötümserliği ve umutsuzluğu da belirtmek gerekiyor.

Yeni tip sefil mahallelerin etrafında eskiden olmayan duvarlar yapılmıştır: Banliyöler. 1959'da Başkanlık, İnsan Hakları Komisyonu, Banliyöler Kanununun düşük gelirli vatandaşları şehrin merkezinde bulunan sefil mahallelerde kalmaya zorladığını açıklamıştır. Hele orada yaşıyanların bir de renk sorunu varsa. Bugün Amerikan toplumunda akıl almayacak bir ırk ayırımı yapılmaktadır. Bu insanları ezmek ve daima geri bırakmak için bulunan en büyük silahtır. Bugünkü fırsatlar eskiye nazaran daha azdır.

Etnik grupların oturduğu eski yoksul mahallelerinde sağlam bir aile hayatı vardı. Oysa 1960'lardaki yeni yoksul mahallelerinde bir kadın evleniyor, çocuk doğuruyor ve bir müddet sonra bir başka adamla yaşamaya başlıyordu.

Walter B. Miller Birleşik Devletlerdeki şehirli ailelerin dörtte biri ile yarısının «kadına dayalı» aile olduğunu hesaplamıştır. Bu sebepten Miller ve arkadaşı William C. Kavaracesus ulusun % 40 ile 60'mı içine alan bir aşağı sınıf kültüründen söz etmektedirler. Onların hepsi de yoksul mahallelerde yaşıyan yoksul insanlar değildir. Bu kültüre orta sınıftan da ortak olanlar vardır. 1960'ların yoksul mahallelerinde yaşıyanlar bürokratik bir düzenin

de kurbanı olmuşlardır. Bu durum refah devletinin tutmayan taraflarından biridir. Yardıma en fazla gerek duyanlara en az yardım yapılmaktadır. Örneğin, bazı yerlerde eski mahalleler, konutlama projesine göre yıkılmış fakat yerlerine orta gelirlilerin oturduğu modern konutlar yapılmıştır. Şüphesiz yoksul insanlar bu konutlara girememişlerdir. Onlar Ghetto'larda kendilerine yer aramışlardır. - St. Louis'de yer değiştiren ailelerin % 50'si ortadan kaybolmuştur. Ancak % 15'i dar gelirliler için yapılan konutlara geçebilmişlerdir. Bu devamlı yer değiştirmeler yoksul mahallelerde bir toplum meydana gelmesini önleyen nedenlerden birisidir.

Amerika'nın yoksul mahalle sorununa verdiği cevap «ucuz konutlar projesi» dir. Şüphesiz bu teori sefalet kültürünü kurutmaya doğru atılmış bir adımdır. İnsanlara yeni bir çevre yaratmayı amaç bilmektedir.

Fakat eylem niyetin çok gerisinde kalmıştır. İlgili vatandaş, önce belirtildiği gibi, göze çirkin görünen o kiralık evlerin yıkıldığından memnundur. Fakat yeni yapılanlar yıkılanların sayısından azdır. 1954'de Newyork'ta her 7,1 aileye bir ev, 1956'da ise 10,4 aileye bir ev düşüyordu. Bu rakamlar az çok yurdun her tarafındaki durumu yansıtmaktadır.

Bazı yerlerde halk bu yeni yapılan evlere girmemektedir. Neden olarak da oradaki gergin havayı ve ırksal yöntemi göstermektedirler. Bazıları ilgililerle ilgi kurmaktan bile korkuyorlar. Bazıları ise böyle bir fırsatın olduğundan habersizdir. Uzun zamandır yoksul yaşıyanlar gerçek bir umudun olmadığını, hiçbir kimsenin onlara yardım etmiyeceğini sanmaktadır. Bundan dolayı göze görünmemek-

tedirler. Yer değiştirmeler de «adresi bilinmiyor» diye yazılanlar bu nedenle ortadan kaybolanlardır.

Böylece her şeyden önce gidilecek bir ev bulunamıyor. Son zamanlarda bu yeni konutlara yerleşen yüzbinlerce insan vardır. Fakat onların yaşantısı oraları terkedenlerden daha iyi sayılmaz.

Konutlandırma programının yarattığı en önemli sorunlardan bazıları büyük gerilimler ve gençlerin suç işleme temayüllerinin artmasıdır. Bu yeni tip yoksul mahallelerde görülen sefalet kültürünün Harrison Salisbury tarafından yapılan çok güzel bir tasvirini okuyalım:

«Onların dünyası acı realiteler tarafından büyük darbe yiyen gençlerin dünyasıdır. Sefalet, açlık, fiziksel zorluklar, tehlike, yer değiştirme, hastalık ve buhranlar... baskı ve gerginlikten dolayı bir büyüklük görüntüsüne, kuvvet gösterisine, sadistçe tutumları, silâhla oynamak gibi tehlikeli işlere kendilerini verirler.»

1959 yılında bir komisyonun yaptığı bir araştırmaya göre yeni yapılan proje evlerinde suç işleme oranı şehrin diğer yerlerine nazaran 2,5 defa artmıştır. Komisyon bir gerçeği dile getirmiştir ama oldukça basit bir tablo görünüşü izindedir. Suç işlenmeyen yoksul mahalleleri de vardır. Fakat bunlarda da sosyal ayırım devam etmektedir. Bu, Amerika'nın yoksul mahallelere karşı gösterdiği tepkinin en önemlisidir.

Yoksul mahalleler, gençlik sorunu olsun olmasın, kişiliksiz bürokratik düzenle işleyen yerlerdir. Her yerde aşırı bir otorite vardır. Halk bürokratik bir dünyanın formaliteleri ile şaşkına dönmektedir. Genç sosyal bilinci Michael Miller'in belirttiğine göre Portorikolu bir ailenin kira hakkında

günü gününe gönderilen bir uyarma yazısı karşısındaki durumu incelemeye değer bir olaydır. Adeta şaşkına dönerler ve hattâ korkarlar. Bunun bir ilk işlem olduğunu, henüz evden çıkarılmıyacaklarını, daha oturmağa hakları olduğunu bilmezler. Onlar bürokratik olmayan bir kültür çevresinden geldiklerinden dolayı bu işlem onlara çok acayip görülmektedir. Yönetim ili, halk arasındaki ilgiyi kuran bir takım ücretli insanlar vardır.

Bütün bunların sonucu bir karışıklık ve korkudur. Adamcağız bu güçlü otorite ile nasıl başetmeliydi? O koca binada aradığı yeri nasıl bulacaktı? O yoksul mahallelerden bu modern dünyaya geçiş onlar için büyük bir olaydır. Gerçekten bu insanlar karşılaştıkları yeni fırsatlardan âdeta korkarlar.

Yeni mahallelerin en karakteristik özelliklerinden biri oraların hemen kokmasıdır. Bu insanların ömürlerinde ilk defa gördüğü sıhhî yerler, salonlar, asansörler hemen sidik ve başka şeylerle kokmaya başlar. Bu, eski sefalet kültüründen yeni mahallelere getirilen bir mirastır.

Miller'in belirttiğine göre yoksul mahallelerinde üç türlü yaşantı vardır: İçe dönük bir hayatı yaşıyanlar: ekseriya apartmanlarına çekilerek yalnız bir hayat yaşarlar. Ara sıra eskiden kalma etnik gruplarla ilgi kurarlar. Bu münasebetle dışarıya çıkıp sosyal hayatı izlerler. İkincisi: etnik grupların yaşantısıdır. Yahudiler, Zenciler, Portorikolular gibi. Doğal olarak bunlar arasında bir düşmanlık belirir. Bu nedenle mahallede bir toplum hayatı kurulamaz. Üçüncüsü: Bu yeni hayata kolaylıkla uyabilen, özellikle yönetim ile iyi ilişkiler kuran ve bu yüz-

den kazançları kısa zamanda yükselen küçük bir gurubun yaşantısıdır.

İşte bu ayrı yaşantının verdiği gerilim yoksul mahallelerinde bir toplum hayatının gelişmesine mani olmuştur. Bu kocaman binalarda sefaletin sadece bir yönü değişikliğe uğramıştır. Konutlar eskisine nazaran sağlamlaşmış, bakımsızlıktan kurtulmuşlardır. Kocaman okullar yapılmış fakat sefaletin diğer faktörleri olduğu gibi kalmıştır. Yeni hayatın bürokratik yapısı temelsiz bir bina gibidir. Kısaca Öteki Amerika bu sefer kocaman yapılarda yaşamakta ve gittikçe büyümektedir.

Bu örneklerin çoğu ciddi sorunları olan proje evlerinden alınmıştır. Öte yandan Manhattan'ın batı kıyısında bir gelişme olduğunu belirtmek gerekir. Orası, neler yapılabileceğini göstermek için titizlikle yapılmıştır. Görmeğe değer bir yerdir.

Eski toplum ile yeni topluluk arasında bir bağ kurmayı ön gören bir kuruluş vardır. - Hudson Guild, denir. - Bu kuruluş yeni bir toplum hayatının yaratılmasına çalışmaktadır. Nitekim bazı başarıları da olmuştur. Buna rağmen istenen sonuç alınamamış ve iyi bir toplum yaratılamamıştır.

III

Bazı kimseler bu soruna ulusca bu kadar eğilmenin gereksizliğini savunmaktadır. Bu felâketi mucip yanlış bir tutumdur.

Konutlandırmak projelerinin yetersizliği hakkında bütün söylenenlere rağmen bu mahalleleri ve onların bozuk ruhunu kökünden kazıyabilecek tek kurum Federal Hükümettir. Özel çalışmaların hiç bir şeyi halledemiyeceği defalarca denenmiş ve an-

laşılmıştır. Eğer hükümet üzerine düşen sorumluluktan kaçarsa yeni yoksul mahalleler giderek büyüyecektir. Yoksul mahalleleri için harcanan para çok azdır. 1955'de yoksul mahallelerin 25 yıl içinde ortadan kaldırılması için 125.000.000.000 dolara ihtiyaç olduğu hesaplanmıştır. Bunun için hükümetin şimdi yaptığı taahhüdün beş mislisini yapması gerekir. Görülüyor ki bu zor bir iştir. Fakat başarılması da mümkündür.

1961'de Başkanlık Ekonomi Uzmanlarından Leon Kayserling gelen dört yıl içinde her yıl 2 milyon konut yapılmasını ön görüyordu. Bunların 1,2 milyonu iyi ve ortanın biraz üstünde gelirleri olan aileler için, 500.000 tanesi ortanın biraz altında gelirleri olan aileler için, 300.000 kadarı da az gelirli vatandaşlar için özel surette hükümet ve yerli yönetimler tarafından finanse edilecekti.

Şüphesiz 1960 yılında hükümetin yaptığı program bu takdirin çok gerisinde kalıyordu. Kennedy Yönetimi ancak dar gelirliler için 100.000 konut yapılmasını ön görüyordu. Bunlar 1949'da yapılan hesapların oldukça gerisindedir.

Şimdiki yenileme hareketi yoksulları kirası daha pahalı yerlere taşınmak zorunda bıraktığı için de ezmektedir. Eğer Amerika gerekli parayı bulup konuyu kökünden halletmezse hiç bir şey bu kötü gidişi önliyemiyecektir. Konutlandırma, içine girilecek yerlerin yapılması anlamına gelmez. Şehirlerde yeni bir toplum hayatının kurulması için önemli bir unsur anlamına gelir. Konutlandırma, her şeyden evvel yoksulları bir tarafa sıkışıp kalmalarından kurtarmaktır. Yeni yapılan konutlar mahallelerin birer parçası olarak yapılmalıdır ki her sınıf,

ırk ve kültürden gelen insanlar birbirleriyle ilgi kurabilsinler, kaynaşabilsinler.

Amerika'da ev sahibi olmak en uydurma masallardan birisidir. Halkın yarıdan fazlası oturduğu evlerin sahibi değildir. 1959'da yıllık geliri ancak 6.000 dolardan fazla olan vatandaşlar bir ev satın almayı tasarlıyorlardı. Eve en çok ihtiyacı olanlar evlerin % 6'sına sahipken zengin sınıf % 94'ne sahip bulunuyordu.

Eğer Amerika konut sahibi olmayı ulusal bir politika olarak benimseseydi çok iyi olurdu. Bugünkü durumda yoksullarda bu olanaklar yoktur. Hatta gelirleri oldukça iyi olan işçiler bile kendilerine birer ev satın alamaz.

Burada anlattıklarımıza göre Amerikada konut sorunu çözümü güç olan bir sorun gibi görünebilir. Bütün rakamlar verilmiş, raporlar ortaya konmuş, ihtiyaçlar göz önüne serilmiştir. Fakat konuyu çözecek politik güç şimdiye değin harekete geçmemiştir. Böylece eski yoksul mahallelerin yeni şekilleri var olmaya devam edecek ve geçmiş yıllardaki konutlandırma politikamızın yetersizliği ve acılığı bize hatıra olarak kalacaktır. Artık sefalet kültürü hepimizin yuvasına rahatça yerleşecektir.

Dokuzuncu Bölüm

İKİ ÇEŞİT ULUS

1960'da Birleşik Devletler içinde zengin bir toplum yaşamaktadır. Milyonlarca insan dünyanın bugüne kadar yaşamadığı en yüksek hayat standardına ulaşarak mutlu bir hayat sürmektedir. Şaşırtıcı bir şeydir bu. Bu büyük hayat standardı çoğu zaman insanı doyurmayan sahte ihtiyaçlar üzerine kurulan çarpık bir ekonominin sonucunda meydana gelmiştir. Bazılarına göre bu ekonomi, ruhsal bir uçurum ve anormallik yaratmıştır. Fakat tatmin olmak pahasına açlığı tercih eden insana aptal derler. Aslında maddi kazançlar zengin ve dopdolu bir hayatın kapısını açan anahtarlar değil midir?

Aynı zamanda Birleşik Devletlerde bir de az gelişmiş bir ulus yaşamaktadır. Bu az gelişmiş ulusun kültürü sefalet kültürüdür. Şüphesiz bu ulusun fertleri Asya köylülerinin ve Afrika kabilelerinin çektiği sıkıntıları çekmemektedir. Ancak sefalet mekanizmasının onlardan kalır tarafı yoktur. Onlar tarihin ve ilerlemenin gerisinde kalmışlar, bir bataklık yola tökezlenmişlerdir.

Yeni ulusların hiç olmazsa bir avantajları var: Oralarda sefalet öylesine genel ve öylesine aşırıdır ki onu yok etmek bütün bir ulusun tutkusu oluyor. Her türlü olanak, her türlü politik eylem yoksulluk üzerindeki etkisiyle ölçülüyor. Her tarafta büyük bir toplum seferberliği vardır. Böylesine içten

bir hareket her köye kadar girmekte ve tarihsel bir değişikliğin yaratıcısı olmaktadır.

Fakat nedense Amerika'lıların ülkesi bir şanssızlığa uğramış gibidir. Onun sefaleti o kadar öldürücü olmadığından ve birçok insan yüksek bir hayat standardına kavuştuğundan onda bir ayrılık ve yoksulların kötü durumlarına karşı bir bakarkörlük meydana gelmiştir. Hatta bu ülkede sefalet kültürünün varlığından şüphe edenler bile vardır. Sanki Disraeli'nin zenginler ve yoksullardan meydana gelen iki ulus hakkındaki ünlü sözleri gerçekleşmiş gibidir. Sefaleti sona erdirecek maddi olanakları elinde bulunduran bir ulus, tam güzel anda bu işi yapacak arzuyu duymuyor. Adeta göremiyor, hareket edemiyor. Gelişmişlerin bilinci bolluğun, yoksulların hayatı ise maddi ve manevi bir sefaletin kurbanı oluyor.

Bu açıdan bakılınca sorun çok büyüktür. Zenginleri ulusu bolluk ve refah duvarlarının arkasından öte taraftaki yoksulları görebilmelidir. Bakış amaca uygun bir bakış olmalıdır.

Bu özet bölümde böyle bir bakış için bazı maddeler sıralayacağım. Öteki Amerika'yı bir bütün olarak anlamaya çalışalım. Sorumlu olduğumuzu bilmeliyiz. Her zamanki gibi yoksulların kaderi zenginlerin kararına bağlıdır.

I

Amerika'daki sefalet bir kültür ve yaşantı, özel bir duygu yaratmaktadır. Benim en çok üzerinde durduğum taraf burasıdır. Bu fikri genelleştirmekle haksızlık etmiş oluruz. Sefalet yaşantısında oldukça belirgin durumlar vardır. Örneğin yaşlıların

sefaletin çocuklu ve gençlik çağlarından bu yana gelmektedir. Şayet Amerika'da herkes için itinalı bir tıbbi bakım olsaydı, yaşlıların ıstırabı daha az olurdu. Her şey bunun gibi basittir. Öte yandan yoksul çiftçilerle acemi işçiler arasında bir bağ vardır. Teknolojik gelişmenin sonunda bir çiftçi toprağı terketmek zorunda kaldığı zaman sefalet kültürünün bir kesiminden kaçıp öbür kesimine yakalanır. Eğer az gelirli çiftçiler için bir şeyler yapılsaydı şehirlerdeki işsizliği gösteren istatistik rakamlarda büyük azalmalar olurdu. Aynı şey zenciler için de geçerlidir. Herhangi bir azınlık için alınan önleyici tedbirler birçok yerlerde etkisini gösterir.

Sefalet, yoksulluk mekanizmasının her kesimde ürettiği bir üründür. 'Fasit daire' sözü temel bir deyimdir. Acemi işçiler için ayrı, yaşlılar için ayrı, zenciler için ayrı, tarım işçileri için gene ayrı ve değişik biçim alır. Fakat her durumda prensip aynıdır. Bolluk toplumunda yoksul olduklarından dolayı yoksul yaşayan, yoksul olduklarından dolayı da yoksul kalacak insanlar vardır.

Bunu anlamak, refah devletinin içinde çok geri kalan milyonlarca yoksul insanı anlamak demektir. Bu insanların bazıları sosyal hiç bir yardım görmemektedir. Sosyal güvenlik kanunları bu insanları kapsamı içine almamaktadır. Dolayısiyle en düşük ücret kanunu da bu insanları ilgilendirmez. Bazıları ise yardım görmektedir. Fakat bu yardım görenler, ya o fırsatların nasıl değerlendirileceğini bilemiyecek kadar yoksuldur ya da aldıkları yardım bir değişiklik yapmıyacak kadar yetersizdir.

Refahın temeli 1930'larda meydana gelen büyük sosyal patlamalar zamanında atılmıştır. Önce

belirtildiği gibi, refahın yapısı onu yaratanların ihtiyaçları ile bağıntı kurar. O zaman örgütlü işçiler, şehir liberalizminin güçleri, işçilerden servet yaparak yükselen insanlar en büyük rolü oynamıştı. Madem ki «Zenginler için sosyalizm, yoksullar için özel teşebbüs» ilkesi vardı, o halde yoksul çiftçiler hiç bir yardım almazken büyük çiftçilerin refahını neden kınayalım? Öte yandan konut yardımı lüks apartmanlarda oturanlara yönelirken yoksul mahalleleri neden kaderleriyle başbaşa kalmasın?

Refah devletinin yanılgısı bu şekilde ortaya çıkıyor. O, korkunç bir sefalet içinde olanlar için değil zaten kendilerine yeterli geçimi sağlayabilenler için yaratılmıştır. Yoksulların genel yardımla neşeli bir hayat sürdüğü şeklindeki aldatmaca var oldukça Öteki Amerika yaşıyacaktır. Yoksullar Amerika'daki refah devletinden en az payı alanlardır. Yardım edildiği zaman bile yoksullar içinde bulundukları genel kötümserlik duygularından kendilerini kurtaramazlar.

Asya köylüleri gibi Amerikan yoksulları da hayata bir kader gözüyle bakarlar. Hayat, ulaşılması sonsuz olan bir yoldur. Umutsuzluk gittikçe büyür. Bazı kimseler eğitimin onlara faydası olacağını düşünür. Diyelim ki bir yoksul mahallesinin göbeğine şahane bir okul yaptık. Şüphesiz yıkılmak üzere olan bir okul binasından daha iyidir. Fakat sanıyorum ki çevresindeki sefil konutlar, aileler ve çocuklar oldukça önemli bir fark meydana gelmeyecektir

Diğer taraftan Öteki Amerika'nın duyguları da çok körlenmiştir. Bu yalnız arzu ve umut eksikliği değil aynı zamanda kişisel bir karışıklık konusudur. Sarhoşluk, istikrarsız evlilikler, Öteki Ameri-

ka'nın şiddetli gerginliği sadece kişiler için olaylar değil aynı zamanda yaşadıkları koşullardan dolayı toplumda ancak bu şekilde reaksiyon gösterebilen bütün bir grubun kendisini ifade şekilleridir.

Özet olarak, yoksul olmak bu ülkede bir kişinin hayatından bir görünüş değildir. Hayatın ta kendisidir. Bütün olarak ele alınırsa sefalet bir kültürdür. Aile hayatı açısından bakarsak gene aynı değerdedir. Bunlar eğitimden, hünerden, iyi sağlıktan, iyi konutlardan yoksun, ruhsal çalkantılar içinde arzularını yitirmiş olan insanlardır. Onlar sosyal bilim dilinde 'çok sorunlu aileler' dir.

Öteki Amerika'lılar manevi değerlerin çok aşağısında olan bir hayat seviyesinde yaşayanlardır. Toplum onlara gecikmeden yardım elini uzatmalıdır.

II

Amerika'daki sefaletin 1980 yıllarına doğru yarıya ineceği şeklinde bir görüş vardır. Bu görüşle biraz ilgilenmek gerekir. Her şeyden önce bu fikrin tepkiciler tarafından ileri sürülmediğini söyliyelim. Bazı kimseler Amerika'da yoksulların var olduğunu bile bilmezler. Bu konu açılınca onlara çok insancıl görünür. Gelecek yirmi yıl içinde otomatik yoksullaşmaya bir göz atanlar için de durum aynıdır. Bu görüşün dikkatle incelenmesini gerektiren ikinci neden de onun otomatik değişiklik fikrine bel bağlamasıdır.

Peki, sefaletin Birleşik Devletlerde bir geleceği var mıdır?

Robert Lampman «Az Gelirli Nüfus ve Ekonomik Gelişme» isimli incelemesinde bu görüşün iç-

ten savunucularından birisi olarak görünmektedir. Lampman ulusun % 20 kadarının yoksul olduğunu hesaplamıştır. Bu, sayı olarak 32.000.000 kadardır. - Lampman ile olan ayrı görüşlerim Ek Bölümde sıralanmıştır. -

Lampman «1977 ile 1987 arasında az gelirli nüfus sayısının bugünkü % 20'den % 10'a kadar düşmesini bekliyebiliriz.» diyordu. Lampman'a göre sefalet devamlı ekonomik gelişme oldukça azalacaktı. 1960 dönemi başlarken bu yalnız başına yapılmış bir tahmin değildir. Savaş sonrasında gelişme 1955'lere kadar devam etmiş ve daha sonra da bir düşme göstermiştir. Duraklama sonunda işsizlik ortaya çıkmıştır. Aynı zamanda çok uzun sürecek işsizlik de belirmiştir. Çalışmayan çok insan vardı ve bu insanlar uzun süre işsiz kalmışlardı.

Kennedy hükümetinin birinci devresinde, çeşitli ekonomi uzmanları buhran bölgeleri ve düşük ücretli bölgelerle ilgilenmek üzere nasıl bir hükümet faaliyetinin gerektiğini belirtmek için çeşitli istatistik rakamlar ortaya koydular. Şüphesiz farklar vardı. Fakat en ilginç olay görüşmeler sonunda hükümetin kendi teklifinin bile ancak bir kısmının kabul edilmesiydi. Şimdi ekonomik bir peygamber kesilmeye gerek yoktur. Oldukça ciddi ve sorumlu ekonomistler yapılanların çok yetersiz olduğunu söylüyorlar.

Bu paradoksiyal bir durum yaratmıştır. 1961 den itibaren ekonomik duraklama düzelmeye başladığında bu durum açıkça görülmüştür. Üretim hızla artmaya başlamıştı ama henüz istatistikler pek gönül açıcı değildi. İşsizlik seviyesi hâlâ çok yüksekti. Ekonomide bir 'sınıf işsizliği' iyice yer etmişti.

Her neyse, eğer bu sorun çözülmezse Öteki Amerika yalnız yaşamaya devam etmekle kalmayacak aynı zamanda büyüyecektir. Böylece iyimser tezlerin birincisi bana biraz müphem gibi geliyor. Çünkü o toplumun istenilen cevabı hemen vereceğini öngörmektedir.

Eğer devamlı bir ekonomik gelişmenin olacağı tahmin edilse de böyle bir gelişme sefaleti yok edemiyecektir.

J. K. Galbraith'in 'yeni' sefaletin ilerlemeye karşı muayyen bir bağışıklık kazanacağını savunduğunu biliyoruz. Sefaletin gelecek nesil içinde yarıya indirileceğini savunmakla Lampman bu hususa dikkat çekiyor. Onun fikrini biraz daha eleştirmek gerekiyor.

Bir kere Lampman, bölgesel sefaletin yoksulları uzun zaman etkisi altında bulunduracağını gözden kaçırıyor. Bu iddiaya bir örnek olmak üzere, geliri 2000 doların altında olan köylü-çiftçi aileleri sayısının 1947 - 1957 döneminde 3,3 milyondan 2,4 milyona, tarımsal hareket neticesinde, düştüğünü belirtiyor.

Bu görüş basitçe istatistiklerle ilgilenmekten başka bir şey getirmiyor. Tarladan şehire yani köy sefaletinden şehir sefaletine doğru bir akının para gelirinde doğal olarak bir ilerleme kaydedeceği olağandır. Çünkü şehir yoksulunun paraca geliri tarım yoksulunkinden fazladır. Fakat bu değişiklik insanın statüsünde bir gelişme kaydetmiyor. Yoksulun sefaletten kurtulduğunu göstermiyor. Önce belirttiğim gibi bu tarım kesiminden gelen yoksullar şehir hayatına kolayca uyamazlar. Onlar şehire işsizliğin en yüksek seviyede olduğu ve iş sahalarında kalifiye işçinin arandığı bir dönemde gelmişlerdir.

Doğal olarak onlar ekonomik mezarlığa gömüleceklerdir. İstatistik açısından bunlar bir kazanç olarak görünür. Çünkü onların eskisine göre daha fazla paraları vardır. Sosyal açıdan onlar sadece bir sefalet bölgesinden başka bir sefalet bölgesine geçmişlerdir.

Aynı zamanda köyden şehire yapılan bu büyük akına rağmen yoksul çiftliklerin sayısı aşağı yukarı aynı kalmıştır.

Sonra Lampman, Galbraith'in 'durum sefaleti' dediği şeyden söz etmektedir. - Muayyen olanaksızlıkların insanları daima sefalet içinde tutması. - Bir defa daha belirtelim ki Galbraith 'durum sefaleti' hakkında iyimserdir aslında. O bunu söylemekle kişisel olan bozuk bedensel ve ruhsal sağlık durumunu işaret etmektedir. Eğer benim özellikle ezik ruhlar hakkında söylediklerim doğruysa durum öyle değildir. Yoksulların kişisel hastalıkları aslında sosyal bir olayın sonucudur. Sefalet çevresi var oldukça bu hastalıklar da devam edecektir.

Lampman'ın iyimserliği Galbraith'i de geçmektedir. Ona göre durum sefaletinin nedenleri - ruhsal çöküntü, bozuk sağlık, modern ekonomik hayatın disiplinine uyma, alkol, yetersiz eğitim - zamanla azalacaktır. «Örneğin, eğitim ortalaması gelen yıllarda yükselecektir, zira gençlerin yaşlılara göre daha iyi eğitim olanakları vardır. Yaşlı kimseler sahneden çekildikçe az eğitim almış kişilerin yüzdesi düşecektir.» Bu doğrudur. Ancak günümüzde daha fazla eğitim görmüş insanların yoksul olma ihtimali bir önceki kuşağa göre daha fazladır. Bildiğimiz üzere, ekonomide istenilen maharet derecesi değişmekte ve daha fazla eğitim talep edilmektedir. Bu duruma göre halkın daha fazla eğitim al-

ması sefaletten kurtulması demek değildir. Hatta Amerika'nın, dünyanın bugüne kadar görmediği eğitim almış yoksullara sahip olduğunu duymak bugüne kadar görmediği eğitim almış yoksullara sahip olduğunu duymak bile işten değildir.

Lampman kendisi 'yaşlıların' ekonomik gelişmeden muaf kalacağını kabul etmektedir. Böyle olunca Öteki Amerika her geçen gün büyüyecektir. Lampman aynı zamanda 'kadınların reisliği altındaki ailelerde bir gelişme olamayacağını' kabul etmektedir. Bu durum da sefalet kültürünün yaşaması için bir başka nedendir.

Son olarak da şunu belirteyim: Lampman 'beyaz olmayanların gelişmesi' hakkında çok fazla iyimserdir. Söylenenleri bir defa daha tekrarlamaya gerek yoktur sanırım. Yalnız kısaca özetliyeyim: Azınlıklar arasındaki şimdiki ilerleme oldukça ağırdır.

Böylece 1960 dönemindeki sefaletin bugüne kadar görülmedik bir bolluk içinde değişik özellikleri olduğu hususunda Galbraith'e katılıyorum. Acemi işçileri, azınlıkları, tarım yoksullarını, yaşlıları sefalet kültürü içinde tutsak yapan çok çeşitli nedenler vardır. Eğer bir kurtuluş yolu bulunacaksa o yol mutlaka insan hareketinden, politik değişiklikten gelecektir, otomatik gelişmelerden asla.

Diyelim ki Lampman haklıdır ve ona göre 1987 yılında ulusun ancak % 10'u yoksul olacaktır, öyleyse onları alıkoyan mı var? Eğer bir kuşak içinde sefaleti kökünden kazımak mümkünse, yapılsın da görelim. Kimseyi yolundan alıkoyan yoktur sanırım.

Bunları söylemekle Robert Lampman'ın bir işçi düşmanı olduğunu anlatmak istemiyorum. Hatta

yazdıklarıyla ona olan güvenimiz artmaktadır bile. Onun toplumu görebilen sosyal gözleri vardır. Topluma iyi bakmaktadır. Hatta yoksulların bir an evvel kurtulması için 'sefaleti bir an önce yok edecek bir program' bile ileriye sürmektedir. Bu onun yoksullara karşı olan yakın ilgisini göstermektedir. Benim ona yaptığım itiraz, sefaletin yok edilmesi hususunda değil, sefaletin yok edilmesinde onun çizdiği stratejinin çok hafife alınmış bir konu olduğu hususundadır ki o, Öteki Amerika'nın nasıl derin ve kuvvetli bir şekilde siper edilmiş olduğunu açıkça değerlendirememiştir. Her ne olursa olsun ahlâkî zorunluluk açıktır: İçimizdeki bu sefalete karşı bir savaş açılmalıdır.

III

Bu kitap sefalet üzerine bir atılımın yapılmasını öngörüyorsa ulusun istediğinin nasıl bir program olduğunu da açıklamaktadır.

Her şeyden önce Öteki Amerika'daki kötümserliği ve kaderciliği ortadan kaldırmak gerekir. Bu da yoksullara gerçekten iyi fırsatlar yaratmakla, onların umutsuzluğunu arttıran sosyal realiteyi değiştirmekle yapılabilir. Bunun ötesinde topluma verilebilecek bir ruha sahip olmak gerekir.

Eğer ulus, kendini Öteki Amerika'ya, bir yöneticinin mantığı ile «Peki, peki, size yardım edeceğiz.» diyerek verirse nihayet bir şeyler yapılacaktır. Ama devede kulak cinsinden. Harcanan bir dolar iki dolar olarak geri gelecektir. Fakat eğer sefaleti kökünden kazıyacak davranışlar toplumda belirir ve eğer bu milyonlarca insanı Birleşik Devletlere kazandıracak olumlu atılımlara girilirse büyük bir de-

ğişiklik meydana gelecektir. Sefalete karşı gösterilen iyi niyet parayla değildir. Ancak bir görüş ve samimiyet meselesidir.

Bir örnek vereyim: Montgomery otobüs boykotu sırasında o şehrin Zenci toplumu arasında sadece bir tek amaç vardı. Otobüsleri kamulaştırmak. Suçlar v.s. üzerine hiç bir konuşma yapılmıyordu. Buna rağmen suç işleme oranının azaldığı görülmüştür. Binlerce kişi bir amaç etrafında halka olmuştu. Zenciler hayatlarına kendiliğinden bir çeki düzen vermeye başlamışlardı. Bambaşka insan olmuşlardı. Eğer aynı ruh Öteki Amerika'nın yok edilmesi için yaratılırsa iyi sonuçlar alınacaktır.

Bu kitapta ikinci olarak sefaleti bir kültür olarak tanımlamıştım. Bu bakımdan sefalet koşulları ayrı ayrı yok edilemez. Yapılacak atılım şunu ya da bunu ortadan kaldırmak için değil, sefaleti yaratan tüm çevreyi birden yok etmeye yöneltilmelidir. Böylece bütün koşullarıyla birlikte Öteki Amerika ezilip yeni bir toplum yaratılacaktır.

Bunu yapmak için bir planlamaya ihtiyaç vardır. Bu ulus sefalet hakkında çok az şey bilmektedir. Önce istenilen şeyin ne olduğunu halk anlamalıdır. Duyduğuma göre 'şehircilik merkezi' isimli bir örgüt kurulmak üzereymiş. Böyle bir teşkilât Öteki Amerika'ya karşı açılacak savaşta bir bağlantı merkezi olabilir. Eğer bir plânlama yapılmazsa gayretlerin çoğu boşa gidecektir.

Sonra planlama yanında yapılabilecek ufak tefek işler de vardır. Örneğin her Amerika'lı sosyal güvenlik altına alınmalıdır. Verilen yardım paraları yaşlılıkta destek olabilecek bir miktara çıkarılmalıdır. Kimin en çok yardıma ihtiyacı varsa en fazla yardım ona verilmelidir. Aynı şey en düşük

ücret kanununda da yapılabilir. Düşkünleri yardım programı dışında tutmak eğilimine artık bir son verilmelidir. Bunlar yapılırsa sefalet kendiliğinden yok olacaktır.

Öteki Amerika'nın her kesiminde hastalıklar sefaletin sürmesini sağlıyan en önemli faktörlerdir. Eğer tıbbî bakım geliştirilirse bu tehlike çoğunlukla giderilecektir. Bugün tıbbî bakım yoksunluğu kendini yaşlılarda göstermektedir. Gerçekten bu insanlar en kötü hayatı yaşayanlardır. Önce belirtildiği gibi onların hastalıkları evvelki yıllardan gelmektedir. Her Amerika'lı tıbbî bakımdan geçirilirse yaşlılar için yapılan masraf önlenecektir.

Şüphesiz ki ırk ayırımı yapıldıkça hiç bir amaca varılamıyacaktır. Zenciler ve öteki azınlıklar yoksulların sadece % 25'ini teşkil etmektedir. Ucuz Zenci işçi kaynağı oldukça, beyaz yoksulların ücretlerini de daima aşağıda tutma eğilimi olacaktır. Birleşik Devletlerdeki sefaleti yok etmek için insan hakları mücadelesini geliştirmelidir.

Kısaca, şu anda zaten üst sınıflara yardım eden refah devri hazırlıkları fakirlere de yönelmelidir. Eğer Öteki Amerika'lılar topluma davet edilip kendilerine verilen fırsatları kullanmaları için teşvik edilirse istenilen şey kendiliğinden olacaktır. Sefaletin her koluna birden eğilen geniş bir program olduğu takdirde amaca varılabilir.

Fakat bu savaşı kimler yürütecektir.

Bu işi başarabilecek tek kurum Federal Hükümettir. Meseleleri çözebilecek tek güç politik güçtür.

Şehirler sefaletle baş edemez. Onların gücü her geçen gün azalmaktadır. Orta sınıf merkezi yerlerden kaçtıkça, endüstri dış bölgelere kaydıkça, ver-

gi sistemi tehlikeye girecektir. Şehrin ilgilenmesi gereken sosyal ve ekonomik sorunlar da artacaktır. Böylece bugün için Amerikalı sefaleti tek başına yok edebilecek hiç bir şehir yoktur. Aksine, sefaletin getirdiği büyük masraflar, şehirlerin maddi yönden zayıflamasına yol açmaktadır. Eyalet hükümetlerinin sefalet sorunu ile ilgilenmelerini önliyen özellikleri vardır. Onların çoğu tutucu unsurların etkisi altındadır.

Toplumdaki çeşitli kuruluşların Öteki Amerika ile ilgilenecek kadar paraları yoktur. Sendikaların yan menfaatları her zaman konunun özüne inmeyi önlemektedir. Her şeyden önce onlar yoksullara değil, pazarlık ederek örgütlenmiş işçileri sömürmeye çalışmaktadır. Özel yardımların da bir katkıda bulunabileceğini söylemek gerekir. Ama henüz böyle bir olaya rastlanmamıştır. Ancak federal hükümet geniş bir program ve ulusal bir planlama yaparsa sorunu çözebilir. Verilecek savaşta merkezi bir kontrolden kaçınılmalı ve uzak durulmalıdır. Washington iki yönden önemlidir bu konu için. Birincisi Öteki Amerika'ya karşı verilecek savaşta paranın kaynağı olması, ikincisi de Koordinasyon, Planlama ve Ulusal standartların konma merkezi olması yönünden. Sefaletin kökünden kazınması için yapılacak programın gerçek uygulaması binlerce kuruluş tarafından yapılabilir. Bu kuruluşlar bölgelere ne kadar yakınsa neticeye o kadar çabuk varılabilir. Şu anda bu işi yapmaya çalışan çeşitli kuruluşlar vardır. Fakat onların maddi gücü yoktur. Ulusal bir programın uygulanması çeşitli kuruluşların sorunluluğuna bırakılabilir. Ancak para ve Amerikanın desteği olursa şüphesiz.

Sefalete karşı açılacak bir savaşta eksikliği du-

yulacak en büyük şey politik arzudur. Öyle ise böyle bir politik arzu nereden gelecekti? Öteki Amerika Birleşik Devletlerin Federal Hükümetinde sistemli bir şekilde küçümsenmektedir. O kendisi için konuşamamaktadır. Politikada bile yoksullar daima acınacak durumdadır. - Zenciler hariç, çünkü son yıllarda onlar örgütlenmeye doğru büyük adımlar atmış seslerini duyurmaya başlamışlardır. -

Bundan böyle büyük bir sosyal hareket ve politik eylemde yeni bir dönem başlayıncaya kadar Birleşik Devletlerdeki sefaletin yok edilmesi için gerçek bir umut kapısı yoktur.

Ağır değişme veya hareketsizlik zamanlarında kongrenin duvarları içinde acımadan harcanacak olanlar hep yoksullardır. Örneğin 1961 yılında tutucu üyelerin gayretleri sonunda çamaşırhane işçileri en düşük ücret kanunu kapsamı dışına çıkarılmışlardı. Çünkü onlar öylesine yoksul ve öylesine güçsüzdür ki hiç bir kimse onların politik gazabından korkmaz. Onlar ve sefalet kültürünü yaşıyan başkaları, bu ülkede yenilgiye uğramıyacak çok dinamik ve güçlü bir hareket olduğu zaman refah devletinin kanatları altına girebileceklerdir.

Bu nedenlerle yoksulların düşmanlarını saymak dostlarını saymaktan daha kolaydır: Düşmanlar meydandadır, dostlar ise görünürlerde yoktur.

Bu toplumdaki tutucu güçlerin hepsi yoksullara karşı durmaktadır. Özellikle ideologlar yoksullara yardım edilmesine karşıdır. Çünkü bu iş onlara göre ancak refahın büyümesiyle başarılabilecek bir iştir. Küçük iş adamları ekonomik ölüler diyarından memnundur. Birleştirilmiş çiftliklerin güçlü patronları tarımsal programların devamını istemektedir. Çünkü bu programlar yoksullara hiç bir şey

kazandırmazken zenginleri daha da zengin etmektedir.

Şimdi Güney de, yoksullara karşı bir tutum geliştirmektedir. «New Deal» isimli kanun çıkacağı günlerde Güney'li Demokratlar mani olmak için ellerinden gelen her şeyi yapmışlardı. Wall Street'e ve büyük iş gücüne karşı Güney'de geleneksel bir muhalefet vardır. Bu, kısmen çiftçilerin demir yollarına karşı duyduğu düşmanlıktan ileri geliyordu. Ayrıca «New Deal» Güney'deki ırk ayırımı sistemine uymuyordu.

Savaş sonrası döneminde bu durum değişmeye başladı. Güney'e endüstri girdikçe en düşük ücret kanunu gibi kanunlara, sendikalara ve diğer sosyal değişikliklere karşı politik bir muhalefet büyümeye başladı. Bölgedeki zengin önderler bölgenin ekonomik buhranını kendileri için bir avantaj sayıyordu. Ucuz, örgütsüz işçilere sahip olmakla o bölgelere endüstri istekle giriyordu. Ekonomik geriliği istismar etmek işlerine geliyordu. Neticede Kuzey'li muhafazakâr cumhuriyetçilerle Güneyli demokratlar arasında güçlü koalisyon kuruldu. Kuzeyli tutucu cumhuriyetçiler insan hakları görüşmelerinde daima muhalif kalıyorlardı. Güney'liler de onlara destek oluyordu. Kennedy yönetiminin ilk döneminde bu güçlü koalisyon büyük rol oynadı. Yoksullara hak tanıyan tekliflerin birçokları hemen ilk anda eleniyordu. Böylece sefalet, büyük politik ve ekonomik karşı güçlerle körüklenmiş oluyordu. Diğer taraftan yoksulların dostlarını mutlaka Amerikan işçi hareketinde ve orta sınıf liberalleri arasında aramak gerekir. Sendikalar 1930'larda gösterdiği büyük canlılığı savaş sonu döneminde yitirmiştir. Bu-

nunla birlikte gene de en büyük güç onlardır. Yoksulların sesini ancak sendikalar duyurmaktadır.

Ne var ki işçiler ve liberaller Amerikan parti sisteminin kurbanı olmaktadır. Bu, Öteki Amerika için büyük bir kayıptır. Sendikacılar ve liberal dostları Güneyli muhafazakârlarla birlikte Demokrat partiye bağlıdır. Demokratlar daima sosyal değişiklik taraftarı olanlara hitap ederek zafer kazanmıştır. Fakat aynı zamanda Kongre'de tutucu güçlere büyük destek olmuşlardır.

Gerçekten Amerika'daki sefaletin göze görünmezliği kısmen bu parti sistemine dayanmaktadır. Her büyük parti kendi içinde öbür parti ile olduğundan daha çok farklılık gösterdiğinden 1950 döneminin sonu ve 1960 döneminin ilk yıllarında politika mahreçsiz bir karakter göstermiştir. Konuların tartışılmadığı yerlerde yoksulların hiç bir şansı yoktu. Eğer seçimler dolayısiyle onların durumu hakkında konuşmalar yapılıp, ulus uyanırsa, sosyal bir savaş açılarak harekete geçilirse bundan yoksullar kazançlı çıkacaktır.

Bu durum sürdükçe sefalet kültürü üstüne bir savaş muhtemelen açılmıyacaktır.

Sefaletin yok edilmesi için gerekli olan tek şey politik mücadeledir. Parti sistemlerinde yeniden bir düzenleme yapılmalı ve yeni bir sosyal ülkü yaratılmalıdır.

Amerikan yoksulları tarihte görülen en acayip yoksullardır. Bunlar tarihin tanıdığı en güçlü ve en zengin toplum içinde yaşamaktadır. Ulusun çoğunluğu kendinden 'Bolluk toplumu' diye söz ederken ve yeni kurulan modern banliyölerde tatlı bir hayat yaşarken yoksulların ıstırabı devam etmiştir. Bundan dolayı milyonlarca yoksul insan göze görünmez

olmuştur. Politik güçleri olmadığından gözden ve akıldan ırak kalmışlardır.

Sefaleti yok edecek para avucumuzun içindedir. İçimizdeki bu gelişmemiş ulusu daha ne kadar zaman görmemezlikten geleceğiz? Kardeşlerimiz ıstırap içinde yaşarken biz daha ne kadar başımızı öte yana çevireceğiz? Ne kadar?

Ek Bölüm

Birleşik Devletlerdeki sefalet kültürünü ilk araştırmaya başladığım zaman Commentary Dergisine bir yazı hazırlıyordum. Makale tam basılmak üzereyken matbaa müdürlerinden birisi beni acele telefonla çağırdı. «Birisi» dedi «'Fortune' dergisinde Amerika'daki ücretler konusunda daha iyimser görüşler ileri sürüyor. Bu nasıl olabilir?» Ben 50.000.000 veya daha fazla yoksul insanın varlığından söz ediyordum.

Makaleyi okudum. Fortune dergisi de aynı araştırmayı yapıyordu. Yalnız görüş açısından aramızda fark vardı. Fortune dergisi yazarı daha çok iyi ücret ödeyen endüstri dallarındaki örgütlü işçilerden, az çok eğitim görmüş iş gücünden söz ediyordu. Gerçekten bu insanların hayat standartlarında büyük bir gelişme olmuştu. Fortune dergisinde aşağı sınıftaki insanlardan da söz ediliyordu ama onlar hakkında herhangi bir tefsir yoktu.

Fortune dergisi yazarı Amerikan toplumundaki gelişmeyi araştırıyordu. Bundan dolayı oldukça gelişmiş bir bölgeyi araştırma merkezi olarak kullanıyordu. Açıkca söyliyelim ki ben gerilemeyi ve durgunluğu araştırıyordum. Amerikan toplumunda ilerlemekte olanlar için yeterince övgücü ve tarihci vardır. Onlar çoğu zaman övgü konusu olmuşlardır. Fakat ilerlemenin dışında kalan insanları herkes unutmuş gibidir. Gerçekler çok acıdır. Bu bakımdan bu yoksul insanların anlatımı, insanı karanlık dünyalara sürüklüyor. Eğer iyimser bir gö-

rüşle yazarsanız bundan hiç üzülen çıkmaz. Fakat iyimser olsanız, Öteki Amerika kurtulmuyor ki. Bu kitaptaki istatistik bilgiler uydurulmamış, resmen Hükümetin verdiği kaynaklardan alınmıştır. Üstelik ben birçok olayları gezerek gözlerimle gördüm, inceledim. Yoksul mahallelerinde aylarca kaldım, sokaklarda gezdim. Yoksul insanlarla bizzat konuştum. Kaliforniya göçmenlerinin arasında sıcak altında dolaştım.

Robert Lampman'ın Senato için yaptığı araştırmada düşük gelirli yoksulların % 16 ile % 36 arasında olduğu tahmin edilmektedir. Eğer yüzde olarak söylenirse bu rakamlar göze pek görünmezler. Fakat sayı olarak insanın aklını durdururlar. En büyük yüzde en az yüzdeye göre 36.000.000 fazla insanı ifade eder.

Bu bölümde çoğunlukla istatistik bilgiler yer alacaktır. Bu rakamlar insanı biraz sıkabilir ama kitabın bu kaynaklar üzerine oturduğunu düşünürsek katlanmak gerekir. İzlediğim iki prensip vardır: Mümkün olduğu kadar objektif olmak ve sefalet kültürünü yaşıyanları anlatırken duyduklarımı özgürce söyliyebilmek. Eğer bir istatistik uzmanı kalkar da yoksullar on milyon daha azdır derse benim için bu hiç de önemli değildir. On milyon az veya çok, Amerikan yoksulları, her insana mükemmel bir hayat temin etme olanaklarına sahip bir toplumun en büyük skandallarından birisidir.

I

19. asırda, İngiltere'deki muhafazakârlar zamanın işçilerinin bir asılzadeden daha uzun ömür sürdüğünü, reform isteklerine karşı iddia ederlerdi.

Bu demektir ki sefaletin isbatı, büyük ölçüde, zordur. Eğer rakamlarla birazcık oynanırsa Amerika'da hiç yoksul insanın olmadığını ispatlamak oldukça kolaydır. Amerikan toplumunda büyük bir açlık vardır. Ancak bu sorun yenice bağımsızlığa kavuşmuş ülkelerdeki kadar büyük sosyal sorun değildir. Sokaklarda açlıktan ölen Amerika'lılar vardır. Fakat bunların sayısı pek fazla değildir.

Bu, değişik çağ ve değişik toplumların mukayese edildiği sefalete doğru mücerret yaklaşmanın oldukça gerçek sonuçları vardır. 19. asır İngiliz muhafazakârı için o, insancıl olmayan koşullar altında yaşıyan işçilerin kötü durumlarını inkâr etmek demekti. 20. asır muhafazakârı için ilerlemiş bir toplumda yüz yıl önceki İngiltere'de olduğu gibi insancıl olmayan koşulların bulunduğunu söylemek bir çılgınlıktır. Bizim hayatımız hiç durmadan gelişerek değişmektedir.

Bu değişikliğin iki yönü vardır. Birincisi, insanların neler yapabileceği, hayat standartlarının nasıl yükseltilebileceği isbatlanmıştır. Özellikle son teknolojik gelişmeler daha uzun, daha sağlıklı ve daha iyi bir hayatı mümkün kılmıştır. Diğer taraftan geri bir hayat standardına sahip olanlar, orta çağ şövalyelerinden ve Asya köylülerinden daha iyi bir hayat sürseler de, hakları olan düzgün hayatı yaşayamıyan yoksullardır.

Sefaletin sosyal açıdan izahı bu teknolojik gelişme ile ilgilidir. Amerikan yoksulları Hong Kongda veya 16. asırda yaşıyan yoksullar değildir. Onlar, diğer insanların sahip olduğu şeylere sahip olamıyan insanlardır. Onlar herşeyden uzak yaşarlar. Bolluk ülkesi olan Amerika'nın filimlerini seyreder-

ken, dergilerini, gazetelerini okurlar ve kendilerinin ebedî sürgünler olduğunu anlarlar.

Bunlar bazılarına sefaleti ispatlarken konu dışı olan duygularmış gibi görünebilir. Ancak, eğer bu kitap Öteki Amerika hakkında bazı işaretler veriyorsa, mahrumiyeti şiddetlendiren bir kötümserlik ve yenilgi duygusunun kaynağı olan bu kabul etmeme duygusundan ileri gelmektedir.

Bir toplumda diğer haklar yarım kâse pirince sahipken bir kâse dolusu pirince sahip olmak bir başarı ve zekâ işaretidir. Bu, insanlar için bir teşvik unsuru olabilir. Fakat diğer insanlar açlıkla mücadele ederken beş kâse dolusu pirince sahip olmak bir trajedidir.

Bu görüş sefaleti tanımlarken bir başka şekilde ortaya konabilir. Bizim yeni teknolojimizin sonuçlarından birisi yeni ihtiyaçlar yaratmış olmamızdır. Daha uzun ömür süren insanların sayısı artmaktadır. Bundan dolayı onların ihtiyaçları da çoğalmaktadır. Kısaca, eğer sosyal gelişme olmadan teknolojik bir gelişme olursa, otomatik olarak insan sefaleti ve yoksulluk artar.

Son olarak sefaleti tanımlarken bir kimsenin ilerlemenin sosyal maliyetini hesaplamak zorunda olduğunu belirteyim. Bu günlerde düşük ücret alanları gösteren istatistik rakamlarda bir düşme olmasının nedeni 20 yıl öncesine nazaran daha çok kadının çalışmaya başlamasındandır. Netice olarak aile geliri artmıştır. 1940 yılında kadınların % 15'i iş gücüne dahildir. 1957'de ise bu rakam % 30 olmuştur. Bu durum para arttıkça sefaletin azaldığını göstermektedir.

Fakat kadınların çalışması bir bakımdan toplu-ma pahalıya mal olmaktadır. Çünkü daha az bakım

gören çocuklar hastalanmakta ve kadının getirdiği para geri gitmektedir. Gelecek kuşak içinde gençlik için kazanıldığından çok para sarfedilecektir. Eğer bir kimse geleceğini tehlikeye atarak çalışırsa onun da yoksullaşmıyacağını kim temin edebilir?

Sefalet, bilimsel görüşlerimizin şimdi Amerika'da yaşanılan hayat için gerekli gördüğü sağlam sağlık, konut, yiyecek ve eğitimden yoksun olanların çektiği ıstırap olarak tarif edilebilir.

Sefalet, kendilerini toplumda sürgün olarak hissedenlerin daima çekilmez bir yeniliğe ve kötümserlik duygusuna kapılarak yeni imkânlardan istifade edemiyenlerin çektiği ruhsal ıstırap olarak tarif edilebilir.

Amerika imkânlarını kullanmadıkça ulus bir bütün olarak yoksul sayılacaktır. Öteki Amerika var oldukça biz hepimiz ondan dolayı daha da yoksul yaşıyacağız.

II

Amerika'daki yoksul sayısının miktarını almak için çeşitli hükümet kuruluşlarından alınan gelir cetvellerine bakmak gerekir.

Şüphesiz, bu rakamlarla kesin sonuçlara varmak ve özellikle kişilerin durumlarını dile getirmek zordur. Yiyecekler nelerdir, kaça mal olmaktadır? Çalışan kadınların durumu nedir? Her neyse rakamlar mevcut sefaleti az çok dile getirmektedir.

1940 döneminin son yıllarında özel Meclis Komiteleri bir şehirde yıllık geliri 2000 dolar olan dört kişilik bir aileyi ölçü olarak almışlardır. Böyle bir aile sefaletle yüz yüzedir. O günden bugüne biraz gelir artımı olmuştur. Ancak 1961'deki fiatlarla bu

artışı değerlendirirsek 10 yıl zarfında bir ilerlemenin olmadığını anlarız. Ne var ki bu zamanda çok kazanç elde eden gruplar da vardır.

Son zamanlarda, Robert Lampman 2500 dolarlık geliri ortalama ölçü olarak almıştır. Bu ölçüye göre Lampman Amerikan ulusunun % 19'nun yani 32.000.000 kişinin yoksul olduğunu hesaplamıştır. AFL - CIO uzmanları ise halkın % 24'nün yani 41.500.000 kişinin yoksul olduğunu hesaplamışlardır. - 1958'de onlara göre 36.000.000 kişi aile başına 3.000 dolardan az para kazanıyordu. 5.500.000 kişi de aile başına 1500 doların altında yıllık gelire sahipti. -

İşçi İstatistik Bürosu bu her iki araştırmanın durumu aşağı yukarı dile getirdiğini bildiriyordu. Büro dört kişilik bir ailenin yıllık bütçesinin ortalama olarak 4000 dolar olmasını savunuyordu. Daha yakın bir tarihte İşçi Bürosu yeni bir tasarı sunmuştur. Buna göre 4 kişilik şehirli ailenin Houston'da 5370 dolar, Şikago'da 6567 dolar, Washington'da 6147 dolar kazanması gerekiyordu. Hükümete göre bu bütçe ortanın üstünde lükse yakın bir bütçedir. Birçok ailelere göre az olsa da bu «Mütevazı fakat yeterli» bir bütçedir.

Bu bütçe meselesini sefalet kesimine geçmeden biraz daha eleştirelim. Hükümetin verdiği rakamlara göre 4 kişilik ailenin reisi 38 yaşındadır, işte çalışmaktadır, kadının işi yoktur. 8 yaşında bir kız, 13 yaşında bir erkek çocuk vardır evde. Bu aile büyük bir şehirde veya onun banliyösünde oturmaktadır. Bütçe 1959'da, fiatların düştüğü bir dönemde hazırlanmıştır. Bu bütçenin ayrıntılarına bir göz atalım: Washington D. C.'de - Ortalama büyüklükte bir şehirdir. - 1447 dolar evde yenen yemeklere, 181 dolar

dışarıda yenen yemeklere, 1226 dolar kiraya, 160 dolar giyeceğe ayrılıyordu. Şüphesiz bu Amerikan dergilerindeki muhteşem hayatı yansıtmamaktadır. Ne sefaleti ne de muhteşem bir hayatı getirir bu bütçe. Ancak bir hastalık ve uzun süren işsizlik döneminde bu ailede bir kriz ortaya çıkabilir. Diğer taraftan iki kişilik bir ailenin bütçesi dört kişilik aile bütçesinin % 60 kadarıdır.

Eğer ölçüyü 5000 dolar ile 3500 dolar arasında alırsak yoksulların sayısı 50 milyonu bulur.

Kısaca, halkın % 20 ile % 25 kadarı yoksuldur. Onların konutları, ilâçları, yiyecek ve giyecekleri, fırsatları diğerlerine göre çok az ve yetersizdir.

Ekonomik bir duraklama veya gelişme az gelirli ailelerin bütçelerinde büyük etkiler yapmaktadır. Örneğin, Ticaret Bakanlığı İstatistiklerinden öğrendiğimize 1947'deki yıllık geliri 1961 dolar kıymetine gelen 3000 doların altında olan aileler % 34 kadardı. Oysa 1949'da - bir duraklama yılı - bu yüzde yükselerek 36'ya çıkmıştır. Bir gelişme yılı olan 1950 yılında ise 33'e düşmüştür. Bu grafik 1950-1960 arasında benzer şekillerde tekrarlanmıştır. Bu rakamlar alındığı zamanı ifade etmektedir. Yoksullarla ilgisi azdır. Örneğin, iyi zamanlarda yoksulların hayat seviyeleri «yükseliyor» diye bir şeyden söz edemeyiz.

Amacımız yoksulluk için bir ölçü bulmak ve bu çizgi altında yaşayan insanların sayısını tesbit etmektir.

Genel gelir dağılımı, Birleşik Devletlerde nasıl değişmektedir? Bu sorunun yanıtı da insanı şaşkınlığa sevketmektedir. Aşağıdaki Tablo olanları göstermektedir. - AFL - CIO baskısından alınmıştır. Onlar da Ticaret Bakanlığından almışlardır. -

Aile Gelirleri Dağılım Cetveli

Aileler :	1935 - 36 %	1944 %	1958 %	1958 aile başına ortalama gelir
En düşük	4,1	4,9	4,7	1460 dolar
İkinci derece	9,2	10,9	11,1	3480 »
Üçüncü derece	14,1	16,2	16,3	5110 »
Dördüncü derece	20,9	22,2	22,4	7020 »
En yüksek	51,7	45,8	45,5	14250 »

Bu yüzdeleri nasıl izah ederiz? 1958 yılında en yoksul aileler gelirlerin 4,7 sini paylaşıyordu. En zenginler ise gelirlerin 45,5'ni alıyordu. Daha önemlisi Amerikan gelir dağılımının bu dönemde gösterdiği harekettir. Yani 1935 - 36 dönemiyle 1944 dönemi arasında yoksullar gelirlerini 4,1'den 4,9'a çıkarmışlar, fakat sefalet kültürünü yaşıyan bu insanlar savaş sonrası döneminde gerilemişlerdir. 1958'de 1944'dekinden daha az kazanç elde etmişlerdir. Gerçekten bu tablo Amerika'daki sefaletin görünmezliğinin istatistik bir anahtarıdır. Üçüncü, dördüncü ve en üst ekonomik düzeyde bulunanlar kolej mezunu, politik yönden aktif olan insanlar, yazarlar, matbaacılar, v.s. dir. Orta seviyedekilerde muntazam, gelişen bir ilerleme olmuştur. Bu ailelere iyimser bir hava hakimdir. En yukarıda ise bir düşme görülmüştür.

Vergiler genel olarak yoksulların aleyhlerine işlemektedir. Vergi Kurumunun 1960'da yaptığı bir araştırmaya göre, 2000 doların altında gelirleri olanların hükümete verdiği vergi, kazançlarının 28,3 oranındadır. Diğer taraftan fazla kazançlı olanların verdiği vergi ise ancak kazançlarının % 24'ü oranındadır.

Görülüyor ki teknoloji geliştikçe yoksulların omuzuna daha fazla yük binmektedir. Üstelik kazançları üst sınıflara göre azalmaktadır. Hele ekonomik duraklama yıllarında onların ıstırabı daha da büyümektedir.

III

En acı sefalet kültürünü yaşayanlar yaşlılar, azınlıklar, tarım işçileri, endüstrinin geri kesimlerinde çalışan işçilerdir. Bu insanların yoksullar dünyasındaki sayıları ne kadardır?

Amerika'da yoksulları makul göstermek için iki çeşit görüş ileri sürülmektedir. Birincisine göre, bazı sefalet yuvaları vardır. İkinci görüş daha da acayiptir. Deniyor ki yoksullar köylülerden ve beyaz olmayan ırktan meydana gelir. Şüphesiz bu saçma bir fikirdir. Ancak sefaletin ulusun kenar kesimlerinde yaşadığını da ifade etmektedir. Yani sefalet geri bölgelerde kök salmıştır ve gelişen teknoloji giderek onu silecektir. - Bir zamanlar Avusturalya'da kazançların yükselmesi ve hayat standartlarının hesaplanışında asıl yerlilerin konu dışı tutulduğunu duymuştum. - Zenciler ve taşra yoksulları da aynı işleme tabi tutulmaktadır.

Sefaletin genel olarak taşra yoksulları ve beyaz ırktan olmayanlar arasında yaşadığı doğrudur.

Lampman'ın hesabına göre 32 milyon yoksuldan 8 milyonu 65 yaşında veya üstündedir. 6.400.000 'i beyaz olmayan insanlardan, 8 milyonu kadınların yönettiği ailelerden, gerisi az eğitim görmüş insanların yönettiği ailelerden teeşkkül ediyordu.

Lampman bir insanı ezen özelliklerden bir kaçına sahip olanların az gelirli ailelerin % 70'ni kap-

sadığını hesaplamıştı. - Genel olarak nüfusun yarısında bu özellikler vardır.

Amerika'da yaşlılık çağı 65 olarak düşünülmektedir. Oysa geri bölgelerde yaşlılık daha erken başlamaktadır. Ekonomide 40 ile 50 arası yaşlılık çağı olarak kabul edilmektedir. Bu yaşa gelen işçiler ekseriya işten çıkarılmakta ve bir daha kolay kolay iş bulamamaktadırlar. Bir de onun cahil ve acemi olduğunu düşünün, ömrünün sonuna kadar işsiz yaşıyacaktır.

Lampman'a göre çocuklar yaşlılara nazaran sefalet kültürünü daha çok yaşamaktadır. 32 milyonluk yoksul cedvelinde - Lampman'm - 8 milyon yaşlı, 11 milyon ise 18 yaşın altında çocuklar vardır. Yoksul gençler toplam gençlerin üçte birini teşkil etmektedir. Şimdi yaşlılar arasında iyi bir hayattan sonra sefalet kültürünü yaşamaya başlıyanlar vardır. Oysa şimdiki gençler çocukluktan itibaren sefalet kültürünü yaşamaktadır. Onlar sefalet kültürünü ömrü boyunca yaşıyan ihtiyarlar olacaklardır. Sefaletin karakteri değişmekte ve kendisini gençler üzerinde daha çok duyurmaktadır. Ayrıca şimdiki ekonomik sistem daha fazla eğitimi gerektirmektedir. Oysa gençler istenilen yeterli eğitimi alamamaktadır.

Milyonlarca yoksul çocuk iç bölgelerdeki sefil mahallelerde bulunan yetersiz okullara gitmektedir. Hatta okullar yeterli olsa bile çocukların ana - babaları eğitime hakkı olan payı vermemekte ve fırsat bulur bulmaz çocuklarını okuldan ayırmaktadırlar.

Bu nedenlerle 1960 dönemi daha tehlikeli bir sorunla başlamıştır. Eğer yardım edilmezse milyonlarca genç Amerikan toplumunun bilmediği yeni se-

faletin kaynağı olabilir. Yeni doğanları da içine katan sefalet kültürü gittikçe yaygınlaşmakta ve şiddetini arttırmaktadır.

Görülüyor ki Amerika Birleşik Devletlerindeki sefaletin renkle ilgisi önemsenecek kadar fazla değildir. - Öteki Amerika'nın ancak % 25'ni renkli insanlar teşkil eder. -

Hastalıklar, sefalet kültürünü yaşıyan herkesi tehdit etmektedir. Hastalıklar sosyal sınıf karakteri göstermektedir. - Hatırladığıma göre Asya gribi bu yoksul insanların yaşadığı semtlerde daha çok belirmiş ve etkisini arttırmıştır. Sağlığa elverişli olmayan mahallelerde bakımlı yerlere nazaran dada çok yayılmıştı. -

Amerikan Ulusal Sağlık Dairesinden alınan rakamların bazıları şunlardır: 5 ile 14 yaş arasındaki ve ailelerinin yıllık geliri 4000 doların üzerinde olan çocuklar yoksul sınıf çocuklarına göre üç defa fazla diş hekimlerine baş vurmaktadır.

Amerikan halkından işlerini kaybedenlerin oranı daima gelir durumuna bağlı bulunmaktadır. Parası az olanların dişleri çok dökülmektedir. Tüm diğer hastalıklarda bu özelliğe raslanmaktadır. Örneğin 45 ile 64 yaş arasındaki ve gelirleri 2000 doların altında olan kimselerde gelirleri 7000 dolar olan kişilere göre 7 misli felç olayları raslanmaktadır.

Son olarak, sefalet kültürünün coğrafi bir özelliğini işaret etmek istiyorum. 1959 yılında yıllık geliri 3000 doların altında olan ailelerin % 16'sı Kuzey Batı ve Batı bölgelerinde oturuyordu. Orta Kuzey bölgede ise % 21 oranında yoksul aile oturuyordu. En yüksek bölge ise % 34 ile Güney bölgesiydi. Büyük gelişme 1953 ile 1959 yılları arasında Batı

bölgesinde görülmüştür. - 3000 dolarlık yıllık gelir elde eden ailelerin yüzdesi 23'den 16'ya düşmüştür. - En az ilerleme gösteren bölge Orta Kuzeydir. Burada altı yıllık bir dönemde düşme ancak %1'dir.

Netice olarak Öteki Amerika'nın istatistik manzarasını şöylece özetliyelim.

Amerika'daki yoksullar toplam nüfusun % 25 'ni teşkil etmektedir. Bunlar 40 ile 50 milyon az gelirli insanlardır.

Amerika'daki yoksulların çoğu beyaz ırktandır. Ayrıca beyaz ırktan olmıyan insanlar da sefaleti yaşamaktadır.

Yoksulların azalma gösterdiği yerler tarım kesimleridir. Tarım sefaleti, sefalet kültürünün önemli bir kesitini teşkil etmesine rağmen büyük bir temel teşkil etmemektedir.

Beyaz ırktan olmayan azınlıklar yanında yaşlı insanlar, göçmen işçiler, endüstrinin ölü noktalarında çalışanlar, çocuklar, kadınların yönettiği aileler, az eğitim almış insanlar ezilmekte ve sefalet kültürünü yaşamaktadır.

Yoksulluk içinde ezilmekte olan insanlar büyük bir bedensel çöküntü içindedir. Çok hastalık çekmekte ve tedavi görememektedirler.

Sefalet kültürünün yurttaşları ruh ve akıl hastalıklarından büyük ıstırap çekmektedir.

Bu gerçekler bizi utandırıp harekete geçirinceye kadar Öteki Amerika var olmağa devam edecektir.

HABORA KİTABEVİ
YAYINLARI

HABORA KİTABEVİ YAYINLARI

BİLGİ DİZİSİ :

Türkiye'de İşçi Sınıfı **(Oya Sencer)**	15.00 T.L.
Yirminci Yüzyılda Marksizm **(Roger Garaudy)**	12.50 T..L
Sosyalizm **(Lenin)**	10.00 T.L.
Zirve Konferansı	10.00 T.L.
Amerika'daki Sefalet **(Michael Harrington)**	10.00 T.L.
Yağma Edilen Türkiye **(Demirtaş Ceyhun)**	10.00 T.L.
Haçlı Emperyalizm **(Demirtaş Ceyhun)**	**6.00 T.L.**
Çin Kurtuluş Savaşı **(Mao Tse-Tung)**	10.00 T.L.
Leipzig Duruşması **(Ernst Fischer)**	10.00 T.L.
Millî Emniyet Dosyası **(Faik Muzaffer Amaç)**	8.00 T.L.
Bitmemiş Devrim **(Isaac Deutscher)**	8.00 T.L.
Ho Amca	8.00 T.L.
31 Mart İsyanı **(Ecvet Güresin)**	7.50 T.L.
Kızıl Kitap **(De Gaulle)**	7.50 T.L.
Sosyalist Devrim **(Fidel Castro)**	8.00 T.L.
Ya Vatan Ya Ölüm **(Fidel Castro)**	7.50 T.L.
Çekoslovakya Meselesi **(Fidel Castro)**	5.00 T.L.
Fidel Castro Konuşuyor **(L. Lockwood — F. R. Allemann)**	5.00 T.L.
Vietnamda Halk Savaşı ve Amerika **(Giap)**	7.50 T.L.
Amerikan Komünist Partisi **(Ahmet Angın)**	7.50 T.L.
Grevler, Sendikalar, Partiler **(Rosa Lüxemburg)**	6.00 T.L.
Rusya Seferi **(Yılmaz Çetiner)**	6.00 T.L.
Yasak Kitaplar **(Bülent Habora)**	6.00 T.L.
Lidice **(Eleanor Wheeler)**	5.00 T.L.

Dünya Hükümeti C.I.A. **(Finney — Wecker)** 2. Baskı	4.00 T.L.
Lenin **(Jozef Stalin)**	4.00 T.L.
Anarşizm **(Kropotkin)**	4.00 T.L.
Seçme Düşünceler **(Bakunin)**	4.00 T.L.
Sosyalist Realizm **(A. Siniavski)**	4.00 T.L.
Türk Toplumunun Tarihsel Evrimi **(Oya Sencer)** 2. Baskı	5.00 T.L.
Sosyalizm, Sendikalizm, Komünizm, Anarşizm **(C.E.M. Joad)**	5.00 T.L.
Nazım Hikmet Üzerine **(Zühtü Bayar)**	3.00 T.L.
Politika ve Üniforma **(C. de Gaulle)**	2.00 T.L.

ROMAN DİZİSİ :

İspanya Yaşasın Ölüm **(Nikos Kazancakis)**	10.00 T.L.
Toda Raba **(Nikos Kazancakis)**	10.00 T.L.
Çirkin Amerikalı **(W. Lederer - E. Burdick)**	10.00 T.L.
Gürültülü Birkaç Saat **(Muzaffer Buyrukçu)**	10.00 T.L.
Cezaevi Günleri **(Max Frisch)**	12.50 T.L.
Ünlü Filimlerin Romanları — **Ciltli kuşe şömiz —**	15.00 T.L.
Ve O Döndü **(Boris Polevoy)**	7.50 T.L.
32 Saat Özgürlük **(Gyula Hernadi)**	7.50 T.L.
Hafiye **(Maksim Gorki)**	6.00 T.L.
Savaşın Yankıları **(Anatoli Kalinin)**	6.00 T.L.
Amerika Amerika **(Elia Kazan)**	6.00 T.L.
Savaş Çağu Umut Çağı **(Oya Baydar)**	6.00 T.L.
Natacha **(A. Roube Janski)**	5.00 T.L.
400 Darbe **(F. Truffaut — M. Moussy)**	5.00 T.L.
Dolce Vita — Tatlı Hayat **(F. Fellini — Lo Duca)**	5.00 T.L.
İşte Bizim Dünya **(William Golding)**	10.00 T.L.

HİKÂYE DİZİSİ :

Bir Şefin Çocukluğu **(Jean-Paul Sartre)**	5.00 T.L.
Gizlilik **(Jean-Paul Sartre)**	3.00 T.L.
Kavga **(Muzaffer Buyrukçu)**	6.00 T.L.
Darağacından Rapor — **Çekoslovak Hikâyeleri**	3.00 T.L.
Güzel İmperia **(Honore de Balzac)**	10.00 T.L.

ŞİİR DİZİSİ :

Tahir ile Zühre **(Afşar Timuçin)**	3.00 T.L.
Gebe **(A. Aydın Hatipoğlu)**	3.00 T.L.
Çömçe Gelin **(A. Aydın Hatipoğlu)**	3.00 T.L.
Yasak **(Sennur Sezer)**	3.00 T.L.
Soy Savaşı **(Ceyhun Can)**	3.00 T.L.
Şiirlerle Sinema **— Antoloji —**	3.00 T.L.
Rus Ozanları **— Antoloji —**	3.00 T.L.

OYUN DİZİSİ :

Seçmeler — Nobel 1966 **(Nelly Sachs)**	5.00 T.L.
Tahtakurusu **(Mayakovski)**	4.00 T.L.

SENARYO DİZİSİ :

Sevmek Seni **(Cengiz Tuncer)**	3.00 T.L.
Aşkın Dünü, Bugünü, Yarını **(Tarık Dursun K.)**	3.00 T.L.

69

Michael Harrington Missouri Eyaletinin St. Louis şehrinde 1928 yılında doğmuştur. Holly Cross Kolejinden sonra Yale Üniversitesinin Hukuk Fakültesini bitirmiştir. Daha sonra da Şikagó Üniversitesine devam ederek İngiliz Edebiyatından 'Master' derecesi alarak 1949 yılında mezun olmuştur.

1951 ile 1953 yılları arasında 'Katolic Worker' isimli gazetede başyazar olarak çalışmıştır. Bu dönem zarfında aynı zamanda İşçileri Koruma Derneğinin örgütlendirme sekreteri olarak da çalışmıştır. Daha sonraları çeşitli gazete ve dergilerde yazılar yazmış ve bir ara «Labor in a free Society» isimli gazetenin yayın müdürü olarak çalışmıştır. Commentury, Commonweal, Partisan Review gibi yayınlarda önemli yazıları çıkmıştır.

HABORA
kitabevi

10 Lira

KAPAK DÜZENİ : DERMAN ÖVER